

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών Και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Επικοινωνία Και Νέα Δημοσιογραφία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Εργαλειοποίηση Των Στρατηγικών Υπεκφυγής Ευθύνης
Στην Στρατηγική Πολιτική Επικοινωνία: Μία Συστηματική
Ανάλυση Της Προβληματοποίησης**

Αντρέας Μιχαηλίδης

**Επιβλέπων Καθηγητής
Αθανάσιος Ν. Σαμαράς
Μέλη Συμβουλευτικής Επιτροπής
Λεωνίδα Βατικιώτης
Μαρία Μπριάννα**

Δεκέμβριος 2023

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών Και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Επικοινωνία Και Νέα Δημοσιογραφία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Εργαλειοποίηση Των Στρατηγικών Υπεκφυγής Ευθύνης
Στην Στρατηγική Πολιτική Επικοινωνία: Μία Συστηματική
Ανάλυση Της Προβληματοποίησης

Αντρέας Μιχαηλίδης

Επιβλέπων Καθηγητής
Αθανάσιος Ν. Σαμαράς

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Επικοινωνία Και Νέα Δημοσιογραφία από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Δεκέμβριος 2023

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή αποτελεί μία επιστημολογικού χαρακτήρα μελέτη. Το ερευνητικό της ενδιαφέρον εστιάζεται στην εύρεση της προβληματοποίησης των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης (ΣΑΕ) στο πεδίο της επικοινωνίας. Ο σκοπός της έρευνας είναι διπλός. Σε πρώτο στάδιο, εξετάζεται η μέθοδος της προβληματοποίησης. Αυτό επιτυγχάνεται με μία επιλεκτική ανάλυση ενός αριθμού εννοιών, μεθόδων, μεθοδολογιών και προσεγγίσεων από βιβλιογραφία η οποία έχει αφετηρία της την αρχαία Ελλάδα και τελειώνει στη σύγχρονη εποχή. Πιο συγκεκριμένα, έγινε πρώτα μία ετυμολογική εξέταση της λέξης *προβληματοποίηση*, ακολούθως έγινε εξέταση και ανάλυση της μαιευτικής Σωκρατικής μεθόδου, μετέπειτα παρουσιάστηκε η μεθοδολογία του Βραζιλιάνου παιδαγωγού Φρέιρε, και τέλος παρουσιάστηκαν οι μεθοδολογίες της «αρχαιολογίας», της «γενεαλογίας» και της «προβληματοποίησης» του Γάλλου φιλοσόφου Φουκό. Στη σύγχρονη εποχή έχουμε την ανάλυση της προσέγγισης της Carol Bacchi και της μεθοδολογίας της προβληματοποίησης των Alvesson & Sandberg. Από την ανάλυση αυτών των συγκεκριμένων έργων θεμελιώνονται ερευνητικά ερωτήματα τα οποία εξετάζουν και απαντούν θέματα που άπτονται της εξέλιξης της προβληματοποίησης των ΣΑΕ. Σε δεύτερο στάδιο, γίνεται μία εργαλειοποίηση τυπολογιών οι οποίες εκμαιεύονται από τη μέθοδο της προβληματοποίησης των Alvesson & Sandberg (2013), καθώς επίσης και από το βιβλίο του Hood (2011) “The Blame Game. Spin, Bureaucracy, and Self-Preservation in Government”. Οι δύο αυτές τυπολογίες εφαρμόστηκαν στο εμπειρικό υλικό της διατριβής με στόχο την αποκρυπτογράφηση της προβληματοποίησης των ΣΑΕ στην πολιτική επικοινωνία. Ως αποτέλεσμα της ανάλυσης της βιβλιογραφίας, επιβεβαιώνεται η αποκεντρωμένη συγκρότηση των ΣΑΕ ως επιστημονικού πεδίου, και η εύρεση σημαντικών μεταβλητών/κατηγοριών που επηρεάζουν σημαντικά την προβληματοποίηση των ΣΑΕ στο γενικότερο πεδίο της επικοινωνίας. Η παρούσα έρευνα μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πρώτο βήμα προς την καλύτερη κατανόηση της λειτουργικής προβληματοποίησης και διαχρονικής εξέλιξης των ΣΑΕ.

Λέξεις Κλειδιά: Επιστημολογία, Προβληματοποίηση, Στρατηγικές Αποφυγής Ευθύνης, Alvesson & Sandberg (2013), Hood (2011).

Summary

The present master's thesis constitutes an epistemological study. Its research interest focuses on the identification of problematization in the field of communication, specifically in the context of Blame Avoidance Strategies. The research has a dual purpose. In the first stage, it examines the evolution of problematization. This is achieved through a selective analysis of concepts, methods, methodologies, and approaches drawn from a literature review spanning from ancient Greece to the contemporary era. More specifically, an etymological examination of the term "problematization" is conducted, followed by an analysis of the Socratic method, the methodology of Brazilian educator Freire, the methodologies of "archeology", "genealogy", and "problematization" by the French philosopher Foucault, Carol Bacchi's WPR approach, and finally, the problematization methodology of Alvesson & Sandberg.

From the analysis of these specific works, research questions are formulated, examining and addressing issues related to the evolution of problematization in Blame Avoidance Strategies. In the second stage, typologies are developed based on the problematization method of Alvesson & Sandberg (2013) and the book by Hood (2011) "The Blame Game. Spin, Bureaucracy, and Self-Preservation in Government". These typologies are applied to the empirical material of the thesis with the aim of deciphering the problematization of Blame Avoidance Strategies in political communication.

As a result of the literature review, the decentralized formation of Blame Avoidance Strategies as a scientific field is confirmed, along with the identification of significant variables/categories that significantly influence the problematization of Blame Avoidance Strategies in the broader field of communication. This research can be considered a first step toward a better understanding of the functional problematization and the historical evolution of Blame Avoidance Strategies.

Keywords: Epistemology, Problematization, Blame Avoidance Strategies, Alvesson & Sandberg (2013), Hood (2011).

Ευχαριστίες

Η επιτυχής ολοκλήρωση μιας μεταπτυχιακής διατριβής είναι ένα ταξίδι που σηματοδοτείται από διακυμάνσεις, προκλήσεις και σημαντικές ανακαλύψεις.

Αρχικά, δεν μπορώ παρά να εκφράσω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη προς τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Ν. Σαμαρά. Η πολύτιμη αυτή περίοδος συνεργασίας μας ήταν καθοριστική για την επιτυχή ολοκλήρωση της διατριβής. Η ακαδημαϊκή του καθοδήγηση ήταν εξαιρετική, προσφέροντας μια ξεχωριστή προοπτική και εμπνέοντάς με να αναζητήσω εις βάθος την έρευνά μου. Οι συζητήσεις μας έριχναν φως σε νέες δυνατότητες και με καθοδήγησαν στην κατανόηση των πιο περίπλοκων επιστημονικών θεμάτων. Η διαισθητική του στήριξη και η συνεχής καθοδήγησή του έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των ικανοτήτων μου και στην εμπάθυνση της επιστημονικής μου σκέψης.

Επίσης, δεν θα μπορούσα να παραβλέψω τον σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε η οικογένειά μου σε αυτήν την πορεία. Η αμέριστη συμπαράσταση και η αγάπη που έλαβα από τα μέλη της οικογένειάς μου αποτέλεσαν τη σταθερή βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκα σε κάθε στάδιο. Τα λόγια ενθάρρυνσης και η ανιδιοτελής υποστήριξή τους με συνόδευσαν καθημερινά, δίνοντάς μου κουράγιο για να συνεχίσω.

*Αφιερώνεται στην οικογένεια μου
Μιχαήλ, Παντελίτσα, Κωνσταντίνο και Μαρία.*

Περιεχόμενα	
1. Θεωρητικό Πλαίσιο	9
1.1 Εισαγωγή	9
1.2. Η Ετυμολογία της Προβληματοποίησης	12
1.3. Η Μέθοδος του Σωκράτη	14
1.4 Η μέθοδος του Freire	18
1.5 Μεθοδολογίες του Μισέλ Foucault	24
1.6 Η Προσέγγιση της Bacchi	40
1.7 Η Προσέγγιση των Alvesson και Sandberg	46
1.8. Συμπέρασμα	50
2. Μεθοδολογικό Πλαίσιο	53
2.1. Ανάλυση Περιεχομένου	53
2.2 Βασικά Ερευνητικά Ερωτήματα	54
2.3. Εργαλειοποίηση του θεωρητικού πλαισίου	55
2.3.1. Εργαλειοποίηση της προσέγγισης της Bacchi (2009)	57
2.3.2. Εργαλειοποίηση της μεθόδου προβληματοποίησης των Alvesson & Sandberg (2013)	59
2.3.2.1 Εντοπισμός Κενών στη Βιβλιογραφία	59
2.3.2.1.1 Κενά στη Βιβλιογραφία λόγω Σύγχυσης	60
2.3.2.1.2 Κενά στη Βιβλιογραφία λόγω Αμέλειας	60
2.3.2.1.3 Κενά στη Βιβλιογραφία λόγω Επέκτασης της Γνώσης	61
2.3.2.2 Κριτική Αντιπαράθεση	61
2.3.2.3 Νέα Ιδέα	62
2.4. Βιβλιογραφία για τις Στρατηγικές Υπεκφυγής Ευθύνης	63
2.5 Δομή Επιστημονικού Άρθρου και Μοντέλο Δημιουργίας Ερευνητικού Χώρου	69
2.5.1 Εργαλειοποίηση του Μοντέλου Δημιουργίας Χώρου Έρευνας	70
2.6. Επιλογή των προς Ανάλυση Κειμένων	72
2.7 Συνεισφέροντα Ερωτήματα	73
3. Κριτήρια επιλογής δειγματοληψίας	79
4. Περιορισμοί	85
5. Συμπεράσματα	87
3. Εμπειρικό Πλαίσιο	88
3.1 Αναλυτική περιγραφή της εφαρμογής των μεθόδων και των μεθοδολογικών εργαλείων στο εμπειρικό υλικό της διατριβής	88
3.2 Εφαρμογή των μεθοδολογικών εργαλείων της διατριβής ανά άρθρο	90
3.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων εφαρμογής της τυπολογίας των Alvesson & Sandberg	207
4. Ερευνητικό δίλλημα	210

4.1 Ανάλυση εσωτερικών δίπολων αντιπαράθεσης και ΣΑΕ.....	212
4.1.1 Δίπολο αντιπαράθεσης Κυβέρνηση/Πανεπιστήμια	212
4.1.2 Δίπολο αντιπαράθεσης Πανεπιστήμια/Επιστημονικά Περιοδικά	213
4.1.3 Δίπολο αντιπαράθεσης Πανεπιστήμιο/Ακαδημαϊκοί.....	213
4.1.4 Δίπολο αντιπαράθεση Επιστημονικά Περιοδικά/Ακαδημαϊκοί.....	214
5. Ανάλυση αποτελεσμάτων μετά την εφαρμογή της τυπολογίας του Hood (2011) στο εμπειρικό υλικό.	216
6. Καταληκτικές Σημειώσεις για τις Στρατηγικές Αποφυγής Ευθύνης.....	228
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	232

Κεφάλαιο 1

Θεωρητικό Πλαίσιο

1.1 Εισαγωγή

«**Εν οίδα, ότι ουδέν οίδα**» - Σωκράτης (469 - 399 π.Χ.)

«Ένα ξέρω, ότι δεν ξέρω τίποτα». Με αυτό το απόφθεγμα, το οποίο αποδίδεται¹ στον φιλόσοφο Σωκράτη, ξεκινά σε αυτό το κεφάλαιο η αναζήτηση της αλήθειας για την έννοια της προβληματοποίησης.

Πώς μαθαίνεις να μαθαίνεις; Ποια είναι η διαδικασία της μάθησης; Πώς κάποιο άτομο ή μία ομάδα ατόμων γνωρίζει με βεβαιότητα ότι έχει μάθει κάτι; Πώς ένας άνθρωπος ή μία κοινωνία μεθοδικά και σταδιακά ξεφεύγει από το σκότος της άγνοιας και της απορίας; Πώς περνά μέσα από τη δύσκολη κύηση της ανεύρεσης των δεδομένων και των πληροφοριών, τα οποία τελικώς, καλώς ή κακώς, θα τον οδηγήσουν στην κατανόηση της επιδιωκόμενης γνώσης;

Από την ετυμολογική ανάλυση της έννοιας της προβληματοποίησης, η οποία συζητείται περαιτέρω στην ενότητα της ετυμολογικής ανάλυσης, και τον διττό ορισμό της Bacchi (2014:2-3), συμπεραίνεται ότι η προβληματοποίηση είναι ένα ερευνητικό, φιλοσοφικό, μεθοδολογικό και αναλυτικό εργαλείο που μπορεί να

---

¹ Το ρητό αυτό που αποδίδεται στον Σωκράτη δεν είναι πουθενά γραμμένο στα κείμενα του Πλάτωνος. Το πιο κοντινό εδάφιο σε νόημα μπορεί να θεωρηθεί το 21d στην Απολογία του Σωκράτους: «πρὸς ἑμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμεν ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὔτος μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὡσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι· ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἂ μὴ οἶδα οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι».

Εγώ λοιπόν, καθώς έφευγα, σκεφτόμουν ότι: «Απ' αυτόν τον άνθρωπο εγώ είμαι σοφότερος. Γιατί, όπως φαίνεται, κανένας από τους δύο μας δεν γνωρίζει τίποτα σπουδαίο. Αλλά αυτός νομίζει ότι γνωρίζει, ενώ δεν γνωρίζει. Εγώ όμως, δεν γνωρίζω βέβαια τίποτα, αλλά ούτε και νομίζω ότι γνωρίζω. Φαίνεται ότι από εκείνον, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, είμαι λίγο σοφότερος, γιατί εκείνα που δεν γνωρίζω δεν νομίζω ότι τα γνωρίζω» (Απολογία Σωκράτους, Εκδόσεις Κάκτος, 1992, σσ. 34-37).

χρησιμοποιείται στη διαδικασία εύρεσης της γνώσης και στη σειρά ενεργειών για την απόκτηση των μαθησιακών δεξιοτήτων.

Η ερευνητική όψη της έννοιας της προβληματοποίησης βοηθά στην κατανόηση της φύσης ενός προβλήματος και την οργάνωση μίας κατάστασης σε όρους προβλήματος με τρόπο που να οδηγεί στην επίτευξη της λύσης, και είναι απαραίτητη προϋπόθεση για μία ουσιαστική απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα.

Ο στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η εννοιολόγηση της προβληματοποίησης μέσω μίας εστιασμένης επιλεκτικής ιστορικής αναδρομής. Σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρείται η ανάδειξη της προβληματικής που διέπει την έννοια, τη μεθοδολογία, την επιστημολογία και την οντολογία της έννοιας της προβληματοποίησης.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται σε αλληλουχία οι υπό διερεύνηση μεθοδολογίες, με στόχο να δειχθεί η ανάπτυξη των εννοιών και των μεθόδων της προβληματοποίησης, καθώς και οι διαχρονικές αλλαγές που έχει υποστεί από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα.

Το κεφάλαιο αυτό ξεκινά με την ανεύρεση της ετυμολογίας της λέξης προβληματοποίηση. Η ετυμολογία είναι μία αναγνωρισμένη επιστήμη και με αυτό τον τρόπο ικανοποιούμε την επιστημολογική προσέγγιση του κεφαλαίου στην αναζήτηση της καταγραφής της διαχρονικής σημασίας της έννοιας της προβληματοποίησης. Η ετυμολογική αναζήτηση της λέξης της προβληματοποίησης επιτρέπει την παρουσίαση μίας πρώτης εικόνας, των πιθανών εννοιών και σημασιών της λέξης της προβληματοποίησης, καθώς επίσης και την αρχή και το πρότυπο πάνω στο οποίο συγκρίνονται όλες οι έννοιες, σημασίες και μεθοδολογίες που εκμαιεύονται από την ανάλυση που διεξάγεται στο υπόλοιπο κεφάλαιο.

Με τη μαιευτική μέθοδο του Σωκράτη και τους ορισμούς της έρευνας και της φιλοσοφίας από τους Πλάτωνα και Αριστοτέλη, παρουσιάζεται μία πρώιμη μορφή της έννοιας και των μεθόδων της προβληματοποίησης. Ο Σωκράτης, μετά την απόφαση του μαντείου των Δελφών ότι είναι ο πιο σοφός άνθρωπος του

κόσμου, αποφάσισε να το επαληθεύσει εφαρμόζοντας τη διαλεκτική μέθοδό του. Αυτή ήταν η αλήθεια που ο Σωκράτης επεδίωκε να επαληθεύσει.

Με την έννοια της κριτικής συνειδητοποίησης του Freire και τις μεθοδολογίες της αρχαιολογίας, γενεαλογίας και της προβληματοποίησης του Foucault, προσεγγίζεται αναλυτικά το πειραματικό ιστορικό στάδιο των εννοιών και των μεθόδων της προβληματοποίησης. Η κριτική συνειδητοποίηση αναπτύχθηκε από τον Freire με στόχο την εξάλειψη της αγραμματοσύνης των φτωχών αγροτών στη χώρα του τη Βραζιλία, κάτι που τον έβαλε σε μπελάδες οι οποίοι τον οδήγησαν στην φυλακή και την εξορία. Ο Foucault, με τη μέθοδο της αρχαιολογίας, προσπαθεί να εξιχνιάσει την πραγματική λειτουργία της φυλακής και των σύγχρονων τρόπων εγκλεισμού των ανθρώπων μίας κοινωνίας. Με τη μέθοδο της γενεαλογίας επιχειρεί να εξηγήσει τις σχέσεις γνώσης και εξουσίας, και προς τα τελευταία χρόνια της ζωής του επιβεβαιώνει ότι το ερευνητικό του έργο μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία προσπάθεια προβληματοποίησης.

Με τις μεθοδολογίες των Bacchi και Alvesson παρουσιάζεται το τρίτο στάδιο της εξέλιξης των εννοιών και των μεθόδων της προβληματοποίησης, αφού υπάρχει ορατή εφαρμογή τους σε σύγχρονες επιστημονικές έρευνες. Οι μέθοδοι και τα αναλυτικά εργαλεία της προβληματοποίησης χρησιμοποιούνται στη λύση προβλημάτων ή για την αμφισβήτηση και τον έλεγχο υφιστάμενων προβλημάτων. Επίσης, μέσω αυτών των μεθοδολογικών τακτικών διαπιστώνεται και η οντολογική κατάσταση της μεθόδου της προβληματοποίησης σε σχέση με την κυρίαρχη μορφή εύρεσης ερευνητικών ερωτημάτων, που είναι ο εντοπισμός των κενών στη βιβλιογραφία. Γίνεται μία συγκριτική ανάλυση μεταξύ των δύο μεθόδων, οι οποίες δεν αποκλείουν η μία την άλλη όσον αφορά τη διεξαγωγή της επιστημονικής έρευνας. Η Bacchi επικεντρώνεται στην ανάλυση δημόσιων και κυβερνητικών πολιτικών, εργαλειοποιώντας τη γενεαλογία του Foucault και την πρόσθεση δικών της αναλυτικών εννοιών και εργαλείων. Οι Alvesson και Sandberg κάνουν χρήση των εργαλείων και των εννοιών της προβληματοποίησης, υιοθετούν κάποιες από τις αρχές της προβληματοποίησης του Foucault, και επίσης προσδιορίζουν δικά τους αναλυτικά εργαλεία με τα οποία διευκολύνεται η εφαρμογή της προτεινόμενης από αυτούς μεθοδολογία.

Από όλες τις μεθοδολογίες που αναφέρονται και παρουσιάζονται αναλυτικότερα περαιτέρω, στο κεφάλαιο αυτό λαμβάνονται οι απαραίτητες πληροφορίες και έννοιες, οι οποίες εργαλειοποιούνται και εφαρμόζονται στην ανάλυση οποιουδήποτε σώματος επιστημονικής βιβλιογραφίας, στη συγκεκριμένη περίπτωση του πεδίου των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης (ΣΑΕ).

1.2. Η Ετυμολογία της Προβληματοποίησης

Η ετυμολογική αναζήτηση του όρου προβληματοποίηση είναι διττή. Πρώτον, συνεισφέρει στην προέλευση, ιστορία και εξέλιξη της έννοιας, και δεύτερον, αναδεικνύει ένα εύρος σχετικών όρων και εννοιών προς εμπλουτισμό του εννοιολογικού πλαισίου για την παρούσα αναλυτική εργαλειοθήκη.

Η ετυμολογία είναι ένας κλάδος της γλωσσολογίας που βασίζεται σε δυνατές και στέρεες επιστημονικές αρχές και με αυστηρή μεθοδολογία (Κατσούδα & Κωνσταντινίδου, 2019:603). Η λέξη ετυμολογία προέρχεται από το επίθετο «έτυμος» (=αληθινός, πραγματικός, βέβαιος) και το ουσιαστικό «λόγος». Το «έτυμος» προέρχεται από τη λέξη «ετεός», και αυτή με τη σειρά της από τη λέξη «ειμί» (Δημητράκος, 2008:3011· Μαντουλίδης, 2009:10).

Σύμφωνα με τον Μαντουλίδη (2009:23), η λέξη προβληματοποίηση είναι σύνθετη. Τα δύο συνθετικά της μέλη είναι τα ουσιαστικά «πρόβλημα» και «ποίηση». Το «Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας» του Δημητράκου (2008:6077-6078) παρέχει για τον όρο «πρόβλημα» μία σειρά ερμηνειών:

- α) το προβεβλημένο, το τεθειμένο εμπρός, το προεξέχον,
- β) το εμπόδιο,
- γ) ό,τι προβάλλεται ως άμυνα,
- δ) ό,τι προβάλλεται ως συγκάλυψη, ως προπέτασμα,
- ε) ό,τι προβάλλεται ως απόφαση ή πρόσχημα,
- στ) πρόταση, ζήτημα, διαφιλονικούμενο, αμφισβήτημα,
- ζ) πρόταση η οποία ζητείται να πληροί ορισμένους όρους, ζήτημα το οποίο προβάλλεται για λύση μέσω μαθηματικών ή άλλων επιστημονικών μεθόδων,

η) απορία σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, παν ερώτημα ή ζήτημα αναμένον την λύση (φιλοσοφία),

θ) κάθε ζήτημα του οποίου η λύση δεν είναι προφανής ή εύκολη, κάθε ζήτημα του οποίου η λύση παρουσιάζει δυσχέρεια,

ι) δυσχέρεια, δυσκολία, απορία, αίνιγμα.

Το ουσιαστικό ποίηση αναφέρεται στην πράξη και στο αποτέλεσμα του «ποιώ», που ορίζεται ως κατασκευή, δημιουργία, φτιάξιμο (Δημητράκος, 2008:5916).

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι ο όρος προβληματοποίηση μπορεί να σηματοδοτεί τη δημιουργία ενός εμποδίου, ενός αμυντικού μέσου, μιας συγκάλυψης, ενός προπετάσματος, μιας απόφασης, ενός προσχήματος, μιας πρότασης, ενός ζητήματος, μιας αμφισβήτησης, ενός θεωρητικού ζητήματος του οποίου αναζητείται η λύση, ενός ερωτήματος για το οποίο αναζητείται λύση, ενός ζητήματος όπου η λύση δεν είναι προφανής, μιας δυσχέρειας, μιας δυσκολίας, μιας απορίας, ενός αινίγματος.

Από τις προαναφερθείσες ετυμολογίες της λέξης προβληματοποίηση εξάγονται πιθανά αναλυτικά εργαλεία, όπως μία πρόταση η οποία βοηθά στην εύρεση της λύσης ενός προβλήματος δύναται να είναι μία υφιστάμενη πρόταση για την οποία αναζητείται λύση, και υπάρχει η περίπτωση να είναι μία πρόταση η οποία αμφισβητεί υφιστάμενα ζητήματα τα οποία χρήζουν περαιτέρω λεπτομερούς εξέτασης και εύρεσης διαφορετικής προοπτικής.

Επίσης, μπορεί να είναι μία πρόταση η οποία δημιουργεί απορία ως προς την κατεύθυνση που ακολουθείται για την επίλυση κάποιου ζητήματος, ενδέχεται να είναι μία πρόταση η οποία αποκρύβει κάποια στοιχεία ενός γεγονότος με στόχο τη δημιουργία και την κινητοποίηση καινοτόμων ιδεών, δύναται να είναι η δημιουργία προτάσεων οι οποίες δημιουργούν νέα αινίγματα ή απαντούν σε παλαιά αινίγματα, και τελικώς πιθανώς να είναι προτάσεις οι οποίες δείχνουν τη δυσκολία και δυσχέρεια κατανόησης ή επίλυσης ενός ζητήματος.

Με βάση τα ανωτέρω, ο λειτουργικός ορισμός της έννοιας «προβληματοποίηση» που υιοθετείται στην παρούσα έρευνα είναι αντίστοιχος με αυτόν του White (2009:5), δηλαδή «η κριτική διαδικασία που ένα άτομο μπορεί να εφαρμόσει για να μπορέσει να απαντήσει στα ερωτήματα τα οποία το απασχολούν». Η έννοια

της προβληματοποίησης, υπό το πρίσμα αυτού του ορισμού είναι μια διαδικασία η οποία καλείται να απαντήσει στα έξι βασικά ερωτήματα: «πώς;», «πότε;», «πού;», «γιατί;», «τι;» και «ποιος;».

1.3. Η Μέθοδος του Σωκράτη

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η μαιευτική μέθοδος του Σωκράτη. Η παρούσα ενότητα αποσκοπεί να συνεισφέρει, πρώτον, στη διεύρυνση της κατανόησης της προβληματοποίησης ως ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, δεύτερον, στην ανάδειξη κεντρικών σταδίων στην ιστορική εξέλιξη του φαινομένου, και τρίτον, στην άντληση χρηστικών εργαλείων κατά τη φάση της εμπειρικής ανάλυσης της έρευνας.

Η μαιευτική διαλεκτική μέθοδος του Σωκράτη, όπως καταγράφεται στα κείμενα του Πλάτωνα, οργανώνεται σε μία σειρά από βήματα.

Στο πρώτο βήμα γίνεται η εξακρίβωση των προϋποθέσεων. Ο Σωκράτης αρχίζει να υποβάλλει κατάλληλες ερωτήσεις με σκοπό να εξακριβώσει αν υπάρχουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την επιτυχία του αντικειμενικού στόχου που έχει στο μυαλό του. Στο δεύτερο βήμα το πρόβλημα διατυπώνεται είτε από τον Σωκράτη είτε από τον συνομιλητή, με συνήθη κατάληξη ο συνομιλητής του να θεωρεί ότι η λύση είναι γνωστή και πανεύκολη (δοκησιοσοφία) (Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:27· Ρεντίφης, 2016:4).

Στο τρίτο βήμα ο Σωκράτης υποκρίνεται ότι δεν γνωρίζει, ότι είναι σε άγνοια (εφαρμόζει τη λεγόμενη δηκτική ειρωνεία), και παρακινεί τον συνομιλητή του να προτείνει λύσεις (Φάβας, 2018:32· Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:25· Σοροβέλης, 2019:31· Λαλιώτης, 2020:23-24). Στο τέταρτο βήμα η λανθασμένη απάντηση δεν απορρίπτεται αμέσως (Σωκρατικός έλεγχος) αλλά γίνεται πιο σαφής από τον Σωκράτη, ο οποίος πέφτει στο ίδιο πνευματικό επίπεδο με τον συνομιλητή του. Με αυτό τον τρόπο αποκαλύπτονται οι ανεπάρκειες και ο συνομιλητής του καταλαβαίνει την πλάνη του, ενώ του παρέχεται η δυνατότητα να μάθει από τα λάθη του. Η διαδικασία αυτή είναι κυκλική και επαναλαμβανόμενη μέχρι ο συνομιλητής του να φτάσει στο επόμενο στάδιο της συζήτησης, που είναι η

Σωκρατική απορία (Φάβας, 2018:33· Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:25· Σοροβέλης, 2019:30· Λαλιώτης, 2020:56).

Στο πέμπτο βήμα, ο συνομιλητής του Σωκράτη, μετά από έναν αριθμό ανεπιτυχών απαντήσεων στις ερωτήσεις του Σωκράτη, οδηγείται στην απορία, καθώς αντιλαμβάνεται την ανεπάρκειά του και ομολογεί την άγνοιά του. Ο Σωκράτης, μέσω των σκόπιμων ερωτήσεών του και της συστηματικής αμφισβήτησης των απαντήσεων του συνομιλητή του, τον φέρνει σε αντίφαση και σε σύγχυση. Τον οδηγεί σε ένα οριστικό αδιέξοδο, που είναι και ο ορισμός της απορίας (Δημητράκος, 2008:845). Ο συνομιλητής του είναι σε μεγαλύτερη απορία απ' ό,τι πριν την έναρξη της συζήτησης (Φάβας, 2018:34·1 Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:27· Ρεντίφης, 2016:3).

Στο έκτο βήμα, ο συνομιλητής παίρνει τη βοήθεια που του προσφέρεται από τον Σωκράτη για να κατανοήσει τη λύση του προβλήματος (Λουλαδάκη, 2019:6-7). Ο Σωκράτης χρησιμοποιεί παραδείγματα από την καθημερινότητά του και βασιζόμενος στην ξεχωριστή πνευματική του δύναμη αποσκοπεί στην κατανόηση μίας έννοιας. Προσπαθεί να κατοχυρώσει έννοιες ως θεμελιωδώς αποδεκτές, έτσι ώστε να μην μπορούν να ακυρωθούν στη συνέχεια του διαλόγου από τον συνομιλητή του. Είναι μία πρόιμη επαγωγική μέθοδος (αναλογικός συλλογισμός), στην οποία ο Αριστοτέλης δίνει την ονομασία «επακτικοί λόγοι» και ως σκοπό της το «ορίζεσθαι καθόλου» (=διατύπωση όρων) (Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:28-29· Φάβας, 2018:35· Λαλιώτης, 2020:52).

Ο Σωκράτης έδινε μεγάλη σημασία στην αποσαφήνιση των εννοιών, αφού την θεωρούσε ως αφετηρία για οποιαδήποτε περαιτέρω φιλοσοφική δραστηριότητα. Η διατύπωση του ορισμού ήταν το ζητούμενο στις συζητήσεις του Σωκράτους και ήταν αποτέλεσμα της επαγωγικής πορείας της συζήτησης (Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:29· Φάβας, 2018:35· Λαλιώτης, 2020:55).

Η μαιευτική μέθοδος, εκτός του ότι οδηγεί τον συνομιλητή του σε απορία, τον οδηγεί και στην έναρξη ανάπτυξης κριτικής ικανότητας, στην ικανότητα της αυτοκριτικής, στο γνώθι σαυτόν (Φάβας, 2018:26). Ο Σωκράτης πιστεύει ότι ο άνθρωπος φθάνει στη γνώση με τη σωστή χρήση της λογικής, η οποία τον οδηγεί στην απόκτηση της αυτογνωσίας. Η γνώση του αγαθού «οδηγεί» τον άνθρωπο στην αρετή και, σε τελική ανάλυση, στην ευτυχία, γι' αυτό εξάλλου και κανείς δεν

είναι κακός με τη θέλησή του, αλλά γίνεται κακός από άγνοια της αρετής. Επίσης, ο Σωκράτης διδάσκει ότι δεν πρέπει να δίνεται σημασία στη γνώμη των πολλών, αλλά στα συμπεράσματα των ειδικών (Φάβας, 2018:25-26).

Η μαιευτική μέθοδος του Σωκράτη μας τροφοδοτεί με έναν αριθμό από έννοιες και μεθοδολογίες, οι οποίες είναι ικανές να χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση της βιβλιογραφίας του επιστημονικού πεδίου των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης. Το πρώτο και δεύτερο βήμα της Σωκρατικής μεθόδου δείχνει την αναγκαία και ικανή συνθήκη για να είναι μία έρευνα σωστή. Πρώτα πρέπει να εγκαθιδρυθεί το τι θέλουμε να μάθουμε (White, 2009:7) και μετά το πώς θα το μάθουμε. Δηλαδή πρώτα βρίσκονται οι ερωτήσεις που χρειάζονται απάντηση και μετά ανακαλύπτονται ο τρόπος ή οι τρόποι (μεθοδολογία) με τους οποίους απαντώνται (White, 2009:90). Στο τρίτο βήμα, με την άγνοιά του ο Σωκράτης αποκρύπτει το γεγονός ότι γνωρίζει, και κινητοποιεί τον συνομιλητή στην έκφραση καινοτόμων ιδεών. Δείχνει την ανάγκη η έρευνά μας να είναι ενδιαφέρουσα και πρωτότυπη, και να συνεισφέρει ουσιαστικά στην επιστημονική γνώση (White, 2009:19). Το τέταρτο και πέμπτο βήμα δείχνει την επαναληπτική υφή της ερευνητικής διαδικασίας (White, 2009:51). Ο έλεγχος και η εξέταση των απαντήσεων οδηγούν σε απορία (άνευ πόρων) που με τη σειρά της οδηγεί στη δημιουργία νέων ερωτήσεων, που είναι ένας από τους στόχους της έρευνας (Adhikari, 2022:2). Το έκτο βήμα δίνει δύο αναλυτικά εργαλεία, του ορισμού και της σαφήνειας. Στην έρευνα, οι μελετητές (White, 2009:100) –και ειδικά στις κοινωνικές επιστήμες– έχουν διαφορετικές ερμηνείες για διάφορους ορισμούς, γι' αυτό και είναι απαραίτητη προϋπόθεση οι έννοιες και μεθοδολογίες του επιστημονικού κειμένου να είναι σαφώς ορισμένες (White, 2009:106).

Το τελικό αποτέλεσμα της Σωκρατικής μεθόδου είναι να φέρει τον συνομιλητή του σε απορία (Λουλαδάκη, 2019:8). Να του δείξει την ανεπάρκειά του και τη δοκησιοσοφία του και να τον σπρώξει –νοουμένου ότι είναι ικανός να αντιμετωπίσει τη δυσφορία που νιώθει– στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, στην έναρξη της αυτογνωσίας και του αναστοχασμού του. Να του δείξει τη διαφορά μεταξύ της γνώσης και της γνώμης (Φάβας, 2018:28). Με την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, ο ερευνητής μπορεί να αντιμετωπίσει το συναίσθημα του θαυμασμού αλλά και της σκοτοδίνης που αισθάνεται όταν αντιμετωπίζει ένα

«φιλοσοφικό ερέθισμα», όταν έρχεται αντιμέτωπος με την εύρεση λύσεων στα προβλήματα και την εύρεση απαντήσεων στα ερωτήματα που τον βασανίζουν (Φιλιππάκη & Κίντη, 2022:69).

Η Σωκρατική μέθοδος έχει επικριθεί από πολλούς και ένα από τα μειονεκτήματα τα οποία παραθέτουν είναι ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε ένα κοινό από πολλά άτομα, διότι η διαλογική φύση της δεν επιτρέπει την ταυτόχρονη εφαρμογή της (Φάβας, 2018:37-39). Υπάρχουν αρκετοί μελετητές οι οποίοι έχουν κατασκευάσει μεθοδολογίες που επιτρέπουν την εφαρμογή της σε μεγάλο ακροατήριο (Λουλαδάκη, 2019:6). Οι διαλογικές λογομαχίες για το αν η Σωκρατική μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί σε μεγάλο ακροατήριο ή όχι, ή αν μπορεί να εφαρμοστεί στην έρευνα γενικότερα, δεν είναι κάτι που θα απασχολήσει αυτήν τη διατριβή.

Ο λόγος που παρουσιάζεται η Σωκρατική μέθοδος, όπως έχει ειπωθεί στην αρχή του κεφαλαίου, είναι να γίνει περισσότερο κατανοητή η έννοια της προβληματοποίησης και να διαπιστωθεί η διάθεση ή όχι παροχής αναλυτικών εργαλείων που είναι πιθανό να χρησιμοποιηθούν στην επιστημονική ανάλυση της βιβλιογραφίας των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης.

Από την προηγούμενη ετυμολογική ανάλυση της λέξης της προβληματοποίησης δύναται να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η μορφή της μεθόδου του Σωκράτη είναι μία έμπρακτη διαδικασία της προβληματοποίησης και είναι στην ουσία η φιλοσοφική αναζήτηση της αλήθειας (Θωμαΐδου-Παλαμιώτου, 2001:32).

Η παρουσίαση και ανάλυση της μεθόδου του Σωκράτους επιτρέπει την εξαγωγή εννοιών οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αναλυτικά εργαλεία για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της διατριβής. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να υπάρχει σαφής ορισμός της ερώτησης ή των ερωτήσεων και δημιουργία σαφούς ερευνητικού σχεδιασμού με τον οποίο απαντώνται οι ερωτήσεις. Η έρευνα πρέπει να είναι πρωτότυπη και να υπάρχει ενδιαφέρουσα συνεισφορά στην υπάρχουσα επιστημονική γνώση, και εκεί που υπάρχει ασυμφωνία μεταξύ των επιστημόνων όσον αφορά την ορολογία, να ορίζεται με σαφήνεια.

Τέλος, η Σωκρατική μέθοδος (Σοροβέλης, 2019:32-33) ενδέχεται να θεωρηθεί ένα εργαλείο το οποίο μπορεί να βοηθήσει και να εφαρμοστεί από τους ερευνητές για να διαπιστωθούν: α) πόσο καλά ή όχι νομίζουν ότι γνωρίζουν το αντικείμενο που κεντρίζει το ερευνητικό τους ενδιαφέρον, β) η εφαρμογή κριτικής στα ερευνητικά ερωτήματα (White, 2009:21) που έθεσαν, η μεθοδολογία που επέλεξαν και τα δεδομένα που συνέλεξαν και γ) να εισέρχονται στη διαδικασία της έρευνας συνειδητοποιημένοι, με ανοικτό μυαλό, χωρίς μεροληψίες, προκαταλήψεις (Alvesson & Sandberg, 2013:60-61) και διαπλεκόμενα συμφέροντα (Bryman, 2007:12).

1.4 Η μέθοδος του Freire

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας του Βραζιλιάνου παιδαγωγού Paulo Freire. Η έννοια της προβληματοποίησης παρουσιάστηκε από τον Βραζιλιάνο παιδαγωγό ως μία εκπαιδευτική στρατηγική η οποία είχε ως στόχο την ανάπτυξη κριτικής σκέψης² (Δημητράκος, 1991:8) από τον εκπαιδευόμενο. Η προβληματοποίηση του Freire (Montero & Sonn, 2009:78) απομυθοποιεί την πραγματικότητα που επιβλήθηκε στην κοινωνία από τη συστηματική παιδεία (Freire, 2005:64) των καταπιεστών (ελίτ) (Freire, 2005:83) θέτοντας στους καταπιεσμένους (μαθητές) ως προβλήματα για επίλυση, τους μύθους (Freire, 2005:81) που δημιουργήθηκαν με την εκπαίδευση, η οποία βλέπει τον εκπαιδευόμενο ως ένα άδειο δοχείο το οποίο πρέπει απλά να γεμίσει (Νταλνταγιάννη, 2019:27).

Πολλά έχουν αλλάξει στον κόσμο από τότε που η παιδαγωγική μέθοδος του Freire εφαρμόστηκε στους φτωχούς αγρότες της Βραζιλίας και γενικότερα στη Λατινική Αμερική (Freire, 2005:34). Κριτική υπάρχει κατά πόσον η στρατηγική του Freire μπορεί να εφαρμοστεί στη σύγχρονη εποχή, εφόσον οι ελίτ στη σημερινή εποχή που ζούμε είναι δύσκολο να αναγνωριστούν και να ταυτοποιηθούν με συστήματα ισχύος και εξουσίας (Νταλνταγιάννη, 2019:19). Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να μεταγιστεί και να εφαρμοστεί στη σύγχρονη εποχή (Darder, 2020:64)

---

² Η έννοια της «conscientization» δημιουργήθηκε από τον Paulo Freire και τον Vieira Pinto, μία διεργασία αναγκαία για τη γένεση κοινωνικών αλλαγών, η οποία διεκπεραιώνεται από τους ανθρώπους που βγαίνουν ωφελημένοι από τις αλλαγές (Montero, 2009:73).

σε διάφορους τομείς, επιστημονικούς ή μη. Η προβληματίζουσα εκπαίδευση³ του Freire δίνει μια πλειάδα από έννοιες και αναλυτικά εργαλεία, κάποια από τα οποία αναλύονται σε αυτό το κεφάλαιο και αποφασίζεται ποια μπορούν να εφαρμοστούν ή όχι στην προβληματοποίηση του επιστημονικού πεδίου των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης.

Όπως και ο φιλόσοφος Σωκράτης χρησιμοποίησε δικά του βιώματα για να αναπτύξει τη μαιευτική του μέθοδο⁴, έτσι και ο Βραζιλιάνος παιδαγωγός Freire χρησιμοποίησε τις παρατηρήσεις που συγκέντρωσε κατά τη διάρκεια της εξαετούς πολιτικής εξορίας του για να αναπτύξει την μέθοδο της προβληματοποίησής του. Ο στόχος της παιδαγωγικής του ήταν ο εκπαιδευόμενος να αποκτήσει κριτική σκέψη, η οποία είναι το αποτέλεσμα μίας διαδικασίας μάθησης η οποία του δίνει την ικανότητα να αναγνωρίζει κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αντιφάσεις, και να λαμβάνει δράση ενάντια στα καταπιεστικά στοιχεία της πραγματικότητας μέσα στην οποία ζει (Freire, 2005:35).

Ο Freire υποστήριξε ότι η εκπαίδευση που εφαρμοζόταν είχε στόχο την παροχή στείρας γνώσης στους μαθητές, χωρίς προσπάθεια από τους δασκάλους να διδάξουν στους μαθητές να σκέφτονται κριτικά, αλλά τους έβλεπαν ως άδεια δοχεία τα οποία έπρεπε απλά να γεμίσουν. Αυτός ο τρόπος διδασκαλίας μετατρέπει τους μαθητές σε απλούς καταλόγους πληροφοριών (Freire 2005:72) που δεν αμφισβητούν το κατεστημένο, αναπτύσσοντας μία κουλτούρα της σιωπής (Freire 2005:76). Η προβληματοποίηση είναι διαλεκτική μέθοδος και δεν μπορεί να υπάρξει όταν έχουμε σιωπηλούς και παθητικούς ανθρώπους (Νταλταγιάννη, 2019:23).

Η συνεχής τροφοδοσία δεδομένων προς τον μαθητή τον εμποδίζει να σκεφτεί κριτικά, διότι είναι απασχολημένος με την απομνημόνευση και την αποθήκευση των δεδομένων τα οποία δίνονται από τον δάσκαλο (Freire, 2005:73). Αυτή η μέθοδος διδασκαλίας της στείρας απομνημόνευσης εξυπηρετεί τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης που δεν θέλει πολίτες με κριτική συνείδηση, διότι δεν

---

³ Υιοθετώ τον όρο «προβληματίζουσα εκπαίδευση» (Καλιόσης, 2014) ως τη δόκιμη ελληνική απόδοση του όρου “Problem-posing education”.

⁴ Η μητέρα του Σωκράτη ήταν μαία (Πλάτων - Απολογία Σωκράτους, Κάκτος 1992:19).

επιθυμούν να αλλάξει το κατεστημένο από το οποίο επωφελούνται συνήθως κερδοσκοπικά (Freire, 2005:76).

Ο Freire, απέναντι σε αυτή τη στείρα εκπαίδευση, αντέτεινε την προβληματίζουσα εκπαίδευση (problem-posing education) όπου η «αυθεντία» του δασκάλου δεν υπάρχει πλέον, αλλά ο δάσκαλος ταυτόχρονα διδάσκει και διδάσκεται από τους μαθητές μέσω της διαλογικής διαδικασίας (Μοσκοφίδης, 2020:30), η οποία μετατρέπει τους μαθητές από ακροατές μόνο σε συν-ερευνητές για την εξεύρεση της αλήθειας με τον δάσκαλο (Freire, 2005:81). Ένας αληθινός διάλογος για τους εκπαιδευόμενους είναι μεταξύ της πραγματικότητας που έχουν βιώσει και της παρούσας πραγματικότητας (Tziforoulos, 2021:381).

Η προβληματίζουσα εκπαίδευση οδηγεί τον εκπαιδευόμενο στον αναστοχασμό της πραγματικότητας στην οποία ζει, και μετά στη δράση ενάντια στην καταπίεση που για πρώτη φορά αναγνωρίζει. Αυτή η διαδικασία την οποία ο Freire ονομάζει «Πράξις» (“Praxis”) οδηγεί τον καταπιεσμένο στην αυθεντική απελευθέρωση που στόχο έχει την αλλαγή του κατεστημένου στο οποίο ζει (Freire, 2005:79). Η προβληματίζουσα εκπαίδευση του Freire παρουσιάζει την πραγματικότητα μέσα στην οποία ζουν οι μαθητές ως πρόβλημα για επίλυση, παρά ως μία μοιρολατρική κατάσταση από την οποία δεν υπάρχει διαφυγή (Freire, 2005:85). Η χρήση του διαλόγου (Ρεντίφης, 2016:4) όπως και στη μαιευτική του Σωκράτη διαδραματίζει βασικό ρόλο στην εκπαιδευτική προσέγγιση της μεθόδου του (Νταλταγιάννη, 2019:23).

Ο παιδαγωγός που σκοπεύει να διδάξει σε ένα συγκεκριμένο κοινό πριν κατασκευάσει το εκπαιδευτικό υλικό του, κάνει έρευνα από την οποία μαθαίνει για την καθημερινή ζωή των ατόμων που θα διδάξει, όπως ο τρόπος που μιλούν, ο τρόπος ζωής, η συμπεριφορά τους στην εκκλησία και στην εργασία τους (Freire, 2005:111). Αφού ολοκληρώσει την έρευνά του, προχωρεί στην κωδικοποίηση των διαφόρων καταστάσεων μέσα στις οποίες ζουν οι μαθητές (Freire, 2005:114) και είναι καλή τακτική να έχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σχέση με τις ανάγκες που οι εκπαιδευόμενοι θεωρούν σημαντικές για αυτούς (Freire, 2005:116). Η κωδικοποίηση αναπαριστά την επιφανειακή αναπαράσταση των λέξεων που περιγράφουν μία βιωματική κατάσταση των εκπαιδευομένων και για την οποία

δεν έχουν βαθιά αντίληψη και κατανόηση περί της λειτουργίας της και πώς τους επηρεάζει αρνητικά ή θετικά (Νταλταγιάννη, 2019:25).

Το δεύτερο στάδιο της αποκωδικοποίησης διεξάγεται από τους εκπαιδευόμενους, οι οποίοι αναλύουν και αναστοχάζονται πάνω στις εικόνες και στα σκίτσα τα οποία παρουσιάζουν περιστατικά από την καθημερινότητά τους, επιτρέποντάς τους να διαπιστώσουν πώς λειτούργησαν και πώς έδρασαν σε αυτές τις καταστάσεις. Έχοντας τώρα επίγνωση των προηγούμενων γνώσεων και δράσεών τους, σε συνδυασμό με τις επιλογές που έχουν μάθει στο παρόν, δημιουργούνται συνειρμοί οι οποίοι παράγουν νέες απόψεις και καινή γνώση (Freire, 2005:115). Η προβληματοποίηση των εκπαιδευομένων πάνω στις επιφανειακές αναπαραστάσεις της πραγματικότητας οδηγεί σταδιακά στην αποκωδικοποίηση, η οποία βοηθά τον εκπαιδευόμενο να εισχωρήσει εις βάθος και να δει κάτω από την επιφάνεια τις πραγματικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζει (Νταλταγιάννη, 2019:25).

Σύμφωνα με τον Freire, ένας από τους λόγους που οι καταπιεσμένοι δεν έχουν ακόμη επαναστατήσει εναντίον των καταπιεστών τους είναι η νοοτροπία που έχουν αποκτήσει από τους καταπιεστές και η ψευδαίσθηση ότι η υιοθέτηση των συνηθειών των καταπιεστών τους φέρνει στο ίδιο επίπεδο με τους καταπιεστές. Στις αρχικές στιγμές της ανατροπής του κατεστημένου, οι καταπιεσμένοι έχουν ως πρότυπο τη στρατηγική και τις τακτικές των καταπιεστών τους (Freire, 2005:45-46).

Ο καταπιεσμένος πάσχει από μία δυαδικότητα, από ένα δίλημμα εσωτερικό. Είναι ταυτόχρονα ανελεύθερος και εν δυνάμει ελεύθερος. Θέλει την ελευθερία του, αλλά ταυτόχρονα την φοβάται. Η παιδαγωγική του Freire δημιουργεί αντικείμενα για αναστοχασμό στο καταπιεσμένο άτομο, τα οποία θα τον βοηθήσουν στην απόκτηση της ελευθερίας του, ξεκινώντας την απελευθέρωσή του από τους καταπιεστές του. Η παιδαγωγική των καταπιεσμένων του Freire είναι ένα όργανο το οποίο βοηθά τον καταπιεσμένο κριτικά να ανακαλύψει ότι τόσο αυτός όσο και ο αφέντης είναι εκφάνσεις της απάνθρωπης διαβίωσής του (Freire, 2005:48,55).

Ο Freire κάνει διαχωρισμό μεταξύ της συστηματικής παιδείας, η οποία εξαρτάται και καθοδηγείται από τις πολιτικές της εκάστοτε κυβέρνησης, και των

εκπαιδευτικών έργων, τα οποία γίνονται ανεξάρτητα από τους ανθρώπους (Freire, 2005:54). Γίνεται χρήση της επιστήμης και της τεχνολογίας από τους καταπιεστές για να πετύχουν τη διατήρηση του υφιστάμενου κατεστημένου, το οποίο εξυπηρετεί τους σκοπούς τους (Freire, 2005:60). Σε τεχνολογικά ανεπτυγμένες κοινωνίες, οι κριτικές ικανότητες του κοινού εξημερώνονται και μαζικοποιούνται, δίνοντας την ψευδαίσθηση ότι έχει επιλογές και δεν πιστεύει κάτι το οποίο δεν έχει ακούσει, διαβάσει ή παρακολουθήσει στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Αποδέχεται μυθικές επεξηγήσεις της πραγματικότητας (Freire, 2005:30-31).

Σύμφωνα με τον Freire, ένα άτομο για να μπορεί να έχει αυθεντικό διάλογο πρέπει να διακατέχεται από αγάπη, ταπεινότητα, πίστη, εμπιστοσύνη, ελπίδα και κριτική σκέψη (Freire, 2005:88-92). Το άτομο το οποίο κατέχει κριτική σκέψη επιθυμεί και επιδιώκει τη συνεχή μετατροπή της πραγματικότητας, που είναι και αυτό που πετυχαίνει η βασική έννοια της προβληματοποίησης, η οποία συνειδητά αμφισβητεί το εκάστοτε κατεστημένο και τις παρούσες θεωρίες (Freire, 2005:92).

Η έννοια της προβληματοποίησης, όπως την παρουσιάζει ο Freire, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αναλυτικό εργαλείο αμφισβητώντας υφιστάμενες αλήθειες (ή τον «εγγυημένο χώρο»⁵, όπως ο ίδιος τον αποκαλεί), καθώς επίσης και ως κριτική διαδικασία η οποία είναι αναγκαία για την επίλυση προβλημάτων που τίθενται για λύση. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ερευνητικό εργαλείο με το οποίο δημιουργούνται τα ερευνητικά ερωτήματα για μία επιστημονική μελέτη. Ο διάλογος που προτείνει ο Freire μπορεί να εφαρμοστεί και στον επιστημονικό χώρο.

Ο αυθεντικός διάλογος ο οποίος περιλαμβάνει αγάπη, ταπεινότητα, πίστη, εμπιστοσύνη, ελπίδα και κριτική σκέψη (Freire, 2005:88-92) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αναλυτικό εργαλείο για την εξεύρεση επιστημονικών δεδομένων και πληροφοριών. Ένας εκπαιδευτικός πρέπει να διακατέχεται από ταπεινοφροσύνη, αγάπη, ανεκτικότητα, δικαιοσύνη, υπομονή ενθάρρυνση, φαντασία, διάλογο και καλλιτεχνία (Tzifopoulos, 2021:378-381). Αντικαθιστώντας τον εκπαιδευτικό με τον ερευνητή/συγγραφέα ενός

---

⁵ Quaranteed space (Freire, 2005:92).

επιστημονικού άρθρου, πώς μπορούμε να διαπιστώσουμε από το περιεχόμενο της επιστημονικής μελέτης αν ο/οι συγγραφείς της διακατέχονται από τα πιο πάνω χαρακτηριστικά;

Κοιτάζοντας αν τα άρθρα έχουν γραφτεί χωρίς τη χορήγηση κάποιας χρηματικής αμοιβής ή κάποιου ακαδημαϊκού κεφαλαίου, τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο/οι συγγραφείς δημιούργησαν το επιστημονικό τους έργο από αγάπη, αφού δεν υπάρχει το οικονομικό κίνητρο. Αν μέσα στα άρθρα τους οι ερευνητές παραδέχονται ότι η μελέτη/έρευνά τους δεν είναι τέλεια και ότι επιδέχεται κριτικής και βελτιστοποίησης από άλλους ερευνητές, τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο/οι συγγραφείς διακατέχονται από ταπεινοφροσύνη. Αν μέσα στα άρθρα βρίσκουμε υποθέσεις και θεωρίες οι οποίες μπορεί να χαρακτηριστούν ως ενδιαφέρουσες⁶, τότε μπορούμε να πούμε ότι ο/οι ερευνητές διακατέχονται από διαλογική διάθεση.

Στην ορολογία του κατεστημένου, των καταπιεστών και των καταπιεσμένων μπορούν να ανατεθούν νέοι ρόλοι, όπως το επιστημονικό κατεστημένο (συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο, επιστημονικά περιοδικά και πύλες, συγκεκριμένα πανεπιστήμια και σχολές, συγκεκριμένοι χορηγοί, ιδιωτικοί και δημόσιοι) παίρνει τον ρόλο του καταπιεστή και οι ερευνητές/συγγραφείς επιστημονικών άρθρων σε συγκεκριμένο πεδίο παίρνουν τον ρόλο του καταπιεσμένου. Το επιστημονικό κατεστημένο ειδικότερα, όσον αφορά την εξεύρεση ερευνητικών ερωτήσεων για επιστημονικές έρευνες και μελέτες, χρησιμοποιεί, προωθεί και ευνοεί την τεχνική του εντοπισμού κενών (gap-spotting) στην υφιστάμενη βιβλιογραφία και μάλλον αγνοεί την τεχνική της προβληματοποίησης. Αν είναι δυνατόν (συνήθως διατυπώνεται η μέθοδος εύρεσης των ερευνητικών ερωτημάτων στην περίληψη του άρθρου), στις επιστημονικές μελέτες και άρθρα που θα εξεταστούν να διαπιστωθεί σε πόσα άρθρα οι ερευνητικές τους ερωτήσεις έγιναν με τη μέθοδο της προβληματοποίησης ή με τη μέθοδο του εντοπισμού κενών, ή με τον συνδυασμό των δύο.

---

⁶ Ο διάλογος γεννάται μέσα από την αντιπαράθεση ιδεών, και για να γίνει αυτό θα πρέπει κεκτημένα, υφιστάμενες ιδέες και θεωρίες, και γενικότερα το κατεστημένο, να αμφισβητούνται δημιουργώντας ενδιαφέρουσες ιδέες, υποθέσεις και θεωρίες (Davis, 1971:311).

Το αποτέλεσμα της διαπίστωσης για το ποια μέθοδος προτιμάται, θα δείξει αν οι ερευνητές/συγγραφείς προτιμούν να μη διαταράξουν το κατεστημένο ή όχι, και επίσης θα δείξει αν υπάρχει μία κουλτούρα της σιωπής όπως την περιγράφει ο Freire, λόγω του φόβου πιθανών αρνητικών συνεπειών. Αν υπάρχει φόβος χρήσης της προβληματοποίησης λόγω αρνητικών συνεπειών για τη δημοσίευση των άρθρων τους στα επιστημονικά περιοδικά, τότε ποιες θα είναι οι συνέπειες για την επιστήμη⁷ γενικότερα και για το συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο ειδικότερα⁸;

1.5 Μεθοδολογίες του Μισέλ Foucault.

Σε αυτό το κεφάλαιο δεν γίνεται περιγραφή της φιλοσοφικής διάστασης του έργου του Michel Foucault, γίνεται όμως παρουσίαση τριών αναλυτικών εργαλείων του, με στόχο την πρακτική εξαγωγή πιθανών μεθοδολογικών, αναλυτικών και εννοιολογικών εργαλείων με τα οποία είναι δυνατή η διεξαγωγή της εμπειρικής έρευνας της διατριβής. Τα αναλυτικά εργαλεία του Foucault δείχνονται με τη χρονολογική σειρά που αναπτύχθηκαν: εμφανίζονται πρώτα η αρχαιολογική⁹ και η γενεαλογική¹⁰ ανάλυση, και τέλος η έννοια της προβληματοποίησης¹¹.

Ο όρος «αρχαιολογία»¹² στον Foucault αναφέρεται πρωτίστως σε μία μέθοδο έρευνας, έναν «τρόπο» ανάλυσης των λόγων οι οποίοι ορίζουν ό,τι λέμε και ό,τι

---

⁷ Το πνεύμα της επιστήμης είναι κατ' εξοχήν δημοκρατικό (Δημητράκος, 1991:10).

⁸ Η επιστημονική μέθοδος είναι δημοκρατική και για τον πρόσθετο λόγο ότι είναι ανοικτή και ελέγξιμη από όλους (Δημητράκος, 1991:10).

⁹ «Να δούμε για λίγο σε τι μπορεί να χρησιμεύσει αυτή η ανάλυση, την οποία πολύ πομπωδώς ίσως, βάφτισα “αρχαιολογία”» (Foucault, 2017:207).

¹⁰ «Η γενεαλογία είναι γκρίζα, λεπτομερής και τεκμηριωμένη με πολλή υπομονή» (Foucault στο κείμενό του: Ο Νίτσε, η γενεαλογία, η ιστορία.)

¹¹ «Αυτό που προσπάθησα να κάνω από την αρχή ήταν να αναλύσω την διαδικασία της προβληματοποίησης – το οποίο σημαίνει: πώς και γιατί συγκεκριμένα πράγματα (συμπεριφορά, φαινόμενα, διαδικασίες) έγιναν ένα πρόβλημα. Γιατί, για παράδειγμα, συγκεκριμένες μορφές συμπεριφοράς χαρακτηρίστηκαν και ταξινομήθηκαν ως “τρέλα” ενώ άλλες παρόμοιες μορφές παραμελήθηκαν εντελώς για τη δεδομένη ιστορική στιγμή. Το ίδιο πράγμα για το έγκλημα και την εγκληματικότητα, η ίδια ερώτηση προβληματοποίησης για τη σεξουαλικότητα.» (Foucault, 2001:171 – Fearless Speech)

¹² Οι πλείστες έννοιες που όρισε ο Foucault κατά τη διάρκεια της φιλοσοφικής του αναζήτησης για την αλήθεια δεν έχουν καμία σχέση με την ετυμολογική τους προέλευση. Ξεκινώντας από αυτό, η έννοια της αρχαιολογίας στον Foucault δεν έχει καμία σχέση με την επιστήμη της Αρχαιολογίας. Για να κατανοήσουμε τι ακριβώς εννοεί, θα πρέπει να μάθουμε πώς ορίζει ο ίδιος την έννοια της Αρχαιολογίας και τις επιμέρους έννοιές της.

κάνουμε (Μιχελάκου, 2014:48). Είναι η μέθοδος που δείχνει τη διαδικασία παραγωγής της γνώσης για τον άνθρωπο (Δημητρίου, 2012:9). Είναι ο εντοπισμός και η περιγραφή των λόγων και των επιστημών του ανθρώπου, καθώς και των κανόνων που τους διέπουν (Ζαραλή, 2009:24). Είναι η ιστορική περιγραφή της επιστήμης¹³ (Koopman, 2008:350). Ένας πιο σύντομος ορισμός θα ήταν η γένεση του υποκειμένου μέσα από πρακτικές λόγου (Λοΐζου, 2015:37). Όπως λέει και ο ίδιος ο Foucault (2017:295-296):

«Η αρχαιολογία δοκιμάζει να περιγράψει όχι την επιστήμη στην ειδική της δομή, αλλά την πολύ διαφορετική επικράτεια της γνώσης. Επιπλέον, αν ασχολείται με τη γνώση στη σχέση της με τις επιστημολογικές μορφές και τις επιστήμες, μπορεί επίσης να ερευνήσει τη γνώση προς μία διαφορετική κατεύθυνση και να την περιγράψει μέσα σε ένα άλλο δίκτυο σχέσεων.»

Η αρχαιολογία του Foucault ασκεί κριτική σε παρελθοντικές πιθανολογικές ιστορικές συνθήκες οι οποίες εμφανίζουν τα αντικείμενα του ιστορικού μας παρόντος ως ενδεχόμενα (παρά αναγκαία), πολύπλοκα (παρά απλά) και σύνθετα (παρά δεδομένα) (Koopman & Matza, 2013:826).

Για την περαιτέρω αποσαφήνιση της αρχαιολογικής προσέγγισης του Foucault είναι αναγκαίο να δώσουμε τους ορισμούς μίας σειράς εννοιών όπως: «απόφαση/εκφώνημα» (statement), «αποφαντικό πεδίο/σηματισμοί λόγων» (discourse), «αρχείο» (archive) και «ασυνέχεια» (discontinuity) (Foucault, 2017 και Κατσιαμπούρα, 1997)

Με την έννοια απόφαση ή εκφώνημα, ο Foucault ορίζει ένα σύστημα προτάσεων, δηλώσεων ή καταστάσεων οι οποίες συσχετίζονται μεταξύ τους και είναι διακριτές. Είναι υπαρκτές λειτουργίες βάσει των οποίων κάποιος μπορεί να λάβει αποφάσεις μέσω της ανάλυσης ή της διαίσθησης. Μπορεί να έχουν νόημα ή όχι, μπορεί να ακολουθούν τους ίδιους κανόνες ή όχι, είναι τα αποτελέσματα της δημιουργίας των (προφορικών ή γραπτών) (Bourke & Lidstone, 2015:834). Η ύπαρξη αυτών των καταστάσεων μπορεί να μην είναι γνωστή στα υποκείμενα (Ζαραλή, 2009:25). Μία απόφαση έχει φυσική ύπαρξη, ένα μέρος, μία ημερομηνία, μία κατάσταση, ένα πεδίο όπου αναδύθηκε, με άλλα λόγια μπορούμε να κάνουμε ερωτήσεις για αυτήν όπως «ποιος δημιούργησε αυτό το εκφώνημα

---

¹³ Η επιστήμη (Episteme) στην αρχαιολογική μέθοδο είναι απομονωμένα τεμάχια χρόνου τα οποία παραμένουν ασυνεχή το ένα από το άλλο.

και με ποια εξουσία;» (Bourke & Lidstone 2015:835). Όπως λέει και ο ίδιος ο Foucault (2017:135):

«Συνεπώς, δεν πρέπει να ξαφνιαζόμαστε επειδή δεν μπορέσαμε να βρούμε δομικά κριτήρια ενότητας για το εκφώνημα: αυτό συμβαίνει επειδή το ίδιο δεν είναι ενότητα, αλλά μία λειτουργία που διασταυρώνεται με μία επικράτεια δομών και πιθανών ενοτήτων και τις κάνει να εμφανίζονται στον χώρο και στον χρόνο με συγκεκριμένα περιεχόμενα.»

Το Αποφαντικό πεδίο ή οι σχηματισμοί λόγων (discourse) δημιουργούνται από σύνολα κανόνων (κανόνες σχηματισμού) τα οποία οδηγούν στη διάχυση και την κυκλοφορία συγκεκριμένων δηλώσεων (Bourke & Lidstone, 2015:835). Μπορούμε να πούμε ότι τα σύνολα καταστάσεων συγκροτούν ένα θεωρητικό πλαίσιο (Garland, 2014:370). Για κάθε ιστορική εποχή και για κάθε αρχαιολογικό σύνολο εκφωνημάτων (discourse) υπάρχει μία διακριτή επιστημολογική κατασκευή, μία επιστήμη¹⁴ (episteme) που ορίζει πώς οι άνθρωποι σκέφτονται, πώς δημιουργούνται οι δηλώσεις και πώς το θεωρητικό πλαίσιο δημιουργείται χωρίς οι άνθρωποι να είναι ενήμεροι (Garland, 2014:369).

Όπως λέει και ο ίδιος ο Foucault:

«Θα ονομάσουμε κανόνες σχηματισμού τις προϋποθέσεις στις οποίες έχουν υπαχθεί τα στοιχεία αυτής της κατανομής (αντικείμενα, τρόπος εκφώνησης, έννοιες, θεματικές επιλογές). Οι κανόνες σχηματισμού είναι συνθήκες ύπαρξης (αλλά και συνύπαρξης, διατήρησης, τροποποίησης της εξαφάνισης) μέσα σε μία δεδομένη κατανομή λόγου» (Foucault, 2017:64)

και επίσης:

«Καθήκον που επιβάλλει –πλέον– τους λόγους ως σύνολα σημείων (ως σημαίνοντα στοιχεία που παραπέμπουν σε περιεχόμενα ή σε παραστάσεις), αλλά ως πρακτικές που σχηματίζουν συστηματικά τα αντικείμενα για τα οποία μιλούν» (Foucault, 2017:79-80).

Το αρχείο (Archive) ορίζει τους κανόνες οι οποίοι ελέγχουν τη λειτουργία των εκφωνημάτων (Bourke & Lidstone, 2015:838) Το αρχείο δείχνει τον τρόπο με τον οποίο οι αποφάνσεις έχουν καταγραφεί και εξαχθεί. Είναι ο τρόπος που ο Foucault ονόμαζε αρχαιολογικό και όχι ιστορικό. Με την αρχαιολογική του

---

¹⁴ Στην ουσία, με τη λέξη *επιστήμη* εννοούμε το σύνολο των σχέσεων που μπορούν, σε μία δεδομένη εποχή, να ενώσουν τις πρακτικές λόγου οι οποίες επιτρέπουν επιστημολογικές μορφές, επιστήμες, και ενδεχομένως τυποποιημένα συστήματα (Foucault, 2017:290).

μέθοδο ο Foucault κάνει ανασυγκρότηση σε ένα ιστορικό πεδίο μελετώντας τις σχέσεις μεταξύ των αποφάνσεων (Λοΐζου, 2015:38).

Όπως λέει και ο ίδιος ο Foucault:

«Αρχικά, το αρχείο είναι ο νόμος εκείνου που μπορεί να ειπωθεί, το σύστημα που διέπει την εμφάνιση των εκφωνημάτων ως διαζόντων γεγονότων. Είναι το γενικό σύστημα του σχηματισμού και του μετασχηματισμού των εκφωνημάτων» (Foucault, 2017:200-201).

Οι αναλύσεις του Foucault στην αρχαιολογική του μέθοδο¹⁵ εστιάζονται σε ασυνείδητες λειτουργίες συγκεκριμένων ιστορικών επιστημολογικών κατασκευών οι οποίες λειτουργούν ως απροσδόκητες συνθήκες πιθανότητας συγκεκριμένων τρόπων σκέψης και παραγωγής αποφάνσεων. Αυτές οι κατασκευές είναι ασυνεχείς (discontinuity) και δεν ακολουθούν την επιστημονική μεθοδολογική προσέγγιση της Ιστορίας (Garland, 2014:371). Η συνέπεια που φέρνει η αντίληψη της ασυνέχειας είναι ότι οι ερευνώμενες πληροφορίες δεν τοποθετούνται σε κάποια ιστορική γνώση, αλλά με τη συγκρότηση σειρών από γεγονότα που θεωρούνται ασήμαντα (Κατσιαμπούρα, 1997:128). Το βιβλίο του Foucault «Οι λέξεις και τα πράγματα – Μία αρχαιολογία των επιστημών του ανθρώπου» βρίθει από πρακτικά παραδείγματα της έννοιας και της πρακτικής της ασυνέχειας (Κατσιαμπούρα, 1997:142).

Όπως λέει και ο ίδιος ο Foucault:

«Είναι παράδοξη η έννοια της ασυνέχειας: επειδή είναι εργαλείο και συνάμα αντικείμενο έρευνας, επειδή οριοθετεί το πεδίο από το οποίο απορρέει, επειδή επιτρέπει να εξατομικεύσουμε τις περιοχές, αλλά δεν μπορούμε να τις εδραιώσουμε παρά μόνο με τη σύγκρισή τους» (Foucault, 2017:20).

Η γενεαλογία του Foucault, όπως υποστηρίζεται από κάποιους ερευνητές του, είναι η μέθοδος που χρησιμοποιεί στο ύστερο έργο του. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι είναι η απάντηση στην αποτυχημένη μέθοδο της αρχαιολογίας του και άλλοι υποστηρίζουν ότι είναι η συμπλήρωση της αρχαιολογίας με νέες έννοιες και μεθοδολογίες (Μιχελάκου, 2014:53). Ο Foucault βασίστηκε στη γενεαλογία του Νίτσε για να αναπτύξει τη δική του (Λοΐζου, 2015:39). Με τη γενεαλογία του ο

---

¹⁵ Πρέπει να ανασυστήσει το γενικό σύστημα σκέψης, του οποίου το δίκτυο, στη θετικότητά του, καθιστά δυνατό ένα παιχνίδι σύγχρονων και φαινομενικά αντιφατικών γνώμων. Αυτό είναι το δίκτυο το οποίο καθορίζει τις συνθήκες δυνατότητας μιας διαμάχης ή ενός προβλήματος, αυτό επίσης είναι ο φορέας της ιστορικότητας της «γνώσης» (Foucault, 2022:120).

Foucault απομακρύνεται από την εξέταση μόνο των σχηματισμών λόγου¹⁶ και επικεντρώνεται στις σχέσεις μεταξύ των σχηματισμών λόγου - γνώσης και της εξουσίας (Μιχελάκου, 2014:53). Εφαρμόζει μία διαφορετική τεχνική, στην αρχαιολογία ο λόγος ήταν ένα αυτόνομο σύστημα με δικούς του κανόνες και οικοσύστημα, ενώ στη γενεαλογία ο λόγος είναι το αποτέλεσμα της σχέσης μεταξύ των δυνάμεων της εξουσίας μέσα σε ένα οικοσύστημα (Ζαραλή, 2009:27).

Ένας απλός ορισμός της γενεαλογίας του Foucault είναι ότι είναι ένας αποτελεσματικός τύπος ιστορίας (Garland, 2014:372). Ο Foucault θέλει να αποδομήσει ό,τι προηγουμένως θεωρείται ενωμένο (Δέγλερης, 1988:102). Η γενεαλογία του Foucault είναι η έρευνα των διεργασιών της καταγωγής και της ανάδυσης (Garland, 2014:372). Είναι η διαδικασία εύρεσης της κατακερματισμένης παρελθοντικής γνώσης και πώς αυτή η γνώση έχει εφαρμοστεί ή μπορεί να εφαρμοστεί στην παρούσα κοινωνική κατάσταση (Λοΐζου, 2015:40). Ο στόχος της γενεαλογίας του Foucault δεν είναι να αναλύσει ιστορικά το παρελθόν, αλλά χρησιμοποιώντας τα ιστορικά δεδομένα να ξανασκεφτεί (να προβληματιστεί κριτικά) με άλλο μάτι το παρόν (Garland, 2014:373).

Υπάρχουν τρεις πιθανές περιοχές στη γενεαλογία του Foucault, οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως μεθοδολογικά εργαλεία: α) Η ιστορική οντολογία που περιγράφει τη σχέση μεταξύ των εαυτών μας και της αλήθειας¹⁷, β) Η ιστορική οντολογία που περιγράφει τη σχέση μεταξύ των εαυτών μας και ενός πεδίου εξουσίας¹⁸ και γ) Η ιστορική οντολογία που περιγράφει τη σχέση μεταξύ των εαυτών μας και της ηθικής¹⁹ (Λοΐζου, 2015:43).

Ο Foucault με την «Ιστορία του παρόντος»²⁰ ήθελε να δείξει ότι αρχίζει τη διάγνωσή του στο παρόν και με τη μελέτη ιστορικών γεγονότων προσπαθεί να

---

¹⁶ Όπως ορίστηκαν στην ενότητα της αρχαιολογίας σε αυτό το κεφάλαιο.

¹⁷ Ο άξονας της αλήθειας μελετήθηκε στα βιβλία του Foucault *Η Γέννηση της Κλινικής και Αρχαιολογία της Γνώσης*.

¹⁸ Ο άξονας της εξουσίας μελετήθηκε στο βιβλίο του Foucault *Επιτήρηση και Τιμωρία*.

¹⁹ Ο άξονας της ηθικής μελετήθηκε στο βιβλίο του Foucault *Ιστορία της Σεξουαλικότητας*.

²⁰ Θα ήθελα να γράψω την ιστορία αυτής ακριβώς της φυλακής, με όλες τις πολιτικές επενδύσεις του σώματος που συγκεντρώνει στην περικλειστη αρχιτεκτονική της. Λόγω καθαρού αναχρονισμού; Όχι, αν εννοούμε με αυτόν τον όρο ότι γράφουμε την ιστορία του παρελθόντος με τους όρους του παρόντος. Ναι, αν εννοούμε με αυτόν τον όρο ότι γράφουμε την ιστορία του παρόντος. (Foucault M., *Επιτήρηση και Τιμωρία*, Εκδόσεις Πλέθρον 2011, σελ. 40)

βρει τη γενεαλογία του (Δέγλερης, 1988:102-103). Δεν αρκείται στο να ψάχνει το ιστορικό ίχνος που άφησαν μοναδικά γεγονότα στο παρελθόν, αλλά ερωτά κατά πόσο τα γεγονότα και ποια γεγονότα είναι ενδεχόμενα σήμερα (Λοΐζου, 2015:42).

Όπως λέει και ο Foucault:

«Από την οπτική γωνία του θανάτου, η ασθένεια έχει μια γη, μια εντοπίσιμη πατρίδα, έναν υπόγειο αλλά στέρεο τόπο, όπου υφαίνονται οι συγγένειες και οι συνέπειές της· οι τοπικές αξίες προσδιορίζουν τις μορφές της. Παραδόξως, εκκινώντας από το πτώμα αντιλαμβανόμαστε τη ζωή της ασθένειας. Μία ζωή που δεν αφορά πια τις παλιές συμπάθειες ή τους συνδυαστικούς νόμους των επιπλοκών, αλλά έχει τα δικά της σχήματα και τους δικούς της νόμους.»²¹

Υπάρχει η παγίδα κάποιος που θέλει να εφαρμόσει την «Ιστορία του παρόντος» του Foucault να υποπέσει στο αμάρτημα του αναχρονισμού, να κρίνει δηλαδή ιστορικά γεγονότα με την ηθική του σήμερα (Presentim) (Castel, 1994:239).

Οι παρουσιάσεις της «αρχαιολογίας» και της «γενεαλογίας» του Foucault στην ενότητα αυτή πραγματοποιήθηκαν για να διαπιστωθεί και να ανιχνευτεί η ύπαρξη ή όχι αναλυτικών και εννοιολογικών εργαλείων τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εμπειρική ανάλυση της διατριβής.

Τα αναλυτικά εργαλεία της «αρχαιολογίας» και της «γενεαλογίας» ξεκίνησαν δειλά την εφαρμογή τους στο πρώτο του βιβλίο Η Ιστορία της Τρέλας. Η «αρχαιολογία» δοκιμάστηκε και εφαρμόστηκε μετέπειτα στα βιβλία Η Γένεση της Κλινικής και Οι λέξεις και τα πράγματα, βρίσκοντας την τελική οργανωτική της μορφή στο βιβλίο Η αρχαιολογία της Γνώσης (Foucault, 2017:29-33). Η «γενεαλογία» δομείται σε συστηματική μεθοδολογία από τον Foucault και εφαρμόζεται για την έρευνα και διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ γνώσης και εξουσίας στις περιοχές της πειθαρχίας (Επιτήρηση και Τιμωρία) και της σεξουαλικότητας (Η Ιστορία της Σεξουαλικότητας) στη νεωτερική εποχή (Μπαράκος, 2020:73).

Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να χρησιμοποιηθούν εργαλεία τα οποία κατασκευάστηκαν σε άλλες εποχές και για άλλα συστήματα έρευνας. Ο Foucault έγραψε και ερεύνησε πριν την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, πριν από το διαδίκτυο, σε μία εποχή που σήμερα φαντάζει ξένη και απόμακρη (Rabinow, 2015:7). Τα αναλυτικά εργαλεία του Foucault όμως έχουν τα χαρακτηριστικά του

---

²¹ Foucault M., 2012:225 – Η γέννηση της κλινικής.

ορθολογισμού και της ερμηνευτικής ανάλυσης της παρούσας κατάστασης, και αυτό μας επιτρέπει να αναπαράγουμε και να κρατάμε από τα εργαλεία του Foucault μόνο αυτά που χρειαζόμαστε (Koopman, 2013:819-826).

Η ικανότητα των αναλυτικών εργαλείων της αρχαιολογίας και της γενεαλογίας του Foucault να εφαρμόζονται διαχρονικά και σε πολλούς τομείς μπορεί να παρομοιαστεί με την ικανότητα του πανοπτικού του Bentham (Foucault, 2011:228) να εφαρμόζεται σε πολλές διαστάσεις της καθημερινής ζωής, όπως στην πολιτική, στην εκπαίδευση και σε άλλους τομείς (Foucault, 2011:234-235).

Οι έννοιες της «αρχαιολογίας» του Foucault που αναπτύχθηκαν πιο πάνω – εκφώνημα/απόφαση (statement), αποφαντικό πεδίο/σηματισμοί λόγου (discourse), αρχείο (archive) και ασυνέχεια (discontinuity)– μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αναλυτικά εργαλεία για τη διερεύνηση του επιστημονικού πεδίου των ΣΑΕ. Μπορούμε αρχικά να ορίσουμε ως αποφαντικό πεδίο (discourse)²² τη λογοτεχνία των επιστημονικών άρθρων του πεδίου των ΣΑΕ.

Πριν ξεκινήσει η ανίχνευση των αποφάνσεων στην επιστημονική αρθρογραφία των ΣΑΕ, πρέπει να παρουσιαστούν και να οριστούν οι τέσσερις κανόνες σχηματισμού τους οποίους ο Foucault δημιούργησε για να οριοθετήσει τα όρια του αποφαντικού πεδίου (discourse) (Menendez, 2022:17).

Ο πρώτος κανόνας είναι ο σχηματισμός των αντικειμένων (The formation of Objects) και καθορίζει τα αντικείμενα τα οποία δημιουργούνται, ταξινομούνται και αναγνωρίζονται από τα ίδια τα εκφωνήματα (Menendez, 2022:17). Όπως λέει και ο Foucault:

«Να ορίσουμε αυτά τα αντικείμενα χωρίς αναφορά στο βάθος των πραγμάτων, συσχετίζοντάς τα όμως με το σύνολο των κανόνων που επιτρέπουν να τα σχηματίσουμε ως αντικείμενα ενός λόγου και που συνιστούν έτσι τις προϋποθέσεις της ιστορικής τους εμφάνισης» (Foucault, 2017:78).

Ο δεύτερος κανόνας είναι ο σχηματισμός των εκφωνηματικών τρόπων (The formation of enunciative models) και καθορίζει αν τα υποκείμενα θεωρούνται νόμιμα ή θεμιτά και τι μπορούν να μας πουν ή όχι (Menendez, 2022:18). Επίσης, το αποφαντικό πεδίο μπορεί να οριστεί μέσω αυτού που «μιλά». Ποιος δικαιούται

---

²² Σύνολο εκφωνημάτων που προκύπτουν από το ίδιο σύστημα σχηματισμού (Foucault, 2017:166).

να μιλά; Από ποιες θεσμικές εγκαταστάσεις αντλεί τον λόγο του το άτομο που μιλά; Ποια είναι η θεσμική θέση του ατόμου που μιλά; (Foucault, 2017:81-84).

Ο τρίτος κανόνας είναι ο σχηματισμός των εννοιών (The formation of Concepts) και έχει ως αντικειμενικό στόχο την περιγραφή τού πώς είναι οργανωμένο το αποφαντικό πεδίο μέσα στο οποίο εμφανίζονται, κυκλοφορούν και πολλαπλασιάζονται οι έννοιες (Menendez, 2022:18). Αυτή η οργάνωση περιλαμβάνει αρχικά μορφές διαδοχής, η διαμόρφωση του εκφωνηματικού πεδίου περιλαμβάνει επίσης μορφές συνύπαρξης, και τέλος, μπορούμε να ορίσουμε τις μεθοδεύσεις παρέμβασης που μπορεί να εφαρμοστούν νομίμως στα εκφωνήματα (Foucault, 2017:90-93).

Ο τέταρτος και τελευταίος κανόνας είναι ο σχηματισμός των στρατηγικών (The formation of strategies) και εξηγεί ότι τα εκφωνήματα πρέπει να τοποθετηθούν σε λειτουργίες ή στρατηγικές όπου η ταυτότητα της απόφασης συντηρείται ή εξαφανίζεται. Με αυτό τον κανόνα απαντούμε στην ερώτηση «τι κάνει αυτό το αποφαντικό πεδίο;» (Menendez, 2022:18). Όπως λέει και ο Foucault:

«Λόγοι όπως της οικονομίας, της Ιατρικής, της γραμματικής, της επιστήμης των έμβιων όντων, επιτρέπουν ορισμένες οργανώσεις των εννοιών, ορισμένες συγκροτήσεις των αντικειμένων, ορισμένους τύπους εκφωνήσεων που, ανάλογα με τον βαθμό συνεκτικότητας, αυστηρότητας και σταθερότητας τους, απαρτίζουν ψέματα ή θεωρίες ... Αυτά τα θέματα και αυτές τις θεωρίες, όποιο και αν είναι το τυπικό τους επίπεδο, θα τα ονομάζουμε συμβατικά "στρατηγικές"» (Foucault, 2017:101).

Από τους τέσσερις κανόνες, μπορεί όλοι να είναι εφαρμόσιμοι στο πεδίο των ΣΑΕ ή κάποιοι από αυτούς. Όπως ο ίδιος ο Foucault παραδέχεται:

«Έπρεπε λοιπόν κάθε φορά να ορίσω τους κανόνες σχηματισμού των αντικειμένων, των εκφωνηματικών τρόπων, των εννοιών, των θεωρητικών επιλογών» (Foucault, 2017:102).

Μετά την εφαρμογή όσων κανόνων είναι δυνατόν, δημιουργείται το αρχείο (Archive) του επιστημονικού πεδίου των ΣΑΕ από το οποίο εξάγεται η λειτουργία τους και οι κανόνες που διέπουν το πεδίο των ΣΑΕ.²³

---

²³ Επίσης, το αρχείο δεν είναι αυτό που περισυλλέγει τον κονιορτό των εκφωνημάτων που έπεσαν ξανά στην αδράνεια και επιτρέπει το ενδεχόμενο θαύμα της αναστάσης τους, είναι αυτό που καθορίζει τον τρόπο επικαιρότητας του εκφωνήματος-πράγματος, είναι το *σύστημα λειτουργίας του* (Foucault, 2017:200, Αρχαιολογία της Γνώσης).

Η έννοια της ασυνέχειας, την οποία ο Foucault χρησιμοποίησε στα αναλυτικά εργαλεία «αρχαιολογία» και «γενεαλογία», έχει λάβει αρκετή προσοχή από τους μελλοντικούς μελετητές του, δείχνοντας έτσι τη σημαντικότητά της (Aliaga, 2018:32). Η έννοια της ασυνέχειας γίνεται καλύτερα αντιληπτή αντιπαραβάλλοντάς την με την κλασσικό ορισμό της Ιστορικής έρευνας. Όπως λέει και ο Foucault:

«Για την ιστορία, στην κλασική της μορφή, το ασυνεχές ήταν το δεδομένο και συνάμα το άσκεπτο: εκείνο που προσφερόταν υπό μορφή διάσπαρτων συμβάντων –αποφάσεις, συμπτώματα, πρωτοβουλίες, ανακαλύψεις– και εκείνο που, με την ανάλυση, έπρεπε να παρακαμφθεί, να μειωθεί, να εξαλειφθεί για να εμφανιστεί η συνέχεια των συμβάντων. Η ασυνέχεια ήταν το στίγμα της χρονικής διασποράς την οποία ο ιστορικός επιφορτιζόταν να εξαφανίσει από την ιστορία» (Foucault, 2017:19-20).

Όπως λέει και ο Foucault, η ασυνέχεια είναι παράδοξη έννοια διότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο και ως αντικείμενο έρευνας. Ως εργαλείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην ανίχνευση για παράδειγμα ενός αποφαντικού πεδίου (discourse), σύμφωνα με τον Foucault:

«Όσο περισσότερο αυξάνουμε τον αριθμό των διαιρέσεων των φυσικών πλασμάτων, τόσο περισσότερο πλησιάζουμε την αλήθεια, δεδομένου ότι στη φύση υπάρχουν μόνο άτομα και γένη, ενώ οι τάξεις, οι ομοταξίες, υπάρχουν μόνο στη φαντασία μας» (Foucault, 2022:198).

Ένα αποφαντικό πεδίο ή ένα σύνολο από αποφαντικά πεδία αποτελούν μία επιστήμη (episteme) ή ένα σύνολο από επιστήμες οι οποίες μπορεί να είναι αντικείμενα έρευνας.

Το τελευταίο και πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της ασυνέχειας είναι η ικανότητα που παρέχει στην αρχαιολογική μέθοδο του Foucault να δίνει αποτελέσματα μέσω της σύγκρισης επιστημών ή της σύγκρισης μεταξύ σχηματισμών λόγου (Aliaga, 2018:41). Όπως λέει και ο Foucault:

«Το πολύ-πολύ μπορούμε, με μία συστηματική σύγκριση, να φέρουμε σε αντιπαράθεση τους κανόνες σχηματισμού των εννοιών της μιας και της άλλης περιοχής: έτσι δοκιμάσαμε να καταδείξουμε τις ταυτότητες και τις διαφορές που αυτά τα σύνολα κανόνων μπορεί να παρουσιάσουν κατά την κλασική εποχή μέσα στη Γενική Γραμματική, τη Φυσική Ιστορία, την Ανάλυση του Πλούτου» (Foucault, 2017:99).

Οπότε σύμφωνα με τα πιο πάνω μπορεί η ασυνέχεια να εφαρμοστεί στην επιστημονική λογοτεχνία των ΣΑΕ ως εργαλείο ανεύρεσης αποφάνσεων μέσα στη

βιβλιογραφία της, ως αντικείμενο έρευνας των σχηματισμών λόγου που θα καταγραφούν στο αρχείο, και με τη χρήση της συγκριτικής μεθόδου μπορεί για παράδειγμα να γίνει σύγκριση μεταξύ των επιστημών από διαφορετικούς τομείς των ΣΑΕ, όπως η οικονομία με την πολιτική, ή μεταξύ παιδείας και Ιατρικής.

Η αρχαιολογική μέθοδος μπορεί να βοηθήσει μέχρι ενός σημείου λόγω των εσωτερικών αδυναμιών της, γι' αυτό και ο Foucault ανέπτυξε τη γενεαλογική μέθοδο για να διορθώσει αυτά τα κενά. Μία από αυτές τις αδυναμίες είναι ότι η αρχαιολογική μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να γραφεί και περιγραφεί η ιστορία της γνώσης, αλλά όχι η ιστορία της δύναμης ή της εξουσίας. Επίσης, η αρχαιολογία ασχολείται με σχηματισμούς λόγου (discourse), ενώ η γενεαλογία ασχολείται με σχέσεις της εξουσίας. Η αρχαιολογική μέθοδος αναλύει απομονωμένες επιστήμες και σχηματισμούς λόγου, ενώ η γενεαλογία αναλύει δυναμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων πεδίων δραστηριότητας. Ο λόγος που ο Foucault έκανε τη μετατόπιση από την αρχαιολογία στη γενεαλογία ήταν η διαπίστωση ότι για να υπάρχουν χρήσιμα αποτελέσματα για την Ιστορία του Παρόντος,²⁴ πρέπει να υπάρχει σύγκριση μεταξύ δύο η περισσότερων περιοχών και έρευνα της αλληλεπίδρασης μεταξύ εξουσίας και γνώσης (Koopman, 2008:339-343).

Όπως λέει και ο ίδιος ο Foucault:

«Πρέπει μάλλον να παραδεχτούμε ότι η εξουσία παράγει γνώση (και όχι μόνο ευνοώντας την επειδή την χρησιμοποιεί, και μόνο εφαρμόζοντάς την επειδή είναι χρήσιμη), ότι η εξουσία και γνώση ενέχουν άμεσα η μία την άλλη, ότι δεν υπάρχει σχέση εξουσίας χωρίς τη συσχετική συγκρότηση ενός πεδίου γνώσης, ούτε γνώση που να μην προϋποθέτει και να μη συγκροτεί συγχρόνως σχέσεις εξουσίας» (Foucault, 2011:37 – Επιτήρηση και Τιμωρία).

Η αρχαιολογική μέθοδος ερευνά ένα θέμα αλλά δεν είναι ικανή να το φέρει στην επιφάνεια, να πετύχει την ανάδυση. Αυτό το κάνει η γενεαλογία, η οποία «βλέπει» ένα θέμα στο παρόν, διερευνά το παρελθόν με μία ανακριτική ματιά η οποία ψάχνει να βρει απαντήσεις στις ερωτήσεις: Γιατί συνέβη αυτό το γεγονός; Τι έγινε σχετικά με αυτό το γεγονός και πώς αναδύθηκε αυτό το γεγονός ή πρόβλημα; (Hewitt, 2022:3). «Εάν, σχηματικά, η αρχαιολογία αποτελεί μια μεθοδολογία των

---

²⁴ Ο στόχος της Ιστορίας του παρόντος είναι η έρευνα του παρελθόντος έτσι ώστε το παρόν να γίνει κατανοητό, με αποτέλεσμα να μπορεί να οδηγήσει σε πιθανή δράση. Η έρευνα της Ιστορίας του παρόντος είναι στην ουσία μία κριτική έρευνα (Koopman, 2008:345).

τύπων του σκέπτεσθαι, η “γενεαλογία” μπορεί να νοηθεί ως μεθοδολογία των κοινωνικών πρακτικών της εξουσίας» (Μετάφρας, 2010:39).

Οπότε η αρχαιολογική μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή των δεδομένων που αφορούν τις διαφορετικές και συγκεκριμένες επιστήμες ή σχηματισμούς λόγου και τη μετέπειτα δημιουργία του αρχείου ή αρχείων για ό,τι πληροφορία υπάρχει ήδη (Koopman, 2008:354), ενώ η γενεαλογική μέθοδος αναλύει τα αρχεία συγκρίνοντάς τα και φέρνοντας στην επιφάνεια τις σχέσεις μεταξύ γνώσης και εξουσίας, πετυχαίνοντας έτσι την ανάδυσή τους (Loncarevic, 2013:69-71). Η γενεαλογική προσέγγιση εξηγεί την «πάλη» μεταξύ μίας γνώσης ή μίας επιστήμης²⁵ (episteme) εναντίον άλλων γνώσεων ή επιστημών (epistememes) (Loncarevic, 2013:76).

Ο όρος «προβληματοποίηση» πρωτοεμφανίζεται στο έργο του Foucault Πειθαρχία και Τιμωρία (Foucault, 2011:257) και μετά με αύξουσα συχνότητα στην ύστερη δουλειά του (Rabinow & Rose, 2003:12). Ο Foucault στο τέλος δηλώνει ότι οι δύο μεθοδολογίες που εφάρμοσε στο παρελθόν της αρχαιολογίας και της γενεαλογίας συνδυαζόμενες οδηγούν σε αυτό που πάντα ήθελε να κάνει, που είναι η προβληματοποίηση (problematization), ένα πεδίο από πράξεις, πρακτικές και σκέψεις (θεωρητικό πλαίσιο) που σχετίζονται με το πεδίο της πολιτικής (Ζαραλή, 2009:28· Koopman & Matza, 2013:827).

Όπως και ο ίδιος ο Foucault απάντησε σε συνέντευξή του, λίγο πριν τον θάνατό του:

«Αυτό που χρησιμεύει ως μια κοινή μορφή στο έργο που έχω κάνει από τότε που έγραψα το βιβλίο μου Η Ιστορία της Τρέλας στην κλασική εποχή είναι η έννοια της προβληματοποίησης, αν και δεν είχα ακόμη απομονώσει αρκετά αυτήν την έννοια. Αλλά, κάποιος κινείται πάντα προς τα πίσω, προς το ουσιαστικό. Τα πιο γενικά πράγματα εμφανίζονται τελευταία.»²⁶

---

²⁵ «Αν θέλετε, θα ορίσω την επιστήμη αναδρομικά ως τον στρατηγικό μηχανισμό που επιτρέπει τον διαχωρισμό των δηλώσεων που είναι εσωτερικά αποδεκτές, δεν θα πω μία επιστημονική θεωρία, αλλά ένα πεδίο επιστημονικότητας, και, είναι δυνατόν να πούμε αν είναι αληθείς ή ψευδείς. Η επιστήμη είναι η συσκευή που καθιστά δυνατό τον χωρισμό όχι με κριτήρια του αληθούς ή του ψευδούς, αλλά του τι μπορεί από τι δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιστημονικό.» (Foucault M., Selected Interviews Colin Gordon σ. 197)

²⁶ “What serves as a form common to the work I’ve done since *Madness and Civilization* is the notion of problematization, though I had not yet sufficiently isolated this notion. But one always moves backwards toward the essential; the most general things appear last.” (Foucault, 1996:456-457) Foucault live.

Η προβληματοποίηση δεν είναι η αναπαράσταση ενός ιστορικού αντικειμένου ή η δημιουργία μέσω διαλόγου ενός αντικειμένου που δεν υπάρχει. Είναι το σύνολο των πρακτικών λόγου ή μη, οι οποίοι φέρνουν κάτι στο παιγνίδι (πεδίο) της αλήθειας και της αναλήθειας και το προσφέρουν ως αντικείμενο έρευνας για το μυαλό μας (Castel, 1994:237-238· Λοΐζου, 2015:372).

Όπως και ο ίδιος ο Foucault απάντησε σε συνέντευξή του:

«Για πολύ καιρό προσπαθούσα να δω αν ήταν δυνατόν να περιγράψω την Ιστορία της Σκέψης ξεχωριστά από την Ιστορία των Ιδεών (εννοώ την ανάλυση των συστημάτων αναπαράστασης) και την Ιστορία των Νοοτροπιών (εννοώ την ανάλυση των στάσεων και των τύπων δράσης)²⁷. Μου φαινόταν ότι υπήρχε ένα στοιχείο ικανό για να περιγράψει την Ιστορία της σκέψης – αυτό μπορεί κανείς να το ονομάσει τα προβλήματα ή, ακριβέστερα, προβληματισμούς.»²⁸

Για τον Foucault μία προβληματοποίηση είναι ταυτόχρονα ένα αντικείμενο έρευνας (ένα κρυμμένο πρόβλημα το οποίο εμφανίζεται μετά από διερεύνηση) και μία πράξη αμφισβήτησης, δείχνει κάτι το οποίο παίρνεται ως δεδομένο – αξίωμα, δοξασία– και το προβληματοποιεί (Koopman C. & Matza T., 2013:827· Frederiksen, Lomborg & Beedholm, 2015:204).

Όπως και ο ίδιος ο Foucault απάντησε σε συνέντευξή του:

«Αλλά η εργασία της Ιστορίας της Σκέψης είναι να ανακαλύψει ξανά στη ρίζα αυτών των ποικίλων λύσεων τη γενική μορφή της προβληματοποίησης η οποία τις υλοποίησε, ακόμα και στην ίδια τους την αντίθεση, ή τι κατέστησε δυνατή τη μετατροπή των δυσκολιών και των εμποδίων μιας πρακτικής σε γενικό πρόβλημα για το οποίο κάποιος προτείνει ποικίλες πρακτικές λύσεις.»²⁹

Και συνεχίζει ο Foucault λέγοντας:

«Είναι η προβληματοποίηση που ανταποκρίνεται σε αυτές τις δυσκολίες, αλλά κάνοντας κάτι εντελώς διαφορετικό από το να τις εκφράζει ή να τις εκδηλώνει: σε σχέση με αυτές, αναπτύσσει τις συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να δοθούν

---

²⁷ Schémas de comportement.

²⁸ For a long time, I have been trying to see if it would be possible to describe the history of thought as distinct both from the history of ideas (by which I mean the analysis of systems of representation) and from the history of mentalities (by which I mean the analysis of attitudes and types of action [schémas de comportement]). It seemed to me there was one element that was capable of describing the history of thought — this was what one could call the problems or, more exactly, problematizations (Rabinow, 1984:388) Foucault Reader.

²⁹ But the work of a history of thought would be to rediscover at the root of these diverse solutions the general form of problematization that has made them possible - even in their very opposition; or what has made possible the transformation of the difficulties and obstacles of a practice into a general problem for which one proposes diverse practical solutions. (Rabinow P. 1984:389) Foucault Reader.

πιθανές απαντήσεις. Ορίζει τα στοιχεία που θα αποτελέσουν αυτά στα οποία προσπαθούν να ανταποκριθούν οι διάφορες λύσεις.»³⁰

Μία άλλη μορφή προβληματοποίησης για τον Foucault είναι η αναγνώριση και η περιγραφή του προβλήματος που θέλει να ερευνήσει (Garland, 2014:377). Ο Foucault επιλέγει προβλήματα που θέλει να ερευνήσει, τα οποία άλλοι θεωρούν δεδομένα, κατασταλαγμένα και αυτονόητα. Η προβληματοποίηση του Foucault στόχο έχει να συμπεριφερθεί στο πρόβλημα υπό έρευνα ως κάτι που χρήζει λύσης, και με την εφαρμογή αυτής της προβληματοποίησης οι λύσεις θα βρεθούν λύνοντας το πρόβλημα ή κάνοντάς το λιγότερο δυσνόητο (Garland, 2014:379).

Με μία πιο απλή ματιά, η έννοια της προβληματοποίησης στον Foucault είναι η επανεξέταση μίας ιδέας, ενός προβλήματος, μίας πρακτικής, για την καλύτερη κατανόησή της. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την ιστορική αναζήτηση, με στόχο την ανεύρεση σχετικού περιεχομένου (Romanowski & Alkhateeb, 2022:5-6).

Στο βιβλίο του Η Ιστορία της Σεξουαλικότητας – Η χρήση των ηδονών ο Foucault πιο ώριμος και πιο έμπειρος αναφέρει:

«Το ταξίδι ανανεώνει τα πράγματα και φθείρει τη σχέση με τον εαυτό. Νομίζω ότι αντιλαμβάνομαι καλύτερα τώρα με ποιον τρόπο, ολίγον στα τυφλά, και με διαδοχικά και διακριτά σπαράγματα, ενεπλάκην σ' αυτό το εγχείρημα μιας ιστορίας της αλήθειας, αναλύοντας όχι τις συμπεριφορές ή τις ιδέες, όχι τις κοινωνίες ή τις "ιδεολογίες" τους, αλλά τις προβληματοποιήσεις μέσω των οποίων το "είναι" παρουσιάζεται ως κάτι που μπορεί και πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο σκέψης, και τις πρακτικές με βάση τις οποίες σχηματίζονται. Η αρχαιολογική διάσταση της ανάλυσης επιτρέπει να αναλυθούν οι ίδιες οι μορφές της προβληματοποίησης· η γενεαλογική της διάσταση επιτρέπει να αναλυθεί η διαμόρφωσή τους με βάση τις πρακτικές και τις τροποποιήσεις» (Foucault, 2013:19-20).

Η εργαλειοποίηση της έννοιας της προβληματοποίησης του Foucault σύμφωνα με τα λεγόμενά του έχει ήδη διαπιστωθεί σε αυτό το κεφάλαιο μέσω των αναλυτικών εργαλείων της αρχαιολογίας και της γενεαλογίας. Όπως ο ίδιος έχει αναφέρει, ότι έχει κάνει στο προηγούμενο έργο του, ήταν μορφές προβληματοποιήσεων. Η έννοια της προβληματοποίησης μπορεί να ειπωθεί αντιγράφοντας τον Foucault ως «μία παράξενη έννοια» και έχει κοινά στοιχεία με

---

³⁰ It is problematization that responds to these difficulties, but by doing something quite other than expressing them or manifesting them: in connection with them, it develops the conditions in which possible responses can be given; it defines the elements that will constitute what the different solutions attempt to respond to. (Rabinow P. 1984:389) Foucault Reader.

την έννοια της ασυνέχειας, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ταυτόχρονα ως αντικείμενο έρευνας με τη ρηματική της μορφή (συγκρότηση κάποιου πράγματος ως πρόβλημα) και ως μεθοδολογικό εργαλείο για τη διεξαγωγή της με την υποκειμενική της μορφή (το αποτέλεσμα της διεργασίας της προβληματοποίησης) (Bacchi, 2014:3). Ο ενδιαφέρων ορισμός της έννοιας της προβληματοποίησης ήταν ανέκαθεν σημείο επιστημονικής ενασχόλησης από μία πλειάδα ερευνητών από διαφορετικούς και ποικίλους επιστημονικούς χώρους (Bacchi, 2014:1). Οι εργαλειοθήκες³¹ που έχει δημιουργήσει ο Foucault, επιτρέπουν την εφαρμογή, χρήση, υλοποίηση και πειραματισμό των από επιστήμονες και ερευνητές που έχουν αναπτύξει τις δικές τους μεθοδολογίες βασιζόμενοι στις ενδιαφέρουσες θεωρίες του (Davis, 1971:311). Συνοπτικά αναφέρονται οι Alvesson & Sandberg στο βιβλίο τους Κατασκευάζοντας Ερευνητικά Ερωτήματα (Constructing Research Questions, 2013), οι οποίοι βασίζονται στην έννοια της προβληματοποίησης του Foucault³² (Alvesson & Sandberg, 2013:51) για να δημιουργήσουν τη μεθοδολογία προβληματοποίησής τους (Bacchi, 2014:2), η οποία αναλύει και προβληματοποιεί κριτικά σε βαθύ επίπεδο εικασίες και προϋποθέσεις οι οποίες θεωρούνται και εκλαμβάνονται ως αξιώματα και δόγματα (Alvesson & Sandberg, 2013:71). Η Carol Bacchi στο βιβλίο της Αναλύοντας Πολιτική: Ποιο είναι το πρόβλημα που αναπαρίσταται;³³ επίσης εφαρμόζει έννοιες της προβληματοποίησης του Foucault για να αναπτύξει τη μεθοδολογία της WPR, η οποία αμφισβητεί και αναλύει ανεξέταστους τρόπους σκέψης πάνω στους οποίους είναι βασισμένες αποδεκτές πρακτικές (Bacchi, 2014:25). Οι πιο πάνω μεθοδολογίες παρουσιάζονται και αναλύονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στο επόμενο κεφάλαιο.

Ο Foucault μέσω της έρευνάς του και των βιβλίων του προσδιόριζε αρχικά το πρόβλημα ή τα προβλήματα τα οποία θα ερευνούσε και εξηγούσε πώς θα τα αντιμετώπιζε. Στο βιβλίο του Οι Λέξεις και τα Πράγματα ο Foucault αναφέρει:

---

³¹ Apparatus (Dispositif).

³² «Ωστόσο τι είναι τελικώς η φιλοσοφία σήμερα –εννώ η φιλοσοφική δραστηριότητα–, αν όχι η κριτική εργασία της σκέψης επί του εαυτού της; Και σε τι άλλο συνίσταται αν όχι στην προσπάθεια να μάθουμε με ποιον τρόπο και κατά πόσο είναι δυνατόν να σκεφτούμε διαφορετικά, αντί να επικυρώνουμε το ήδη γνωστό;» (Foucault, 2013:16 - Η χρήση των Ηδονών)

³³ Analysing Policy: What's the problem represented to be? (2014)

«Θα ήθελα αυτό το έργο να διαβαστεί ως μία ανοιχτή τοποθεσία. Πολλά ερωτήματα που έχουν τεθεί, τα οποία δεν έχουν βρει ακόμα απαντήσεις και πολλά από τα κενά αναφέρονται είτε σε παλαιότερα έργα είτε σε άλλα που δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί ή ούτε καν έχουν ξεκινήσει. Όμως θα ήθελα να αναφέρω τρία προβλήματα: το πρόβλημα της αλλαγής ... το πρόβλημα της αιτιότητας ... και το πρόβλημα του υποκειμένου» και συνεχίζει εξηγώντας πώς θα τα αντιμετωπίσει: «Αυτό που ήθελα να κάνω ήταν να παρουσιάσω δίπλα-δίπλα έναν προσδιορισμένο αριθμό στοιχείων: τη γνώση των έμβιων όντων, τη γνώση των νόμων της γλώσσας και τη γνώση των οικονομικών γεγονότων, και να τα συσχετίσω με τον φιλοσοφικό λόγο (discourse) που υπήρξε σύγχρονός τους, κατά τη διάρκεια μιας περιόδου εκτεινόμενης από τον 17ο έως τον 19ο αιώνα» (Foucault, 2022:18-22).

Στο βιβλίο του Η Γέννηση της Κλινικής λέει:

«Επομένως η έρευνα η οποία επιχειρείται εδώ προϋποθέτει το σκόπιμο πρόταγμα να είμαστε ιστορικοί και ταυτόχρονα κριτικοί, στον βαθμό που το ζητούμενο είναι, πέρα από κάθε πρόθεση καθοδήγησης, να προσδιοριστούν οι συνθήκες που κατέστησαν δυνατή την ιατρική εμπειρία όπως την γνώρισε η νεότερη εποχή.

Ας γίνει σαφές ότι το βιβλίο αυτό δεν γράφτηκε υπέρ μιας ιατρικής και εναντίον μιας άλλης ή εναντίον της ιατρικής και υπέρ της απουσίας ιατρικής. Εδώ, όπως και αλλού, πρόκειται για μία μελέτη που προσπαθεί να ανασύρει μέσα από την πυκνότητα του λόγου τις συνθήκες της ιστορίας του.»

Στο βιβλίο του Επιτήρηση και Τιμωρία γράφει:

«Σκοπός αυτού του βιβλίου: μία αμοιβαία ιστορία της νεότερης ψυχής και μίας νέας δικαστικής εξουσίας: μία γενεαλογία του σημερινού επιστημονικού-δικαστικού πλέγματος, όπου η τιμωρητική εξουσία εξασφαλίζει τα στηρίγματά της, στοιχειοθετεί τις δικαιολογίες και τους κανόνες της, προεκτείνει τα αποτελέσματά της και συγκαλύπτει την υπέρμετρη ιδιοτυπία της» (Foucault, 2011:32). Συνεχίζει παρακάτω καθορίζοντας τέσσερις κανόνες με τους οποίους θα διέπεται η μελέτη του (Foucault, 2011:32-33).

Στο βιβλίο του Ιστορία της Σεξουαλικότητας – Η βούληση για γνώση επισημαίνει:

«Κατά την ενασχόληση με το σεξ, που επιτείνεται καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, σκιαγραφούνται τέσσερις φιγούρες, ως προνομιακά αντικείμενα γνώσης, ως στόχοι και ερείσματα για τα επιχειρήματα της γνώσης: η υστερική γυναίκα, το αυνανιζόμενο παιδί, το μαλθουσιανό ζευγάρι, ο διεστραμμένος ενήλικας: κάθε μία από αυτές τις φιγούρες είναι το σύστοιχο μιας από τις στρατηγικές που, η καθεμία με τον τρόπο της, διέσχισε και χρησιμοποίησε τη σεξουαλικότητα των παιδιών, των γυναικών και των ανδρών» (Foucault, 2011:123).

Αυτή η λεπτομερής παρουσίαση για το πώς ο Foucault αναγνώριζε (διάγνωση) των θεμάτων που ήθελε να ερευνήσει και η περιγραφή των προβλημάτων

(προβληματοποίηση) που ήθελε να αναλύσει κριτικά μπορεί να εφαρμοστεί στη διατριβή για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της. Μπορεί να γίνει ανάλυση των άρθρων της βιβλιογραφίας των ΣΑΕ με την ανίχνευση των προβλημάτων που ισχυρίζονται ότι ερευνούν και την ανεύρεση των λύσεων που δίνουν στα προβλήματα αυτά. Δηλαδή τι θεωρεί η βιβλιογραφία των ΣΑΕ ως προβλήματα και τι κάνει για να τα επιλύσει.

Ο Foucault χρησιμοποιεί δύο έννοιες στη διαδικασία της προβληματοποίησής του, της συσκευής (Apparatus ή Dispositif) και της Ιστορίας του Παρόντος, η οποία ήδη έχει ορισθεί και αναλυθεί. Σε συνέντευξή του ερωτώμενος για τον όρο της Dispositif, απάντησε:

«Αυτό που προσπαθώ να ξεχωρίσω με αυτόν τον όρο είναι, πρώτον, ένα πλήρως ετερογενές σύνολο που αποτελείται από ομιλίες, θεσμούς, αρχιτεκτονικές μορφές, κανονιστικές αποφάσεις, νόμους, διοικητικά μέτρα, επιστημονικές δηλώσεις, φιλοσοφικές, ηθικές και φιλανθρωπικές προτάσεις, εν ολίγοις, ό,τι έχει και δεν έχει ειπωθεί. Τέτοια είναι τα στοιχεία της συσκευής. Η ίδια η συσκευή είναι το σύστημα σχέσεων που μπορεί να δημιουργηθεί μεταξύ αυτών των στοιχείων.»³⁴

Μπορεί αυτή η συσκευή (Apparatus) του Foucault να θεωρηθεί ως μία αναβάθμιση της έννοιας της επιστήμης που όρισε παλιά, μια πιο γενική περίπτωση της, ή μάλλον ότι η επιστήμη είναι ένας ειδικός λεκτικός μηχανισμός όπου η συσκευή στη γενική της μορφή είναι ταυτόχρονα λεκτική και μη λεκτική, τα στοιχεία της είναι πολύ πιο ετερογενή.³⁵

Για παράδειγμα, η συσκευή (Dispositif) της Σεξουαλικότητας στο βιβλίο του Ιστορία της Σεξουαλικότητας – Η βούληση για γνώση ορίζεται ως:

«Η σεξουαλικότητα είναι το όνομα που μπορούμε να δώσουμε σε ένα ιστορικά καθορισμένο σύστημα: όχι μία αθέατη πραγματικότητα που δύσκολα θα μπορούσε να επηρεαστεί, αλλά ένα μεγάλο δίκτυο επιφάνειας όπου η διέγερση των σωμάτων, η επίταση των ηδονών, η προτροπή στον λόγο, ο σχηματισμός

---

³⁴ "What I'm trying to pick out with this term is, firstly, a thoroughly heterogeneous ensemble consisting of discourses, institutions, architectural forms, regulatory decisions, laws, administrative measures, scientific statements, philosophical, moral and philanthropic propositions - in short, the said as much as the unsaid. Such are the elements of the apparatus. The apparatus itself is the system of relations that can be established between these elements." Power/knowledge selected interviews and other writings, 1972-1977:194).

³⁵ "What I should like to do now is to try and show that what I call an apparatus is a much more general case of the *episteme*; or rather, that the *episteme* is a specifically *discursive* apparatus, whereas the apparatus in its general form is both discursive and non-discursive, its elements being much more heterogeneous." (Power/knowledge selected interviews and other writings, 1972-1977:197).

των γνώσεων, η ενδυνάμωση των ελέγχων και των αντιστάσεων αλληλοσυνδέονται σύμφωνα με κάποιες μείζονες στρατηγικές γνώσης και εξουσίας» (Foucault, 2011:123-124). Η συσκευή (Dispositif) είναι μία ειδική στρατηγική απόκριση, απάντηση σε συγκεκριμένο ιστορικό πρόβλημα (Rabinow & Rose, 2003:11).

1.6 Η Προσέγγιση της Bacchi

Η μεθοδολογία της Bacchi Ποιο είναι το πρόβλημα που παρουσιάζεται;³⁶ που έχει αναπτύξει, έχει βασιστεί στο έργο του Michel Foucault και ειδικότερα σε διαφορετικές πτυχές της κριτικής ανάλυσης των μετασχηματισμών λόγου (discourse), που επιτρέπει να αμφισβητεί «αλήθειες» και να κάνει κανονικότητες και αξίες στο πεδίο της ανάπτυξης διαδικασιών και πολιτικών να αναδυθούν και να εμφανιστούν (Lindsköld, 2010:3).

Η Bacchi (2014) έχει δημιουργήσει μία προσέγγιση με την οποία γίνεται μία κριτική ανάκριση των δημόσιων (κυβερνητικών) διαδικασιών. Αμφισβητεί την κατασταλαγμένη και αυτονόητη πρόταση ότι οι διαδικασίες που εφαρμόζει μία κυβέρνηση είναι η καλύτερη προσπάθεια για την επίλυση των προβλημάτων (Bacchi, 2014:1). Το εύρος της προσέγγισης έχει πλατιά εφαρμογή³⁷ (Bacchi, 2014:xx).

Η προσέγγιση της Bacchi (2014) βασίζεται στην έννοια της προβληματοποίησης του Foucault³⁸ και αντλεί τα εννοιολογικά στοιχεία από τον γενεαλογικό τρόπο έρευνας (Bacchi, 2014:1). Η προσέγγισή της βασίζεται στην εισήγηση του Foucault ότι πρακτικά κείμενα ή περιγραφικά κείμενα μας προμηθεύουν με κριτήρια με τα οποία μπορούμε να ανιχνεύσουμε προβληματοποιήσεις (Bacchi, 2014:4).

---

³⁶ 'What's the Problem Represented to be?' approach (Bletsas A. & Beasley C., 2012:21).

³⁷ Bacchi's framework has been applied to areas of policy as diverse as health care, labour markets, immigration and higher education (Tawell A. & McCluskey G., 2022:37).

³⁸ «Αυτό που προσπάθησα να κάνω από την αρχή ήταν να αναλύσω την διαδικασία της προβληματοποίησης – το οποίο σημαίνει: πώς και γιατί συγκεκριμένα πράγματα (συμπεριφορά, φαινόμενα, διαδικασίες) έγιναν ένα πρόβλημα. Γιατί, για παράδειγμα, συγκεκριμένες μορφές συμπεριφοράς χαρακτηρίστηκαν και ταξινομήθηκαν ως "τρέλα" ενώ άλλες παρόμοιες μορφές παραμελήθηκαν εντελώς για δεδομένη ιστορική στιγμή. Το ίδιο πράγμα για το έγκλημα και την εγκληματικότητα, η ίδια ερώτηση προβληματοποίησης για την σεξουαλικότητα» (Foucault, 2001:171 – Fearless Speech).

Η Bacchi (2014:4) δημιουργεί μία ορολογία και μία κριτική σκέψη προβληματοποίησης. Θεωρεί ότι κάθε πολιτική ή πρόταση πολιτικής είναι ένα περιγραφικό κείμενο το οποίο βασίζεται πάνω σε μία συγκεκριμένη προβληματοποίηση ή συγκεκριμένες προβληματοποιήσεις. Θεωρεί ότι κάθε διαδικασία που εφαρμόζεται για τη λύση ενός προβλήματος, εκτός από τη λύση, είναι η ίδια πρόβλημα και φορέας κι άλλων προβλημάτων εφαρμογής των πολιτικών (Bacchi, 2014:1).

Η ορολογία «αναπαράσταση του προβλήματος» αναφέρεται στη μορφή της προβληματοποίησης που ανιχνεύουμε σε συγκεκριμένη εφαρμογή μιας δημόσιας διαδικασίας (Bacchi, 2014:4).

Για να μπορέσουμε να ανοίξουμε τον δρόμο για την κριτική ανάλυση αυτών των προβληματοποιήσεων, ακολουθούμε μία σειρά από ερωτήσεις οι οποίες στόχο έχουν να ξεκινήσουν τη διαδικασία της έρευνας και της ανάλυσης (Bacchi, 2014:5).

Πρώτη Ερώτηση: «Ποιο είναι το πρόβλημα που αναπαρίσταται σε μία συγκεκριμένη δημόσια (κυβερνητική) διαδικασία;»³⁹ Ο στόχος της πρώτης ερώτησης είναι η αναγνώριση σιωπηρών αναπαραστάσεων των προβλημάτων σε συγκεκριμένες διαδικασίες και σε προτάσεις πολιτικών (Pringle, 2019:5). Αυτό είναι εφικτό με την προϋπόθεση ότι θεωρούμε κάθε διαδικασία ως φορέα προβλημάτων αντί ως φορέα λύσεων σε προβληματικές δραστηριότητες. Εδώ εφαρμόζεται η έννοια της κοινής λογικής, γίνεται η εικασία ότι ο τρόπος που νιώθεις για κάτι καθορίζει και το τι θα εισηγηθείς για τη λύση του. Άρα μελετώντας πώς ακριβώς μία διαδικασία ή μία πρόταση πολιτικής προτείνει να λύσει ένα πρόβλημα, μπορούμε να διαπιστώσουμε τις σκέψεις που έγιναν για το εν λόγω πρόβλημα.

Ένας τρόπος να απλοποιήσουμε την απάντηση της ερώτησης είναι να δούμε την οικονομική κατάσταση μίας κυβερνητικής διαδικασίας, δηλαδή πού και πώς έχει διαθέσει τα χρήματα για την εφαρμογή της (Bacchi, 2014:2-4). Η εφαρμογή αυτής της ερώτησης στην εμπειρική έρευνα της διατριβής μπορεί να ανιχνεύσει

---

³⁹ What's the 'problem' (for example, of 'problem gamblers', 'drug use/abuse', 'gender inequality', 'domestic violence', 'global warming', 'sexual harassment', etc.) represented to be in a specific policy or policy proposal? (Bletsas A. & Beasley C., 2012:21)

ονομαστικά τα προβλήματα και τις λύσεις που προτείνονται από τους αρθρογράφους της επιστημονικής βιβλιογραφίας των ΣΑΕ, και μετά μπορεί να ακολουθήσει μία βαθύτερη διερεύνηση και ανεύρεση των πιθανών σιωπηρών και κρυμμένων παρουσιάσεων των προβλημάτων (Pringle, 2019:5).

Δεύτερη Ερώτηση: «Ποιες προϋποθέσεις και εικασίες βρίσκονται πίσω από τη συγκεκριμένη αναπαράσταση του προβλήματος;» (Bletsas A. & Beasley C., 2012:21). Ο στόχος της δεύτερης ερώτησης είναι η αναγνώριση και ανάλυση των λογικών που χαρακτηρίζουν μία αναπαράσταση του προβλήματος. Εδώ λογικές εννοούμε τα νοήματα τα οποία πρέπει να ισχύουν έτσι ώστε μία αναφορά του προβλήματος να έχει συνάφεια και λογική. Πρέπει να βρούμε τι παίρνεται ως δεδομένο, ως δοξασία, ποιες εικασίες γίνονται, τι ανακρίνεται. Ποιες είναι οι επιστημολογικές και οντολογικές εικασίες; Εν ολίγοις, η δεύτερη ερώτηση είναι μία εφαρμογή της αρχαιολογικής μεθόδου⁴⁰ του Foucault (Bacchi, 2014:4-5).

Όπως έχει ήδη περιγραφεί στην προηγούμενη ενότητα, η αρχαιολογική μέθοδος του Michel Foucault αναγνωρίζει αποφάνσεις βάσει κάποιων κανόνων και το σύνολο των αποφάνσεων αυτών δημιουργεί έναν σχηματισμό λόγου (discourse), ο οποίος τυγχάνει ανάλυσης με σκοπό την εύρεση των πραγματικών αιτιών των προβλημάτων τα οποία θέλουμε να ερευνήσουμε. Η Bacchi προτείνει τρεις μορφές ανάλυσης του σχηματισμού λόγου: Δίπολα αντιπαράθεσης⁴¹, βασικές έννοιες⁴² και κατηγορίες.⁴³ Τα δίπολα αντιπαράθεσης είναι ταυτότητες και ετεροταυτότητες⁴⁴, παραδείγματος χάρη: πολιτισμένος/απολίτιστος, ιδιωτικές λύσεις/δημόσιες λύσεις, υπεύθυνος/ανεύθυνος (Bacchi, 2014:7-9). Οι βασικές έννοιες είναι αφηρημένες έννοιες οι οποίες επιδέχονται πολλαπλές ερμηνείες, με αποτέλεσμα να αμφισβητούνται. Ένας στόχος της δεύτερης ερώτησης της προσέγγισης της Bacchi είναι η κατανόηση των εννοιών που υπάρχουν σε έναν σχηματισμό λόγου και ποιοι είναι οι ορισμοί και οι προοπτικές που ισχύουν και ποιοι όχι. Η τελευταία μορφή ανάλυσης, οι κατηγορίες όπως νεολαία, άστεγοι,

---

⁴⁰ Οπότε η αρχαιολογική μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την συλλογή των δεδομένων που αφορούν τις διαφορετικές και συγκεκριμένες επιστήμες ή σχηματισμούς λόγου και την μετέπειτα δημιουργία του αρχείου ή αρχείων για ό,τι πληροφορία υπάρχει ήδη (Koopman, 2008:354).

⁴¹ Binaries

⁴² Key Concepts

⁴³ Categories

⁴⁴ Τύπωμα 003, Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες, σσ.145-167

φορολογούμενοι κλπ. είναι έννοιες τις οποίες πρέπει να δούμε πώς λειτουργούν μέσα σε μία πολιτική και πώς γίνεται η νοσηματοδότησή τους (Bacchi, 2014:7-9). Με την αρχαιολογική μέθοδο δημιουργείται ένα αρχείο για τις ΣΑΕ, το οποίο θα μας βοηθήσει στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της διατριβής όπως: Ποιοι είναι οι βασικοί προβληματισμοί, πρακτικοί και θεωρητικοί, οι οποίοι ώθησαν στην ανάπτυξη των ΣΑΕ ως θεωρητικού πεδίου;

Τρίτη Ερώτηση: «Πώς προέκυψε αυτή η αναπαράσταση του «προβλήματος;» Ο στόχος αυτής της ερώτησης είναι να δείξει τις συνθήκες οι οποίες επέτρεψαν στη συγκεκριμένη αναπαράσταση του προβλήματος να πάρει μορφή και να αναδυθεί ως η κυρίαρχη. Εδώ γίνεται χρήση της δεύτερης μεθοδολογίας του Foucault, της γενεαλογίας,⁴⁵ όπου γίνεται έρευνα της καταγωγής και του τρόπου ανάδυσης ενός θέματος (Bacchi, 2014:10-11).

Οι συνθήκες (non-discursive practices), που μπορεί να είναι οργανισμοί, πολιτικά γεγονότα, οικονομικές πρακτικές και διαδικασίες, διερευνώνται ως προς την καταγωγή τους και γίνεται κατηγοριοποίηση με στόχο να βρεθεί ο βαθμός συνεισφοράς τους στην ανάδυση της αναπαράστασης του προβλήματος. Ένα δεύτερο στοιχείο που πρέπει να κοιτάξουμε είναι ότι υπάρχουν ανταγωνιστικές αναπαραστάσεις του προβλήματος οι οποίες υπάρχουν χωροχρονικά και τα πράγματα θα μπορούσαν να αναδυθούν ενδεχομένως διαφορετικά (Bacchi, 2014:10).

Τέταρτη Ερώτηση: «Τι έχει μείνει απροβλημάτιστο σε αυτή την αναπαράσταση του προβλήματος; Πού είναι οι σιωπές; Μπορούμε να σκεφτούμε διαφορετικά το πρόβλημα;»

Η τέταρτη ερώτηση απαντάται με τη βοήθεια των αποτελεσμάτων και των απαντήσεων που βρίσκουμε στις δύο προηγούμενες ερωτήσεις (2η και 3η

---

⁴⁵ Ένας απλός ορισμός της γενεαλογίας του Foucault είναι ότι είναι ένας αποτελεσματικός τύπος ιστορίας (Garland, 2014:372). Ο Foucault θέλει να αποδομήσει ό,τι προηγουμένως θεωρείται ενωμένο (Δέγλερης, 1988:102). Η γενεαλογία του Foucault είναι η έρευνα των διεργασιών της καταγωγής και της ανάδυσης (Garland, 2014:372). Είναι η διαδικασία εύρεσης της κατακερματισμένης παρελθοντικής γνώσης και πώς αυτή η γνώση έχει εφαρμοστεί ή μπορεί να εφαρμοστεί στην παρούσα κοινωνική κατάσταση (Λοϊζου, 2015:40). Ο στόχος της γενεαλογίας του Foucault δεν είναι να αναλύσει ιστορικά το παρελθόν, αλλά χρησιμοποιώντας τα ιστορικά δεδομένα να ξανασκεφτεί (προβληματιστεί κριτικά) με άλλο μάτι το παρόν (Garland, 2014:373).

ερώτηση). Τα αποτελέσματα της δεύτερης ερώτησης, που είναι η εφαρμογή της αρχαιολογικής ανάλυσης του Foucault, μας λένε ποια προβλήματα δεν έχουν «λυθεί» με την εφαρμογή των κυβερνητικών πολιτικών. Τα αποτελέσματα της τρίτης ερώτησης, που είναι η εφαρμογή της γενεαλογικής ανάλυσης του Foucault, μας λέει ποιες αναπαραστάσεις του προβλήματος των κυβερνητικών πολιτικών έμειναν στο παρασκήνιο (Bacchi, 2014:12-14). Η τρίτη και τέταρτη ερώτηση μπορούν να βοηθήσουν στην απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος: Οι στρατηγικές προβληματοποίησης οι οποίες ακολουθήθηκαν, τι κενά παράγουν στην έρευνα και πώς θα μπορούσαν αυτά να θεραπευτούν;

Πέμπτη Ερώτηση: «Ποιες είναι οι επιδράσεις που παράγονται από την αναπαράσταση του προβλήματος;» Ο στόχος της πέμπτης ερώτησης είναι η αναγνώριση των επιδράσεων συγκεκριμένων αναπαραστάσεων του προβλήματος, έτσι ώστε να μπορέσουμε να τις αναλύσουμε κριτικά. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες επιδράσεων που πρέπει να λάβουμε υπόψιν κατά την απάντηση της πέμπτης ερώτησης. Η πρώτη κατηγορία είναι οι επιδράσεις που έχουν τα όρια μίας αναπαράστασης του προβλήματος που περιορίζει το τι μπορεί ειπωθεί και τι μπορεί να σκεφτεί κανείς (Discursive effects). Η δεύτερη κατηγορία ασχολείται με το πώς τα υποκείμενα και οι υποκειμενικότητες (Subjectivation ή subjectivisation) συγκροτούνται μέσα σε έναν σχηματισμό λόγου (discourse), και τέλος η τρίτη κατηγορία ασχολείται με τις επιδράσεις πάνω στη ζωή και στον θάνατο (Lived Effects) (Bacchi, 2014:15).

Για να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα με την πέμπτη ερώτηση, θα πρέπει να απαντηθούν ένα σύνολο από δευτερεύουσες ερωτήσεις, όπως: Τι είναι πιθανό να αλλάξει με τη συγκεκριμένη αναπαράσταση του προβλήματος; Τι είναι πιθανό να μείνει το ίδιο; Ποιος είναι πιθανό να ευεργετηθεί από την συγκεκριμένη αναπαράσταση του προβλήματος; Ποιος είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις από τη συγκεκριμένη αναπαράσταση του προβλήματος; Πώς η απόδοση της ευθύνης για το πρόβλημα επηρεάζει τα εμπλεκόμενα άτομα και ποιες είναι οι αντιλήψεις των μη εμπλεκόμενων ατόμων σχετικά με το ποιος φταίει; (Bacchi, 2014:18).

Έκτη Ερώτηση: «Πώς/πού αυτή η αναπαράσταση του προβλήματος έχει παραχθεί, διαχυθεί και αμυνθεί; Πώς μπορεί να ανακριθεί, να διακοπεί και να αντικατασταθεί;»

Ο στόχος αυτής της ερώτησης είναι να στρέψουμε την προσοχή μας στα μέσα με τα οποία μία αναπαράσταση προβλήματος έχει γίνει κυρίαρχη και στην πιθανότητα αμφισβήτησης των αναπαραστάσεων του προβλήματος οι οποίες θεωρείται ότι έχουν επικίνδυνες επιδράσεις. Αυτή η ερώτηση βασίζεται στην απάντηση της τρίτης ερώτησης η οποία είναι το αποτέλεσμα της γενεαλογικής ανάλυσης και δείχνει ποιες προβληματοποιήσεις έχουν αναδυθεί σε κυρίαρχο ρόλο (Bacchi, 2014:19).

Αν και η προσέγγιση της Bacchi αρχικά δημιουργήθηκε για την προβληματοποίηση των δημόσιων διαδικασιών που εφαρμόζονται από κυβερνήσεις, η προβληματοποίηση και η κριτική της προσέγγιση μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιοδήποτε επιστημονικό πεδίο για την ανεύρεση προβλημάτων ή για την ανεύρεση μίας προβληματικής κοινωνικής κατάστασης⁴⁶ (Bacchi, 2014:2).

Η προσέγγιση της Bacchi μπορεί να εφαρμοστεί στις ερευνητικές ερωτήσεις καθώς και στα συμπεράσματα επιστημονικών άρθρων οποιουδήποτε επιστημονικού πεδίου, με στόχο τον καθορισμό της προβληματοποίησης του επιστημονικού πεδίου. Είναι ένας τρόπος κριτικής ανάλυσης των αυτονόητων ή όχι εικασιών και υποθέσεων του επιστημονικού πεδίου.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην ανίχνευση των δίπολων αντιπαράθεσης και των διαφόρων κατηγοριών που υπάρχουν στα επιστημονικά άρθρα οποιουδήποτε επιστημονικού πεδίου, και τέλος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο αυτοαξιολόγησης εφαρμόζοντάς την στις δικές μας προβληματοποιήσεις.

Υπάρχουν τέσσερις πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες είναι καλό να ακολουθηθούν έτσι ώστε η προσέγγιση να μην εφαρμοστεί με απλοϊκό τρόπο δίνοντας τα αντίθετα αποτελέσματα. Τα τέσσερα θέματα στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία είναι: Η επιλογή του κειμένου (Text Selection), η

---

⁴⁶ Select Reference List: WPR Applications Supplement (updated 12 August 2022) Compiled by Carol Bacchi

πολυπλοκότητα (Complexity), το περιεχόμενο (Context) και η εμφώλευση (Nesting) (Bacchi, 2014:20-21). Η εφαρμογή της προσέγγισης της Bacchi στις ΣΑΕ θα βοηθήσει στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της διατριβής. Μία πιο λεπτομερής και αναλυτική περιγραφή για το πώς θα εφαρμοστεί η προσέγγιση της Bacchi αναπτύσσεται στο δεύτερο κεφάλαιο, όπου παρουσιάζονται οι μεθοδολογίες οι οποίες εφαρμόζονται στο εμπειρικό υλικό της έρευνας.

1.7 Η Προσέγγιση των Alvesson και Sandberg

Η μέθοδος αυτή, χρησιμοποιώντας την έννοια της προβληματοποίησης (Sandberg & Alvesson, 2011:32-33), αμφισβητεί τις αυτονόητες εικασίες υπαρχουσών θεωριών (Alvesson & Sandberg, 2013:5) με στόχο την ανεύρεση ενδιαφερόντων ερευνητικών ερωτημάτων που οδηγούν σε ενδιαφέρουσες θεωρίες (Davis, 1971:311).

Οι Alvesson and Sandberg (2013) χρησιμοποιούν την έννοια της προβληματοποίησης του Foucault⁴⁷ ως σημείο έναρξης για τη μεθοδολογία τους. Οι συγγραφείς συγκρίνουν τη δική τους μέθοδο της προβληματοποίησης με τη συνήθη τακτική των πλείστων ερευνητών της χρήσης της μεθόδου ανίχνευσης κενών (gap spotting) στη βιβλιογραφία για τη δημιουργία ερευνητικών ερωτημάτων (Locke & Golden-Biddle, 1997:1047). Δείχνουν ότι η ανίχνευση κενών στη βιβλιογραφία ενισχύει υπάρχουσες θεωρίες, σε αντίθεση με τη δική τους μέθοδο που τις προκαλεί και αμφισβητεί (Alvesson & Sandberg, 2013:47).

Ο στόχος της μεθοδολογικής προσέγγισης της εν λόγω προβληματοποίησης είναι η δημιουργία γνήσιων ερευνητικών ερωτημάτων με τη χρήση της διαλεκτικής ανάκρισης των δικών μας θέσεων, άλλων θεωρητικών θέσεων, και τη βιβλιογραφία του επιστημονικού πεδίου το οποίο έχουμε επιλέξει για να προκαλέσουμε και να αμφισβητήσουμε τις εικασίες του (Alvesson & Sandberg, 2011:252).

---

⁴⁷ «Ωστόσο, τι είναι τελικώς η φιλοσοφία σήμερα - εννοώ η φιλοσοφική δραστηριότητα -, αν όχι η κριτική εργασία της σκέψης επί του εαυτού της; Και σε τι άλλο συνίσταται, αν όχι στην προσπάθεια να μάθουμε με ποιον τρόπο και κατά πόσο είναι δυνατόν να σκεφτούμε διαφορετικά, αντί να επικοινωνούμε το ήδη γνωστό;» (Foucault, 2013:16).

Οι συγγραφείς απαντούν σε δύο ερωτήσεις. Η πρώτη είναι: «Τι είδους εικασίες είναι σχετικές;» και η δεύτερη είναι «Πώς αυτές οι εικασίες μπορούν να αναγνωριστούν;» (Alvesson & Sandberg, 2013:53). Οι συγγραφείς ορίζουν πέντε κατηγορίες εικασιών οι οποίες διαφέρουν τόσο σε βάθος όσο και σε εύρος. Οι πέντε κατηγορίες ονομαστικά είναι: Εσωτερικές (In-house assumptions), Μεταφορές (Root metaphor assumptions), Παραδείγματος (Paradigmatic assumptions), Ιδεολογίας (Ideology assumptions) και Πεδίου (Field Assumptions).

Οι εσωτερικές εικασίες δεν αμφισβητούνται, θεωρούνται αξιωματικές, δογματικές και αναφέρονται σε ένα σύνολο από ιδέες τις οποίες αποδέχεται μία θεωρητική σχολή σκέψης για ένα συγκεκριμένο θέμα (Alvesson & Sandberg, 2013:55). Οι μεταφορικές, αλληγορικές εικασίες δεν περιορίζονται σε ένα συγκεκριμένο θέμα αλλά εφαρμόζονται σε μεγαλύτερο εύρος, σε επίπεδο οργανισμών (Alvesson & Sandberg, 2013:54). Είναι οι εικασίες οι οποίες διαμορφώνονται από διαφορετικές σχολές σκέψης για ένα συγκεκριμένο θέμα (Morgan, 1980:607). Οι εικασίες του παραδείγματος είναι το σύνολο των οντολογικών, επιστημολογικών και μεθοδολογικών εικασιών, οι οποίες λαμβάνονται ως «αλήθειες» σε μία συγκεκριμένη επιστημονική λογοτεχνία (Alvesson & Sandberg, 2013:54). Μπορεί να ειπωθεί ότι τα παραδείγματα ενδέχεται να θεωρηθούν ως εναλλακτικές πραγματικότητες που μπορεί να εφαρμοστούν σε ένα επιστημονικό πεδίο έρευνας (Morgan, 1980:606). Οι εικασίες της Ιδεολογίας περιλαμβάνουν διάφορες πολιτικές, ηθικές και σχετικές με το ανθρώπινο φύλο εικασίες, οι οποίες υπάρχουν σε ένα συγκεκριμένο θέμα (Alvesson & Sandberg, 2013:55) Το ενδιαφέρον για τις ιδεολογικές εικασίες πηγάζει από το γεγονός ότι οι επιστήμονες, ερευνητές και συγγραφείς που ασχολούνται σε ένα επιστημονικό πεδίο δεν είναι ουδέτεροι, υπάρχει μεροληπτική στάση τόσο σε σχέση με τα ανθρώπινα ενδιαφέροντα όσο και με τις πολιτικές θέσεις (Habermas, 1972:301). Οι εικασίες του πεδίου είναι ένα ευρύτερο σύνολο εικασιών σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα, τις οποίες μπορεί να τις μοιράζονται διαφορετικές σχολές σκέψης (Foucault, 2011) και κάποιες

φορές και διαφορετικά επιστημονικά πεδία.⁴⁸ Μπορεί ακόμη να ενώνουν αντίθετα και ανταγωνιστικά επιστημονικά πεδία (Alvesson & Sandberg, 2013:55).

Η αμφισβήτηση εικασιών που θεωρούνται σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο ως «απόλυτες αλήθειες» και δεν έχουν τύχει ποτέ προβληματοποίησης (κριτικής ανάκρισης) για πολλά έτη, όταν τελικά αμφισβητηθούν θα προκαλέσουν μεγαλύτερο θαυμασμό⁴⁹ στο κοινό που απευθύνονται (Alvesson & Sandberg, 2013:56). Ο θαυμασμός ενός κοινού για το βάθος, το εύρος και τον τρόπο που ανακρίνεται και προβληματοποιείται μία εικασία κάποιας θεωρίας εξαρτάται από το τι βρίσκει ενδιαφέρον το κοινό και τι όχι (Davis, 1971:327-328).

1.7.1. Μεθοδολογικές Αρχές για την αναγνώριση, συνάρθρωση και αμφισβήτηση των εικασιών.

Για να μπορέσουμε να χρησιμοποιήσουμε τις εικασίες αποτελεσματικά, υπάρχουν κάποιες μεθοδολογικές αρχές τις οποίες πρέπει να ακολουθήσουμε (Alvesson & Sandberg, 2013:56).

Η πρώτη αρχή στην οποία πρέπει να δώσουμε σημασία είναι ότι η αναγνώριση της βιβλιογραφίας ενός επιστημονικού πεδίου δεν είναι προφανής υπόθεση και ο καθορισμός των ορίων του μπορεί να είναι αντιπαραγωγικός με τη χρήση αντισυμβατικών τακτικών. Το θετικό με τη μέθοδο της προβληματοποίησης είναι ότι δεν χρειάζεται να μελετηθεί όλη η βιβλιογραφία ενός επιστημονικού πεδίου, όπως συμβαίνει στην περίπτωση προσέγγισης της ανεύρεσης κενών στη βιβλιογραφία (Gap-spotting). Η δεύτερη αρχή που πρέπει να λάβουμε υπόψιν είναι η αναγνώριση και συνάρθρωση των αυτονόητων εικασιών, η οποία γίνεται καλύτερη με τη συστηματική πειραματική εφαρμογή ανεύρεσής των. Οι εικασίες μπορεί να κρύβονται πίσω από αξιώματα καιπίστεις. Επίσης μπορεί να

---

⁴⁸ «Οι σχέσεις που χαρακτηρίζουν τη Φυσική Ιστορία, την Ανάλυση του Πλούτου και τη Γενική Γραμματική είναι εσωτερικές και εξωτερικές, ως ένα ειδικό σύνολο, και επιτρέπουν να αναγνωρίζουμε σ' αυτές μία *μεταξύ λόγων διαμόρφωση*» (Foucault, 201:240 - Πλέθρον, Αρχαιολογία της Γνώσης).

⁴⁹ «Το φιλοσοφικό θαυμάζειν δηλώνει, συνεπώς την άρση των βεβαιοτήτων της άσκεπτης καθημερινότητας» Ράγκος Σ. Ι. – Σχολάζειν, Θαυμάζειν, Θεωρείν, σ.36

κρύβονται σε καταστάσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά και θεωρούνται εδώ και καιρό ως αληθινές και έγκυρες (Alvesson & Sandberg, 2013:57-58).

Το βασικό στοιχείο σε αυτή την αρχή είναι η μετατροπή οτιδήποτε θεωρείται πραγματικό και γεγονός σε εικασίες (Alvesson & Sandberg, 2013:59). Ο ερευνητής θα πρέπει να είναι ικανός να αλλάξει τον τρόπο σκέψης του και να δει την επιχειρηματολογία της αντίθετης άποψης. Αυτοκριτική, υπομονή, θάρρος, δημιουργικές προσπάθειες και αρκετό εις βάθος διάβασμα συνεισφέρουν στην αναγνώριση και συνάρθρωση των εικασιών. Υπάρχει πάντα η περίπτωση οι εικασίες που αναγνωρίστηκαν να μην είναι ικανές να βοηθήσουν με την έρευνα, οπότε θα χρειαστεί να τις ξαναβρούμε (Alvesson & Sandberg, 2013:60-61).

Η τρίτη αρχή είναι η αξιολόγηση των συναρθρωμένων εικασιών, κατά την οποία κάποιες από τις εικασίες που έχουν ορισθεί (συναρθρωθεί) δεν θα τύχουν προβληματοποίησης καθόλου, διότι δεν θα πληρούν ένα από τα επόμενα κριτήρια: Είναι ψεύτικη, αποπλανητική, περιοριστική ή οδηγεί σε φτωχή κατανόηση του θέματος οπότε δεν θα αξιολογηθεί. Ένας άλλος παράγοντας είναι η επικαιρότητά της που επίσης παίζει σημαντικό ρόλο, μπορεί να αξίζει να τύχει προβληματοποίησης αλλά να μην είναι επίκαιρη (Alvesson & Sandberg, 2013:61).

Για να μπορέσουμε να πετύχουμε όσο καλύτερα την αξιολόγηση των εικασιών, είναι καλό να εφαρμόσουμε μία σειρά από ερωτήσεις οι οποίες θα ξεκαθαρίσουν ποιες εικασίες αξίζουν να τύχουν προβληματοποίησης. Ποιες είναι οι θεωρητικές δυνατότητες της αμφισβήτησης μιας συγκεκριμένης εικασίας; Είναι γνήσια; Είναι πιθανόν να ξεκινήσει σημαντικές επανεξετάσεις; Με ποιον τρόπο θα οδηγήσει σε νέες ερευνητικές ερωτήσεις; (Alvesson & Sandberg, 2013:61).

Η τέταρτη αρχή είναι η ανάπτυξη ενός εναλλακτικού σώματος εικασιών. Με τη δημιουργία εναλλακτικών εικασιών, αυτή η αρχή στοχεύει στην κατανόηση ενός συγκεκριμένου θέματος εκτός της επιστημονολογικής αντίληψης του ερευνητή. Υπάρχουν αρκετά ερευνητικά εργαλεία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποκτήσουμε αυτή την εναλλακτική προοπτική, όπως η αναλογία, η σύγκριση διαφορετικών επιστημονικών πεδίων, η αντιστροφή της κατάστασης των εικασιών. Η εναλλακτική προοπτική αμφισβήτησης των εικασιών πρέπει να στοχεύει στην παραγωγή ερευνητικών ερωτήσεων, οι οποίες δείχνουν τον δρόμο

που πρέπει να ακολουθήσει η έρευνα, χωρίς όμως να προπληρώνει την απάντησή τους (Alvesson & Sandberg, 2013:63-64).

Η πέμπτη αρχή είναι η εξέταση των εικασιών που αμφισβητούνται σε σχέση με το αναγνωστικό κοινό. Όταν γίνεται η αμφισβήτηση των εικασιών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν ποιοι και πόσοι επηρεάζονται από την αμφισβήτηση αυτή. Ερευνητές και οργανισμοί που ανήκουν στο επιστημονικό πεδίο που αναλύουμε, το αναγνωστικό κοινό αυτού του επιστημονικού πεδίου, οι φορείς που επιδοτούν τις έρευνες αυτού του επιστημονικού πεδίου, επιστημονικά περιοδικά που βασίζονται στις επιστημονικές δημοσιεύσεις του επιστημονικού πεδίου που προκαλούμε τις εικασίες του (Alvesson & Sandberg, 2013:66-67).

Τέλος, η έκτη αρχή είναι η αξιολόγηση του εναλλακτικού σώματος των εικασιών. Για να θεωρηθεί ενδιαφέρον από το αναγνωστικό κοινό το σώμα των εναλλακτικών εικασιών μετά την αμφισβήτησή τους, θα πρέπει να ισορροπήσει μεταξύ του τι είναι προφανές και του τι είναι απαράδεκτο. Δηλαδή κάποιες εικασίες της προβληματοποίησης θα γίνουν αποδεκτές, κάποιες όχι, και κάποιες θα θεωρηθούν ενδιαφέρουσες (Alvesson & Sandberg, 2013:67-69).

Οι Alvesson & Sandberg δημιούργησαν μία πρακτική ανάλυση η οποία διερευνά προβληματικά και κριτικά υποθέσεις και εικασίες οι οποίες θεωρούνται ως «αλήθειες» και «δόγματα» στις πολιτικές και κοινωνικές θεωρίες (Bacchi, 2014:2). Η μέθοδός τους βρίσκει νόημα αν γίνει αντιδιαστολή με την επικρατούσα μέθοδο κατασκευής ερευνητικών ερωτημάτων του λεγόμενου εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία (Stenling & Fahlen, 2022:647). Στη διατριβή η μέθοδος αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διαπιστωθεί το ποσοστό των άρθρων που χρησιμοποιούν τον εντοπισμό κενών, ή τη μέθοδο της προβληματοποίησης, ή και συνδυασμό των δύο, για να δικαιολογήσουν τη συνεισφορά τους στην επιστημονική κοινότητα.

1.8. Συμπέρασμα

Ο στόχος είναι να παρουσιαστεί η εξελικτική πορεία της έννοιας/μεθόδου της προβληματοποίησης. Όπως λέει και ο Αριστοτέλης στα Φυσικά του, «...δεν πιστεύουμε ότι γνωρίζουμε ένα πράγμα πριν συλλάβουμε το γιατί» (Ζαννάκη,

2007:33). Απαντώντας τις τέσσερις ερωτήσεις του «δια τι» του Αριστοτέλους, ελπίζω να έχω δείξει την αιτία και το αποτέλεσμα της δομής της έννοιας και της μεθόδου της προβληματοποίησης» (Ζαννάκη, 2007:35-36).

Με την ετυμολογική ανάλυση της λέξης της προβληματοποίησης απαντάται το πρώτο ερώτημα του Αριστοτέλη που είναι «Από τι είναι φτιαγμένο;», το λεγόμενο υλικό αίτιο» (Ζαννάκη, 2007:36-37). Η ύλη στον Αριστοτέλη δεν έχει τη Νευτώνεια φυσική έννοια. Δίνει στην έννοια «ύλη» μεγαλύτερο εύρος και διάσταση. Ο Αριστοτέλης θεωρεί τα γράμματα ως ύλη των συλλαβών, θεωρεί τα μέρη ενός συνόλου ως ύλη αυτού ακριβώς του συνόλου (Μπετσάκος, 2010:66). Έτσι, με την ετυμολογική ανάλυση δείχνονται οι επιμέρους λέξεις (πρόβλημα και ποίηση) και με αυτό τον τρόπο παρουσιάζεται η έννοια της λέξης προβληματοποίηση.

Η παρουσίαση της Σωκρατικής μεθόδου απαντά στο δεύτερο Αριστοτελικό αίτιο, το λεγόμενο ποιητικό (Ζαννάκη, 2007:46-47). Η ερώτηση «Από ποιον είναι φτιαγμένο;» ικανοποιεί το δεύτερο αίτιο, δείχνει την προέλευση της μεταβολής, δείχνει τον δημιουργό, τον δράστη, τον φορέα της μεταβολής (Μπετσάκος, 2010:68). Ο Σωκράτης είναι ο δημιουργός της μεθόδου (προβληματοποίηση) μέσω της οποίας επιτυγχάνεται ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, αυτοκριτική, αναστοχασμός και γνώθι σαυτόν. Ταυτόχρονα ο Σωκράτης δίνει και μορφή στη μεθοδολογία του, καθώς ο δημιουργός πάντα διαμορφώνει.

Το τρίτο Αριστοτελικό αίτιο είναι το λεγόμενο ειδικό αίτιο. Ο Αριστοτέλης αναφέρει την έννοια της μορφής ως είδος. Η ερώτηση «Τι είναι αυτό που φτιάχτηκε;» μας δίνει την μορφή του δημιουργήματος. Το είδος για τον Αριστοτέλη είναι η αιτία που ενεργεί μέσα στα όντα και τους δίνει μορφή (Ζαννάκη, 2007:43-45). Η προβληματοποίηση του Freire είναι μία μορφή (εκδοχή) της Σωκρατικής μεθόδου. Η παιδαγωγική μέθοδος και η κριτική συνειδητοποίηση του Freire είναι μία μορφική αναπαράσταση της Σωκρατικής μεθόδου. Η προβληματοποίηση (αρχαιολογία και γενεαλογία) του Foucault είναι μία εναλλακτική μορφή της έννοιας της προβληματοποίησης του Σωκράτη (αναλογικοί συλλογισμοί). Είναι ένα άλλο είδος που στοχεύει στην αποκάλυψη της αλήθειας/γνώσης, το υποκείμενο και την εξουσία, όπως χαρακτηριστικά έλεγε ο Foucault (Λοΐζου, 2015:43).

Το τέταρτο Αριστοτελικό αίτιο, το λεγόμενο τελικό αίτιο (Ζαννάκη, 2007:47-51) απαντάται με την ερώτηση «Για ποιον σκοπό» απέκτησε μορφή η προβληματοποίηση. Ποιες ανάγκες επιθυμούσαν να ικανοποιήσουν οι δημιουργοί/ειδικοί (Σωκράτης, Freire και Foucault);

Ο Σωκράτης ήθελε να αποδείξει στους συμπολίτες του ότι δεν τα ξέρουν όλα, τους έφερνε σε αδιέξοδο (απορία) και τελικώς στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Ο Freire είχε στόχο με τη μέθοδό του να αφυπνίσει τους αγράμματους συμπολίτες του και να τους βοηθήσει να αντιληφθούν πού ακριβώς βρίσκονται μέσα στην κοινωνία που ζουν και πώς μπορούν να την αλλάξουν ερχόμενοι σε σύγκρουση με την εξουσία (ελίτ). Ο Foucault, με τις μεθόδους της αρχαιολογίας, της γενεαλογίας και της προβληματοποίησης, προσπάθησε να δώσει μία διαφορετική φιλοσοφική προσέγγιση σε προβλήματα του παρόντος, κοιτάζοντας κριτικά το παρελθόν.

Οι Bacchi, Alvesson και Sandberg με τις μεθόδους τους αντίστοιχα έχουν δημιουργήσει δυνατότητες και έχουν φτιάξει κριτικές διαδικασίες (Κάλφας, 2015:20) που μπορούν να μεταβάλουν την προβληματοποίηση και την προοπτική ενός προβλήματος (Abbott, 2003:97). Το έχουν καταφέρει αυτό διότι βασίστηκαν στις οντότητες που δημιούργησε ο Foucault, ο οποίος με τη σειρά του βασίστηκε στην υλική υπόσταση και τη μορφική υπόσταση της προβληματοποίησης (Ζαννάκη, 2007:45).

Οι μέθοδοι του Σωκράτους και του Freire είναι προτιμότερο να χρησιμοποιηθούν από τον εκάστοτε ερευνητή για τη δική του αυτοβελτίωση, να τις εφαρμόσει δηλαδή στον εαυτό του και όχι τόσο στην ανάλυση της επιστημονικής βιβλιογραφίας. Οι μέθοδοι του Foucault παρουσιάστηκαν με σκοπό γίνει καλύτερη κατανόηση από τους αναγνώστες για το πώς λειτουργούν η προσέγγιση της Bacchi και η μέθοδος προβληματοποίησης των Alvesson και Sandberg, τις οποίες θα χρησιμοποιήσω για να αναλύσω τη βιβλιογραφία των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης.

Κεφάλαιο 2

Μεθοδολογικό Πλαίσιο

2.1. Ανάλυση Περιεχομένου

Η εμπειρική ανάλυση στην παρούσα έρευνα ακολουθεί τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου. Η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου αναζητεί θεματικά μοτίβα στο υπό ανάλυση υλικό και ο ερευνητής αναθεωρεί διαρκώς τα θεματικά μοτίβα και τις κατηγορίες που αποφέρει η εξέταση των τεκμηρίων (Krippendorff, 1980). Η διαδικασία της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου έχει ιδιαίτερα επαναληπτικό χαρακτήρα με παλίνδρομες κινήσεις μεταξύ της θεωρητικά εμπεδωμένης θεωρίας και συλλογής δεδομένων (Bryman, 2016:609-611). Είναι μία μέθοδος ευέλικτη και έγκυρη, διότι πάντα πρέπει να γίνεται προσαρμογή της θεωρητικής σκευής στο υλικό που είναι υπό ανάλυση (Schreier, 2012:7). Ο σκοπός της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου είναι η οργάνωση και η εκμείευση νοήματος από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για να εξαχθούν ρεαλιστικά συμπεράσματα από αυτά (Bengtsson, 2016:8). Είναι μία προσέγγιση εμπειρικής, μεθοδολογικής, ελεγχόμενης ανάλυσης κειμένων, ακολουθώντας αναλυτικούς κανόνες και σταδιακά μοντέλα χωρίς απερίσκεπτες ποσοτικοποιήσεις (Mayring, 2000).

Τα βήματα της ποιοτικής ανάλυσης είναι τα ακόλουθα: Πρώτο βήμα είναι η εύρεση και διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων τα οποία καθοδηγούν την εμπειρική ανάλυση· δεύτερο βήμα είναι η επιλογή του υπό ανάλυση υλικού· τρίτο βήμα είναι ο καθορισμός της θεωρητικής σκευής και των στρατηγικών ανάλυσης του εμπειρικού υλικού· τέταρτο βήμα είναι η διενέργεια της κύριας ανάλυσης του υλικού, και τέλος η ερμηνεία και παρουσίαση των ευρημάτων.

Παράλληλα με τη διαδικασία επιλογής του προς ανάλυση υλικού, πρέπει να αποφασισθεί και το επίπεδο της ανάλυσης το οποίο καθορίζει τη μονάδα κειμένου. Αυτή μπορεί να είναι λέξεις, φράσεις, προτάσεις, εικόνες, παράγραφοι ή ολόκληρα κείμενα (Rose, et al., 2015). Ακολουθεί η διαδικασία του καθορισμού

των κατηγοριών και υποκατηγοριών οι οποίες είναι σχετικές, υπό την έννοια ότι προσφέρουν τις απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα (White & Marsh, 2006:31).

Για την επιλογή άρθρων χρησιμοποιήθηκε η βάση δεδομένων Google Scholar. Κριτήριο επιλογής υπήρξε το να περιέχει το άρθρο τουλάχιστον μία φορά μέσα στο κείμενό του αυτούσια τη φράση «Blame Avoidance Strategies».

2.2 Βασικά Ερευνητικά Ερωτήματα

Από το θεωρητικό πλαίσιο προκύπτει μία σειρά βασικών και βοηθητικών ερωτημάτων. Η έννοια της προβληματοποίησης είναι μια διαδικασία η οποία καλείται να απαντήσει στα έξι βασικά ερωτήματα: «πώς;», «πότε;», «πού;», «γιατί;», «τι;» και «ποιος;». Ο ορισμός αυτός συνιστά έναν δόκιμο οδικό χάρτη για τη διερεύνηση της προβληματικής η οποία καθοδηγεί την έρευνα στο πεδίο των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης (ΣΑΕ), μέσω της απάντησης αυτών των πρωταρχικών ερωτημάτων.

Εργαλειοποιώντας την έννοια και τους ορισμούς της προβληματοποίησης, όπως παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό κεφάλαιο, εκμαιεύονται τα κάτωθι βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι οι ΣΑΕ; Από ποιον ή ποιους, πώς, πότε, πού και γιατί δημιουργήθηκαν οι ΣΑΕ; Πώς, πότε, πού και γιατί χρησιμοποιούνται οι ΣΑΕ; Είναι μία συνειδητή εφαρμογή με στρατηγικές βλέψεις με σχεδιασμένα θετικά αποτελέσματα, ή είναι απλώς αντιδραστικές πράξεις σε καταστάσεις άμεσου κινδύνου;

Αυτά τα βοηθητικά ερωτήματα συνεισφέρουν στη συστηματική καταγραφή της προβληματοποίησης του επιστημονικού πεδίου των ΣΑΕ και στην απάντηση των τεσσάρων βασικών ερευνητικών ερωτημάτων στα οποία έχει στόχο να απαντήσει η παρούσα έρευνα:

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Ποια στοιχεία του θεωρητικού πλαισίου της προβληματοποίησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αναλυτικά εργαλεία στη συστηματική ανάλυση περιεχομένου των επιστημονικών κειμένων και με ποιον τρόπο;

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Ποιοι είναι οι βασικοί προβληματισμοί, πρακτικοί και θεωρητικοί, οι οποίοι ώθησαν στην ανάπτυξη των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης ως θεωρητικού πεδίου;

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Πώς εξελίσσεται διαχρονικά η προβληματοποίηση στο πεδίο των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης και πώς μπορούν να ερμηνευθούν αυτές οι μεταβολές;

Ερευνητικό Ερώτημα 4: Οι στρατηγικές προβληματοποίησης οι οποίες ακολουθήθηκαν τι κενά παράγουν στην έρευνα και πώς θα μπορούσαν αυτά να θεραπευθούν;

2.3. Εργαλειοποίηση του θεωρητικού πλαισίου

Στις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες, το επιστημονικό έργο της Carol Bacchi (2009) και των Mats Alvesson & Jorgen Sandberg (2013) έχει συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και σε μεθοδολογίες που ασχολούνται με την επίλυση προβλημάτων σε διάφορα επιστημονικά πεδία.

Η Bacchi (2009) ανέπτυξε την προσέγγισή της ως ένα μέσο κατανόησης της δημιουργίας και της πλαισίωσης δημόσιων και κυβερνητικών διαδικασιών (policies) οι οποίες δημιουργούνται για την επίλυση προβλημάτων. Υποστηρίζει ότι τα θέματα των διαδικασιών δεν είναι αντικειμενικά ή προκαθορισμένα, αλλά αποτελούν κοινωνικές κατασκευές οι οποίες συνιστούν αποτέλεσμα διαλόγου, πρακτικών και δυναμικών ισχύος. Με την ανάλυση των τρόπων που αναπαρίστανται, παρουσιάζεται ένα πρόβλημα ή μία λύση ενός προβλήματος. Η Bacchi (2009) σκοπεύει στην αποκάλυψη των κρυφών, υποβοσκουσών, άθελα δημιουργημένων εικασιών και υποθέσεων, αξιών και ενδιαφερόντων, τα οποία οριοθετούν την ημερήσια διάταξη των πολιτικών. Η κριτική εξέταση που προσφέρει η προσέγγιση της Bacchi (2009) βοηθά στην αποκάλυψη κρυφών δομών εξουσίας και γεννά πιθανές εναλλακτικές λύσεις για προβλήματα και για πολιτικές.

Οι Alvesson & Sandberg (2013) εισήγαγαν τη μεθοδολογία της προβληματοποίησης ως έναν τρόπο αμφισβήτησης υφιστάμενων, καθεστωτικών, «δογματικών» εικασιών και υποθέσεων μέσα σε οργανισμούς,

επιστημονικούς ή μη. Οι Alvesson & Sandberg (2013) επιχειρηματολογούν υποστηρίζοντας ότι με την προβληματοποίηση των υπαρχουσών πρακτικών, ατόμων και οργανισμών πραγματοποιείται η συμμετοχή τους σε κριτικό αναστοχασμό, ο οποίος οδηγεί σε νεωτερισμούς, βελτιωμένες λήψεις αποφάσεων και οργανωτική αλλαγή. Η μεθοδολογία των Alvesson & Sandberg (2013) ενθαρρύνει μία βαθύτερη κατανόηση της σύνθετης φύσης των προβλημάτων, δίνοντας έμφαση στην ανάγκη αμφισβήτησης επικρατουσών αντιλήψεων και στη διερεύνηση εναλλακτικών προοπτικών και λύσεων.

Ο συνδυασμός των δύο μεθοδολογιών γεννά ένα πλαίσιο κριτικής ανάλυσης και λύσεις προβλημάτων. Η προσέγγιση της Bacchi (2009) βοηθά τους ερευνητές και τα άτομα που φτιάχνουν διαδικαστικές πολιτικές να αποδομούν ζητήματα πολιτικών, με αποτέλεσμα την αποκάλυψη κρυφών δυναμικών ισχύος και τον εντοπισμό των πιθανών περιοχών για παρέμβαση. Η μεθοδολογία των Alvesson & Sandberg (2013) συμπληρώνει την προσέγγιση της Bacchi (2009) με το να ενθαρρύνει άτομα και οργανισμούς να αμφισβητούν παραδοσιακές πρακτικές, να αντιπαρατίθενται με υφιστάμενες εικασίες και υποθέσεις, καθώς και να προβαίνουν στην αναπροσαρμογή, επανατοποθέτηση και επανεξέταση λύσεων σε πολύπλοκα προβλήματα. Η αμφισβήτηση των υποκείμενων εικασιών (όπου είναι εφικτό) προσφέρει περισσότερες πληροφορίες για τον τρόπο σκέψης των ερευνητών, των στάσεων και συμπεριφορών τους. Διαισθητικά δημιουργείται η εντύπωση ότι οι δύο μεθοδολογίες, επειδή αμφότερες βασίζονται στον τρόπο σκέψης του Foucault, καλύπτουν η μία την άλλη στο επίπεδο της θεωρητικής σκευής. Η ανάλυση του εμπειρικού υλικού διασαφηνίζει το μέγεθος της επικάλυψης και τον βαθμό συμπληρωματικότητας των δύο προσεγγίσεων.

Κλείνοντας, ο συνδυασμός των δύο μεθοδολογιών προσφέρει μία επιστημονική πλαισίωση για κριτική ανάλυση, λύση προβλημάτων και ανάπτυξη πολιτικών. Η εφαρμογή και εργαλειοποίηση των δύο αυτών μεθοδολογιών θα μας επιτρέψει την αμφισβήτηση επικρατουσών αφηγήσεων στο πεδίο των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης.

2.3.1. Εργαλειοποίηση της προσέγγισης της Bacchi (2009)

Στο πρώτο κεφάλαιο της διατριβής παρουσιάστηκαν τρία αναλυτικά εργαλεία τα οποία ο Foucault χρησιμοποίησε κατά τη διάρκεια του ερευνητικού του έργου. Η προσέγγιση της Bacchi (2009) βασίστηκε πάνω σε έρευνες, αναλυτικά εργαλεία και θεωρίες του Foucault, όπως είναι ο μεταδομισμός (Peters, 2002), για την ανάπτυξη της κριτικής ανάλυσης των κυβερνητικών και δημόσιων διαδικασιών (Zhou, Shen & Zhang, 2022:64). Η επιλογή της εν λόγω προσέγγισης έγινε: πρώτον, για την απλότητά της· δεύτερον, για την ικανότητά της να αναλύει λογικές και προβληματισμούς (Zhou, Shen & Zhang, 2022:64)· τρίτον, για την αναστοχαστική της φύση (Bacchi, 2009)· τέταρτον, οι ερωτήσεις της προσέγγισης ικανοποιούν τον ορισμό της προβληματοποίησης (Pringle, 2019:4)· πέμπτον, προμηθεύει έναν δομικό, καθοδηγητικό και συστηματικό τρόπο κωδικοποίησης στην ανάλυση μεταξύ διαφορετικών στοιχείων (εξουσία, ιδεολογίες, οργανισμοί, κοινωνικές ταυτότητες κ.α.) (Tawell & McCluskey, 2022:38)· και έκτον, όπως η ίδια η Bacchi (2009) αναφέρει, «Υποθέτει ότι κάποιες αναπαραστάσεις προβλημάτων ευνοούν τα μέλη κάποιων ομάδων εις βάρος άλλων». Η ανωτέρω αναφορά ταυτίζεται με αυτό που επιδιώκει μία οντότητα όταν εφαρμόζει ΣΑΕ, δηλαδή τη διατήρηση της ευνοϊκής της θέσης, κατάστασης και φήμης όταν της αποδίδονται ευθύνες από τρίτους, με τρόπο που να συνιστά κατηγορία.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω, η προσέγγιση της Bacchi (2009) μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην ανάλυση του εμπειρικού υλικού εξετάζοντας πώς η απόδοση ευθύνης αναπαρίσταται και παρουσιάζεται μέσα στο κείμενο των επιλεγμένων άρθρων. Στα άρθρα μέσα στα οποία αναλύονται κυβερνητικές και δημόσιες διαδικασίες, ο εντοπισμός και η ανεύρεση των δηλώσεων –οι οποίες δύναται να απαντήσουν τις έξι ερωτήσεις από τις οποίες αποτελείται η προσέγγιση της Bacchi (2009)– είναι ευκολότερη, αφού η εν λόγω προσέγγιση έχει δημιουργηθεί πρωτίστως για την ανάλυσή τους. Η εν λόγω προσέγγιση όμως διαθέτει την ικανότητα εφαρμογής της και σε κείμενα εκτός κυβερνητικών και δημόσιων διαδικασιών (Bacchi, 2012:22), και αυτό είναι που επιδιώκει η ανάλυση της διατριβής αυτής.

Η εξέταση της απόδοσης ευθύνης και πώς επηρεάζει ένα σύνολο από επιμέρους κατηγορίες, όπως στρατηγικές αποφυγής ευθύνης, πολιτικές αφηγήσεις, δυναμικές εξουσίας, μηχανισμοί λογοδοσίας, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, επιτυγχάνεται με την απάντηση των έξι ερωτήσεων της προσέγγισης όπως παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό πλαίσιο της διατριβής.

Οι απαντήσεις των έξι ερωτημάτων της προσέγγισης δύνανται να δώσουν απαντήσεις και σε έναν αριθμό βοηθητικών ερωτημάτων όπως: Πώς οι ΣΑΕ αναπαρίστανται και πώς πλαισιώνονται; Παρουσιάζονται ως προβλήματα για επίλυση ή ως λύσεις σε προβλήματα; Ποίες ρητές ή άρρητες δηλώσεις σχετικά με την ανάθεση ευθύνης χρησιμοποιούνται; Υπάρχουν προκαταλήψεις και μεροληψίες στο πώς παρουσιάζεται η ανάθεση ευθύνης; Υπάρχουν κρυφές πολιτικές στην παρουσίαση και εφαρμογή της ανάθεσης ευθύνης; Ποιες δυναμικές εξουσίας υφίστανται μεταξύ των διαφόρων παραγόντων και πώς μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου; Κάποια από τα ερωτήματα αυτά δύνανται να απαντηθούν, κάποια όχι, και σίγουρα κατά τη διάρκεια της ανάλυσης νέα βοηθητικά ερωτήματα θα αναδυθούν.

Οι απαντήσεις των έξι ερωτήσεων της προσέγγισης της Bacchi (2009) δύνανται να δώσουν τις ακόλουθες κατηγορίες οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην περαιτέρω ανάλυση του εμπειρικού υλικού: Πρώτον, αναπαραστάσεις του προβλήματος (problem representation)· δεύτερον, ανάδυση/γενεαλογία (emergence, origins)· τρίτον, εικασίες, υποθέσεις (assumptions)· τέταρτον, απροβλημάτιστες, κρυμμένες πτυχές του προβλήματος/λύσεων, εξαιρέσεις (unproblematized aspects, exclusions)· πέμπτον, επιπτώσεις από τον τρόπο αναπαράστασης του προβλήματος (effects)· έκτον, δυναμικές εξουσίας (power)· και έβδομον, αιτιολόγηση και αμφισβήτηση των αναπαραστάσεων του προβλήματος (justification and challenges) (Arensmeier, 2021:231· Zhou, Shen & Zhang, 2022:64).

2.3.2. Εργαλειοποίηση της μεθόδου προβληματοποίησης των Alvesson & Sandberg (2013)

Η μεθοδολογία της προβληματοποίησης των Alvesson & Sandberg (2013) βασίζεται στις μεθοδολογίες της αρχαιολογίας, γενεαλογίας και προβληματοποίησης του Michel Foucault. Η μεθοδολογία τους αναπτύχθηκε πρωτίστως για την εξεύρεση ερευνητικών ερωτημάτων, των οποίων οι απαντήσεις εν δυνάμει μπορεί να δώσουν ενδιαφέρουσες και νεωτεριστικές θεωρίες, οι οποίες πιθανόν να επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό την επιστημονική γνώση.

Οι Alvesson & Sandberg (2013) ανέπτυξαν τη μεθοδολογία τους ως ένα αντίμετρο στη συνήθη τακτική του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία (gap-spotting) που χρησιμοποιούν οι πλείστοι από τους ερευνητές για να δείξουν τη συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση, η οποία δεν οδηγεί στη γένεση νεωτεριστικών, ενδιαφερουσών και με επιρροή θεωριών, αλλά απλά γίνεται μια αθροιστική στείρα σώρευση επιστημονικής γνώσης. Οι Alvesson & Sandberg (2013) ανέπτυξαν μία τυπολογία από έννοιες τις οποίες οι ερευνητές χρησιμοποιούν για να αποδείξουν τη συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση.

Οι ερευνητές χρησιμοποιούν πρωτίστως την τακτική του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία (gap-spotting) με τις υποκατηγορίες της: πρώτον, «κενά λόγω σύγχυσης» (confusion spotting)· δεύτερον, «κενά λόγω εφαρμογής» (application spotting) και τρίτον, «κενά λόγω αμέλειας» (neglect spotting), καθώς επίσης και συνδυασμό των ανωτέρω τύπων κενών για να δικαιολογήσουν τη σημαντικότητα της έρευνάς τους και τη συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Εκτός από τον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία και σε λιγότερο βαθμό, κάποιοι ερευνητές χρησιμοποιούν μεθόδους προβληματοποίησης - διασπαστικές τακτικές, όπως η κριτική αντιπαράθεση, η νέα ιδέα, και φυσικά η μέθοδος της προβληματοποίησης.

2.3.2.1 Εντοπισμός Κενών στη Βιβλιογραφία

Γίνεται πιο κάτω μία παρουσίαση των κατηγοριών του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία, για την καλύτερη κατανόησή τους, καθώς επίσης και παράθεση παραδειγμάτων από επιστημονικά άρθρα για κάθε κατηγορία για την πλήρη αντίληψη του πώς ανιχνεύονται λεκτικά μέσα στη βιβλιογραφία.

2.3.2.1.1 Κενά στη Βιβλιογραφία λόγω Σύγχυσης

Τα κενά που εντοπίζονται στη βιβλιογραφία με αυτό τον τρόπο οφείλονται σε διαθέσιμα στοιχεία τα οποία είναι μεικτά και αντιφατικά. Οι ερευνητές που χρησιμοποιούν αυτό το κενό εντοπισμού στη βιβλιογραφία σκοπεύουν να ξεκαθαρίσουν τη σύγχυση αυτή και να την εξηγήσουν (Alvesson & Sandberg, 2013:29). Παράδειγμα κενού στη βιβλιογραφία λόγω σύγχυσης (confusion spotting) βρίσκεται στη μελέτη των Anderson & Reeb (2004) όπου δηλώνεται:

«Although agency theory can be used to explain the relation between founding families and boards of directors, stewardship theory provides an alternative explanation.» (Anderson & Reeb, 2004:211)

Εδώ έχουμε δύο θεωρίες οι οποίες εξηγούν το ίδιο θέμα με διαφορετικό τρόπο, δημιουργώντας έτσι ασυνέπειες και αντιφάσεις.

2.3.2.1.2 Κενά στη Βιβλιογραφία λόγω Αμέλειας

Τα κενά που εντοπίζονται στη βιβλιογραφία με αυτό τον τύπο εντοπίζουν περιοχές που δεν έχουν ερευνηθεί καθόλου, περιοχές που δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς, περιοχές που έχει γίνει παράβλεψη και περιοχές με έλλειψη εμπειρικής μελέτης (Alvesson & Sandberg, 2013:31).

Παράδειγμα κενού στη βιβλιογραφία λόγω αμέλειας, και συγκεκριμένα λόγω παράβλεψης, βλέπουμε στη μελέτη των Judge και Cable (2010) όπου δηλώνουν:

«Though economists have studied the wage penalties applied to obesity (Baum & Ford, 2004; Cawley, 2004; Conley & Glauber, 2007), we are not aware of any study in the organizational behavior literature that has examined the weight-earnings relationship or gender differences therein.» (Judge & Cable, 2010:1)

Εδώ οι ερευνητές αναφέρουν ότι η σχέση βάρους και κέρδους ή οι διαφορές του φύλου δεν έχουν ερευνηθεί από προηγούμενες έρευνες στο επιστημονικό πεδίο της οργανωτικής συμπεριφοράς (Hallgren, 2012:806).

Παράδειγμα κενού στη βιβλιογραφία λόγω αμέλειας, και συγκεκριμένα λόγω μη επαρκούς έρευνας, βρίσκεται στη μελέτη των Corley & Gioias (2004:174):

«Although past work has provided insight into why organizational identities change (and need to change) over time (Elsbach and Kramer, 1996; Gioia and

Thomas, 1996; Gioia, Schultz, and Corley, 2000), it has not provided adequate insight into how organizational identity change can occur.» (cf. Gioia, Schultz, and Corley, 2000; Fiol, 2002)

Εδώ οι ερευνητές αναγνωρίζουν ότι δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς πώς γίνεται η αλλαγή της ταυτότητας ενός οργανισμού. Παράδειγμα κενού στη βιβλιογραφία λόγω αμέλειας, και συγκεκριμένα λόγω μη επαρκούς εμπειρικής έρευνας και υλικού, βρίσκεται στο άρθρο των Dyck, Frese, Baer & Sonnentag (2005:1228) όπου αναφέρουν:

«In the long run, organizations that have an effective approach to errors may be more profitable because these organizations learn from errors, are more apt to experiment, and are more likely to innovate. Unfortunately, much of the evidence for using a positive organizational approach to errors is still anecdotal (Peters, 1987) and needs to be empirically validated.»

Εδώ οι ερευνητές αναγνωρίζουν ότι δεν υπάρχουν γεγονότα και επιστημονική, εμπειρική έρευνα για την προσέγγιση για τα λάθη.

2.3.2.1.3 Κενά στη Βιβλιογραφία λόγω Επέκτασης της Γνώσης

Τα κενά που εντοπίζονται στη βιβλιογραφία με αυτό τον τύπο εντοπίζουν βιβλιογραφία η οποία χρειάζεται επέκταση ή συμπλήρωση με κάποιον τρόπο (Alvesson & Sandberg, 2013:33). Παράδειγμα κενού στη βιβλιογραφία λόγω επέκτασης της γνώσης βρίσκεται στη μελέτη των Oliver & O' Reilly (2010:50) όπου γράφουν:

«The discussion we present here arises from our joint attempts to understand how and why cultural and economic aspects of class prevailed, despite express desires by individuals to leave class concerns behind and to reposition structurally in social space.»

Εδώ οι ερευνητές αναγνωρίζουν την απουσία της έννοιας της «τάξης» στη βιβλιογραφία του πώς τα άτομα μεταναστεύουν από έναν τρόπο ζωής σε έναν άλλον και την ανάγκη αναβάθμισής της.

2.3.2.2 Κριτική Αντιπαράθεση

Ο ερευνητής κριτικάρει μία θεωρία ή ένα επιστημονικό πεδίο βασιζόμενος σε ελλείψεις οι οποίες έχουν ανιχνευτεί (Alvesson & Sandberg, 2013:35).

Παράδειγμα χρήσης της κριτικής αντιπαράθεσης βρίσκεται στη μελέτη των Skille & Fahlen (2020:239-240) στη δήλωση:

«In this paper, we argue that a more refined understanding of community is vital for an informed sport management practice. Two main reasons for this is that the concept of community has been thought of as both an outcome of (e.g., Burnett, 2006; Skinner, Zakus & Cowell, 2008; Warner, Dixon & Chalip, 2012), and a prerequisite for (e.g., Jarvie, 2003; Misener & Doherty, 2013; Sharpe, 2006) the provision of sport activities. Consequently, the concept is used interchangeably, without much consideration, as both input and output, as both the independent and dependent variable simultaneously.»

Εδώ οι ερευνητές κριτικάρουν την έννοια της κοινότητας (community), κάτι που εκλαμβάνουν ως θεωρητική έλλειψη την οποία ερευνούν στην μελέτη τους.

2.3.2.3 Νέα Ιδέα

Ο ερευνητής παρουσιάζει μία εντελώς καινούργια ιδέα χωρίς να στηρίζεται σε προηγούμενη έρευνα (Alvesson & Sandberg, 2013:35). Παράδειγμα χρήσης της νέας ιδέας βρίσκεται στη μελέτη των Sugden et al. (2020, 2020:272) όπου αναφέρεται:

«The IRC model draws upon findings from a larger study by the principal author (Sugden); it was developed as a means by which to explore identities and relationships both within and across two sports and two ethnic communities in Fiji. The IRC, while applied to that context, is intended to be transferable and thus generalizable to other SFDP studies with an intergroup relations lens...»

Εδώ οι ερευνητές παρουσιάζουν μία εντελώς καινούργια θεωρητική ή εννοιολογική ιδέα, η οποία θα εξερευνήσει ταυτότητες και σχέσεις μεταξύ δύο εθνικών κοινοτήτων.

Η ανωτέρω τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013), η οποία βοηθά στην εύρεση του τρόπου με τον οποίο οι ερευνητές δικαιολογούν την επιστημονική τους συνεισφορά και δημιουργούν τα ερευνητικά τους ερωτήματα, χρησιμοποιεί δύο διακριτές ομάδες λειτουργίας. Η πρώτη προσανατολίζεται στην αποδοχή της προηγούμενης γνώσης ως γεγονός και χρήση του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία, και η δεύτερη, με την ανατρεπτική της φύση, προκαλεί και αμφισβητεί προηγούμενες θεωρίες και γνώση, με χρήση πρωτίστως της προβληματοποίησης (Torre, Mayagoiti & Velázquez, 2021:8).

Η παρουσίαση της ταξινόμησης των Alvesson & Sandberg (2013) και η παράθεση παραδειγμάτων από κάθε κατηγορία δίνει τον τρόπο εργαλειοποίησής τους, ο οποίος χρησιμοποιείται στην ανάλυση του εμπειρικού υλικού της διατριβής, και απαντά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της διατριβής, δηλαδή, Ποία στοιχεία του θεωρητικού πλαισίου της προβληματοποίησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αναλυτικά εργαλεία στη συστηματική ανάλυση περιεχομένου των επιστημονικών κειμένων και με ποιον τρόπο;

Η ανάλυση των άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής για την εύρεση του τρόπου με τον οποίο οι αρθρογράφοι δημιουργούν τα ερευνητικά τους ερωτήματα και πώς δικαιολογούν τη συνεισφορά τους, θα βοηθήσει στην απάντηση του τρίτου ερωτήματος της διατριβής: «Πώς εξελίσσεται διαχρονικά η προβληματοποίηση στο πεδίο των ΣΑΕ και πώς μπορούν να ερμηνευτούν αυτές οι μεταβολές;» Ο τρόπος πλαισίωσης της συνεισφοράς των άρθρων θα δώσει μία άποψη για το πώς λειτουργούν οι διάφορες οντότητες οι οποίες έχουν άμεση σχέση με το τι θεωρείται αξιόλογη συνεισφορά, οντότητες όπως περιοδικά δημοσίευσης (Scientific Journals), αρθρογράφοι, αξιολογητές (reviewers), επιμελητές (editors) κτλ. (Stenling & Fahlen, 2022:645).

2.4. Βιβλιογραφία για τις Στρατηγικές Υπεκφυγής Ευθύνης

Το βιβλίο του Hood (2011) «The Blame Game» και κάποια άλλα άρθρα (Vis, 2015 · Weaver, 1986) βοήθησαν στην κατανόηση του πώς δημιουργείται η απόδοση ευθύνης, πώς εφαρμόζεται, πώς διαχέεται (ροή και κατεύθυνση), καθώς και του πότε εφαρμόζεται (π.χ. πριν και μετά ένα αρνητικό γεγονός). Επιπλέον, από το βιβλίο του Hood (2011), η δήλωση ότι οι ΣΑΕ είναι τακτικές που χρησιμοποιούνται –όχι ένα θεωρητικό επιστημονικό πεδίο, διότι πρωτίστως εξασκούνται από επαγγελματίες της επικοινωνίας (π.χ. spin doctors)– είναι χρήσιμο για όταν απαντηθούν τα βασικά ερευνητικά μας ερωτήματα 2 και 3. Τέλος, οι έννοιες που εκμαιεύονται από το βιβλίο του Hood (2011) βοηθούν στην εύρεση της προβληματοποίησης των ΣΑΕ διότι παρέχουν τα συμφραζόμενα εφαρμογής πολιτικών από όλα τα μέλη που αποδίδουν ευθύνη, οπότε αυτό δείχνει στάσεις και συμπεριφορές, που είναι μέρος της προβληματικής ενός πεδίου.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά την τυπολογία του Hood (2011), η πρώτη στρατηγική παρουσίασης (Presentational Strategy) είναι αντιδραστικής φύσεως, εφαρμόζεται δηλαδή συνήθως μετά την εμφάνιση ενός αρνητικού περιστατικού και στόχος της είναι η διάσωση της εικόνας του ατόμου, ομάδας, οργανισμού, κυβέρνησης ή οποιασδήποτε άλλης οντότητας η οποία κατηγορείται για πράξεις ή λόγια που έκανε η οντότητα αυτή στο παρελθόν και τα οποία έχουν επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις πάνω σε μία άλλη οντότητα.

Η στρατηγική παρουσίασης αποτελείται από τέσσερις γνωστές βασικές υποκατηγορίες οι οποίες είναι οι εξής: «Διατήρηση χαμηλών τόνων» (Keeping a low profile), «Κερδίζοντας τη λογομαχία» (Winning the argument), «Αλλαγή θέματος» (Changing the subject) και τέλος η «Αμυντική γραμμή» (Drawing the line) όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα.

<p>«Διατήρηση χαμηλών τόνων» - Keeping a Low Profile</p> <p>Απόφθεγμα: «Κάνε υπομονή μέχρι να περάσει η μπόρα» - “Keep your head down until it blows over”.</p> <p>Παράδειγμα: Ένας πολιτικός δεν είναι διαθέσιμος για σχόλια ή δηλώσεις.</p>	<p>«Κερδίζοντας τη λογομαχία» - Winning the argument</p> <p>Απόφθεγμα: «Υπερασπίσου την άποψή σου ώστε να πείσεις το κοινό» - “Fight your corner to win over your audience”.</p> <p>Παράδειγμα: Χρήση πειστικών δικαιολογιών και αιτιολογιών.</p>
<p>«Αλλαγή θέματος» - Changing the subject.</p> <p>Απόφθεγμα: «Αποπροσανατολισμός της προσοχής των επικριτών σου ή του κοινού» - “Divert the attention of your critics of the public”.</p> <p>Παράδειγμα: Εκμετάλλευση κακών καταστάσεων (τρομοκρατικές επιθέσεις) για την απόκρυψη αρνητικών καταστάσεων από μία κυβέρνηση.</p>	<p>«Αμυντική γραμμή» - Drawing a line</p> <p>Απόφθεγμα: «Η επίθεση είναι η καλύτερη άμυνα» - “Disarm your critics before they run nasty”.</p> <p>Παράδειγμα: Όταν πολιτικοί ζητούν συγγνώμη για τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκαν μία αποτυχημένη κρίση.</p>

Προσαρμογή από: (Hood, 2011:49)

Παράδειγμα ανίχνευσης ΣΑΕ παρουσίασης και των υποκατηγοριών της «αμυντικής γραμμής» και της «αλλαγής θέματος» στο επιστημονικό άρθρο των Amaya, Bertelli, & Woodhouse (2020:775). Η παρούσα προσέγγιση εξηγείται με ένα ενδεικτικό παράδειγμα στη δήλωση που ακολουθεί:

«Caught in the scandal, Santos called for a thorough inquiry to establish who and which institutions were involved in the bribing scheme. Santos also stated that he was unaware of the funneling of a US\$1 million bribe to his electoral campaign.»

Εδώ, ο πρόεδρος της Κολομβίας, με το να ζητά έρευνα η οποία πρόκειται να βρει τους πραγματικούς υπαίτιους για το σκάνδαλο και ταυτόχρονα να δηλώνει άγνοια για τη χρηματοδότηση, κάνει χρήση της ΣΑΕ «αλλαγή θέματος» προσπαθώντας να αποπροσανατολίσει τους επικριτές του και τους πολίτες της χώρας του, στρέφοντας την προσοχή τους από τον ίδιο στις ερευνητικές εργασίες για την εύρεση της αλήθειας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσέγγισης παρουσιάζεται στη δήλωση που ακολουθεί:

«New evidence suggesting that Santos' 2010 and 2014 campaigns also received illegal funds from Odebrecht then emerged. Santos publicly acknowledged the evidence, apologized to Colombian citizens, and asked for the country's forgiveness, stating that he had learned about these illegal payments as the evidence came to light and both rejected and condemned this activity (Reuters, 2017).»

Εδώ, ο πρόεδρος της Κολομβίας, μετά την ανάδυση αποδεικτικών στοιχείων για την ενοχή του, ισχυρίζεται ότι τώρα μαθαίνει για αυτές τις ατασθαλίες, απολογείται για τις κατηγορίες και ζητά δημόσια συγγνώμη από τους πολίτες της χώρας. Με αυτό τον τρόπο ο πρόεδρος της Κολομβίας προκαταλαμβάνει μελλοντικές κατηγορίες από τους επικριτές του και τους πολίτες της χώρας, εφαρμόζοντας τη ΣΑΕ «αμυντική γραμμή».

Η δεύτερη στρατηγική των διαδικασιών (Policy Strategy) είναι προληπτικής φύσεως. Εφαρμόζεται πριν από την εμφάνιση ενός αρνητικού περιστατικού και προσπαθεί να αποφύγει πιθανώς μελλοντικές δυσάρεστες καταστάσεις, αρνητικές επιπτώσεις ή κατηγορίες, χειραγωγώντας τις διαδικασίες (policies) που καθορίζουν τη λειτουργία διαφόρων συστημάτων, είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα.

Η στρατηγική των διαδικασιών αποτελείται από τέσσερις γνωστές βασικές υποκατηγορίες, οι οποίες είναι οι εξής: η «αποχή» (Abstinence), η «πρωτοκολλοποίηση» (Protocolization), η «ατομική ευθύνη» (Individualization) και τέλος η «μαζοποίηση/αγελοποίηση» (Herding), όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα.

<p>«Αποχή» - Abstinence</p> <p>Απόφθεγμα: «Κάθετη άρνηση υπηρεσιών» - “Just say no”</p> <p>Παράδειγμα: Η κυβέρνηση μιας χώρας σταματά την παροχή υπηρεσιών οι οποίες εμφωλεύουν κινδύνους για μελλοντικές κατηγορίες από τρίτους προς αυτήν.</p>	<p>«Πρωτοκολλοποίηση» - Protocolization</p> <p>Απόφθεγμα: «Ακολούθησε κατά γράμμα του κανονισμού και τις διαδικασίες» - “Stick to the rules”.</p> <p>Παράδειγμα: Οι δημόσιοι υπάλληλοι πρώτης γραμμής ακολουθούν κατά γράμμα τις οδηγίες των προϊσταμένων τους.</p>
<p>«Ατομική Ευθύνη» - Individualization.</p> <p>Απόφθεγμα: «Η ευθύνη είναι ατομική» - “Let the buyer beware”.</p> <p>Παράδειγμα: Η σύναψη δανείου συνοδεύεται πάντα από συμφωνητικά με δεκάδες σελίδες με όρους που εξασφαλίζουν ότι η τράπεζα δεν θα κατηγορηθεί για λάθη του πελάτη.</p>	<p>«Αγελοποίηση» - Herding</p> <p>Απόφθεγμα: «Υποστήριξε τις θέσεις της ομάδας» - “Stay with the group”.</p> <p>Παράδειγμα: Όταν πολιτικοί επιδιώκουν συλλογική αξιολόγηση για θέματα τα οποία εγείρουν δυνατά συναισθήματα, όπως π.χ. η ασφάλεια των παιδιών.</p>

Προσαρμογή από: (Hood, 2011:92)

Παράδειγμα ανίχνευσης ΣΑΕ διαδικασίας και της υποκατηγορίας της «πρωτοκολλοποίησης» στο επιστημονικό άρθρο των Chen, L. & Zhang, J. (2020:304):

«Το χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης περιγράφεται σαφώς στη δήλωση που ακολουθεί: “In 2016, to facilitate the implementation of the Regulations and the new Budget Law, the Chinese Ministry of Finance issued the Procedures on October 27. This move required subnational governments to follow detailed guidelines on the scope, format, and timeliness of budget disclosures.»

Εδώ, οι επιμέρους κυβερνήσεις της Κίνας, για να μην κατηγορηθούν από την κεντρική κυβέρνηση για ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων τους, εφαρμόζουν τη ΣΑΕ της πρωτοκολλοποίησης ακολουθώντας κατά γράμμα όλες τις οδηγίες της κεντρικής κυβέρνησης.

Η τρίτη στρατηγική της γραφειοκρατίας (Agency Strategy) είναι επίσης προληπτικής φύσεως. Εφαρμόζεται πριν από την εμφάνιση ενός αρνητικού περιστατικού και προσπαθεί να αποφύγει πιθανώς μελλοντικές δυσάρεστες καταστάσεις, αρνητικές επιπτώσεις ή κατηγορίες, χειραγωγώντας τις γραφειοκρατικές δομές του εκάστοτε συστήματος που διέπουν τη λειτουργία τους, είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα.

Η στρατηγική της γραφειοκρατίας αποτελείται από μία διαφορετική δομή όσον αφορά άλλες υποκατηγορίες οι οποίες την απαρτίζουν. Υπάρχει προσανατολισμός σε εταιρική οργάνωση και σε διοργανωτικά στοιχεία σε σχέση με στατικές/οργανωμένες στρατηγικές και δυναμικές/ανοργάνωτες στρατηγικές. Οι υποκατηγορίες είναι: «εξουσιοδότηση ευθυνών» (Delegation), «συνεργασίες με άλλους οργανισμούς» (Partner Structures), «αμυντική αναδιοργάνωση της δομής του συστήματος και προσωπικού» (Staff rotation) και τέλος «σχέσεις κυβέρνησης και διαφόρων αγορών» (Government by the market) όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα.

	Στατικές Στρατηγικές	Δυναμικές Στρατηγικές
Εστίαση σε εταιρικούς οργανισμούς	«Εξουσιοδότηση της ευθύνης» ιεραρχικά από το κέντρο αποφάσεων προς τα κάτω ή προς τα έξω. - Delegation Παράδειγμα: Η κυβέρνηση μιας χώρας διορίζει επιτροπές με αυξημένες αρμοδιότητες για να διαχειριστούν κρίσεις όπως πρόσφατα με την πανδημία του κορωνοϊού.	«Αμυντική αναδιοργάνωση δομής του συστήματος και των θέσεων του προσωπικού» - Defensive reorganization and Staff rotation Παράδειγμα: Ένας προϊστάμενος αλλάζει τη δομή του τμήματός του δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και καταργώντας παλιές θέσεις εργασίας.
	«Συνεργασίες μεταξύ οργανισμών» - Partnership structures	«Σχέση μεταξύ κυβέρνησης και διαφόρων αγορών» -

Εστίαση σε Διοργανωτικά στοιχεία	Παράδειγμα: Η σύναψη συμφωνιών μεταξύ κυβέρνησης και ιδιωτικής εταιρείας για την κατασκευή δρόμων ή ενός αεροδρομίου κτλ.	Government by the market. Drawing a line Παράδειγμα: Όταν η κυβέρνηση κατηγορεί τις ιδιωτικές τράπεζες ή το χρηματιστήριο αξιών ή τους διεθνείς οικονομικούς οίκους ως υπεύθυνους για την οικονομική κρίση της χώρας.
----------------------------------	---	---

Προσαρμογή από: (Hood, 2011:70)

Παράδειγμα ανίχνευσης ΣΑΕ γραφειοκρατίας και της υποκατηγορίας της «εξουσιοδότησης της ευθύνης» στο επιστημονικό άρθρο των Zahariadis, N. Petridou, E. & Oztig, LI. (2020:162).

Στο επόμενο δείγμα δήλωσης παρατίθεται ένα σημαντικό παράδειγμα της προσέγγισης:

«Although the Health Ministry maintains standing advisory committees on infectious diseases, on February 23rd it created a new national committee of public health protection related to COVID-19 that was charged with designing a range of prevention and protection measures above and beyond those already recommended by the WHO and European Union (EU) health guidelines. While the ostensible goal was to save lives, Prime Minister Mitsotakis admitted that he was aiming to regain the trust of citizens. But doing so also helped him avoid blame by presenting experts as the makers of policy».

Εδώ, η Ελληνική κυβέρνηση, αν και γραφειοκρατικά υπάρχει επιτροπή η οποία είναι υπεύθυνη για την αντιμετώπιση μολυσματικών ασθενειών, έρχεται και δημιουργεί νέα επιτροπή παρέχοντάς της αυξημένες αρμοδιότητες αποφάσεων για να χειριστεί την πανδημία λόγω κορωνοϊού. Εδώ έχουμε χρήση της ΣΑΕ «εξουσιοδότηση της ευθύνης»: αν η επιτροπή πετύχει την αποστολή της, η ελληνική κυβέρνηση παίρνει τα εύσημα, ενώ αν αποτύχει, οι κατηγορίες και το φταίξιμο πέφτουν στα μέλη της επιτροπής.

Η παρουσίαση της τυπολογίας του Hood (2011) και η παράθεση παραδειγμάτων από τουλάχιστον μία υποκατηγορία της κάθε κατηγορίας ΣΑΕ δίνει τον τρόπο εργαλειοποίησής τους, ο οποίος χρησιμοποιείται στην ανάλυση του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Η παράθεση των υπό ανάλυση λεκτικών αποσπασμάτων

των επιστημονικών άρθρων της διατριβής είναι στην αρχική γλώσσα γραφής τους, που είναι τα Αγγλικά. Ο λόγος που δεν γίνεται μετάφραση στα Ελληνικά είναι η αποφυγή στρέβλωσης του περιεχομένου τους κατά την ανάλυσή τους.

Η ανίχνευση των κατηγοριών και υποκατηγοριών των στρατηγικών αποφυγής ευθύνης που υπάρχουν μέσα στα επιστημονικά άρθρα του εμπειρικού υλικού της διατριβής βοηθά στην εύρεση των απαντήσεων στα βασικά ερωτήματα της προβληματοποίησης που διέπει τις ΣΑΕ, όπως: Τι είναι οι ΣΑΕ; Από ποιον ή ποιους, πώς, πότε, πού και γιατί δημιουργήθηκαν οι ΣΑΕ; Πώς, πότε, πού και γιατί χρησιμοποιούνται οι ΣΑΕ;

2.5 Δομή Επιστημονικού Άρθρου και Μοντέλο Δημιουργίας Ερευνητικού Χώρου

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται η δομή του επιστημονικού άρθρου που χρησιμοποιείται συνήθως στη συγγραφή επιστημονικών άρθρων από διαφορετικές επιστημονικές περιοχές, καθώς επίσης και το μοντέλο δημιουργίας ερευνητικού χώρου (Cars – Create a Research Space). Τα ανωτέρω εργαλείοποιούνται με συμπληρωματικό τρόπο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) για τον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία και τη χρήση των μεθοδολογιών αμφισβήτησης. Η τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) δείχνει τον τρόπο συνεισφοράς (λεκτική αναγνώριση) και η εργαλειοποίηση των εννοιών IMRaD και CARS δείχνει πού να ψάξουμε μέσα στο άρθρο (Περίληψη, Εισαγωγή) για να βρούμε τις συνεισφορές των ερευνητών.

Η συγγραφή επιστημονικών άρθρων ακολουθεί μία απαραίτητη, συγκεκριμένη δομή και είδος. Διεθνώς είναι γνωστή ως IMRaD (“Introduction Methods Results and Discussion”), δηλαδή το άρθρο πρέπει να είναι χωρισμένο στα ακόλουθα μέρη: εισαγωγή, μεθοδολογία, αποτελέσματα και συζήτηση (Hengl & Gould, 2002:1). Όλα τα μέρη ενός άρθρου είναι σημαντικά και το καθένα έχει τον ιδιαίτερο ρόλο του και τη συγκεκριμένη συνεισφορά του, αλλά γίνεται μία επικέντρωση στην εισαγωγή του άρθρου για τέσσερις λόγους. Οι Qamariah & Wahyuni (2017:137) καταγράφουν αυτούς τους λόγους: (α) προηγείται των άλλων μερών και διαβάζεται πρώτο· (β) καθορίζει το εάν ο αναγνώστης θα συνεχίσει να διαβάζει τα υπόλοιπα μέρη του άρθρου· (γ) η θέση της εισαγωγής

μέσα στο άρθρο (πρώτη) δείχνει και τη σημαντικότητά της και (δ) η εισαγωγή είναι ο συνδυαστικός κρίκος μεταξύ των αναγνωστών και του έργου του αρθρογράφου.

Η σημαντικότητα της εισαγωγής έχει γεννήσει αρκετές μελέτες για τον τρόπο οργάνωσης μίας εισαγωγής σε ερευνητικά επιστημονικά άρθρα, όπως των Swales (1984), Posteguillo (1999), Nwogu (1997), Ozturk (2007) και Safnil (2000). Πιο κάτω γίνεται η παρουσίαση του μοντέλου του Swales και ειδικά η διεύρυνση των εισαγωγών ερευνητικών άρθρων (Swales, 1981,2011).

Ο Swales δημιούργησε ένα πλαίσιο, ένα μοντέλο, το οποίο περιγράφει με αναλυτικά βήματα την οργάνωση μίας εισαγωγής ενός επιστημονικού ερευνητικού άρθρου. Το μοντέλο δημιουργίας χώρου έρευνας (CARS - Create a Research Space) περιγράφει τρεις «κινήσεις» (moves) τις οποίες σχεδόν όλες οι εισαγωγές ερευνητικών άρθρων περιέχουν (Swales & Najjar, 1987). Το μοντέλο αυτό και οι έννοιές του παρουσιάζονται με στόχο τη χρήση τους ως αναλυτικά εργαλεία στην εμπειρική έρευνα.

2.5.1 Εργαλειοποίηση του Μοντέλου Δημιουργίας Χώρου Έρευνας

Το μοντέλο CARS του Swales (1990) περιγράφει τρεις ρητορικές κινήσεις, τρία γενικά βήματα τα οποία παρέχουν μία δομή με την οποία μπορεί να γίνει η οργάνωση μίας εισαγωγής ενός ερευνητικού άρθρου.

Η κίνηση 1 εγκαθιδρύει μία ερευνητική περιοχή, οριοθετεί ένα γενικό ερευνητικό επιστημονικό πεδίο δείχνοντας τη σημαντικότητά της, ότι είναι ενδιαφέρουσα, άξια διερεύνησης, και παρουσιάζεται μία επισκόπηση προηγούμενης ερευνητικής εργασίας στην εν λόγω επιστημονική περιοχή (Shehzad, 2011:140). Οι πιο κάτω φράσεις χρησιμοποιούνται συνήθως στην κίνηση 1:

«Recently, there has been wide interest in ... The explication of the relationship between ...is a classic problem of ...Knowledge of ... has a great importance for ... The study of ... has become an important aspect of ... The effect of ... has been studied extensively in recent years. Many investigators have recently turned to ... The relationship between...has been studied by any authors» (Qamariah & Wahyuni, 2017:140).

Η κίνηση 2 στοχεύει στην προσπάθεια των ερευνητών να αποδείξουν γιατί ένα συγκεκριμένο υπο-θέμα ή μία συγκεκριμένη υπο-κατηγορία του γενικού επιστημονικού πεδίου το οποίο οροθετήθηκε στην πρώτη κίνηση αξίζει να διερευνηθεί (Bajwa, et al., 2020:203). Αυτό μπορεί να γίνει με τρεις τρόπους: είτε με τον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία, είτε με την πρόσθεση νέων τρόπων ερμηνείας και προοπτικών για ένα θέμα (Alvesson & Sandberg, 2013), είτε με την παρουσίαση θετικής αιτιολόγησης. Οι πιο κάτω φράσεις χρησιμοποιούνται συνήθως στην κίνηση 2:

«However, the previously mentioned methods suffer from some limitations ... The first group ...cannot treat ... and is limited to ... The second group ... is time consuming and therefore expensive, and its... is not sufficiently accurate. Both suffer from the dependency on ...» (Qamariah & Wahyuni, 2017:141).

Στην κίνηση 3 παρουσιάζεται το ερευνητικό έργο, ο σκοπός ή οι σκοποί της έρευνας και οι κύριοι αντικειμενικοί στόχοι (Hengl & Gould, 2002:2). Οι πιο κάτω φράσεις χρησιμοποιούνται συνήθως στην κίνηση 3:

«This paper reports on the results obtained ... The aim of the present paper is to give ... In this paper we give preliminary results of ... The main purpose of the experiment reported here was to ... This study was designed to evaluate ... The present work extends the use the last model...» (Qamariah & Wahyuni, 2017:141).

Κάθε «κίνηση» αποτελείται από βήματα (steps) τα οποία υλοποιούν την κάθε κίνηση με έναν επιστημονικό τρόπο. Η πρώτη κίνηση έχει τα ακόλουθα βήματα: Διεκδίκηση της σημαντικότητας της έρευνας (claiming centrality) ή/και ότι η έρευνα διαδραματίζει κεντρικό ρόλο, δημιουργία γενικεύσεων επί του θέματος (making topic generalizations) ή/και επισκόπηση προηγούμενης έρευνας (reviewing of previous research).

Η δεύτερη κίνηση μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα από τα ακόλουθα τέσσερα βήματα: α) παρουσίαση επιπλέον απόψεων, αντιπροτάσεων ή αποδείξεων που αντιπαρατίθενται στις αρχικές διεκδικήσεις ή ισχυρισμούς (counter-claiming), β) εντοπισμός κενών στη βιβλιογραφία (indicating a gap), γ) δημιουργία ερωτήσεων (question raising) και δ) συνέχιση της παράδοσης (continuing a tradition).

Η τρίτη κίνηση έχει τέσσερα πιθανά βήματα: α) περιγραφή των σκοπών, β) ανακοίνωση της παρούσας έρευνας, γ) ανακοίνωση των κύριων ευρημάτων και

δ) παρουσίαση της δομής του ερευνητικού άρθρου (Swales, 2004· Qamariah & Wahyuni, 2017).

Οι τρεις κινήσεις και ο τρόπος οργάνωσης, χρήσης και κατασκευής τους εργαλειοποιούνται κατά την εμπειρική ανάλυση της διατριβής. Από την πρώτη κίνηση γίνεται η αναγνώριση του γενικού επιστημονικού πεδίου το οποίο οι μελετητές ερευνούν και δείχνουν την εμβρίθεια και την εμπειρογνωμοσύνη τους. Στη δεύτερη κίνηση παρουσιάζονται οι επιστημονικές συνεισφορές τις οποίες οι αρθρογράφοι ισχυρίζονται ότι προσφέρουν, ενώ στην τρίτη κίνηση γίνεται παρουσίαση των σκοπών, των αντικειμενικών στόχων, της μεθοδολογίας και των ερευνητικών ερωτημάτων της έρευνας.

Αυτές οι φράσεις ή παραφράσεις τους ή παραλλαγές τους μπορεί να διαπιστωθεί αν υπάρχουν στις εισαγωγές των άρθρων για τις ΣΑΕ. Μέσω αυτών των φράσεων/εργαλείων μπορεί να γίνει η εύρεση των συνεισφορών και των υπό εξέταση υποθέσεων και ερευνητικών ερωτημάτων των μελετών που ασχολούνται με τις ΣΑΕ και αν και κατά πόσο περιγράφουν ή όχι την προβληματοποίηση που διέπει το επιστημονικό πεδίο των ΣΑΕ.

Οι παραπάνω προσεγγίσεις, μεθοδολογίες και δηλώσεις παρέχουν ένα καλό σημείο έναρξης για την ανάλυση του εμπειρικού υλικού. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της ανάλυσης, αναμένεται να υπάρξει αναπροσαρμογή των αναλυτικών κατηγοριών μέσα από τη διαλεκτική τους με το εμπειρικό υλικό. Αυτό σημαίνει ότι, καθώς εξετάζουμε και αναλύουμε τα δεδομένα μας, είναι πιθανό να αναθεωρήσουμε και να τροποποιήσουμε τις κατηγορίες και τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιούμε. Αυτή η διαδικασία της αναπροσαρμογής είναι αναγκαία για να εξασφαλίσουμε μια πιο ολοκληρωμένη και ακριβή κατανόηση του εμπειρικού υλικού μας, καθώς και την εύρεση λειτουργικών απαντήσεων στις τέσσερις βασικές ερευνητικές ερωτήσεις της διατριβής.

2.6. Επιλογή των προς Ανάλυση Κειμένων

Στην οργάνωση του περιεχομένου της παρούσας ενότητας αξιοποιήθηκε η σύμβαση του βασικού και των συνεισφερόντων ερωτημάτων, των επιμέρους δηλαδή ερωτημάτων τα οποία εξειδικεύουν το βασικό ερώτημα και η απάντηση

των οποίων είναι προϋπόθεση για την απάντηση του βασικού ερωτήματος. Η αλληλουχία αυτών των ερωτημάτων συνιστά τον οδικό χάρτη της ενότητας.

Το βασικό ερώτημα το οποίο καθοδηγεί αυτή την ενότητα είναι: «Ποια κείμενα θα επιλέξω για την ανάλυση της προβληματοποίησης της έρευνας στις Στρατηγικές Αποφυγής Ευθυνών;»

Για να απαντηθεί το προηγούμενο βασικό ερώτημα, κάνουμε χρήση τριών βοηθητικών ερωτημάτων (contributory questions), οι απαντήσεις των οποίων συνεισφέρουν στην τελική απάντηση του βασικού ερωτήματος (Andrews, 2003:45-50). Τα ερωτήματα τα οποία βοηθούν στην απάντηση του βασικού ερωτήματος είναι: α) «ποια είδη βιβλιογραφικής επισκόπησης υπάρχουν και πώς καθορίζουν τον τρόπο επιλογής των κειμένων;» β) «με βάση ποιο είδος βιβλιογραφικής επισκόπηση θα γίνει η εμπειρική ανάλυση στην παρούσα έρευνα;» και γ) «ποιο είναι το πρωτόκολλο ενεργειών το οποίο θα ακολουθηθεί για να επιλεγούν τα δημοσιεύματα;».

2.7 Συνεισφέροντα Ερωτήματα

Συνεισφέρον Ερώτημα 1: «Ποια είδη βιβλιογραφικής επισκόπησης υπάρχουν και πώς καθορίζουν τον τρόπο επιλογής κειμένων;» Η βιβλιογραφική επισκόπηση είναι ένας σημαντικός τομέας της έρευνας, καθώς παρέχει μια επισκόπηση και αξιολόγηση της υπάρχουσας γνώσης και της επιστημονικής έρευνας που έχει διεξαχθεί σε ένα συγκεκριμένο πεδίο.

Η συγγραφή άρθρων επισκόπησης από ερευνητές σε διάφορα επιστημονικά πεδία έχει δημιουργήσει διαφορετικές ορολογίες, οι οποίες δεν χρησιμοποιούνται με συνέπεια και με τον ίδιο ορισμό και σαφήνεια. Οι ερευνητικές ομάδες, όπως οι Paré, Trudel, Jaana & Kitsiou (2015) και οι Grant & Booth (2009), παρουσιάζουν διάφορες ταξινομήσεις. Συνθέτοντας αυτές τις δύο ταξινομήσεις, φαίνεται ότι υπάρχουν βασικά δύο γενικές κατηγορίες.

Η πρώτη κατηγορία είναι η αφηγηματική επισκόπηση και περιλαμβάνει τις εξής υποκατηγορίες: αφηγηματική (narrative), περιγραφική (descriptive), επισκόπηση εύρους (scoping), μετά-ανάλυση (meta-analysis), ποιοτική

συστηματική (qualitative systematic), ομπρέλας (umbrella), θεωρητική (theoretical), ρεαλιστική (realist) και κριτική επισκόπηση (critical review).

Η δεύτερη κατηγορία είναι η συστηματική επισκόπηση και περιλαμβάνει τις ακόλουθες διαφοροποιήσεις: μεικτές μελέτες/μεικτές μέθοδοι (mixed studies/mixed methods), γρήγορη (rapid) και συστηματοποιημένη επισκόπηση (systematized review).

Η παραδοσιακή μορφή επισκόπησης, η λεγόμενη αφηγηματική, είναι μία:

«Εξέταση της συναφούς προς το πεδίο ενδιαφέροντός σας θεωρίας και έρευνας, η οποία σκιαγραφεί τι είναι ήδη γνωστό και προσφέρει αφενός το πλαίσιο και αφετέρου την αιτιολόγηση του ερευνητικού ερωτήματος ή των ερευνητικών ερωτημάτων σας. Συνεπώς από την μία πλευρά ως υπόβαθρο για το αντικείμενο που θέλετε να ερευνήσετε, ενώ από την άλλη πλευρά προσφέρει τη βάση για τον καθορισμό της επιδιωκόμενης συνεισφοράς της έρευνάς σας» (Bryman, 2016:120).

Οι συγγραφείς αφηγηματικών επισκοπήσεων είναι συνήθως αναγνωρισμένοι ειδικοί σε ένα επιστημονικό πεδίο και έχουν κάνει οι ίδιοι έρευνα (Liumbruno, et al., 2013:219). Οι αφηγηματικές επισκοπήσεις συνιστούν την πλειοψηφία των άρθρων επισκόπησης που είναι δημοσιευμένα σε κάποια πεδία (Byrne, 2016:2).

Η συστηματική επισκόπηση ορίζεται ως:

«Επανάληψη, επιστημονική και εναργής διαδικασία [...] η οποία αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση της μεροληψίας μέσω εξαντλητικής βιβλιογραφικής αναζήτησης δημοσιευμένων και αδημοσίευτων μελετών και λεπτομερούς καταγραφής των αποφάσεων, ενεργειών και συμπερασμάτων των συντακτών της επισκόπησης» (Bryman, 2016:127).

Η συστηματική επισκόπηση θεωρείται το ιδανικό πρότυπο για τη σύνθεση των αποδεικτικών στοιχείων, αλλά έχει το μειονέκτημα του στενού πεδίου εφαρμογής, χρειάζεται περισσότερο χρόνο και περισσότερους πόρους για να ετοιμαστεί και να αναβαθμιστεί (Byrne, 2016:1-2). Επιδιώκει τη συστηματική αναζήτηση, αξιολόγηση και σύνθεση ερευνητικών αποδεικτικών στοιχείων, συχνά τηρώντας προκατασκευασμένες κατευθυντήριες γραμμές για τη διεξαγωγή μιας επισκόπησης (Grant & Booth, 2009:95).

Ο τρόπος επιλογής των κειμένων για μια βιβλιογραφική επισκόπηση καθορίζεται από τον στόχο και το είδος της επισκόπησης που διεξάγεται. Συνήθως, η επιλογή γίνεται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, όπως η σχετικότητα του κειμένου με το

ερευνητικό θέμα, η ποιότητα της μεθοδολογίας και τα ευρήματα της μελέτης, η εμπειρία και η αξιοπιστία των συγγραφέων, και η συμβολή της μελέτης στη γενικότερη κατανόηση του πεδίου. Οι ερευνητές πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τον χρόνο και τους περιορισμούς που έχουν στη διάθεσή τους για την εκτέλεση της επισκόπησης.

Συνεισφέρον Ερώτημα 2: «Με βάση ποιο είδος βιβλιογραφικής επισκόπησης θα γίνει η εμπειρική ανάλυση στην παρούσα έρευνα;»

Για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, πρέπει να γνωρίζουμε τη φύση και τους στόχους της παρούσας έρευνας. Η επιλογή του είδους της βιβλιογραφικής επισκόπησης εξαρτάται από τον τρόπο που οι συγγραφείς επιθυμούν να αναλύσουν και να παρουσιάσουν την υπάρχουσα γνώση στο ερευνητικό τους πεδίο.

Η αφηγηματική επισκόπηση σε σύγκριση με τη συστηματική επισκόπηση είναι κάπως αμέθοδη, γεγονός που καθιστά την επανεφαρμογή της δύσκολη, καλύπτει μάλλον ανεπαρκώς το εκάστοτε βιβλιογραφικό πεδίο και δεν διακρίνει μεταξύ διαφορετικών ειδών στοιχείων. Δεν συμμερίζονται όλοι όμως αυτή την άποψη (Bryman, 2016:118-120). Οι αφηγηματικές επισκοπήσεις έχουν επικριθεί για τη σπάνια χρήση επιστημονικών μεθοδολογιών και επειδή συχνά αποτυγχάνουν να αποκαλύψουν τα κριτήρια επιλογής της μελέτης (Byrne, 2016:2). Είναι γεγονός ότι οι παραδοσιακές αφηγηματικές επισκοπήσεις (narrative reviews) συχνά βασίζονται σε επιλεγμένες και πιθανόν περιορισμένες πηγές, εστιαζόμενες σε μελέτες τις οποίες οι αναγνώστες ήδη γνωρίζουν (Haddaway, et al., 2015:159).

Η αφηγηματική επισκόπηση έχει το πλεονέκτημα ότι αναζητά να αναγνωρίσει τι προηγουμένως έχει επιτευχθεί σε ένα επιστημονικό πεδίο, επιτρέποντας την ενοποίηση, το κτίσιμο υποθέσεων και θεωριών σε προηγούμενο επιστημονικό έργο, τη διεξαγωγή περίληψης ενός σώματος βιβλιογραφίας, την αποφυγή διπλότυπων έργων και τον εντοπισμό παραλείψεων ή κενών στη βιβλιογραφία (Grant & Booth, 2009:97). Επίσης, η αφηγηματική επισκόπηση είναι επιλεκτική και δεν χρειάζεται να αναλυθεί το πλήρες σύνολο της βιβλιογραφίας ενός επιστημονικού πεδίου, όπως κάνει η συστηματική επισκόπηση (Paré, et al., 2015:185).

Τα μειονεκτήματα της αφηγηματικής επισκόπησης είναι η έλλειψη μίας αποκλειστικής πρόθεσης να μεγιστοποιήσει το εύρος της επιστημονικής γνώσης ή να αναλύσει τα δεδομένα που συλλέχθηκαν. Οποιαδήποτε συμπεράσματα των αφηγηματικών επισκοπήσεων αντιμετωπίζονται με σκεπτικισμό λόγω της πιθανότητας μεροληψίας εκ μέρους των ερευνητών, οι οποίοι άθελά τους μπορεί να άφησαν σημαντικά κομμάτια της βιβλιογραφίας εκτός της ανάλυσης ή εσκεμμένα επέλεξαν βιβλιογραφία η οποία υποστηρίζει την κοσμοθεωρία τους (Grant & Booth, 2009:97). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι αφηγηματικές επισκοπήσεις είναι συχνά ευκαιριακές διότι ερευνούν μόνο βιβλιογραφία και στοιχεία, τα οποία είναι άμεσα και εύκολα διαθέσιμα στους ερευνητές. Επίσης, συνήθως οι αφηγηματικές επισκοπήσεις δεν δίνουν επαρκείς εξηγήσεις για το πώς έγινε η διαδικασία της επισκόπησης, δίνοντας λόγους για υποκειμενικότητα (Paré et al., 2015:185).

Η συστηματική επισκόπηση έχει το πλεονέκτημα ότι απαιτεί από τους ερευνητές την αμερόληπτη σύνοψη όλων των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με ένα φαινόμενο. Η αξία της συστηματικής επισκόπησης φαίνεται στην ικανότητά της να αντιπαραβάλλει και να συνθέτει υπάρχοντα γεγονότα από ένα ευρύ φάσμα ρυθμίσεων και εμπειρικών μεθόδων (Denyer & Tranfield, 2009:672).

Τα μειονεκτήματα της συστηματικής επισκόπησης είναι η εστιασμένη εφαρμογή και απάντηση σε συγκεκριμένη ειδική ερευνητική ερώτηση, περιορίζοντας έτσι την εύρεση απαντήσεων σε πιο πολύπλοκα ερευνητικά ερωτήματα (Grant & Booth, 2009:102). Στόχος είναι να γίνει εφαρμογή και χρήση των πλεονεκτημάτων, και αποφυγή όσο γίνεται των μειονεκτημάτων των δύο επισκοπήσεων (αφηγηματικής και συστηματικής) για να μπορέσουμε να συλλέξουμε όσο το δυνατόν ένα ικανό δείγμα αρθρογραφίας, το οποίο θα μας βοηθήσει στην εξαγωγή χρήσιμων και επιστημονικά τεκμηριωμένων συμπερασμάτων. Ειδικότερα, οι αρχές που χρησιμοποιούνται στη συστηματική επισκόπηση μπορούν να εφαρμοστούν στα κριτήρια συλλογής του εμπειρικού υλικού με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μείωση της μεροληψίας που μπορεί να προέλθει από εμένα (Tranfield, Denyer & Smart, 2003:208).

Γίνεται δανεισμός από τη μεθοδολογία της συστηματικής επισκόπησης, την ανάγκη δημιουργίας κριτηρίων επιλογής της βιβλιογραφίας (Denyer & Tranfield,

2009:671), καθώς και την περιγραφή του πώς γίνεται η δημιουργία τους, έτσι ώστε ο μελλοντικός αναγνώστης να έχει γνώση της μεθόδου και τη δυνατότητα αν θελήσει να κάνει αναπαραγωγή και έλεγχο της έρευνας (Denyer & Tranfield, 2009:674).

Μία δεύτερη τακτική που χρησιμοποιείται στη συστηματική επισκόπηση είναι η λεπτομερής βιβλιογραφική έρευνα, βασιζόμενη σε ένα συγκεκριμένο και εστιασμένο επιστημονικό θέμα ή πεδίο (Liumbruno, et al., 2013:220). Αυτό λόγω χρόνου δεν μπορεί να υλοποιηθεί, γι' αυτό και γίνεται χρήση του χαρακτηριστικού της αφηγηματικής επισκόπησης της επιλεκτικής επιλογής βιβλιογραφικών δεδομένων. Αν υπήρχε περισσότερος χρόνος, τότε το ιδανικό είναι όλη η βιβλιογραφία που ασχολείται με τις ΣΑΕ να περιλαμβάνονταν στην ανάλυση, κάτι που αναβαθμίζει την αξιοπιστία της έρευνας και της ανάλυσης, διότι είναι πιο εμπειριστατωμένη, εξαντλητική και ακριβής (Robin, et al., 2005:548). Ίσως μία ολοκληρωμένη συστηματική επισκόπηση των ΣΑΕ να είναι το αντικείμενο έρευνας μίας διδακτορικής διατριβής.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της συστηματικής επισκόπησης το οποίο εφαρμόζεται στην έρευνα και ανάλυση είναι η λεπτομερής περιγραφή της διαδικασίας επιλογής του δείγματος, δηλαδή γιατί, πώς, πού, πότε και ποιος έκανε την επιλογή της βιβλιογραφίας σχετικά με τις ΣΑΕ (Whittemore & Knaf, 2005:549). Η χρήση της λεπτομερούς περιγραφής κάνει την έρευνα και την ανάλυση πιο επιστημονική και αυθεντική, επιτρέποντας σε μελλοντικούς ερευνητές τη δυνατότητα να αναπαράγουν τα αποτελέσματά της.

Ένα από τα κριτήρια επιλογής της βιβλιογραφίας για τις ΣΑΕ ήταν ότι πρέπει να είναι δημοσιευμένα σε επιστημονικά περιοδικά τα οποία λειτουργούν με τη διαδικασία της ομότιμης κρίσης (peer review) και ελέγχουν την επιστημονικότητα και τα κριτήρια δημοσίευσης που έχουν θέσει τα επιστημονικά περιοδικά για να μπορέσει ένα άρθρο να δημοσιευθεί στον τομέα τους. Επιστημονικά άρθρα τα οποία έχουν περάσει από την επιθεώρηση θεωρούνται πιο αξιόπιστα και με λιγότερη μεροληψία στο περιεχόμενό τους (Byrne, 2016:2). Σύμφωνα με τους Gregory & Denniss (2019:1149) η διαδικασία της ομότιμης κρίσης έχει ως αποτέλεσμα τα άρθρα που τελικώς δημοσιεύονται να είναι σε αρτιότερη κατάσταση σε σχέση με τη μορφή που είχαν κατά την αρχική υποβολή

τους. Η σαφήνεια είναι καλύτερη, η παρουσίασή τους είναι αναβαθμισμένη, η βιβλιογραφία είναι πιο σχετική, εντοπίζονται περιορισμοί στη μεθοδολογία και γενικά μετριάζονται τα αβάσιμα συμπεράσματα.

Συνεισφέρον Ερώτημα 3: «Ποιο είναι το πρωτόκολλο ενεργειών το οποίο θα ακολουθηθεί για να επιλεγούν τα δημοσιεύματα;» Το πρωτόκολλο ενεργειών για την επιλογή των δημοσιευμάτων μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τη φύση της έρευνας και τους στόχους της. Ωστόσο, κάποια κοινά βήματα που μπορούν να συμπεριληφθούν στο πρωτόκολλο είναι:

Πρώτον, καθορισμός των κριτηρίων επιλογής: Πρέπει να καθοριστούν κριτήρια για την επιλογή των δημοσιευμάτων, όπως η σχετικότητα με το ερευνητικό θέμα, η ποιότητα της μεθοδολογίας, η αξιοπιστία των συγγραφέων και η συνεισφορά της μελέτης στο πεδίο.

Δεύτερον, αναζήτηση και αξιολόγηση της βιβλιογραφίας: Πρέπει να γίνει αναζήτηση σε βάσεις δεδομένων και αξιολόγηση των δημοσιευμάτων σύμφωνα με τα καθορισμένα κριτήρια. Μπορεί να γίνει χρήση λέξεων-κλειδιών, φίλτρων και κριτηρίων αποκλεισμού για την ανεύρεση των σχετικών δημοσιευμάτων. Ανάγνωση και εξέταση των επιλεγμένων δημοσιευμάτων: Οι επιλεγμένες μελέτες πρέπει να αναγνωστούν και να εξεταστούν για την ανάκτηση των απαραίτητων πληροφοριών και των ευρημάτων που θα χρησιμοποιηθούν στην εργασία.

Τρίτον, καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων: Πρέπει να καταγραφούν τα στοιχεία και οι πληροφορίες των επιλεγμένων δημοσιευμάτων, καθώς και να γίνει ανάλυσή τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων και την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Το πρωτόκολλο ενεργειών πρέπει να είναι σαφές και ακριβές, προσαρμοσμένο στις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας και να ακολουθεί αναγνωρισμένες μεθοδολογίες και πρακτικές στον τομέα της επιστημονικής έρευνας. Η ακριβής διαδικασία επιλογής των δημοσιευμάτων θα συντελέσει στην παρουσίαση μιας συνεκτικής και αξιόπιστης βιβλιογραφικής επισκόπησης.

Όπως προαναφέρθηκε, δεν υπάρχει στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής η δυνατότητα για μία συστηματική επισκόπηση όλων των επιστημονικών δημοσιεύσεων οι οποίες συγκροτούν το θεωρητικό πλαίσιο των ΣΑΕ. Ωστόσο, οι

τεχνικές που ακολουθεί μία συστηματική επισκόπηση για να επιλέξει το βιβλιογραφικό υλικό προς ανάλυση εφαρμόζονται και στην ανά χειράς έρευνα.

3. Κριτήρια επιλογής δειγματοληψίας.

Ένας από τους κύριους παράγοντες επιλογής δειγμάτων από τη βάση δεδομένων του Google Scholar είναι η συνάφεια με το θέμα της έρευνας. Αυτό σημαίνει ότι επιλέγονται μόνο οι εργασίες που είναι σχετικές με το ερευνητικό πεδίο που εξετάζεται. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η ποιότητα των δημοσιεύσεων. Επιλέγονται κυρίως οι επιστημονικές εργασίες που έχουν δημοσιευθεί σε αξιόπιστα περιοδικά και συνέδρια με καλή φήμη και έχουν τύχει ομότιμης κρίσης.

Το μέγεθος του δείγματος είναι επίσης ένας παράγοντας επιλογής. Ανάλογα με τον σκοπό της έρευνας, μπορεί να γίνει επιλογή μιας μεγάλης ή μιας μικρής δειγματοληψίας, προκειμένου να αντιπροσωπεύει επαρκώς τον συνολικό πληθυσμό. Η χρονική κάλυψη των εργασιών είναι ένα ακόμη κριτήριο επιλογής. Συχνά επιλέγονται πιο πρόσφατες δημοσιεύσεις, προκειμένου να αντικατοπτρίζουν την τρέχουσα κατάσταση της έρευνας στο επιλεγμένο πεδίο. Τέλος, οι καταληκτικές παράμετροι όπως η γλώσσα και η γεωγραφική περιοχή μπορούν επίσης να ληφθούν υπόψη κατά την επιλογή δειγμάτων. Για παράδειγμα, μπορεί να επιλεγούν μόνο εργασίες που έχουν δημοσιευθεί στα Αγγλικά ή που προέρχονται από συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, ανάλογα με τις απαιτήσεις της έρευνας.

Η έρευνα στην βάση δεδομένων Google Scholar έγινε με τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance Strategies». Η έρευνα για τη συγκεκριμένη φράση έγινε με το κριτήριο «with the exact phrase», δηλαδή αναζήτησε με απόλυτους όρους, με ακριβώς αυτές τις λέξεις και με τη συγκεκριμένη σειρά. Η έρευνα για τη φράση-κλειδί έψαξε και στο εσωτερικό της βιβλιογραφίας και περιέλαβε και τις παραπομπές της. Το συνολικό αποτέλεσμα ήταν 1010 αναφορές οι οποίες περιείχαν τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance strategies». Στη συνέχεια έγινε αναζήτηση ανά έτος ξεκινώντας από το 1900 και ανεβαίνοντας την κλίμακα ανά δέκα χρόνια. Από το 1900 μέχρι το 1990 κατεγράφησαν μηδενικά αποτελέσματα. Το 2000 έδωσε 9

αποτελέσματα, οπότε έγινε έρευνα προς τα πίσω μέχρι και το 1991 για να διαπιστωθεί εάν υπήρχαν και άλλα αποτελέσματα. Από το 1991 μέχρι το 1995 τα αποτελέσματα ήταν μηδενικά. Από το 1996 μέχρι και το 2022 τα υπάρχοντα αποτελέσματα έχουν καταγραφεί σε πίνακα (βλέπε Πίνακα 1) και μάλιστα έχουν μία αυξητική τάση που δεικνύει ότι το «επιστημονικό πεδίο» των ΣΑΕ είναι σε ανοδική πορεία (βλέπε Γράφημα 1), σύμφωνα πάντα με τη Βάση Δεδομένων του Google Scholar.

Η διαδικασία της ανάλυσης περιεχομένου επικεντρώνεται σε επιστημονικά άρθρα τα οποία περιέχουν είτε μόνο μέσα στο κείμενό τους είτε μόνο στις παραπομπές ή και μέσα στο κείμενο και στις παραπομπές τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance Strategies». Τα επιλεγμένα άρθρα έχουν τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν τον θεωρητικό κορεσμό⁵⁰. Ο θεωρητικός κορεσμός επιτυγχάνεται όταν η κωδικοποίηση του υπό ανάλυση υλικού δεν παράγει νέες κατηγορίες. Η δειγματοληψία έγινε από τα έτη 2022, 2021 και 2020.

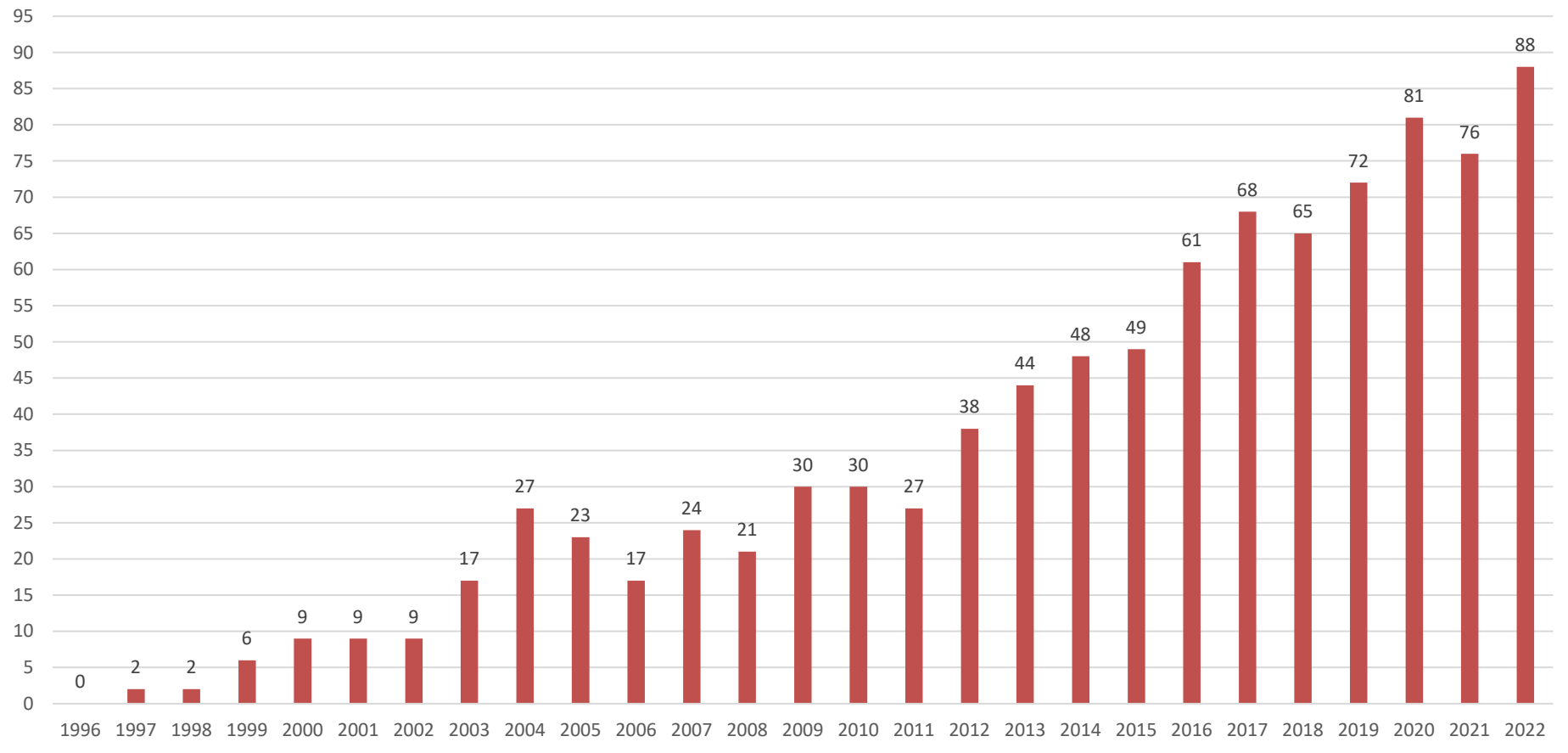
Το 2022 κατεγράφησαν 88 αποτελέσματα στη βάση δεδομένων του Google Scholar με τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance Strategies». Μετά και την περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων αυτών, έγινε επιλογή σε 45 επιστημονικά άρθρα τα οποία περιέχουν τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance Strategies» με την ακόλουθη κατανομή όσον αφορά την τοποθεσία μέσα στο άρθρο της φράσης «Blame Avoidance Strategies»: 30 μόνο στο κείμενο, 10 μόνο στις παραπομπές και 5 και στο κείμενο και στις παραπομπές. Τα υπόλοιπα 43 αποτελέσματα της αρχικής αναζήτησης στη βάση δεδομένων του Google Scholar απορρίφθηκαν για τους πιο κάτω λόγους: ήταν βιβλία, ήταν άρθρα τα οποία δεν ήταν δημοσιευμένα σε περιοδικά που εφαρμόζουν επιθεώρηση των άρθρων (Peer reviewed), σε κάποια αποτελέσματα δεν είχα πρόσβαση ακόμη και με τον λογαριασμό της βιβλιοθήκης που έχω στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Κύπρου,

---

⁵⁰ Σύμφωνα με τον Bryman, (2016:466) η βασική ιδέα είναι να συνεχίζεται η θεωρητική δειγματοληψία μέχρι να κορεστεί με δεδομένα μία κατηγορία, δηλαδή μέχρι του σημείου όπου: πρώτον, δεν φαίνεται να προκύπτουν καινούργια ή συναφή προς την κατηγορία δεδομένα, δεύτερον, η κατηγορία έχει επαρκώς διαμορφωθεί από την άποψη των παρατηρούμενων διακυμάνσεων μεταξύ των ιδιοτήτων και των διαστάσεων της, και τρίτον, έχουν εντοπιστεί και εξακριβωθεί οι σχέσεις μεταξύ κατηγοριών.

κάποια αποτελέσματα οδηγούσαν σε συνδέσμους ανενεργούς, ήταν άρθρα εκτός της αγγλικής γλώσσας.

Αποτελέσματα έρευνας ανά έτος για ΣΑΕ στο Google Scholar - 9 Μαρτίου 2023

Γράφημα 1

Όπως φαίνεται στο γράφημα 1, το 2021 κατεγράφησαν 76 αποτελέσματα στη βάση δεδομένων του Google Scholar. Μετά και την περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων αυτών, επελέγησαν 35 επιστημονικά άρθρα τα οποία περιέχουν τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance Strategies» με την ακόλουθη κατανομή: σε 23 άρθρα η φράση βρίσκεται μόνο μέσα στο κείμενο, σε 6 μόνο στις παραπομπές και σε 6 στις παραπομπές και στο κείμενο, όσον αφορά την τοποθεσία μέσα στο άρθρο της φράσης «Blame Avoidance Strategies». Τα υπόλοιπα 41 αποτελέσματα της αρχικής αναζήτησης στη βάση δεδομένων του Google Scholar απορρίφθηκαν για τους πιο κάτω λόγους: ήταν βιβλία, ήταν άρθρα τα οποία δεν ήταν δημοσιευμένα σε επιστημονικές επιθεωρήσεις με ομότιμη κρίση, σε κάποια αποτελέσματα δεν είχα πρόσβαση ακόμη και με τον λογαριασμό της βιβλιοθήκης που έχω στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Κύπρου, κάποια αποτελέσματα οδηγούσαν σε συνδέσμους ανενεργούς, ήταν άρθρα εκτός της αγγλικής γλώσσας.

Όπως φαίνεται στο γράφημα 1, το 2020 κατεγράφησαν 81 αποτελέσματα στη βάση δεδομένων του Google Scholar. Μετά και την περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων αυτών, επελέγησαν 34 επιστημονικά άρθρα τα οποία περιέχουν τη φράση-κλειδί «Blame Avoidance Strategies» με την ακόλουθη κατανομή: σε 24 άρθρα η φράση βρίσκεται μόνο μέσα στο κείμενο, σε 4 μόνο στις παραπομπές και σε 6 στις παραπομπές και στο κείμενο, όσον αφορά την τοποθεσία μέσα στο άρθρο της φράσης «Blame Avoidance Strategies». Τα υπόλοιπα 46 αποτελέσματα της αρχικής αναζήτησης στη βάση δεδομένων του Google Scholar απορρίφθηκαν για τους πιο κάτω λόγους: ήταν βιβλία, ήταν άρθρα τα οποία δεν ήταν δημοσιευμένα σε περιοδικά που εφαρμόζουν την ομότιμη κρίση (Peer reviewed), σε κάποια αποτελέσματα δεν είχα πρόσβαση ακόμη και με τον λογαριασμό της βιβλιοθήκης του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου, κάποια αποτελέσματα οδηγούσαν σε συνδέσμους ανενεργούς, ήταν άρθρα εκτός της αγγλικής γλώσσας.

Στον πίνακα 1 πιο κάτω καταγράφονται ανά έτος πόσες και πού βρίσκονται οι αναφορές της φράσης-κλειδί «Blame Avoidance Strategies».

Αριθμός εμφανίσεων	Αριθμός άρθρων (2020)	Αριθμός άρθρων (2021)	Αριθμός άρθρων (2022)
Μία (κείμενο μόνο)	17	17	20
Δύο (κείμενο μόνο)	3	4	2
Τρεις (κείμενο μόνο)			1
Τέσσερις (κείμενο μόνο)	3	1	1
Πέντε (κείμενο μόνο)		1	1
Έξι (κείμενο μόνο)			1
Εννέα (κείμενο μόνο)			3
Δεκατέσσερις (κείμενο μόνο)			1
Πενήντα (κείμενο μόνο)	1		
Παραπομπές μόνο	4	6	10
Μία στο Κείμενο και Μία στις Παραπομπές	1	1	4
Μία στο Κείμενο και Δύο στις Παραπομπές		1	
Δύο στο Κείμενο και Μία στις Παραπομπές	2	2	
Τρεις στο Κείμενο και Μία στις Παραπομπές	1	1	
Έξι στο Κείμενο και Μία στις Παραπομπές	1		
Εφτά στο Κείμενο και Μία στις Παραπομπές	1	1	
Δεκαεννιά στο Κείμενο και Μία στις Παραπομπές			1
Σύνολο	34	35	45

Πίνακας 1

4. Περιορισμοί

Η μεθοδολογία προβληματοποίησης που ανέπτυξαν οι Alvesson & Sandberg (2013) και η προσέγγιση WPR της Bacchi (2009), όπως κάθε μεθοδολογική προσέγγιση, έχουν ορισμένους περιορισμούς. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένοι πιθανοί περιορισμοί αυτών των προσεγγίσεων, όπως κατεγράφησαν στην παρούσα έρευνα.

Υποκειμενικότητα: Όπως ενδεικτικά αναφέρουν και οι Dingsoyr & Stol (2016:16), και οι δύο μεθοδολογίες βασίζονται στην υποκειμενική ερμηνεία και διαμόρφωση του προβλήματος από τον ερευνητή. Διάφοροι αναλυτές μπορεί να έχουν αντικρουόμενες απόψεις για το τι συνιστά πρόβλημα, και στη μεν προσέγγιση της Bacchi (2009) για το πώς πρέπει να αναπαρασταθεί, στη δε περίπτωση των Alvesson & Sandberg (2013) για το πώς πρέπει να προβληματοποιείται.

Περιορισμένη πρακτική καθοδήγηση: Η μεθοδολογία προβληματοποίησης παρέχει ένα πλαίσιο για τον εντοπισμό και την ανάλυση προβλημάτων, αλλά προσφέρει περιορισμένες πρακτικές καθοδήγησης σχετικά με το πώς να αντιμετωπιστούν ή να επιλυθούν τα εντοπισμένα προβλήματα. Οι ερευνητές που χρησιμοποιούν αυτήν τη μεθοδολογία μπορεί να χρειαστεί να την συμπληρώσουν με άλλες προσεγγίσεις προκειμένου να αναπτύξουν πρακτικές λύσεις. Γι' αυτό και γίνεται χρήση της προσέγγισης της Bacchi (2009) για την ανάπτυξη πιο πρακτικών λύσεων.

Χρονοβόρα και απαιτητική σε πόρους: Και οι δύο μεθοδολογίες απαιτούν βαθιά ανάλυση και κριτική ανασκόπηση, που μπορεί να απαιτεί πολύ χρόνο και πόρους. Η διαδικασία περιλαμβάνει την αμφισβήτηση των υποθέσεων, την εξερεύνηση πολλαπλών προοπτικών και τον ενεργό διάλογο, και αυτό μπορεί να περιορίσει την εφαρμογή της σε ερευνητικά πλαίσια με περιορισμένο χρόνο και πόρους στην περίπτωση των Alvesson & Sandberg (2013) και ανάλυση εμβάθυνσης διαλόγου και εξέταση πολιτικών κειμένων στην περίπτωση της Bacchi (2009).

Η έρευνα και η ανάλυση του εμπειρικού υλικού έχει γίνει μόνο από τον ερευνητή της παρούσας διατριβής και αυτό μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Ορισμένοι από τους περιορισμούς τους οποίους έχω ανιχνεύσει κατά τη διάρκεια της ανάλυσης είναι: Πρώτον, η περιορισμένη προοπτική. Ένας μόνο αναλυτής μπορεί να έχει περιορισμένη προοπτική και εμπειρία στο ευρύτερο πεδίο της έρευνας. Η ανταλλαγή ιδεών και η συνεργασία με άλλους ερευνητές συνήθως οδηγεί σε πιο πλούσια και αξιόπιστα αποτελέσματα. Δεύτερον, η υπολανθάνουσα προκατάληψη. Ο ένας και μοναδικός αναλυτής της προβληματοποίησης μπορεί να έχει συγκεκριμένες

προκαταλήψεις, ενδιαφέροντα ή οπτικές γωνίες, που μπορούν να επηρεάσουν την επιλογή του θέματος, την αξιολόγηση της πληροφορίας και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Τρίτον, η περιορισμένη ικανότητα επεξεργασίας. Η έρευνα από έναν μόνο αναλυτή μπορεί να περιορίζεται από την ικανότητά του να συλλέγει, αναλύει και ερμηνεύει την πληροφορία. Οι ομάδες ερευνητών συνήθως διαθέτουν διαφορετικές δεξιότητες και εμπειρίες, και μπορούν να συνεργαστούν για να διασφαλίσουν την αποτελεσματική επεξεργασία της πληροφορίας. Τέταρτον, οι χρονικοί περιορισμοί. Η έρευνα από έναν μόνο αναλυτή μπορεί να απαιτεί περισσότερο χρόνο για να ολοκληρωθεί, ειδικά αν πρέπει να ασχοληθεί με πολλά καθήκοντα, όπως συλλογή δεδομένων, ανάλυση και σύνθεση αποτελεσμάτων.

Η ανωτέρω συστηματική καταγραφή των περιορισμών της έρευνας εκ των πραγμάτων λειτουργεί ως απάντηση στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή τι κενά παράγουν στην έρευνα και πώς θα μπορούσαν να θεραπευτούν οι υιοθετούμενες στρατηγικές προβληματοποίησης. Μέρος των περιορισμών της έρευνας της μεταπτυχιακής διατριβής οφείλονται στο πλαίσιο στο οποίο αυτή επιτελείται, δηλαδή σε αυτό μίας μεταπτυχιακής διατριβής η οποία επιβάλλει την κατά μόνας έρευνα, σε αντίθεση με το πλαίσιο μίας μεγαλύτερης ερευνητικής ομάδας, καθώς και γραφειοκρατικά, εξωγενώς προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια ολοκλήρωσης της έρευνας. Η αξιολόγηση της επάρκειας κάθε έρευνας οφείλει να γίνεται σε συνάρτηση με τους περιορισμούς που επιβάλλει το πλαίσιο εντός του οποίου αυτή διενεργείται. Η παρούσα έρευνα αποτελεί το πρώτο στάδιο μίας ευρύτερης ερευνητικής πορείας και ένα σημαντικό στοιχείο στην παρούσα φάση είναι η ικανότητα αναπαραγωγής της. Μελλοντικοί ερευνητές μπορούν να κάνουν αναπαραγωγή των ευρημάτων της έρευνας ακολουθώντας τις οδηγίες του μεθοδολογικού κεφαλαίου.

Αν δεν υπάρχουν οι αυτονόητοι για κάθε μεταπτυχιακή διατριβή χρονικοί περιορισμοί, τότε περισσότερη επένδυση χρόνου μπορεί να γίνει στα πιο κάτω θέματα/προβληματοποιήσεις: Πρώτον, περισσότερος χρόνος αφιερωμένος στην περισυλλογή για τον καθορισμό των ερευνητικών ερωτημάτων. Δεύτερον μεγαλύτερη συλλογή δεδομένων, τόσο σε ποσότητα όσο και σε χρονικές περιόδους, για την κάλυψη μεγαλύτερου εύρους επιστημονικών δημοσιεύσεων. Τρίτον, βαθύτερη ανάλυση του εμπειρικού υλικού της διατριβής και χρήση υπολογιστικών μεθόδων σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Τέταρτον, πιο ενδελεχής έλεγχος κενών και ανασκόπηση της υπό διερεύνηση βιβλιογραφίας, και πέμπτον, έλεγχος αξιοπιστίας από άλλον κωδικοποιητή για την επιβεβαίωση της εγκυρότητας των αποτελεσμάτων.

5. Συμπεράσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι έννοιες, τα εργαλεία, οι μέθοδοι, οι προσεγγίσεις, οι αναλύσεις και οι μεθοδολογίες οι οποίες χρησιμοποιούνται στην ανάλυση του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Η ανάλυση στηρίζεται στην ανεξάρτητη από επιστημονικά πεδία ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, η οποία επιτρέπει την επαναληπτική ανάλυση και έρευνα. Η μεθοδολογία προβληματοποίησης των Alvesson & Sandberg (2013) και η προσέγγιση της Bacchi (2009), δύο μέθοδοι επαναληπτικής φύσεως και πλήρως εναρμονισμένες με την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, φέρνουν την ουσία του εμπειρικού υλικού στην επιφάνεια όπου αμφισβητείται και προβληματοποιείται, με την προσέγγιση της Bacchi (2009) να εμφανίζει το πρόβλημα υπό το φως της αντιστροφής –οι πολιτικές (policies) δεν λύνουν προβλήματα αλλά τα δημιουργούν– και η μεθοδολογία των Alvesson & Sandberg (2013) φέρνουν στην επιφάνεια «κρυμμένες» μεροληψίες, προκαταλήψεις, «δογματικές», δεδομένες εικασίες τις οποίες αμφισβητούν και προκαλούν με στόχο τη δημιουργία νέων ερευνητικών ερωτημάτων, οι απαντήσεις των οποίων δίνουν νέες, ενδιαφέρουσες και σημαντικές θεωρίες.

Ο τρόπος δημιουργίας συνεισφοράς στη βιβλιογραφία που χρησιμοποιείται από τους ερευνητές, από τη μία πλευρά η ήπια μορφή του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία (gap-spotting) με τις υποκατηγορίες της και από την άλλη πλευρά η πιο διασπαστική μορφή της προβληματοποίησης, δίνουν πληροφορίες για τον τρόπο σκέψης και πρακτικής που υφίστανται και εφαρμόζονται αντίστοιχα μέσα στα ακαδημαϊκά, επιστημονικά πεδία. Το μοντέλο CARS –Δημιουργία ενός ερευνητικού χώρου (Create a Research Space)– του Swales δείχνει πού ακριβώς να ψάξουμε μέσα σε ένα επιστημονικό άρθρο για τις συνεισφορές στην επιστημονική γνώση.

Κεφάλαιο 3

Εμπειρικό Πλαίσιο

3.1 Αναλυτική περιγραφή της εφαρμογής των μεθόδων και των μεθοδολογικών εργαλείων στο εμπειρικό υλικό της διατριβής.

Στα 34 επιστημονικά άρθρα του εμπειρικού υλικού της διατριβής έγιναν: α) εφαρμογή ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου, β) εργαλειοποίηση των δύο μοντέλων: «Δομή Επιστημονικού άρθρου» - IMRaD, και δημιουργίας ερευνητικού χώρου - Cars, γ) εργαλειοποίηση της τυπολογίας των Alvesson & Sandberg (2013) που δείχνει τον τρόπο συνεισφοράς των αρθρογράφων στην επιστημονική γνώση, και δ) εφαρμογή της τυπολογίας του Hood (2011), η οποία κατηγοριοποιεί τις ΣΑΕ.

Η σειρά της ανάλυσης των άρθρων βασίστηκε στον αριθμό των εμφανίσεων μέσα στο κείμενο της φράσης “Blame Avoidance Strategies”, δηλαδή πρώτα αναλύθηκαν τα άρθρα που είχαν μόνο μία αναφορά της φράσης μέσα στο κείμενό τους, μετά δύο, και ούτω καθ’ εξής (Βλέπε πίνακα 1, στήλη πρώτη, σελίδα 29 Μεθ. Κεφ.)

Οι τυπολογίες των Alvesson & Sandberg (2013) και του Hood (2011) προμήθευσαν έναν αριθμό από αρχικές κατηγορίες, η πρώτη για τον τρόπο συνεισφοράς (π.χ. εντοπισμός κενών στη βιβλιογραφία «λόγω αμέλειας») και η δεύτερη για το είδος των ΣΑΕ (π.χ. στρατηγικές παρουσίασης, υποκατηγορία «διατήρηση χαμηλών τόνων»), οι οποίες κατηγορίες ανιχνεύτηκαν στα άρθρα.

Το μοντέλο της δομής του άρθρου (IMRaD) απλοποιεί την ανάλυση του εμπειρικού υλικού χωρίζοντας το κάθε άρθρο σε μικρότερες διακριτές μονάδες (Εισαγωγή, Μεθοδολογία, Αποτελέσματα και Συζήτηση), κάνοντας την έρευνα ευκολότερη. Το μοντέλο Cars του Swales (1981, 2011), διαχωρίζοντας την εισαγωγή του άρθρου σε τρεις επιμέρους περιοχές (moves), επιτρέπει την εύκολη ανίχνευση των κατηγοριών της τυπολογίας των Alvesson & Sandberg (2013) που δείχνουν τον τρόπο συνεισφοράς των αρθρογράφων στην επιστημονική γνώση.

Προκειμένου να ανιχνευθούν οι κατηγορίες και οι υποκατηγορίες της τυπολογίας του Hood, έγινε έρευνα σε ολόκληρο το περιεχόμενο των άρθρων, και ιδιαίτερα μεγαλύτερη προσοχή δόθηκε στα σημεία όπου υπάρχει η φράση “Blame avoidance strategies”.

Η προσέγγιση της Bacchi (2014), αν και δεν έγινε πρακτική συστηματική εργαλειοποίησή της, βοήθησε στη μετέπειτα ανάλυση των λεκτικών εκείνων που δείχνουν χρήση κυβερνητικών, δημόσιων διαδικασιών ή απλών διαδικασιών (policies) μέσα στο εμπειρικό υλικό.

Η ανάλυση των άρθρων με τα πιο πάνω εργαλεία καταγράφηκε σε κλείδα παρατηρήσεων, τα περιεχόμενα της οποίας γίνονται αντικείμενο περαιτέρω ανάλυσης και έρευνας, με εξαγωγή συμπερασμάτων τα οποία βοηθούν στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της διατριβής.

Πιο συγκεκριμένα, για κάθε άρθρο ξεχωριστά έγινε καταγραφή των παρακάτω: α) Σε ποιο επιστημονικό πεδίο ανήκει, β) Σε ποιο επιστημονικό περιοδικό είναι δημοσιευμένο, γ) Σε ποιες επιστημονικές περιοχές εργάζονται οι συγγραφείς του άρθρου, δ) Ποιους τρόπους συνεισφοράς χρησιμοποιούν οι αρθρογράφοι, ε) Ποιες κατηγορίες και υποκατηγορίες ΣΑΕ επιλέγουν να δημιουργήσουν, εφαρμόσουν, αναπτύξουν, εργαλειοποιήσουν κτλ. Γίνεται μία ανάλυση με στόχο την απάντηση των ερωτημάτων: ποιος, πού, πότε, πώς, γιατί και τι, αναφορικά με τη χρήση, δημιουργία και ανάπτυξη των ΣΑΕ για την εύρεση της προβληματοποίησής τους, και τέλος γίνεται μία παράθεση συμπερασμάτων.

Συνολικότερα στο εμπειρικό κομμάτι της διατριβής, στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται μία ποσοτικοποίηση των ποιοτικών αποτελεσμάτων της ανάλυσης, με χρήση πινάκων και σχημάτων, για την ακόμη καλύτερη κατανόηση της προβληματοποίησης των ΣΑΕ, καθώς και την παρουσίαση των γενικών συμπερασμάτων για την προβληματοποίηση των ΣΑΕ που εκμαιεύεται από τα επιμέρους συμπεράσματα των επιστημονικών άρθρων της διατριβής.

Τέλος, γίνεται μία συζήτηση αναστοχαστικού χαρακτήρα με την εισήγηση μίας πιθανής σύνδεσης μεταξύ του τρόπου συνεισφοράς των ερευνητών στην επιστημονική γνώση με τις ΣΑΕ και στην πρόταση μίας δόκιμης πρώτης χρήσης των αποτελεσμάτων της διατριβής.

3.2 Εφαρμογή των μεθοδολογικών εργαλείων της διατριβής ανά άρθρο.

Άρθρο 1: Electoral accountability, clarity of responsibility and labor market policy

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «electoral studies» το οποίο είναι ένα διεθνές περιοδικό το οποίο ασχολείται με την ψηφοφορία τα εκλογικά συστήματα και την στρατηγική. Η συγγραφέας του άρθρου είναι καθηγήτρια σε πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης στην Ισπανία στο τμήμα πολιτικής επιστήμης και δημοσίου δικαίου.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι η αρθρογράφος έκανε χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» (Marinova, 2020:9) για να δείξει την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Marinova, 2020:1-2) και χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». (Marinova, 2020:9)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές διαδικασίες (Policies), εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία (Electoral Accountability), η ιδεολογική/κομματική θέση των κυβερνήσεων, το επίπεδο της σαφήνειας της ευθύνης, (Clarity of responsibility) η προηγούμενη κατάσταση της οικονομίας και η δομή του πολιτικού συστήματος και του εκλογικού πλαισίου. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της αγοράς εργασίας.

Όσο αφορά την μεταβλητή «κυβερνητικές διαδικασίες παρουσιάζεται πιο κάτω ένα απόσπασμα από το άρθρο το οποίο ενδεικτικά δείχνει την χρήση των ΣΑΕ σε σχέση με την εν λόγω μεταβλητή:

«As far back as Weaver and Rockman (1993) and Pierson (1994)), scholars have acknowledged that institutions not only constrain or enable policy change through veto points but that they also concentrate or disperse power with implications for blame avoidance strategies (cf. Bonoli 2001; Pierson 2001; Weaver 1986). Recent advances in the study of economic voting indicate that accountability is most likely when voters can identify a cohesive executive even in settings where institutional power is otherwise dispersed (Hobolt et al. 2013).» (Marinova, 2020:1)

Οι θεσμοί κάνουν χρήση αρνησικυρίας αναθέτοντας και διαχέοντας την εξουσία επηρεάζοντας τον τρόπο εφαρμογής των ΣΑΕ. Οι ψηφοφόροι αποδίδουν ευθύνες σε μία

συνεκτική εξουσία ακόμη και αν η εξουσία είναι «αποκεντρωμένη» κατά κάποιον τρόπο. Η χρήση αρνησικυρίας είναι ενέργεια η οποία είναι συνήθως καθορισμένη από πριν άρα από νόμους ή διαδικασίες οπότε εμπίπτει στην κατηγορία των ΣΑΕ διαδικασίας.

Η σχέση των ΣΑΕ με την μεταβλητή «εκλογικός κίνδυνος/οικονομική κατάσταση της χώρας» φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα από το άρθρο:

«Our results carry a pair of implications. On one side, we can reassure scholars of economic voting that the exercise of accountability in elections influences policymaking. This is welcome news; it suggests that electoral accountability is not only normatively appealing but exerts a palpable effect on policy outcomes» (Marinova, 2020:2)

Όταν οι ψηφοφόροι τιμωρούν ή επιβραβεύουν τους πολιτικούς επηρεάζονται οι διαδικασίες οι οποίες έχουν σχέση με την διανομή του πλούτου μετά τις εκλογές. Αυτό είναι αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ από το πολιτικό σύστημα έτσι ώστε να ικανοποιήσουν τους ψηφοφόρους αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητες τους για επανεκλογή και εφαρμόζουν ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως αλλάζοντας της διαδικασίες για να γίνει η διανομή του πλούτου σύμφωνα με τις επιθυμίες των πολιτών.

Η μεταβλητή «ιδεολογική/κομματική θέση» και η σχέση της με τις ΣΑΕ δείχνεται στο παρακάτω απόσπασμα του άρθρου:

«we show that when left-wing governments are subject to strong accountability, they respond to the interests of the workforce broadly defined, and not only to the narrow interests of labor market insiders) » (Marinova, 2020:1-2)

Οι κυβερνήσεις αριστερής ιδεολογίας αυξάνουν τα ωφελήματα στην αγορά εργασίας όταν βλέπουν ότι οι πολίτες ξέρουν ότι τα ωφελήματα και οι περικοπές γίνονται υπό την ευθύνη της κυβέρνησης. Όταν όμως δεν περιμένουν αρνητικές συνέπειες στις εκλογές, λόγω της ασάφειας του ποίος είναι υπεύθυνος για τις αρνητικές επιπτώσεις των αλλαγών στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας πιθανόν να εφαρμόσουν περικοπές στην αγορά εργασίας αλλάζοντας τις διαδικασίες του συστήματος της αγοράς εργασίας εφαρμόζοντας έτσι ΣΑΕ διαδικασίας.

Ένα δεύτερο απόσπασμα από το άρθρο, το οποίο αναδεικνύει τη χρήση των ΣΑΕ σε σχέση με τη μεταβλητή «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«It becomes immediately clear that the effect of clarity on labor market policy is primarily driven by left-wing governments. Among majority left governments, policy is strongly conditioned by clarity and in ways that align with expectations (top-left panels in Figs. 4 and 5). In line with incentives to avoid blame, the left is more likely to retrench employment protection and unemployment replacement when clarity of responsibility is below average. When responsibility is clear, the left is likely to boost spending and

unemployment insurance in line with the expectation that it seeks to claim electoral credit for welfare expansion in high clarity settings. » (Marinova, 2020:7)

Αυτό είναι ένα ενδεικτικό παράδειγμα συμπεριφοράς κυβέρνησης με αριστερή ιδεολογία σε σχέση με τις περικοπές ή αυξήσεις στην κοινωνική πρόνοια. Όταν η σαφήνεια είναι υψηλή αριστερές κυβερνήσεις αυξάνουν τα επιδόματα στην κοινωνική πρόνοια ενώ αν υπάρχει κάτω του μέσου επιπέδου σαφήνεια για του ποίος είναι υπεύθυνος οι αριστερές κυβερνήσεις κάνουν περικοπές με την ελπίδα ότι θα αποφύγουν την κατηγορία διότι οι ψηφοφόροι δεν θα μπορέσουν να τους συνδέσουν με τις αρνητικές συνέπειες των πολιτικών που εφαρμόζουν. Εδώ έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ διαδικασίας, η κυβέρνηση αλλάζει τις διαδικασίες του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας.

Τέλος, παρατίθεται ένα ακόμη απόσπασμα από το άρθρο, το οποίο επεξηγεί πώς οι ΣΑΕ χρησιμοποιούνται σε σχέση με τη μεταβλητή «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«What this implies in practice is that government clarity conditions labor market policy when a left-wing government holds office but has little predictive power under a right-wing incumbent. We stress that these findings hold in the domain of labor market policy. The right is overall less sensitive to accountability threats in this policy arena. This finding aligns with the traditional partisan view of division of labor between the left and the right, where the latter is less concerned about unemployment and adjusts labor market policy less frequently. » (Marinova, 2020:8)

Υπάρχουν διαφορετικές συμπεριφορές μεταξύ Αριστερών και δεξιών ιδεολογιών. Πιο συγκεκριμένα η δεξιά ιδεολογία δεν την ενδιαφέρει και πολύ να αναπτύξει ΣΑΕ για τις περικοπές που κάνει στην κοινωνική πρόνοιά διότι αυτό, λόγω των θέσεων, προηγούμενη εμπειρία και συμπεριφορά των δεξιών κομμάτων δείχνει ότι το κοινό το αναμένει από αυτήν οπότε δεν υπάρχει και λόγος να κατηγορηθεί, χωρίς κατηγορίες γιατί να εφαρμοστούν ΣΑΕ οι οποίες στόχο έχουν να μειώσουν τον αρνητικό αντίκτυπο. Η σαφήνεια της κυβέρνησης ή όχι για του ποίος είναι υπεύθυνος κανονίζει και τις διαδικασίες στην κοινωνική πρόνοια.

Η μεταβλητή «σαφήνεια της ευθύνης» και η σχέση της με τις ΣΑΕ αναδεικνύεται από το πιο κάτω απόσπασμα του άρθρου:

«High clarity of responsibility has been shown to discourage politicians from over-regulating the business environment, engaging in transfers and subsidies, or pursuing rent-seeking policies. » (Marinova, 2020:2)

Όταν υπάρχει διαφάνεια όσο αφορά την απονομή της ευθύνης οι πολιτικοί αποφεύγουν να επεμβαίνουν υπερβολικά στο επιχειρησιακό περιβάλλον, σε μεταφορές και επιδοτήσεις ή σε συμπεριφορές αύξησης του εισοδήματος τους χωρίς πλεονεκτήματα για την κοινωνία (pursuing rent-seeking policies). Αυτή είναι αντιδραστική φύσεως ΣΑΕ,

«Διατήρηση χαμηλών τόνων» μέχρι να εμφανιστεί η ιδανική στιγμή και είναι επίσης και «Αποχή», διαδικαστική ΣΑΕ από οποιεσδήποτε αλλαγές στις διαδικασίες οι οποίες τους επιφέρουν κατηγορίες.

Ένα δεύτερο απόσπασμα από το άρθρο, που αναδεικνύει τον τρόπο χρήσης των ΣΑΕ σε σχέση με τη μεταβλητή «σαφήνεια της Ευθύνης»:

«While high clarity offers incumbents opportunities to pursue compensation, low clarity compromises voters' ability to assign responsibility and sanction incumbents, and consequently presents opportunities for blame avoidance». (Marinova, 2020:3)

Η ψηλή σαφήνεια της ευθύνης επιτρέπει στους αξιωματούχους να επιδιώξουν διεκδίκηση ευσήμων στην περίπτωση όπου οι πράξεις τους έχουν ευεργετικές επιπτώσεις στην ζωή των ψηφοφόρων. Όταν υπάρχει ασάφεια της ευθύνης οι πολίτες δυσκολεύονται να αναθέσουν σωστά την ευθύνη και να τιμωρήσουν τους υπευθύνους πολιτικούς με συνέπεια ανάπτυξη ΣΑΕ από τους πολιτικούς για να μην τιμωρηθούν από το κοινό.

Τέλος παρατίθεται ένα ακόμη απόσπασμα από το άρθρο, που αναδεικνύει τον τρόπο χρήσης των ΣΑΕ σε σχέση με τη μεταβλητή «σαφήνεια της Ευθύνης»:

«Clarity of responsibility exerts a strong positive effect on both dependent variables ($p < 0.01$). The clearer responsibility, the more likely governments are to tighten employment protection and boost income replacement for unemployment. At average clarity, our model predicts that over the long term, employment protection levels will remain stable (Fig. 3, panel A). Such is the case in Switzerland, the Netherlands and Belgium where average levels of government clarity coincide with stability in employment protection. When clarity is one standard deviation below the mean (a score of 0.5), employment protection is expected to decrease by 0.1 (0.019/.238) over the long term.» (Marinova, 2020:6-7)

Όταν υπάρχει απόλυτη σαφήνεια της ευθύνης οι αξιωματούχοι δεν κάνουν αλλαγές οι οποίες θα δημιουργήσουν αρνητικό αντίκτυπο στην μελλοντική καριέρα τους. Για αυτό και επιδόματα της κοινωνικής πρόνοιας προστατεύονται και αυξάνονται από τους πολιτικούς. Το ίδιο συμβαίνει όταν η σαφήνεια του ποίος έχει την ευθύνη είναι σε μέσα επίπεδα. Αυτό είναι σε αντιδιαστολή με την κατηγορία/περίπτωση όπου η σαφήνεια της ευθύνης είναι επισκιασμένη και έχει δύσκολη πρόσβαση να κατανοηθεί από τους ψηφοφόρους. Οπότε μπορούμε να δούμε μία αναλογία, όσο πιο ψηλή ευκρίνεια και σαφήνεια έχουμε για την ευθύνη τόσο λιγότερες εφαρμογές ΣΑΕ βλέπουμε.

Στο ακόλουθο απόσπασμα από το κείμενο του άρθρου δείχνεται η σχέση των ΣΑΕ με την μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«A related line of research in welfare policymaking has shown how institutional configurations and electoral contexts allow governments to skirt(avoid) responsibility for welfare retrenchment. Formal institutional rules concentrate or disperse power with a two-fold effect: first, enabling or constraining policy change; and second, hindering or facilitating blame avoidance [...]. In a recent example of the former, B'eland and Myles (2012) show that varieties of federalism create opportunities and obstacles for government reform of employment insurance and pensions in Canada. » (Marinova, 2020:2)

Οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούνε τους θεσμούς του πολιτικού συστήματος για να συγκεντρώσουν ή να αποκεντρώσουν εξουσία με στόχο πρώτον την διευκόλυνση ή παρεμπόδιση αλλαγών στις κυβερνητικές διαδικασίες και δεύτερον την συσκότιση ή αποκάλυψη του ποίος έχει την ευθύνη. Αυτό μπορούν να το πετύχουν με αλλαγή στις διαδικασίες ή με αλλαγές στην γραφειοκρατική δομή του συστήματος. Χρήση δηλαδή των προληπτικών ΣΑΕ διαδικασίας και γραφειοκρατίας.

Παρουσιάζεται ένα δεύτερο απόσπασμα από το κείμενο του άρθρου που φαίνεται η αλληλεπίδραση των ΣΑΕ με τη μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Institutional clarity of responsibility captures fragmentation in institutional power, both horizontally (e.g., presidentialism) and vertically (e.g., federalism). Because it disperses power, institutional fragmentation has long been held to hinder voters' ability to assign responsibility for policy outcomes (Powell and Whitten 1993). In turn, government clarity of responsibility measures the cohesiveness of the incumbent (Hobolt et al. 2013). It is cognitively less demanding for voters to identify and sanction a cohesive political actor – e.g., a unified executive or an ideologically cohesive coalition dominated by one party – even when institutional power is otherwise dispersed. » (Marinova, 2020:2)

Η θεσμική σαφήνεια της ευθύνης αποτυπώνει την διάχυση της θεσμικής εξουσίας, τόσο οριζόντια (π.χ., προεδρικό σύστημα) όσο και κάθετα (π.χ., ομοσπονδιακό σύστημα). Η θεσμική διάχυση έχει καταπολεμηθεί εδώ και καιρό, διότι διασπείρει την εξουσία, δυσκολεύοντας τους ψηφοφόρους να αναθέσουν ευθύνες για τις αρνητικές επιπτώσεις που προέρχονται από την δράση των πολιτικών και των αποφάσεων τους (Powell και Whitten 1993). Εδώ έχουμε εφαρμογή γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ «Εξουσιοδότηση της ευθύνης».

Τέλος , παρουσιάζεται ένα απόσπασμα από το κείμενο του άρθρου που επίσης φαίνεται η αλληλεπίδραση των ΣΑΕ με τη μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Applying a similar logic, scholars have also examined how electoral context affects incumbents' political strategy in reforming the welfare state. The focus is on dynamic aspects of party and electoral systems, including the degree of competition within the left and the right, the competitiveness of electoral races, and the proximity of elections (Abou-Chadi and Orłowski, 2016 ; Hübscher 2016 ; Hübscher and Sattler 2016 ;

Immergut and Abou-Chadi 2014; Kitschelt 2001; Konig and Wenzelburger 2014; Zohlnhofer 2007)» (Marinova, 2020:2)

Η διαμόρφωση του εκλογικού πλαισίου επηρεάζει την πολιτική στρατηγική και το είδος των ΣΑΕ που οι αξιωματούχοι θέλουν να εφαρμόσουν στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας σε σχέση με τις μεταρρυθμίσεις. Η δυναμική μεταξύ των κομμάτων και των εκλογικών συστημάτων, ο βαθμός ανταγωνισμού μεταξύ των αριστερών και δεξιών ιδεολογιών, η ανταγωνιστικότητα των εκλογικών εκστρατειών και η εγγύτητα των εκλογών, επηρεάζουν την μελλοντική πολιτική στρατηγική και τις ΣΑΕ που ένας αξιωματούχος ακολουθεί.

Συμπέρασμα

Το άρθρο αυτό δείχνει σημαντικές μεταβλητές οι οποίες επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Όταν υπάρχει συνδυασμός οικονομικής κρίσης και εκλογικού κινδύνου κυβερνήσεις αριστερής ιδεολογίας εφαρμόζουν προληπτικές ΣΑΕ τύπου διαδικασίας στον τομέα της αγοράς εργασίας σε αντίθεση με κυβερνήσεις δεξιάς ιδεολογίας.

Το επίπεδο της σαφήνειας της ευθύνης ενθαρρύνει ή όχι τους πολιτικούς στην διενέργεια αλλαγών διότι φοβούνται τυχών μελλοντικές κατηγορίες από τους πολίτες σε περίπτωση αποτυχίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η σαφήνεια της ευθύνης τόσο λιγότερες αλλαγές βλέπουμε από τους πολιτικούς άρα και λιγότερες εφαρμογές ΣΑΕ. Όσο μεγαλύτερη είναι η ασάφεια της ευθύνης τόσο περισσότερες αλλαγές βλέπουμε από το πολιτικό σύστημα και αυξάνονται και οι εφαρμογές των ΣΑΕ.

Η δομή του πολιτικού συστήματος και η δομή του εκλογικού πλαισίου αυξάνει ή μειώνει την σαφήνεια της ευθύνης και την ικανότητα των πολιτικών να διαχέουν εύκολα ή δύσκολα την ευθύνη μέσω ΣΑΕ «Εξουσιοδότησης της ευθύνης».

Άρθρο 2: Economic grievances, perceived social protection and political distrust

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «West European Politics» το οποίο ασχολείται με έρευνα στην πολιτική, την κυβέρνηση και δημόσιες διαδικασίες στην δυτική Ευρώπη καλύπτοντας επίσης εθνικές εκλογές χωρών

και εκλογές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι καθηγητές στο πανεπιστήμιο του Όσλο στην Νορβηγία στο τμήμα πολιτικής επιστήμης.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» για να δείξουν την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση των υποκατηγοριών «λόγω μη επαρκούς έρευνας», (Haugsgjerd, & Kumlin, 2020:972) «λόγω παράβλεψης» (Haugsgjerd, & Kumlin, 2020:971) και «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας» (Haugsgjerd, & Kumlin, 2020:974) και χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». Στην προβληματοποίηση έγινε χρήση της «αμφισβήτησης εικασιών.» (Haugsgjerd, & Kumlin, 2020:974)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές διαδικασίες (Policies), το επίπεδο της σαφήνειας της ευθύνης, (Clarity of responsibility), το επίπεδο της εμπιστοσύνης του κοινού προς το πολιτικό σύστημα/κυβέρνηση της χώρας και ψυχολογικοί γνωστικοί παράγοντες. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας.

Η μεταβλητή «κυβερνητικές διαδικασίες» σε αυτό το άρθρο δείχνεται η συνεισφορά της σε σχέση με τις ΣΑΕ στο πιο κάτω κείμενο:

«On top of generic political institutional conditions making it hard for citizens to attribute blame (complex coalitions, short incumbency periods, unclear government alternatives etc.) policymakers build blame-avoidance strategies into the design of welfare reform (Hood 2007).» (Haugsgjerd, & Kumlin., 2020:971-972)

Οι πολιτικοί σχεδιάζουν εκ των προτέρων και εφαρμόζουν ΣΑΕ για να αποφύγουν την ευθύνη όταν σχεδιάζουν τις αλλαγές στην κοινωνική πρόνοια, αυτό κάνει ακόμη πιο δύσκολο το έργο ανίχνευσης των υπευθύνων από το κοινό. Εδώ έχουμε εφαρμογή διαδικαστικής φύσεως ΣΑΕ από τους πολιτικούς στην κοινωνική πρόνοια.

Η «εμπιστοσύνη του κοινού» είναι μία ακόμη μεταβλητή η οποία συνεισφέρει στην ανάπτυξη των ΣΑΕ όπως φαίνεται από το πιο κάτω απόσπασμα:

«If such effects can be demonstrated then political distrust is not just an 'end result' of economic grievances and poor social protection. Additionally, distrusting citizens are also prone to subsequently develop more negative views on performance. The

implication is a 'downward spiral' in which poor performance sets in motion a broader and more long-lived process than implied by past research: performance hurts trust, which in turn makes future performance evaluations more negative. » (Haugsgjerd, & Kumlin. 2020:974-975)

Η δυσπιστία του κοινού είναι το αποτέλεσμα κακών οικονομικών δυσχερειών και φτωχής κοινωνικής πολιτικής από την κυβέρνηση. Είναι όμως και η αιτία που προκαλεί στο κοινό αρνητική άποψη για την απόδοση της κυβέρνησης. Έχουμε ένα καταστροφικό κύκλο. Έχουμε t και $t+1$ κατάσταση.

Την στιγμή t έχουμε κακές οικονομικές πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας πολιτικές με αρνητικό αντίκτυπο στην ζωή των πολιτών από την χρήση ΣΑΕ από το πολιτικό σύστημα. Αυτό δημιουργεί δυσπιστία και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές των πολιτών απέναντι στα θεσμικά όργανα.

Την στιγμή $t+1$ έχουμε εφαρμογή πολιτικών από θεσμικά όργανα/κυβέρνηση κτλ. Αλλά λόγω δυσπιστίας από το κοινό λόγω των προηγούμενων κακών πολιτικών ακόμη και αν οι καινούργιες πολιτικές είναι καλές αντιμετωπίζονται με αρνητικότητα λόγω προηγούμενης αρνητικής μεροληψίας

Ακόμη ένα απόσπασμα το οποίο δείχνει την σχέση των ΣΑΕ με την «δυσπιστία του κοινού» προς το πολιτικό σύστημα μίας χώρας:

«All over Europe, distrust has fuelled populist parties, and the dramatic events of 2016 – 'Brexit' and the ascent of President Trump – are widely seen as indications of contempt for the 'political establishment'. These developments have generated increased attention to the causes of political distrust. Recently, much research has highlighted the importance of evaluations of policy outputs and outcomes (shorthand: government performance). In particular, poor macroeconomic performance and soaring unemployment rates have been identified as keys to understanding distrust in politics in the wake of the financial crisis. » (Haugsgjerd, & Kumlin., 2020:969)

Οι πολίτες είναι δύσπιστοι απέναντι στους ελίτ διότι οι ελίτ χρησιμοποιούν αθέμιτες ΣΑΕ και δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη.

Στο πιο κάτω απόσπασμα του άρθρου δείχνεται η επίδραση της μεταβλητής «ψυχολογία και της γνωστικής ικανότητας» των πολιτών στην προβληματοποίηση των ΣΑΕ:

«The notion of cognitive heuristics (or 'shortcuts') entails that citizens are ordinarily unmotivated to collect and consider in-depth large amounts of issue-specific information. Citizens are 'cognitive misers' who extract from limited information the implications of a more generalised orientation. To be sure, scholars have long demonstrated such processes, in particular for the impact of party identification and ideological orientations». (Haugsgjerd, & Kumlin., 2020:971-974)

Οι πολίτες συνήθως δεν έχουν το κίνητρο να συλλέξουν και να επεξεργαστούν εις βάθος μεγάλες ποσότητες συγκεκριμένων πληροφοριών. Οι πολίτες είναι φειδωλοί με την γνώση (cognitive misers) όπου εξάγουν από περιορισμένα δεδομένα τις επιπτώσεις ενός γενικότερου πλαισίου. (π.χ. κομματική ταυτότητα και ιδεολογική κατεύθυνση). Αυτή η συμπεριφορά των ανθρώπων μπορεί να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από το πολιτικό σύστημα εφαρμόζοντας ΣΑΕ που αποκρύβουν από το κοινό συγκεκριμένες πληροφορίες.

Συμπέρασμα

Οι ΣΑΕ διαδικασίας που εφαρμόζει η κυβέρνηση αλλάζοντας τις διαδικασίες του τομέα του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες νοιώθουν συνολικά για το πολιτικό σύστημα της χώρας και την κυβέρνηση τους. Εδώ γίνεται μία ανίχνευση μίας κατηφορικής σπειροειδούς ροής αρνητικής άποψης των πολιτών. Όταν οι αλλαγές της κυβέρνησης έχουν αρνητικό αντίκτυπο πάνω στην ζωή των πολιτών οι πολίτες αναπτύσσουν πρώτα μία δυσαρέσκεια για την κυβέρνηση η οποία σε βάθος χρόνου μετατρέπεται σε δυσπιστία η οποία με την σειρά της επηρεάζει αρνητικά την άποψη των πολιτών για την μελλοντική απόδοση και διαχείριση της κυβέρνησης σε κρίσιμες καταστάσεις.

Άρθρο 3: Privatizing the blame game: corporate reputation in the outsourced state

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public Money & Management» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία σκοπεύει στην βελτίωση της πρακτικής στην χρηματοδότηση, διαδικασιών και τη διαχείριση δημοσίων υπηρεσιών. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι ανώτερος λέκτορας στο πανεπιστήμιο του Έξετερ στο Ηνωμένο Βασίλειο στο τμήμα πολιτικής επιστήμης.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». (Greasley, 2020:92 , 100)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό αναδύεται η σημαντικότητα του ρόλου που διαδραματίζουν τα MME στην

προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέος.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται ο τρόπος εφαρμογής των ΣΑΕ σε «συνεργασίες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα»:

«In short, if politicians can avoid blame by delegating to organizations whose leaders are not themselves subject to the pressures that create loss aversion, then the potential exists for a mutually advantageous exchange. Outsourcing will only make this possible, however, if corporations and their leaders are sufficiently insulated from the consequences of public blame» (Greasley, 2020:93)

Όταν η ηγεσία των εξωτερικών οργανισμών που δέχονται συμβόλαια από την κυβέρνηση είναι προστατευμένοι από την κριτική του κοινού τότε αυτό είναι ευεργετικό και για την κυβέρνηση και για τον οργανισμό. Σε περίπτωση αποτυχίας η ευθύνη χάνεται στις χαραμάδες. Εδώ παίζει ρόλο η ευκρίνεια της ανάθεσης της ευθύνης (clarity of delegation) και έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ γραφειοκρατίας και «Εξουσιοδότηση της ευθύνης»

Το πιο κάτω απόσπασμα επίσης δείχνει την σχέση μεταξύ ΣΑΕ και «συνεργασιών μεταξύ της κυβέρνησης και ιδιωτικών οργανισμών»:

«Two features of the events particularly relate to the previous literature on blame in public policy. The first is that actors need to be concerned about their reputations beyond the immediate policy context (Moynihan, 2012). This is especially so for these two companies, both of which relied on multiple contracts with government. The second is that policy 'failures', such as these examples, are always the results of political framing processes rather than being straightforward and unmediated factually accounts (Stone, 1989). The intensity of media interest during an event was often influenced by government ministers' ...» (Greasley, 2020:97)

Έχουμε ανάθεση ευθύνης σε άλλους οργανισμούς ιδιωτικής φύσεως από την κυβέρνηση και ανάλυση των πιο κάτω παραγόντων: ευθύνη, και συνέπειες όσο αφορά τη φήμη των οργανισμών και οικονομικών συνεπειών, όταν γίνεται σύναψη συμβολαίων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

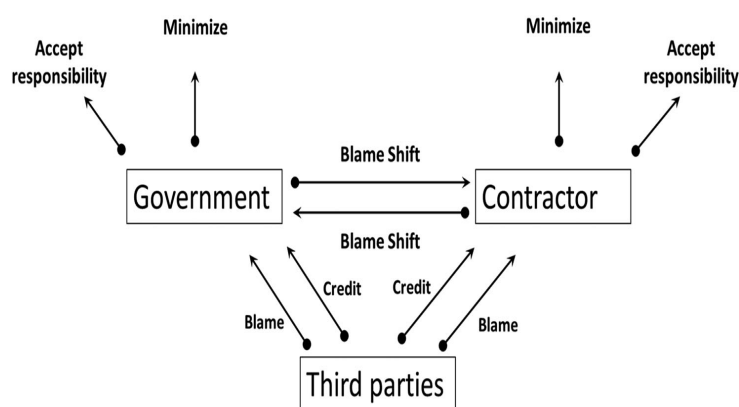
Επίσης εδώ μπορεί να υπάρχει μία «προοπτική αρνητικότητας» – negativity bias από τους αναδόχους οι οποίοι σκέφτονται ότι αν η συμφωνία αποτύχει θα αμαυρωθεί η φήμη τους και θα πληγωθεί το κύρος τους. Οπότε μία καλή προληπτική διαδικαστικής φύσεως ΣΑΕ όπου όλα είναι καθορισμένα με σαφήνεια θα είναι υπέρ των αναδόχων, εφαρμογή δηλαδή «Πρωτοκολλοποίησης.»

Σε αυτό το απόσπασμα του άρθρου φαίνεται η σχέση μεταξύ της συνεργασίας μεταξύ οργανισμών και της ΣΑΕ «σκληρής εξουσιοδότησης»:

«Typically, politically risky functions are complex and likely characterized by uncertainty and these features generate contracting as well as political risks (Brown, Potoski, & Van Slyke, 2016). Contracting risks are associated with contract monitoring problems, opportunistic behaviour and disputes over how the terms of a contract should be interpreted. If such problems are serious, the relief from blame offered by delegation may only be temporary, politicians can again be open to blame for poorly-designed outsourcing and for failing to manage contractors.» (Greasley, 2020:93)

Η «σκληρή εξουσιοδότηση της ευθύνης» (hard delegation)⁵¹ μπορεί να γίνει μπουμέρανγκ για τους πολιτικούς όπως και έγινε διότι έχασαν τον έλεγχο της υλοποίησης των έργων. Οι υπουργοί έπρεπε να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές αποδόσεις των ιδιωτικών εταιρειών με κίνδυνο να κατηγορηθούν από το κοινό για ανικανότητα.

Εδώ έχουμε ανάθεση ευθύνης σε εξωτερικό θεσμό. Αν η ανάθεση δεν διέπεται από σοβαρότητα, διαφάνεια και χρηστή συμπεριφορά σε περίπτωση αποτυχίας της σύμβασης η κατηγορία και η ευθύνη μπορεί να γυρίσει εναντίον της αναθέτουσας αρχής. Έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατίας και «Εξουσιοδότηση της ευθύνης.

(Greasley, 2020:94)

Το πιο πάνω σχήμα δείχνει την ροή και τις πιθανές στρατηγικές αποφυγής ευθύνης και τακτικές επαίνων από όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη.

Αυτό το σχήμα μπορεί να εμπλουτιστεί αν προστεθούν και άλλοι παράγοντες. Δείχνει και την ροή της ευθύνης/κατηγορίας, τώρα αν είναι προς τα πάνω ή κάτω εξαρτάται πώς ερμηνεύεται η θέση της κάθε οντότητας.

Το σχήμα δεν δείχνει την περίπτωση όπου η κυβέρνηση κατηγορεί την προηγούμενη κυβέρνηση. Εδώ έχουμε ροή της ευθύνης στο ίδιο επίπεδο και αν το δούμε χρονικά προς τα πίσω.

⁵¹ Η ανάθεση της ευθύνης είναι ξεκάθαρη και δεν υπάρχει καμία αμφιβολία του ποιος είναι υπεύθυνος. (Hood, 2011:78)

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνει τον ρόλο των ΜΜΕ σε σχέση με την χρήση των ΣΑΕ:

«The context of the row generated favourable press coverage for the Cabinet Office, which was seen to be seeking to save taxpayers' money, by 'taking on' large corporations while ensuring those corporations did not 'bully' suppliers. A small number of press articles framed the events differently, as an unwarranted intervention into a private business' management of its supply chain in response to a common business strategy.» (Greasley, 2020:94)

Τα ΜΜΕ πήραν το μέρος της κυβέρνησης και κατηγορήσαν τις δύο εταιρείες για καιροσκοπία. Εδώ έχουμε τον ρόλο των ΜΜΕ σε σχέση με την εφαρμογή των ΣΑΕ «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» σε τρίτους από την κυβέρνηση και επίσης ΣΑΕ «Συνεργασίες μεταξύ οργανισμών».

Στο παρακάτω απόσπασμα δείχνεται το πώς επηρεάζει η οικονομική εξάρτηση των εταιρειών από την κυβέρνηση και τον βαθμό χρήσης των ΣΑΕ:

«The difference in strategies may have reflected the recognition that G4S depended less on government business than did Serco.» (Greasley, 2020:96)

Η στρατηγική αποφυγής ευθύνης των εταιρειών εξαρτάται από το βαθμό εξάρτησης τους από την κυβέρνηση (Πόσα συμβόλαια έχει με την κυβέρνηση)

Ο βαθμός οικονομικής εξάρτησης ενός αναδόχου με την κυβέρνηση μπορεί να είναι μεταβλητή συνθήκης για το αν ο ανάδοχος αναπτύξει ΣΑΕ ή όχι και αν ναι σε ποίο βαθμό και πώς;

Ο ρόλος των ΜΜΕ σε σχέση με τις ΣΑΕ και την συνεργασία μεταξύ κυβέρνησης και των ιδιωτικών εταιρειών φαίνεται το πιο κάτω απόσπασμα:

«Both companies experienced large drops in their share prices on 11 July 2013: G4S lost 6% against the market counterfactual, and Serco lost over 8%. While G4S's stock regained the lost value over the following days, for Serco the CARs remained around minus 10% for the rest of the event window.» (Greasley, 2020:98)

Συνέπειες στις μετοχές των εταιρειών όταν βρίσκονται σε κατάσταση δυσμενή, όταν οι κατηγορίες τις βαραινουν ειδικά στα ΜΜΕ. Αυτό το παράδειγμα δείχνει ότι η κυβέρνηση εφάρμοσε με επιτυχία ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» διότι οι ευθύνες και το φταίξιμο για τις αποτυχίες αποδόθηκαν στους αναδόχους για αυτό και οι μετοχές τους είχαν πτώση λόγω αμαύρωσης της φήμης και τους κύρους τους. Επίσης για να γίνει αυτό υπήρξε κάλυψη από τα ΜΜΕ τα οποία δημοσίευσαν αυτά τα γεγονότα.

Η κατάχρηση των ΣΑΕ από την κυβέρνηση φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα του άρθρου:

«On the government side, hard delegation may have helped ministers to avoid immediate blame for problems, but it came at the price of a loss of control over delivery (Hood, 2011). Ministers had to address the problematic performance of the contractors and faced the risk of it being reflected back at them, through questions about the competence of their contract management and about the wisdom of their outsourcing plans. Ministers demonstrated that they were willing to make events into high-salience news stories rather than try to contain events and limit public attention, presumably because they were confident that blame would be targeted at the supplier. » (Greasley, 2020:100)

Η απόδοση της ευθύνης επηρέασε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (κυβέρνηση και αναδόχους). Η χρήση της εξουσιοδότησης πρέπει να γίνεται με φειδώ, ανάθεση υπερ-εξουσιών από την κυβέρνηση σε εξωτερικούς αναδόχους υπάρχει ο κίνδυνος η κυβέρνηση να κατηγορηθεί για τα λάθη των εταιρειών. Τα ΜΜΕ παίζουν ρυθμιστικό ρόλο στην δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η «ροή της ευθύνης» μέσα στο κοινοβούλιο της χώρας:

« In parliament, opposition MPs tried to focus the blame on the Home Office, challenging its story about when it knew of problems and its monitoring of the contract. There were also attempts by Labour to expand the issue by questioning the move towards police outsourcing which was already controversial and would likely lead to a sizeable role for G4S. The Olympic Games passed off without a major security incident and press interest faded.» (Greasley, 2020:94)

Καλό παράδειγμα όπου η αντιπολίτευση προσπάθησε να ρίξει την ευθύνη της συνεργασίας στην κυβέρνηση, αμφισβητώντας την ιστορία της κυβέρνησης ότι δεν ήξερε τίποτα για τα προβλήματα μεταξύ της κυβέρνησης και της εταιρείας G4S. Εδώ η κυβέρνηση εφάρμοσε ΣΑΕ «Διατήρηση χαμηλών τόνων»

Τέλος ακόμη ένα απόσπασμα που δείχνει την «ροή της ευθύνης»:

«The Secretary of State for Justice also noted that the contracts were signed and the overcharging started under the previous government. The overcharging was partly due to an administrative failure by the courts to provide notification when offenders left the scheme and It was also revealed that officials had been aware of some of the practices in 2008. » (Greasley, 2020:94)

Λάθη διοικητικά τα οποία επέτρεψαν στην εταιρεία G4S να υπερτιμολογήσει τις υπηρεσίες της. Διαπιστώθηκε μετά από έλεγχο του συστήματος δικαιοσύνης. Εδώ υπάρχει ροή ευθύνης από την τωρινή προς την προηγούμενη κυβέρνηση.

Συμπέρασμα

Το πολιτικό σύστημα σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποίησε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» στην συνεργασία του με ιδιωτικές εταιρείες στην προσπάθεια του να μην κατηγορηθεί σε περίπτωση αποτυχίας της εργασίας. Σε κάποιες περιπτώσεις πέτυχε αλλά σε άλλες το φταίξιμο μοιράστηκε μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέος.

Η συστηματική χρήση ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως από την κυβέρνηση στην συνεργασία της με ιδιωτικές εταιρείες μπορεί να οδηγήσει τις ιδιωτικές εταιρείες να μην θέλουν να αναλαμβάνουν δημόσια συμβόλαια διότι δεν θέλουν να κατηγορούνται από την κυβέρνηση για ανικανότητα, αμαύρωση της εικόνας τους και τους κύρους. Αυτά οδηγούν σε ζημιές στις μετοχές τους και σε συνεργασίες με άλλους οργανισμούς.

Ο βαθμός οικονομικής εξάρτησης της εταιρείας από την κυβέρνηση διαδραματίζει ρόλο αν εταιρεία αναπτύξει ΣΑΕ ή όχι για την υπεράσπιση της εικόνας και του κύρους της.

Άρθρο 4: Public Agendas and Policy Agendas in Three Western European Countries

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Government and Opposition» το οποίο δημοσιεύει παγκόσμια έρευνα η οποία έχει να κάνει με συγκριτική πολιτική. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Τορίνου στην Ιταλία στο τμήμα πολιτισμών, πολιτικής και κοινωνίας.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» για να δείξει την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση των υποκατηγοριών της «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και «λόγω παράβλεψης» και την κατηγορία «λόγω επέκτασης της γνώσης» (Pritoni, 2020:387). Στην προβληματοποίηση έγινε χρήση της «αμφισβήτησης εικασιών» (Pritoni, 2020:374, 376)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές διαδικασίες (Policies), εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία, το επίπεδο της εμπιστοσύνης του κοινού προς το πολιτικό σύστημα/κυβέρνηση της χώρας και δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των δημόσιων

ημερησίων διατάξεων και διαδικαστικές ημερήσιες διατάξεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» καταγράφεται στην ακόλουθη δήλωση:

«However, this perception has been proven wrong: indeed, many authors have demonstrated that policymakers are very concerned about what citizens want (Manin et al. 1999). Furthermore, both the legislative behaviour of parties and the issues that they emphasize in their election manifestos are influenced by voter policy priorities.» (Pritoni, 2020:371)

Οι αλλαγές που γίνονται στις δημόσιες διαδικασίες από τους αξιωματούχους εξαρτώνται από τις επιθυμίες των πολιτών. Αυτό είναι ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως από την κυβέρνηση για να αποφύγει πιθανή εκλογική ήττα στις κάλπες.

Μια δήλωση που αντιπροσωπεύει την ίδια σχέση μεταξύ ΣΑΕ και «κυβερνητικές διαδικασίες» φαίνεται παρακάτω:

«According to Jones and Baumgartner (2005), as well as to Chaqués Bonafont and Palau (2011), who built on their work, the higher the number of actors who can act as veto-players, as well as the higher the transaction costs, the lower the government responsiveness, and vice versa.» (Pritoni, 2020:374).

Η απόδοση του βαθμού ανταπόκρισης της κυβέρνησης είναι χαμηλός όταν εφαρμόζονται μεγάλος αριθμός από θεσμικές επιλογές όπως η «δυνατότητα της αρνησικυρίας» (Veto)⁵² και το αντίστροφο. Η εφαρμογή της αρνησικυρίας είναι ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως διότι είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο μέσα στους θεσμούς του πολιτεύματος της χώρας.

Η μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος» και η σχέση της με τις ΣΑΕ επισημαίνεται σαφώς μέσα στην ακόλουθη δήλωση:

«In sum, each political system where there has been increasing delegation of powers upwards towards the EU and/or downwards toward sub-national units is expected to show declining responsiveness over time (Chaqués Bonafont et al. 2015: 246).» (Pritoni, 2020:375).

Η ανταπόκριση της κυβέρνησης στις επιθυμίες των πολιτών της μειώνεται όταν εφαρμόζει ΣΑΕ γραφειοκρατίας, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» σε σώματα είτε προς το εσωτερικό της ή προς τα έξω. Παραδείγματος χάριν, αξιωματούχοι (διευθυντές νοσοκομείων) μπορεί να είναι άτομα από τον ιδιωτικό τομέα και όχι αξιωματούχοι της κυβέρνησης. Αυτό τώρα έχει δύο όψεις. Αν γίνει κάτι λάθος η κυβέρνηση μπορεί να ρίξει

---

⁵² Δικαίωμα άρνησης

το φταίξιμο στο άτομο που ήλθε από έξω, αλλά μπορεί και να κατηγορηθεί από το κοινό για ανικανότητα αφού αυτή τον διόρισε.

Η μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος» σε σχέση με τις ΣΑΕ αποτυπώνεται στο πιο κάτω απόσπασμα του άρθρου:

«As previously noted, the literature has tended to stress five politico-institutional factors: (1) the majoritarian/consensual nature of the institutional arrangement governing the country; (2) the degree of 'institutional friction' characterizing the issue; (3) the level of institutional decentralization; (4) whether the government is a minority government; and (5) the timing of elections. However, in my opinion, three of these five factors are not fully persuasive for the analysis developed here» (Pritoni, 2020:376)

Οι πιο πάνω παράγοντες καθορίζουν το πώς, ποιές και πότε μπορούν να εφαρμοστούν ΣΑΕ σε ένα πολιτικό σύστημα. Είναι μεταβλητές οι ποιές πρέπει να ληφθούν υπόψιν από κάποιον ο οποίος θέλει να τις εφαρμόσει σε ένα πολιτικό σύστημα, όπως:

Πόσο καλή είναι η συνεργασία μεταξύ των κυβερνητικών θεσμών – ΣΑΕ διαδικασία «Πρωτοκολλοποίηση», πώς διαχέεται η εξουσία μέσα στο πολιτικό σύστημα της χώρας; - ΣΑΕ γραφειοκρατίας, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης», η κυβέρνηση έχει την πλειοψηφία στη βουλή; και πόσο κοντά η μακριά είναι οι εκλογές – ΣΑΕ διαδικασίας.

Τέλος, η «δομή του πολιτικού συστήματος» και πώς επηρεάζει την προβληματοποίηση των ΣΑΕ φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

A minority government is expected to compromise more with a higher number of parties holding seats in parliament; this, in turn, implies the need to take into account a wider range of preferences and priorities and, as a consequence, to approximate the views of citizens more closely. In other words, there is less pressure on majority governments to widen their policy agenda to take into consideration the needs and requests of other parties, due to their parliamentary self-sufficiency. » (Pritoni, 2020:375).

Μία κυβέρνηση μειοδοσίας, για να ικανοποιήσει όλα τα μέλη που την στηρίζουν θα λάβει υπόψιν ένα μεγαλύτερο εύρος προτιμήσεων και προτεραιοτήτων με αποτέλεσμα να προσεγγιστούν περισσότερο οι απόψεις των πολιτών. Μία κυβέρνηση πλειοψηφίας όμως δεν έχει την ανάγκη να κάνει αυτό το πράγμα λόγω της κοινοβουλευτικής της αυτάρκειας.

Μία μειοδοτική κυβέρνηση κάνει αυτό που κάνει διότι δεν θέλει να κατηγορηθεί από τις επί μέρους πολιτικές δυνάμεις με τις οποίες απαρτίζεται για απραξία. Υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες, περισσότεροι παράγοντες να κατηγορηθεί από μία πλειοψηφική κυβέρνηση η οποία μπορεί να κατηγορηθεί συνήθως μόνο από την αντιπολίτευση ενώ μία μειοψηφική κυβέρνηση μπορεί να κατηγορηθεί από την

αντιπολίτευση και τα επιμέρους κόμματα που απαρτίζεται. Οπότε μειοδοτικές κυβερνήσεις εφαρμόζουν πιο συχνά ΣΑΕ για την διατήρηση της εξουσίας τους.

Η μεταβλητή «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία και οικονομικές καταστάσεις» και η σχέση της με τις ΣΑΕ φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«In this regard, two factors have been particularly scrutinized: the timing of political elections and economic conditions. First, scholars are convinced that elections matter a great deal with regard to responsiveness (Jones 1994; Klingemann et al. 2006; Maravall 1999): before elections, parties are indeed expected to (try to) maximize their chances of re-election by taking into account as many citizens' priorities and preferences as possible. By the same token, governments that have just been elected are expected to pay special attention to their electoral pledges during the parliamentary session after the election (Chaqués Bonafont and Palau 2011). Second, it has also been demonstrated that economic conditions have a remarkable impact on the governmental agenda (Chaqués Bonafont et al. 2015): generally, the diversity of the agenda declines under bad economic conditions. Yet this effect is (much) greater for the symbolic agenda (i.e. prime ministers' speeches) than for actual legislation.» (Pritoni, 2020:375).

Οι εκλογές θεωρούνται σημαντικές για τον βαθμό ανταπόκρισης της κυβέρνησης σε σχέση με τις επιθυμίες των πολιτών διότι θέλουν να επανεκλεγούν. Η οικονομική ευχέρεια ή όχι είναι ρυθμιστικός παράγοντας για το πόσο πλούσια η ημερήσια διάταξη της κυβέρνησης είναι. Μετά την εκλογή της μία κυβέρνηση προσπαθεί να υλοποιήσει τις προεκλογικές της υποσχέσεις αφού το κοινό το περιμένει και είναι κάτι το οποίο θυμάται αν δεν υλοποιηθούν στις επόμενες εκλογές.

Πριν τις εκλογές οι κυβερνήσεις είναι πιο δεκτικές στις επιθυμίες των πολιτών διότι επιδιώκουν επανεκλογή και σε συνδυασμό με την κατάσταση της οικονομίας αν δεν είναι καλή περιορίζει τα θέματα που μπορεί να μιλήσει προεκλογικά. Εδώ έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ διαδικασίας, προληπτικής φύσεως από την κυβέρνηση.

Άρα πιθανές σωστές ΣΑΕ για την κυβέρνηση είναι πριν τις εκλογές να μην υπόσχεται πράγματα τα οποία δεν μπορεί να υλοποιήσει μετά τις εκλογές, εκτός φυσικά αν ο σκοπός της είναι απλά να εκλεγεί μόνο για μία θητεία.

Η μεταβλητή της «εμπιστοσύνη του κοινού» και πώς επηρεάζει την προβληματοποίηση των ΣΑΕ δείχνεται στο πιο κάτω κείμενο:

«Building on his work, I believe that citizens' trust in government may also push policymakers to be more or less attentive to the priorities of public opinion: precisely because negative public opinion 'sentiment' is likely to lead to electoral losses for parties in office, those same parties may try to counterbalance this negative dynamic through being more 'in tune' with the citizens' priorities.» (Pritoni, 2020:377-378).

Όταν το κοινό διακατέχεται από δυσπιστία προς την κυβέρνηση του αυτό μπορεί να κινητοποιήσει την κυβέρνηση να λάβει μέτρα, να δημιουργήσει καλές διαδικασίες οι οποίες ικανοποιούνε τα αιτήματα των πολιτών γιατί αλλιώς μπορεί να χάσουν τις επόμενες εκλογές. Εδώ έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ διαδικασίας από την κυβέρνηση και δίνει και με το άρθρο των Haugsgjerd, & Kumlin, (2020).

Συμπέρασμα

Οι αξιωματούχοι που είναι υπεύθυνοι για την δημιουργία δημόσιων διαδικασιών στις τρεις χώρες που έγινε η έρευνα (Ιταλία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο) αφουγκράζονται τα αιτήματα των πολιτών όταν υπάρχει εκλογικός κίνδυνος, όταν η κυβέρνηση είναι μειοψηφική, όταν η οικονομία της χώρας είναι σε κρίση και όταν οι ημερήσιες διατάξεις των πολιτικών είναι υπό απειλή. Όλες αυτές οι καταστάσεις αντιμετωπίζονται από το πολιτικό σύστημα με την χρήση ΣΑΕ όλων των κατηγοριών (διαδικασίας, γραφειοκρατίας και παρουσίας).

Άρθρο 5: The quest for a better performing health system: Public expertise and corporate management recipes in France

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public Affairs» το οποίο είναι ένα διεθνές, διεπιστημονικό περιοδικό το οποίο στοχεύει στην ανάδειξη θεμάτων για την συνεχή εξέλιξη των δημόσιων υπηρεσιών. Ειδικεύεται στις σχέσεις μεταξύ δημόσιου ιδιωτικού τομέα και τους πολίτες. Ο συγγραφέας του άρθρου εργάζεται στο τμήμα διοίκησης του Αμερικάνικου Πανεπιστημίου του Σαρζάχ στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος δεν έκανε χρήση κάποιου συγκεκριμένου τρόπου συνεισφοράς για να δείξει την σημαντικότητα της έρευνας του. Ήταν και το μόνο άρθρο όπου δεν έγινε δυνατή λεκτικού που να εμπίπτει είτε στην κατηγορία εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία είτε στην προβληματοποίηση.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές διαδικασίες (Policies), κατάσταση της οικονομίας της χώρας, και η δομή του πολιτικού

συστήματος της χώρας. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή του συστήματος υγείας της Γαλλίας και τις προσπάθειες εξυγίανσης του από την Γαλλική κυβέρνηση.

Το πιο κάτω απόσπασμα δείχνει την σχέση μεταξύ των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Nonetheless, the public management exercise is not necessarily easier. The bottom-up transfer of information via IT (by law, every hospital must have an IT department) to central health authorities led to an endless supply of evidence (i.e., “an accountability overload”; Triantafillou, 2016). » (Simonet, 2020:2-3).

Οι υπάλληλοι πρώτης γραμμής στα νοσοκομεία εφαρμόζουν την διαδικαστικής φύσεως ΣΑΕ «Πρωτοκολλοποίηση» εφαρμόζοντας κατά γράμμα τις οδηγίες των κυβερνητικών διαδικασιών υπερφορτώνοντας το σύστημα με επιπλέον πληροφορία.

Η κατάσταση της οικονομίας μίας χώρας και ο τρόπος χρήσης των ΣΑΕ δείχνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«A sharp rise in both the deficit of the French Statutory Health Insurance (from 4.5 billion Euros in 2008 to about 14.5 billion in 2010) and the Social Security deficit (from 10 to 24 billion between 2008 and 2009) triggered a restructuring of the health system. A new regulatory framework led to a reassertion of the “centre.” The administrative strategic apex promoted yardstick competition and novel accounting mechanisms as a mean to govern at a distance (Cole, 2008; Barry, Osborne, & Rose, 1996). » (Simonet, 2020:1).

Η οικονομική κατάσταση του συστήματος υγείας κινητοποίησε την Γαλλική κυβέρνηση σε αλλαγές στις δημόσιες διαδικασίες με μία κεντρικότητα των αποφάσεων. Αυτό είναι ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως. Εδώ βλέπουμε ότι οι ΣΑΕ της κυβέρνησης είναι αποτέλεσμα της κακής οικονομικής κατάστασης.

Η μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος» και η σχέση της με τις ΣΑΕ διαφαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα:

«The French Welfare elite (Genieys, 2010) streamlined the vertical chain of command to ensure effective execution of decisions, to reassure the public that objectives are being met in a bid to be reelected, and to restore fiscal discipline that had been lacking under earlier decentralization policies. » (Simonet, 2020:1-2).

Υιοθετήθηκε το κατακόρυφο σύστημα λήψης αποφάσεων από την κυβέρνηση για την ταχύτερη λήψη αποφάσεων. Εδώ έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως και πιθανές «Εξουσιοδότησης ευθύνης» ή και «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού».

Ακόμη ένα απόσπασμα στο οποίο δείχνεται η σχέσης μεταξύ της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» και ΣΑΕ:

« From now on, expert control is no longer the sole prerogative of hospital physicians but shared with centrally appointed bureaucrats (three representatives of the French state sit at the RHA board of directors and each of them has three voting bulletins) as well as powerful management controllers» (Simonet, 2020:2).

Η κυβέρνηση πήρε πίσω την ικανότητα των ιατρών και των νοσοκομείων να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την παροχή κονδυλίων στο σύστημα υγείας και την μοίρασε μεταξύ των ιατρών και των γραφειοκρατών. Εδώ έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού»

Η κυβέρνηση εξουσιοδότησε διορισμένους από αυτήν γραφειοκράτες και ισχυρούς διαχειριστές ελέγχου για να λαμβάνουν τέτοιου είδους αποφάσεις καθώς και την δημιουργία διαδικασιών που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας της υγείας στη χώρα. Εδώ έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης», «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού», και διαδικαστικής φύσεως ΣΑΕ.

Σε αυτό το απόσπασμα επίσης δείχνεται η σχέση της «δομής του πολιτικού συστήματος» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«For instance, the directors of the Regional Health Agencies and the hospital managers may not necessarily be high-level civil servants but can be hired from the private sector. France opted for a hybrid model for its health services, blurring the demarcation line between public and private operators. » (Simonet, 2020:2-3).

Οι διευθυντές των γραφείων που είναι υπεύθυνοι για την υγεία και οι διαχειριστές των νοσοκομείων δεν είναι απαραίτητα αξιωματούχοι του κράτους αλλά διορισμένοι από την κυβέρνηση από τον ιδιωτικό τομέα. Εδώ έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού» και «Εξουσιοδότηση της ευθύνης».

Η κυβέρνηση είναι διατεθειμένη να συνεργαστεί με ιδιωτικές εταιρείες για την υλοποίηση όμως έργων τα οποία δεν έχουν σχέση με την υγεία, δεν είναι ορατά στη δημόσια σφαίρα εκτός συγκεκριμένων περιπτώσεων. Εδώ έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Συνεργασίες μεταξ' οεργανισμών». Η κυβέρνηση δίνει την ευθύνη προς τα έξω.

Τέλος σε αυτό το απόσπασμα δείχνεται πάλι η σχέση μεταξύ της «δομής του πολιτικού συστήματος» και της χρήσης των ΣΑΕ:

«Decentralization laws of the 1980s and 1990s empowered locally elected officials and cirony representatives who pursued their own agenda and often aggravated regional disparities at the expense of national unity. The former were held responsible for budget overruns. Their political, and often opportunistic, agenda contradicted the Weberian rationality of the central government. » (Simonet, 2020:4).

Η αποκέντρωση των εξουσιών των προηγούμενων κυβερνήσεων της Γαλλίας οδήγησε σε καιροσκοπικές τάσεις και συμπεριφορές από εκλεγμένους αξιωματούχους και με αντιπροσώπους οι οποίοι εξυπηρετούσαν συμφέροντα φίλων και γνωστών τους. Μπορεί να ειπωθεί ότι η συγκέντρωση των εξουσιών από την Γαλλική κυβέρνηση όσο αφορά τον τομέα της υγείας είναι μία εφαρμογή ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως για να καταπολεμήσει την κακή οικονομική διαχείριση και τις παράνομες καιροσκοπικές συμπεριφορές.

Συμπέρασμα

Η Γαλλική κυβέρνηση για να αντιμετωπίσει την κακή οικονομική διαχείριση του συστήματος υγείας εφάρμοσε ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως αλλάζοντας τις δημόσιες διαδικασίες που διέπουν τον τομέα της υγείας και ταυτόχρονα έκανε «αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού» στο σύστημα υγείας συγκεντρώνοντας την εξουσία των λήψεων αποφάσεων.

Άρθρο 6: MP Firefighting and the Partisan Logic

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Scandinavian Political Studies» το οποίο δημοσιεύει έρευνες που ασχολούνται με πολιτικές και διαχειριστικές αποφάσεις, δημόσιες διαδικασίες, θέματα εκλογών, πολιτικούς οργανισμούς και δημόσια διοίκηση και δραστηριοποιείται σε χώρες της Σκανδιναβίας. Η συγγραφέας του άρθρου είναι επίκουρη καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο των νησιών Φαρόε στο τμήμα Ιστορίας και κοινωνικών επιστημών.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι η αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και επίσης της κατηγορίας «επέκτασης της γνώσης» (West, 2020:2).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό αναδύεται η σημαντικότητα του ρόλου των ΜΜΕ στην προβληματοποίηση των ΣΑΕ και η δομή του πολιτικού συστήματος των νησιών Φαρόε. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή του κοινοβουλίου των νησιών Φαρόε και ο τρόπος αντίδρασης και της

συμπεριφοράς των βουλευτών, τόσο των κυβερνητικών όσο και της αντιπολίτευσης σε ειδήσεις που εμφανίζονται στην επικαιρότητα.

Στην πιο κάτω δήλωση δείχνεται ο «ρόλος των ΜΜΕ» στην προβληματοποίηση των ΣΑΕ:

«Fire Alarms from control institutions do not signal voter interests in the same way as Fire Alarms from third parties. In addition, scholars point to a limited interest among MPs for reporting information from control institution or available information in general.» (West, 2020:7).

Οι βουλευτές αντιπολίτευσης και κυβέρνησης εφαρμόζουν αντιδραστικές ΣΑΕ όταν ένα θέμα αναδεικνύεται ως σημαντικό και επίκαιρο από τα ΜΜΕ. Οπότε ο έλεγχος των ΜΜΕ από της κυβερνήσεις μπορεί να θεωρηθεί ως προληπτική ΣΑΕ.

Επίσης, στη δήλωση που παρουσιάζεται παρακάτω φαίνεται η σημαντικότητα του «ρόλου των ΜΜΕ» στην ανάπτυξη ΣΑΕ:

«In addition to the case content, the salience of the Fire Alarm case is important for MP Firefighting. Political parties as well as individual MPs pay attention to media coverage, since media coverage influences voters' attitudes. Arceneaux states that, "News coverage influences which issues the public views as important and shapes aggregate opinion on how those issues should be handled" (Iyenger & Kinder 1987; Arceneaux et al., 2015:5). Moreover, being covered in the news is a central concern for politicians (Green-Pedersen et al. 2015:131)». (West, 2020:7).

Οι βουλευτές ασχολούνται με ένα πρόβλημα αν του δίνεται μεγάλη προσοχή στα ΜΜΕ διότι θεωρούνε ότι είναι κάτι που οι ψηφοφόροι θεωρούνε σημαντικό. Η αντιμετώπιση του θέματος αυτού γίνεται για αποφυγή τυχών δυσάρεστων εκλογικών αποτελεσμάτων στο μέλλον. Εδώ έχουμε αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ από τους βουλευτές.

Η μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος» και η σχέση της με ΣΑΕ φαίνεται στο πιο κάτω κείμενο:

«Here, parliaments have a say, especially in parliamentary systems where parliament delegates power to government, and government's power rests on a trusting relation to parliament (Strom 2000, 2003). Following the delegation of power, parliament is obligated to control government». (West, 2020:1).

Έχουμε ανάθεση ευθυνών από το κοινοβούλιο στην κυβέρνηση, και έλεγχο της κυβέρνησης από το κοινοβούλιο. Εδώ μπορούμε να πούμε ότι το κοινοβούλιο εφαρμόζει ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» μεταφέροντας την ευθύνη από αυτό προς την κυβέρνηση.

Η δομή του πολιτικού συστήματος και η σχέση της με την προβληματοποίηση των ΣΑΕ φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«However, a typical characteristic of parliamentary systems is strong political parties, who control MPs re-election prospects and political carrier goals (Móeller 2000; Strom 2012). The role of political parties fosters a different set of expectations, that MPs adhere to the role as partisan and pursue party goals (Strom 1990; Móeller & Strom 1999). These two roles might not always go hand in hand. This means that there is an important incentive challenge to consider» (West, 2020:2).

Οι δύο ρόλοι των βουλευτών ελεγκτικός και κομματικός μπορεί να συγκρούονται. Οι βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος μπορεί να μην ελέγχουν σωστά την κυβέρνηση φοβούμενοι ότι το κυβερνών κόμμα στο μέλλον δεν τους βοηθά να επανεκλεγούν. Οπότε οι βουλευτές ασχολούνται μόνο με προβλήματα τα οποία είναι πολιτικά υπέρ της κυβέρνησης. Αυτή η συμπεριφορά μπορεί να χαρακτηριστεί ως ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «Διατήρηση χαμηλών τόνων» μέχρι την επανεκλογή τους, ή αν θεωρήσουμε τις κομματικές επιταγές ως κομματικές διαδικασίες (policies) οι βουλευτές εφαρμόζουν επίσης προληπτικής φύσεως ΣΑΕ της «Πρωτοκολλοποίησης».

Ο έλεγχος των κομμάτων πάνω στους βουλευτές του είναι είδος ΣΑΕ έτσι ώστε να ακολουθούνε την γραμμή του κόμματος , γραφειοκρατικές και διαδικαστικές στρατηγικές, προληπτικής φύσεως. Αν οι βουλευτές του κόμματος ακολουθούνε την γραμμή του κόμματος θα υπάρχουν λιγότερες μελλοντικές εκπλήξεις και λιγότερη ανάγκη εφαρμογής αντιδραστικών ΣΑΕ από την κυβέρνηση.

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της μεταβλητής «δομή του πολιτεύματος και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«Yet parliamentary control activity inflicts costs on MPs. Time spent on control activity is less time to spend on other types of political activity. Police Patrol control is centralized, continuous, monitoring control activity conducted by MPs themselves, while Fire Alarm control activity is decentral reactive activity. Fire Alarm control is not at expense of MPs time to the same extent. In addition, McCubbins and Schwartz (1984) argue that third party activity (organized interests) signals voter interests. Therefore, MPs prefer Fire Alarm control to Police Patrol.» (West, 2020:2-3).

Ένας βουλευτής μπορεί να εφαρμόζει συνεχές έλεγχο στην κυβέρνηση όπως είναι η αστυνομική περιπολία ή μπορεί να κάνει επιλεκτικό έλεγχο όπως είναι η αντίδραση της πυροσβεστικής σε κάλεσμα για ύπαρξη φωτιάς.

Η προτίμηση της αντιδραστικής ανταπόκρισης σε εξωγενείς καταστάσεις παρά σε εσωτερικό συνεχή έλεγχο από τους βουλευτές είναι ΣΑΕ από τους βουλευτές για να μπορούν να προλαβαίνουν και το κοινοβουλευτικό τους έργο και τις έξω-κοινοβουλευτικές δραστηριότητες τους.

Η πιο κάτω δήλωση εκφράζει την σημαντικότητα της «δομής τους πολιτικού συστήματος» σε σχέση με τις ΣΑΕ:

«The behavioral dimension has received less attention, like when and for what purpose MPs use control institutions. Still, studies demonstrate an association between parliamentary control and opposition activity (Herzog & Benoit 2015). Parliamentary questioning, for instance, to a high extent is opposition activity (Damgaard 1994; Mattson 1994; Rasch 1994; Maor 1999; Green-Pedersen & Mortensen 2010; Dandoy 2011; Martin & Vanberg 2014). The purpose of this article is to enhance our knowledge about MPs and parliamentary control activity by specifically investigating the conditions for when MPs in fact engage in parliamentary control activity. » (West, 2020:2).

Οι βουλευτές της αντιπολίτευσης εφαρμόζουν κοινοβουλευτικό έλεγχο στην κυβέρνηση με την υποβολή ερωτήσεων. Η κυβέρνηση αν γνωρίζει αυτό μπορεί να εφαρμόζει ΣΑΕ τόσο προληπτικής όσο και αντιδραστικής φύσεως.

Για παράδειγμα υποθέτουμε ότι η κυβέρνηση θέλει να περάσει ένα νομοσχέδιο με το οποίο γίνεται αναδιοργάνωση της κοινωνικής πρόνοιας στη χώρα. Γνωρίζοντας ότι θα δεχθεί αριθμό ερωτήσεων από την αντιπολίτευση μπορεί να προνοήσει το λεκτικό του νομοσχεδίου όσο είναι δυνατόν να μην δίνει πολεμοφόδια στην αντιπολίτευση για επερωτήσεις εφαρμόζοντας ΣΑΕ διαδικασίας. Επίσης μία καλή εφαρμογή προληπτικών ΣΑΕ δίνει λιγότερες ευκαιρίες για αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ στους αντιπάλους.

Οι βουλευτές κάνοντας χρήση των κανόνων και των συστημάτων (κοινοβουλευτικός έλεγχος) της βουλής μπορούν να επηρεάσουν τις πράξεις της κυβέρνησης. Αυτό είναι ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως.

Ένα τελευταίο απόσπασμα το οποίο εμφανίζει την σχέσης μεταξύ της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος και τις ΣΑΕ:

« Therefore, on the one hand, opposition parties have an interest in damaging the government's reputation or, if possible, getting rid of the government (Rasch 1994). On the other hand, government MPs' interest is to stay in power. Following from this, there is no conflict between the partisan and parliamentarian roles for opposition MPs, while government MPs find themselves in a role conflict. Co-partisans in cabinet and parliament have identical preferences (Sieberer 2011). » (West,2020:6).

Η αντιπολίτευση συνεχώς κατηγορεί την κυβέρνηση για λάθη, επιδιώκει να φέρνει στην επιφάνεια θέματα τα οποία επιφέρουν την μεγαλύτερη ζημιά στην εικόνα της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση προχωρεί σε εφαρμογή αντιδραστικών ΣΑΕ για να αντιμετωπίσει αυτές τις κατηγορίες και να προστατέψει το κύρος της.

Συμπέρασμα

Τα θέματα τα οποία αναδεικνύονται από τα ΜΜΕ ενεργοποιεί την αντίδραση των βουλευτών το κοινοβούλιο των νησιών Φάροε διότι οι κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι θεωρούν ότι οι πολίτες θεωρούν επίσης σημαντικά τα θέματα τα οποία προβάλλουν τα ΜΜΕ. Οι βουλευτές της κυβέρνησης ασχολούνται με τα θέματα της επικαιρότητας πρωτίστως για να υπερασπίσουν την εικόνα της κυβέρνησης και οι βουλευτές της αντιπολίτευσης για να την αμαυρώσουν. Οι βουλευτές της κυβέρνησης πρωτίστως εφαρμόζουν αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ σε θέματα που αναδύονται στην επικαιρότητα και επενδύουν τον υπόλοιπο τους χρόνο σε άλλες εξωκοινοβουλευτικές δραστηριότητες όπως προεκλογικά θέματα και εργασίες του πολιτικού κόμματος στο οποίο ανήκουν. Οι βουλευτές της αντιπολίτευσης παράγουν περισσότερο κοινοβουλευτικό έλεγχο και κάνουν περισσότερες ερωτήσεις προς την κυβέρνηση.

Άρθρο 7: Taking responsibility: self-attribution for risk creation and its influence on the motivation to engage in risk management behaviors

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of Risk Research» το οποίο δημοσιεύει έρευνα σχετικά με επικοινωνία, ρύθμιση και διαχείριση του κινδύνου. Ο συγγραφέας του άρθρου εργάζεται ως αναπληρωτής καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Σαουθάμπτον και είναι ο διευθυντής του κέντρου έρευνας κινδύνων.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω έλλειψης εμπειρικών δεδομένων». (Dawson, 2020:1440).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό αναδύεται η σημαντικότητα της ψυχολογίας των ατόμων όσο αφορά την προδιάθεση τους απέναντι στην κινητοποίηση ή όχι ανάληψης ευθυνών. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της ανάληψης ευθύνης σε περίπτωση πιθανών κινδύνων και στην περίπτωση αρνητικών αποτελεσμάτων.

Η μεταβλητή της «ψυχολογικής κατάστασης των ατόμων» σε σχέση με την προβληματοποίηση των ΣΑΕ δείχνεται στην πιο κάτω δήλωση:

«For example, a study by Shaw and McMartin (1977) found that participants were often motivated to adopt blame-avoidance strategies (eg, identifying causes beyond his/her control) for the potential or realized adverse outcome from a severe accident. » (Dawson, 2020:1441).

Η προοπτική (πραγματική ή μη) αναγνώρισης πιθανού αρνητικού αποτελέσματος μετά από ένα ατύχημα κινητοποιεί τους συμμετέχοντες σε υιοθέτηση προληπτικής φύσεως ΣΑΕ.

Η ψυχολογική κατάσταση των ατόμων και η σχέση τους με την ανάπτυξη ΣΑΕ φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«individuals often become more willing to take risks and avoid risk management actions when in larger groups (something known as a 'risky shift') because personal accountability is diffused across the other group members. Relatedly, Guttman and Salmon (2004) have argued that individuals can often justify or rationalize risk creation when it becomes part of socially accepted behaviors. » (Dawson, 2020:1442).

Όταν τα άτομα ανήκουν σε ομάδα είναι πιο ανοικτά να αναλάβουν επικίνδυνες καταστάσεις διότι προσωπικά νοιώθουνε ότι σε περίπτωση αποτυχίας δεν είναι δική τους η ευθύνη. Αυτή είναι γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ της «Αγελοποίησης». Η ψυχολογική αντίληψη του ατόμου και πώς επηρεάζει τις ΣΑΕ φαίνεται την πιο κάτω δήλωση:

«Therefore, in many circumstances, it may be that for an individual to have a high level of willingness to engage in risk management behaviors, it is important for him/her to perceive (i) the risk as relatively high and (ii) to be aware that he/she played some part in creating the risk. » (Dawson, 2020:1447).

Υπάρχουν τρεις μεταβλητές οι οποίες καθορίζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ οι οποίες είναι: παραδοχή του ατόμου για δημιουργία κινδύνου, πώς αντιλαμβάνεται το άτομο τον κίνδυνο και η προθυμία του ατόμου να συμμετάσχει σε συμπεριφορές διαχείρισης του κινδύνου.

Η προβληματοποίηση των ΣΑΕ επηρεάζεται σημαντικά από την ψυχολογική κατάσταση των ατόμων όπως αποτυπώνεται στο πιο κάτω κείμενο:

«the present study also found that feelings of guilt were not associated with the participant's willingness to adopt risk management behaviors. While this may seem surprising, some risk perception studies have also found that guilt does not play a strong role in motivating risk management behaviors. » (Dawson, 2020:1448).

Το συναίσθημα της ενοχής δεν παίζει μεγάλο ρόλο στην κινητοποίηση του ατόμου για διαχείριση του κινδύνου. Τα συναισθήματα της ανησυχίας και του φόβου από την άλλη κινητοποιούνε τα άτομα σε δράση. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι η ανησυχία και ο

φόβος είναι αιτίες δημιουργίας και εφαρμογής ΣΑΕ διότι τα άτομα θέλουν να επανορθώσουν για κάτι που θεωρούνε ότι είναι υπεύθυνοι.

Συμπέρασμα

Αν τα άτομα νοιώθουν ότι μπορεί να είναι υπεύθυνοι στη δημιουργία κινδύνου που επηρεάζει άλλους ανθρώπους ή ζώα ή το περιβάλλον λαμβάνουν μέρος σε δράσεις για να περιορίσουν αυτούς τους κινδύνους. Αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οντότητες για να πείσει άτομα να ασχοληθούν με συγκεκριμένα θέματα και δραστηριότητες. Η κατανόηση της ψυχολογίας των ατόμων μπορεί να είναι μία μορφή ΣΑΕ προληπτικής φύσεως για την επίτευξη μελλοντικών στόχων.

Πρέπει όμως η υπόδειξη ότι έχουν ένα ρόλο στην δημιουργία του κινδύνου να είναι ευγενική και να μην υπάρχει η αίσθηση της κατηγορίας και της δημιουργίας ενοχής για την δημιουργία του κινδύνου, αλλιώς θα έχουμε το αντίθετο αποτέλεσμα.

Άρθρο 8: Costs and Benefits for Elected Versus Appointed Administrators Engaged in Asset Forfeiture

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «The American Review of Public Administration» το οποίο δημοσιεύει έρευνες σχετικά με δημόσια διοίκηση και δημόσιες υπηρεσίες. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Sian Mughan αναπληρώτρια καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο της Αριζόνας των ΗΠΑ στο τμήμα δημοσίων σχέσεων, η Danyao Li είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καρολίνας των ΗΠΑ στο τμήμα δημοσίων διαδικασιών και τέλος ο Sean Nicholson-Crotty είναι επίκουρος καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Ινδιάνας των ΗΠΑ στο τμήμα των πολιτικών επιστημών.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση των υποκατηγοριών «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Mughan et all. 2020:297, 299) και «λόγω παράβλεψης» (Mughan et all., 2020:298) καθώς επίσης και την κατηγορία «επέκτασης της γνώσης». (Mughan et all., 2020:297, 298)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές διαδικασίες (Policies), εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία, και δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των δημόσιων υπαλλήλων και στην συμπεριφορά των εκλεγμένων σε σχέση με τους διορισμένους υπαλλήλους όσο αφορά την εξάσκηση παρόμοιων καθηκόντων. Στις πιο κάτω δύο δηλώσεις φαίνεται η σχέση της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» και ΣΑΕ:

«Most work suggests that elected regulators keep rates lower than their appointed counterparts to appease constituents ... Recent work in this area confirms that electoral considerations motivate elected utilities regulators to adopt more pro-consumer policies than appointed commissioners»

«Finally, our analyses suggest that forfeiture revenue is highly correlated with a larger share of minority residents. At worst, this correlation may suggest that forfeiture is being used a method of social control by law enforcement. More likely, it simply indicates that police are more likely to seize property from populations that do not have the political resources to effectively object. Obviously, the finding needs to be confirmed in analyses more explicitly designed to uncover the relationship between race and forfeiture, but it begins to confirm one of the primary concerns raised by critics of asset forfeiture.» (Mughan, Li & Nicholson-Crotty, 2020:308)

Υπάρχει μεγάλη συσχέτιση μεταξύ κατασχέσεων και ομάδες μειονοτήτων. Υπάρχει δυσανάλογα μεγαλύτερος αριθμός κατασχέσεων από μειονότητες. Αυτό δεν έχει αποδειχθεί εμπειρικά αλλά αν γίνεται είναι ένα τρόπος κοινωνικού ελέγχου και μία ΣΑΕ από την αστυνομία προληπτικής φύσεως για να προχωρήσει σε κατασχέσεις για τις οποίες δεν διαμαρτύρεται κανείς σε πολιτικούς ή σε ΜΜΕ.

Η προβληματοποίηση των ΣΑΕ επηρεάζεται από την κατάσταση της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία» όπως φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«Results suggest that sheriffs consistently report significantly less revenue from asset forfeiture than do police departments. They also suggest that sheriffs are less responsive to state policies that allow local law enforcement agencies to keep a larger portion of seized revenue.» (Mughan, Li & Nicholson-Crotty, 2020:298)

Οι σερίφηδες αναφέρουν λιγότερα έσοδα από κατασχέσεις, σε σχέση με αστυνομικά τμήματα όπου ο διοικητής τους είναι διορισμένος, διότι η θέση τους εξαρτάται από εκλογές. Αν κάνεις κατασχέσεις αυτό επηρεάζει αρνητικά τους ψηφοφόρους οπότε σε επικείμενες εκλογές υπάρχει μεγάλη περίπτωση να ψηφίσουν κάποιον άλλο για σερίφη. Ο εκλογικός κίνδυνος κάνει τους σερίφηδες να ρίχνουν την απόδοση τους όσο αφορά τις κατασχέσεις, αυτό είναι ΣΑΕ προληπτικής φύσεως.

Ακόμη ένα απόσπασμα το οποίο δείχνει την σχέση μεταξύ του «εκλογικού κινδύνου/φόβου/λογοδοσίας» και ΣΑΕ:

«The finding that sheriffs seize less because they fear electoral reprisal for a politically unpopular activity is consistent with the expectations from that literature, but until now, that expectation not been confirmed in the context of policing... Drawing on and expanding that literature, we develop the expectations that sheriffs should seize less than police due to the potential electoral costs associated with that activity, that they would engage in blame avoidance strategies to avoid those costs, and that they should be less responsive to state laws that attempt to incentivize asset forfeiture.» (Mughan, Li & Nicholson-Crotty, 2020:307)

Εδώ οι σερίφηδες κάνουν χρήση όλων των κατηγοριών των ΣΑΕ. Κάνουν χρήση διαδικαστικής φύσεως, «Πρωτοκολλοποίηση» ακολουθώντας κατά γράμμα τις οδηγίες του ομοσπονδιακού προγράμματος, κάνουν χρήση αντιδραστικής φύσεως, «Διατήρηση χαμηλών τόνων» με το να μην κάνουν πολλές κατασχέσεις και τέλος κάνουν χρήση γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ την πιθανή απόδοση της ευθύνης προς τα πάνω κατηγορώντας την ομοσπονδιακή κυβέρνηση για τις κατασχέσεις με την ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίος τράγος».53

Οι ΣΑΕ επηρεάζονται από την «δομή του πολιτικού συστήματος» όπως φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα:

« Most importantly, for our purposes, authors have demonstrated that elected officials use the intergovernmental system as a blame avoidance technique, delegating authority to different levels of government when potential electoral costs are high (Volden, 1999). The blame avoidance literature suggests that sheriffs, who obviously desire the additional revenue from forfeitures, will look for ways to secure that revenue without incurring the electoral costs. The ability to use the Equitable Sharing Program, where federal authorities process seized property and then redistribute the proceeds to the seizing agency, may provide such a mechanism. » (Mughan, Li & Nicholson-Crotty, 2020:301)

Υπάρχει το πρόγραμμα ομοσπονδιακής φύσης (κεντρικής κυβέρνησης των ΗΠΑ- Equitable Sharing Program) όπου αναλαμβάνει να πωλήσει τις κατασχεθέντες ιδιοκτησίες των πολιτειακών αρχών και μετά τα πολιτειακά όργανα της τάξης (αστυνομίες και γραφεία των σερίφηδων) πληρώνονται το μερίδιο τους μέσω του προγράμματος αυτού. Εδώ η ευθύνη της πώλησης της κατασχεμένης περιουσίας φεύγει από την αρμοδιότητα της πολιτείας και πάει προς την αρμοδιότητα της κεντρικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης. - ΣΑΕ «Εξουσιοδότηση της ευθύνης». Σε διαδικαστικό

---

⁵³ Ο αποδιοπομπαίος τράγος αναφέρεται στο να ξεχωρίζεις ένα άτομο ή μια ομάδα και να το κατηγορείς για προβλήματα, λάθη ή ζητήματα που μπορεί να μην σχετίζονται με τις πράξεις τους. Το άτομο ή η ομάδα που γίνεται αποδιοπομπαίος τράγος συχνά στοχοποιείται άδικα και κατηγορείται για πράγματα που μπορεί να μην προκάλεσαν ή να μην είχαν τον έλεγχο. (Hood, 2011:18, 86, 100, 142-143)

επίπεδο τα πολιτειακά όργανα της τάξης εφαρμόζουν ΣΑΕ «Πρωτοκολλοποίησης» εφαρμόζοντας κατά γράμμα της διαδικασίες του ομοσπονδιακού προγράμματος για τις κατασχέσεις.

Από την άλλη όμως, οι σερίφηδες που θέλουν να κάνουν περισσότερες κατασχέσεις αλλά σκέφτονται τις αρνητικές επιπτώσεις που έχουν στις εκλογές μπορεί να κάνουν χρήση του ομοσπονδιακού συστήματος κατασχέσεων και να προωθούνε όλες τις πωλήσεις των κατασχεμένων περιουσιών μέσω του προγράμματος αυτού φεύγοντας έτσι και η ευθύνη από πάνω τους. Εφαρμόζουν δηλαδή ΣΑΕ «Πρωτοκολλοποίηση» και αντίστροφη εξουσιοδότησή αποφεύγοντας έτσι πιθανές κατηγορίες από τους πολίτες για τις κατασχέσεις.

Συμπέρασμα

Οι σερίφηδες που είναι εκλεγμένοι αξιωματούχοι κάνουν λιγότερες κατασχέσεις από ότι τα αστυνομικά τμήματα όπου ο προϊστάμενος τους είναι διορισμένος από την κυβέρνηση. Αυτό σημαίνει ότι οι σερίφηδες εφαρμόζουν περισσότερες ΣΑΕ διότι πρέπει να αποφύγουν τις κατηγορίες και την τιμωρία των πολιτών στις εκλογές λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που φέρνουν οι κατασχέσεις.

Άρθρο 9: Dismantling, disintegration or continuing stealthy integration in European Union environmental policy?

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public Administration» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση της επιστήμης και της πρακτικής της δημόσιας διοίκησης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Andrea Lenschow καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο Όσναμπρουκ της Γερμανίας στο τμήμα κοινωνικών επιστημών, η Charlotte Jennie Burns καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο του Σέφιλντ του ΗΒ στο τμήμα της Πολιτικής Επιστήμης και τέλος ο Anthony Zito καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Νιούκαστλ του ΗΒ στο τμήμα Ευρωπαϊκών δημόσιων διαδικασιών.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν

χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης» (Lenschow et al., 2020:341) Στην προβληματοποίηση έκαναν χρήση των υποκατηγοριών «αμφισβήτηση εικασιών», «κριτική αντιπαράθεση» και «Νέα Ιδέα» (Lenschow et al., 2020:343 - 344)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Ευρωπαϊκές διαδικασίες (EU Policies), δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας και σαφήνεια της ευθύνης/ Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των ευρωπαϊκών διαδικασιών. Η ακόλουθη δήλωση δείχνει την σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες» και ΣΑΕ:

«Key questions have included whether and to what extent policy dismantling can take place, especially in a polity like the European Union, which is characterized by the presence of numerous veto players (König and Junge 2009; Gravey and Jordan 2016), and whether some policy areas are more vulnerable to dismantling rhetoric and practice (Burns et al. 2020). It has long been acknowledged that, while policy-makers are keen to burnish their dismantling credentials (particularly in times of economic contraction), there are nevertheless numerous obstacles to genuine policy retrenchment (Pierson 1994) » (Lenschow, Burns & Zito, 2020:340-341)

Εδώ έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως διότι η ικανότητα «αρνησικυρίας» είναι μέρος του πολιτικού συστήματος της ΕΕ, είναι μέρος των διαδικασιών της. Η «εφαρμογή της αρνησικυρίας» είναι ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, μπορούμε να πούμε είναι η υποκατηγορία «Νικητής σε λογομαχία» από τα κράτη μέλη διότι δεν συμφωνούν με την αποδόμηση μίας συγκεκριμένης διαδικασίας της ΕΕ και δείχνουν στο ακροατήριο τους στην χώρα τους ότι υπερασπίζονται τα αιτήματά τους.

Τα ακόλουθα δύο αποσπάσματα επίσης δείχνουν την σχέση μεταξύ των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«Governments seeking to limit the fallout from potentially unpopular changes can engage in a range of blame-avoidance strategies, using moments of crisis to present their case, seeking to limit the visibility of their retrenchment activity, to hide their responsibility for it and to suggest that the fault lies elsewhere (Pierson 1996) ».
(Lenschow, Burns & Zito, 2020:341)

Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν εφαρμόσει προληπτικής φύσεως ΣΑΕ γραφειοκρατικής στρατηγικής κατηγορώντας την ΕΕ ως τον υπαίτιο για ένα αριθμό από εσωτερικά προβλήματα που υπάρχουν στις χώρες τους. Εδώ έχουμε την ΣΑΕ του «Αποδιοπομπαίου τράγου» εκμεταλλευόμενοι περιόδους κρίσεων.

«A long-standing dismantling strategy is to avoid blame by hiding dismantling activities (Jordan et al. 2013). One way in which to do so is to weaken policy ambition by using technical legislative processes and policy tools typically reserved for minor updates to policy. These processes usually enjoy lower levels of accountability and scrutiny. Hence, analyses of comitology provisions in the field of EU environmental policy reveal evidence of dismantling by this legislative back door (Burns and Tobin 2019; Pollex and Lenschow 2020). » (Lenschow, Burns & Zito, 2020:342)

Οι κυβερνήσεις αποφεύγουν την ευθύνη για πράξεις που έχουν κάνει σχετικά με την αποδόμηση διαδικασιών με την χρήση ΣΑΕ διαδικασίας αλλάζοντας την σύσταση και το περιεχόμενο των δημόσιων διαδικασιών στα κρυφά.

Η μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος της ΕΕ» επηρεάζει τον τρόπο ανάπτυξης των ΣΑΕ όπως φαίνεται στα παρακάτω δύο αποσπάσματα:

«Membership of the European Union also provides national governments with the perfect scapegoat for unpopular policies: for example, the adoption of the euro and the EU common market have often served as a rationale for restraining wages and budgets in countries such as Italy and Spain (Pérez 2002). Equally, a constant refrain in the Brexit debates in the United Kingdom concerned the need to take back control from Brussels, which was presented as preventing the United Kingdom government from pursuing its policy preferences (Schimmelfennig 2018a) ». (Lenschow, Burns & Zito, 2020:341)

Οι χώρες μέλη της ΕΕ κάνουν περικοπές κρυβόμενοι πίσω από διαδικασίες της ΕΕ και ρίχνοντας το φταίξιμο σε αυτήν για τις περικοπές που κάνουν στο εσωτερικό των χωρών τους. Εφαρμόζουν ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίου τράγου» κατηγορώντας την ΕΕ για τις αρνητικές επιπτώσεις στο εσωτερικό των χωρών τους.

«They conclude that, in response to the multiple crises facing the EU, the Commission has shed its technocratic entrepreneurial behaviour and has become a 'normalized bureaucracy' reacting to often-contradictory policy demands with the decoupling of talk, decisions and actions. » (Lenschow, Burns & Zito, 2020:344)

Η ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕπ.) μετατρέπεται από μία τεχνοκρατική οντότητα σε μία τυπική γραφειοκρατία με τις αποφάσεις να παίρνονται κεντρικά. Αυτή η αλλαγή μπορεί να θεωρηθεί ως αντιδραστική φύσεως ΣΑΕ από την ΕΕπ για την υπεράσπιση των διαδικασιών και πολιτικών της. Είναι εφαρμογή της υποκατηγορίας «Νικητής σε λογομαχία» παρέχοντας πειστικές δικαιολογίες και επεξηγήσεις στα κράτη μέλη.

Η εφαρμογή ΣΑΕ εξαρτά από το επίπεδο της «Σαφήνεια της ευθύνης» σε ένα πολιτικό σύστημα όπως δείχνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«However, the EU is simultaneously perfectly suited to low-visibility policy dismantling due to the distributed nature of EU governance, its complex implementation systems, proliferating agencies, and the relative distance of EU institutions from EU citizens and

their insulation from domestic politics (Burns and Tobin 2019; Pollex and Lenschow 2020) » (Lenschow, Burns & Zito, 2020:341-342)

Η σύσταση της ΕΕ είναι καλό παράδειγμα ενός οργανισμού με πολύπλοκη δομή, πολλαπλά επίπεδα γραφειοκρατίας και μόνωσης από την πολιτική κατάσταση των χωρών. Μικρές αλλαγές σε πολιτικές μπορεί να γίνουν απαρατήρητες λόγω της πολύπλοκης σύνθεσης του οργανογράμματος της ΕΕ. Αυτό γεννά αρκετές ευκαιρίες δημιουργίας ΣΑΕ. Όσο περισσότερα επίπεδα μόνωσης έχει μία οντότητα από τους κριτές της τόσο μικρότερη είναι η σαφήνεια της ευθύνης και πιο δύσκολη η ικανότητα του κοινού να αναγνωρίσει ποίος είναι υπεύθυνος σε περίπτωση αρνητικών επιπτώσεων.

Συμπέρασμα

Η υβριδική δομή της ΕΕ επιτρέπει την ανάπτυξη ΣΑΕ και την ικανότητα πολιτικοποίησης θεμάτων από τα κράτη μέλη που η επιτροπή της ΕΕ θεωρεί τεχνοκρατικά όπως οι Ευρωπαϊκές διαδικασίες για το περιβάλλον. Η ΕΕ για να αντιμετωπίσει τις πολιτικοποιημένες επιθέσεις από τα κράτη μέλη κάποιες φορές βγάζει τον μανδύα της τεχνοκρατικής της φύσης και υιοθετεί πολιτικής φύσεως θέσεις και συμπεριφορές. Μεταφέρει την εξουσία της απάντησης των κατηγοριών από τους επιτρόπους προς τα πάνω στον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και το υπουργικό συμβούλιο.

Άρθρο 10: A Guide to Benchmarking COVID-19 Performance Data

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public Administration Review» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία έχει να κάνει σχέση με την δημόσια υπηρεσία και την διαχείριση της δημόσιας υπηρεσίας.

Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Bert George είναι καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Γκεντ του Βελγίου στο τμήμα δημόσιας διακυβέρνησης και διοίκησης, ο Bram Verschuere είναι καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Γκεντ του Βελγίου στο τμήμα δημόσιας διακυβέρνησης και διοίκησης, η Ellen Wayenberg είναι καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο του Γκεντ του Βελγίου στο τμήμα δημόσιας διακυβέρνησης και διοίκησης και ο Bishoy Zaki είναι καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Γκεντ του Βελγίου στο τμήμα δημόσιας διακυβέρνησης και διοίκησης

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο

συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και χρήση των κατηγοριών «λόγω επέκτασης της γνώσης» και «λόγω σύγχυσης» (Bert et al., 2020:696)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό αναδεικνύεται η σημασία της δομής του πολιτικού συστήματος. Η έρευνα εστιάζεται στην εκτίμηση δεδομένων σχετικά με τον κορονοϊό. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος» και των ΣΑΕ:

« For instance, in the United States, the federal government left many decisions to the states as opposed to playing a strong leadership role itself (Kettl 2020). In other federal countries, such as Belgium and Germany, we observe tensions between the federal government and regional governments, the former aiming at nationwide policies and the latter relying on regional competences to develop their own and sometimes conflicting policies... ...Similarly, engaging nonstate actors such as private resources and volunteers has proven an effective strategy in Taiwan (Huang 2020). » (Bert, Verschuere, Wayenberg & Zaki, 2020:697).

Στις ΗΠΑ η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έδωσε πλήρη εξουσιοδότηση στις πολιτείες να αντιμετωπίσουν την πανδημία όπως θέλουν. Έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως και συγκεκριμένα «Σκληρής εξουσιοδότησης της ευθύνης»

Στο Βέλγιο και στην Γερμανία χώρες επίσης με ομοσπονδιακό πολίτευμα η ομοσπονδιακή κυβέρνηση κράτησε την εξουσία όσο αφορά την αντιμετώπιση της πανδημίας δημιουργώντας διαδικασίες με τις οποίες όλα τα επί μέρους κρατίδια έπρεπε να ακολουθήσουν. Οι ομόσπονδες κυβερνήσεις εφαρμόζουν διαδικαστικής φύσεως ΣΑΕ δημιουργώντας διαδικασίες τις οποίες τα ομόσπονδα κρατίδια πρέπει να ακολουθήσουν. Τα ομόσπονδα κρατίδια είχαν συγκρούσεις με την κεντρική κυβέρνηση διότι ήθελαν να ακολουθήσουν δικές τους διαδικασίες και λογικά εφάρμοσαν ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως «Νικητής σε λογομαχία» και προληπτικής φύσεως, «Πρωτοκολλοποίηση»

Στις ΗΠΑ η ομοσπονδιακή κυβέρνηση άφησε αρκετές από τις αποφάσεις στις πολιτειακές κυβερνήσεις. Αυτό τώρα εσκεμμένο ή άθελο είναι μία ΣΑΕ, γραφειοκρατικής, προληπτικής φύσης διακριτικής απομάκρυνσης. Με το να μην αναλαμβάνουν την ευθύνη δημιουργώντας διαδικασίες πώς να αντιμετωπιστεί η κρίση η ομοσπονδιακή κυβέρνηση κρατά αποστάσεις. Αν οι αποφάσεις των πολιτειών έχουν επιτυχία τότε οι πολιτείες παίρνουν τα εύσημα και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση όχι αλλά ούτε και το φταίξιμο σε περίπτωση που οι αποφάσεις των πολιτειών οδηγήσουν σε αρνητικά αποτελέσματα για του πολίτες.

Στο Βέλγιο και στην Γερμανία όπου επίσης είναι ομοσπονδιακές κυβερνήσεις έγινε προσπάθεια από τις ομοσπονδιακές κυβερνήσεις να εφαρμόσουν διαδικασίες ενιαίες για όλα τα ομόσπονδα κρατίδια. Αυτό δημιούργησε εντάσεις μεταξύ των κρατιδίων και της κεντρικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

Αυτό μπορεί να σημαίνει κάποια πράγματα: Πρώτον: Τόσο η κεντρική κυβέρνηση όσο και οι ομόσπονδες κυβερνήσεις δεν έχουν πρόβλημα να πάρουν την ευθύνη των αποφάσεων πάνω τους, για αυτό υπάρχει και η τριβή μεταξύ τους.

Δεύτερον: Η κεντρική κυβέρνηση μπορεί να κατηγορήσει τις πολιτειακές κυβερνήσεις ότι δεν ακολουθούν τις οδηγίες της με ΣΑΕ «αποδιοπομπαίος τράγος».

Τρίτον: Οι πολιτειακές κυβερνήσεις μπορεί να κατηγορήσουν την κεντρική κυβέρνηση ότι ακολουθούν ακριβώς τις οδηγίες της κεντρικής κυβέρνησης εφαρμόζοντας ΣΑΕ «Πρωτοκολλοποίησης» και ότι τυχούσες αποτυχίες οφείλονται αποκλειστικά στις οδηγίες της κεντρικής κυβέρνησης.

Στην Ταϊβάν έγινε εφαρμογή γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ, «Συνεργασίες μεταξύ οργανισμών» έγιναν συνεργασίες με ιδιωτικούς οργανισμούς μοιράζοντας έτσι πιθανή μελλοντική ευθύνη για αρνητικές επιπτώσεις.

Στην Ταϊβάν έγινε συνεργασία με τρίτα μέρη, ιδιωτικοί πόροι. Αυτό είναι ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, απόδοση ευθυνών και «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» των αποφάσεων σε τρίτα μέρη. Κλασσική τακτική, αν πετύχει η ανάθεση του έργου τα εύσημα πάνε στην κυβέρνηση αν αποτύχει το φταίξιμο πέφτει στην ιδιωτική εταιρεία που το ανέλαβε

Η πιο κάτω δήλωση δείχνει την σχέση της προβληματοποίησης των ΣΑΕ με την μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«The measurement of strategy and policy includes both a quantitative and a qualitative component. The Oxford COVID-19 Government Response Tracker (Blavatnik School of Government, University of Oxford) offers a per-country score based on 17 indicators of responses from governments to COVID-19... ..However, this is not without its downsides, as a ranking of countries is never far away based on the index, and thus it can become more of a political tool used for credit taking and blame avoidance strategies as opposed to really stimulating learning and knowledge sharing (Nielsen and Baekgaard 2015).» (Bert, Verschuere, Wayenberg & Zaki, 2020:697).

Παράδειγμα όπου κάτι που έχει κτιστεί για επιστημονικούς σκοπούς (κατάλογος χωρών όπου φαίνεται η πρόοδος της κάθε χώρας σχετικά με την πανδημία - Oxford COVID-19

Government Response Tracker.) έχει μετατραπεί από τους πολιτικούς των χωρών σε πολιτικό εργαλείο απονομής ευσήμων ή απόδοσης κατηγοριών και χρήση ΣΑΕ.

Συμπέρασμα

Διαφορετικές χώρες με παρόμοια πολιτική δομή εφάρμοσαν διαφορετικές ΣΑΕ για την αποφυγή της ευθύνης με διαφορετικά αποτελέσματα για αυτό είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψιν τόσο τα αποτελέσματα των πολιτικών μέτρων αλλά και τις επιπτώσεις των μέτρων αυτών στους πολίτες.

Άρθρο 11: Explaining perceptions of autonomy in the last chain of delegation

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public policy and Administration» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία έχει να κάνει γενικά με το πεδίο των δημόσιων διαδικασιών και διοίκησης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Patricia Silva επίκουρη καθηγήτρια και ο Carlos Jalali αναπληρωτής καθηγητής ερευνητής στο πανεπιστήμιο του Αβείρο στην Πορτογαλία στο τμήμα κοινωνικών, πολιτικών και εδαφικών επιστημών.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση των υποκατηγοριών «λόγω μη επαρκούς έρευνας», «λόγω παράβλεψης» και «λόγω έλλειψης εμπειρικών δεδομένων» (Silva & Jalali, 2020:425)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Δομή του πολιτικού συστήματος, εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία και σαφήνεια της ευθύνης. Η έρευνα εστιάζεται στις αντιλήψεις και τις προοπτικές των γραφειοκρατών σχετικά με το επίπεδο της αυτονομίας τους όταν εξουσιοδοτούνται από το πολιτικό σύστημα για την υλοποίηση εργασιών.

Η μεταβλητή «δομή του πολιτικού συστήματος» επιτρέπει την εφαρμογή ΣΑΕ όπως φαίνεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

«Delegation occurs because the agent controls information, skills or simply time that the principal lacks (Huber, 2000).» (Silva & Jalali, 2020:426)

Ανάθεση εξουσίας υπάρχει όταν η αναθέτουσα αρχή δεν έχει ένα ή όλα από τα ακόλουθα: Πρώτον, θεωρητική γνώση (Πληροφορίες), δεύτερον, πρακτική γνώση (Δεξιότητες) και τρίτον, έλλειψη χρόνου. Άρα αυτές οι τρεις μεταβλητές μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ενδείξεις ύπαρξης ανάθεσης ή όχι και ακολούθως ενδείξεις για ύπαρξη ΣΑΕ ή όχι. Έχουμε δει ότι οι αναθέσεις εξουσιών πάντα συνοδεύονται από ΣΑΕ τόσο από την αναθέτουσα αρχή όσο και από τους οργανισμούς που τους γίνεται η ανάθεση.

Στο ίδιο ύφος και η πιο κάτω δήλωση όπου δείχνεται η σχέση μεταξύ της εφαρμογής των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομής του πολιτικού συστήματος»:

«Limiting discretion – for example, through enacting legislation with specific policy details and instructions – would be a risky strategy for politicians as they might be unaware of the potential outcomes of certain policies (Huber and Shipan, 2000).» (Silva & Jalali, 2020:426).

Ο περιορισμός της διακριτικής ευχέρειας από τους πολιτικούς όταν δεν γνωρίζουν το αποτέλεσμα της εφαρμογής κάποιων πολιτικών είναι μία ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως.

Οι πολιτικοί όταν γνωρίζουν εκ των προτέρων ότι δεν μπορούν να τιμωρήσουν τους γραφειοκράτες για καθήκοντα που τους αναθέτουν τους παρέχουν περιορισμένη ευχέρεια όσο αφορά τις εξουσίες που μπορούν να χρησιμοποιήσουν και κρατάνε για τον εαυτό τους περισσότερο έλεγχο και εξουσία.

Αν όμως μπορούν να τιμωρήσουν τους γραφειοκράτες τότε τους δίνεται περισσότερη ευχέρεια κινήσεων για να υλοποιήσουν το έργο.

Τώρα οι ΣΑΕ στα δύο σενάρια μπορεί να εξελιχτεί ως εξής:

1ο σενάριο: Οι πολιτικοί δεν μπορούν να τιμωρήσουν τους γραφειοκράτες οπότε τους εξουσιοδοτούν με περιορισμένες ελευθερίες όσο αφορά την υλοποίηση ενός έργου. Εδώ πάλι σημαντικό σημείο είναι οι λεπτομέρειες της συμφωνίας. Η ευθύνη εδώ βαραίνει περισσότερο την αναθέτουσα αρχή (πολιτικοί) διότι έχουν το μεγαλύτερο κομμάτι της εξουσίας συν το γεγονός και την ευθύνη επιλογής των αναδόχων. Εδώ ο ανάδοχος σε περίπτωση αποτυχίας το μερίδιο της ευθύνης είναι λιγότερο διότι μπορεί να κάνει χρήση ΣΑΕ «Πρωτοκολλοποίησης» (εγώ έκανα ότι μου είπαν) καθώς επίσης και την δικαιολογία ότι δεν του έδωσαν την απαραίτητη ελευθερία και εξουσία για να υλοποιήσει το έργο σωστά.

2ο σενάριο: Οι πολιτικοί μπορούν να τιμωρήσουν τους γραφειοκράτες οπότε τους εξουσιοδοτούν με περισσότερες ελευθερίες όσο αφορά την υλοποίηση ενός έργου. Εδώ την ευθύνη την έχει σε μεγαλύτερο βαθμό ο ανάδοχος, σε περίπτωση αποτυχίας η

αναθέτουσα αρχή μπορεί να κατηγορηθεί για την επιλογή του συγκεκριμένου πρακτορείου αλλά για την υλοποίηση πρωτίστως κατηγορείται ο ανάδοχος. Το επιχείρημα «τα χέρια μου ήταν δεμένα διότι δεν με άφησαν να κάνω αυτό που πρέπει» λόγω περιορισμού εξουσιών δεν υφίσταται σε αυτή την περίπτωση.

Η μεταβλητή «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογομαχία» διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των ΣΑΕ όπως απεικονίζεται στο παρακάτω απόσπασμα:

«The ally principle also promotes the aligning of preferences between the minister and bureaucrats. A relatively recent trend in research has argued that principle-agent problems can be potentially mitigated through government usage of ex ante screening instruments, such as the power to appoint top civil servants, which reduces agency losses and ensures the agents' responsiveness towards governments' policy preferences (Diamond, 2017)». (Silva & Jalali, 2020:427)

Οι κυβερνήσεις τείνουν να διορίζουν άτομα τα οποία συμφωνούν με τις πολιτικές και τις διαδικασίες της έτσι ώστε σε περίπτωση καταστάσεων όπως εκλογών ή ψήφιση νόμων οι απώλειες από αντιδράσεις της γραφειοκρατίας του πολιτικού συστήματος της χώρας να είναι περιορισμένες. Αυτό είναι ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» και «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού».

Η «σαφήνεια της Ευθύνης» είναι και αυτή μία μεταβλητή η οποία επηρεάζει την προβληματοποίηση των ΣΑΕ όπως εμφανίζεται στο πιο κάτω κείμενο:

«The effect of policy uncertainty is considered to be the most important principle in delegation (Pollack, 2002). It posits that as the need for expertise increases, more discretion will be delegated (Epstein and Halloran, 1999)». (Silva & Jalali, 2020:426)

Η πολιτική ασάφεια/αστάθεια είναι βασική αρχή της εξουσιοδότησης. Όσο περισσότερη εξειδίκευση απαιτείται τόσο περισσότερη διακριτική ευχέρεια δίνεται.

Εδώ έχουμε, ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως και η διαφάνεια της εξουσιοδότησης εξαρτάται από την συμφωνία μεταξύ αναθέτουσας αρχής και των αναδόχων. Αν η αναθέτουσα αρχή δεν έχει τις γνώσεις για την υλοποίηση κάποιου έργου δίνει περισσότερες εξουσίες στον ανάδοχο. Τώρα αυτό έχει το χαρακτηριστικό ότι σε περίπτωση αποτυχίας οι κατηγορίες θα πέσουν σε μεγάλο βαθμό στον ανάδοχο και σε λιγότερο βαθμό στην αναθέτουσα αρχή. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να χρησιμοποιήσει την ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίος τράγος» και ο ανάδοχος μπορεί να χρησιμοποιήσει την ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως «Πρωτοκολλοποίηση»

Επίσης το πιο κάτω κείμενο διακρίνεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «σαφήνεια της ευθύνης» και της ανάπτυξης των ΣΑΕ:

«Conflicts among principals emerge under coalition governments ... Political uncertainty also emerges in contexts of high portfolio volatility. Accordingly, it is unlikely that politicians grant greater leeway to bureaucrats when they feel it is unlikely that they will control the political process in the future (Huber and Shipan, 2008)» (Silva & Jalali, 2020:426)

Οι κυβερνήσεις που αποτελούνται από πολλές πολιτικές δυνάμεις τείνουν να έχουν συγκρούσεις μεταξύ των μελών που την απαρτίζουν.

Αν οι πολιτικοί έχουν την αίσθηση ότι δεν μπορούν να ελέγξουν την πολιτική διαδικασία στο μέλλον,- ύπαρξη ασάφειας - τότε περιορίζουν τα περιθώρια αυτονομίας των γραφειοκρατών εφαρμόζοντας ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως.

Συμπέρασμα

Η ικανότητα του πολιτικού συστήματος να ελέγξει την γραφειοκρατία του κράτους σε καταστάσεις εξουσιοδοτήσεων είναι το αντικείμενο της έρευνας αυτής. Η αυτονομία της γραφειοκρατίας του κράτους όταν εξουσιοδοτούνται από το πολιτικό σύστημα για την διεξαγωγή εργασιών εξαρτάται από την εγγύτητα και την διάρκεια των εκλογικών κύκλων και το πόσο γνωστό είναι στους πολίτες η εργασία που επιτελούν (αλλαγή διαδικασιών κτλ.). ΣΑΕ χρησιμοποιούνται και από το πολιτικό σύστημα και από τους γραφειοκράτες για αποφυγή της ευθύνης ή την διεκδίκηση των ευσήμων.

Άρθρο 12: Expertise, politics and public opinion at the crossroads of the European Commission's decision making

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «International Review of Public Policy» το οποίο δημοσιεύει έρευνα η οποία έχει να κάνει με τις δημόσιες διαδικασίες στις κοινωνικές επιστήμες. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Giulia Bazzan επίκουρος καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο του Τιλμπουργκ στην Ολλανδία στο τμήμα δημόσιας διοίκησης /διακυβέρνησης και η Marta Migliori είναι συνεργάτης ερευνητής στο κέντρο Jacques Delors και λέκτορας ευρωπαϊκών σπουδών στο πανεπιστήμιο της Μάλτας.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι

οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και

χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και επίσης χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης» (Bazzan & Migliorati, 2020:69).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας και τον ρόλο των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της ΕΕ και στην περίπτωση ανανέωσης της άδειας χρήσης της ουσίας γλυφοσάτης ενός μη εκλεκτικού ζιζανιοκτόνου.

Στο πιο κάτω απόσπασμα εκφράζεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος» και των ΣΑΕ:

« Given that the Commission is the most important actor taking risk-management decisions at the EU level, for example to renew a license or to withdraw a dangerous substance, it does bear high political costs for unpopular decisions. Hence, if the Commission is exposed to public scrutiny, it plays a role not only as a technocratic actor, but also as a political one. If an issue debated in comitology comes into the public domain, the Commission has reputational incentives to protect its image by enacting political strategies such as delaying and blame-shifting on the one hand, and by seeking compromise-based solutions in response to concerns raised by consumers on the other. » (Bazzan & Migliorati, 2020:69-72)

Η ΕΕ από τεχνοκρατική οντότητα αποφάσεων μετατρέπεται σε πολιτική οντότητα όπου απαντά σε κατηγορίες των κρατών μελών και λαμβάνει υπόψιν της την γνώμη των πολιτών. Αυτή η αλλαγή μπορεί να θεωρηθεί ως αντιδραστική φύσεως ΣΑΕ από την ΕΕπ για την υπεράσπιση των διαδικασιών και πολιτικών της. Είναι εφαρμογή της υποκατηγορίας «Νικητής σε λογομαχία» παρέχοντας πειστικές δικαιολογίες και επεξηγήσεις στα κράτη μέλη.

Η πιο κάτω δήλωση δείχνει την σχέση της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος» με την προβληματοποίηση των ΣΑΕ:

«In our case we find that with the increase of issue visibility and subsequent politicisation, the Commission progressively abandons purely technocratic behaviour. First, it puts in place political strategies such as delays and blame shifting to release itself from the burden of unpopular decisions. Second, it seeks to respond to concerns expressed by consumers by proposing compromise-based measures closer to public interest. Ultimately, we show how the outcome of the policy process is mediated by politicisation and characterised by a shift from technocratic to responsive decision-making. » (Bazzan & Migliorati, 2020:69-70)

Όταν ένα θέμα γίνεται πιο πολιτικό ή απειλεί την εικόνα και ταυτότητα της ΕΕ η ΕΕ εφαρμόζει ΣΑΕ για να προστατευτεί συνήθως αντιδραστικής φύσεως. (Καθυστερήσεις

στην λήψη αποφάσεων, μετατόπιση της ευθύνης σε άλλους, συμβιβάζεται με τις επιθυμίες των πολιτών)

Η μεταβλητή της «δομής του πολιτικού συστήματος και η σχέση της με τις ΣΑΕ απεικονίζεται στο πιο κάτω κείμενο:

«Comitology committees are listed among the 'least transparent policy-making processes in the democratic world' (Shapiro, 1997), and are traditionally conceived as means of intergovernmental control of the functions of the Commission» (Bazzan & Migliorati, 2020:69-70)

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει ένα διακρατικό γραφειοκρατικό δίκτυο το οποίο ελέγχεται από επιτροπές οι οποίες επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την κεντρική επιτροπή της ΕΕ και είναι ένα από τα λιγότερο δίκτυα διαφάνειας όσο αφορά την λειτουργία και την δημιουργία διαδικασιών. Αυτό είναι εφαρμογή ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως από την ΕΕ για τον έλεγχο των διαδικασιών που δημιουργεί και εφαρμόζει στην επικράτεια της.

Το ότι θεωρούνται μη διαφανείς διαδικασίες μπορεί να χρησιμοποιηθεί από πολιτικούς και άλλους παράγοντες ως όπλο εναντίον της ΕΕ οπότε η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει ΣΑΕ για τις κατηγορίες αυτές. Μία ΣΑΕ από την ΕΕ είναι να κάνει τις διαδικασίες πιο διαφανείς αν πραγματικά δεν είναι ή να ενημερώσει τον κόσμο για τις πραγματικές λειτουργίες αυτές έτσι ώστε η εσφαλμένη εντύπωση ότι είναι αδιαφανείς αυτές οι διαδικασίες να εξαλείψει. Φυσικά, ο λόγος της αδιαφάνειας μπορεί να είναι και ΣΑΕ εκ μέρους της ΕΕ έτσι ώστε να μην μαθαίνει το κοινό το τί πραγματικά γίνεται.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται ο ρόλος που διαδραματίζει η «δομή του πολιτικού συστήματος» σε σχέση με την ανάπτυξη των ΣΑΕ:

«Empirical evidence shows that cases of 'no opinion' happen especially in the field of product safety, because these areas are characterized by considerable tension between scientific opinions and policy preferences. The reasons underlying these voting outcomes derive from the uncertainty with regard to the potential adverse effects on public health and the environment of some of these substances, and the consequent resorting to the precautionary principle¹ of some member » (Bazzan & Migliorati, 2020:71)

Στις επιτροπές τα μέλη κράτη έχουν την δυνατότητα να ψηφίσουν την επιλογή «χωρίς γνώμη» (no opinion) για θέματα τα οποία υπάρχει ασάφεια για το αν είναι ασφαλές ένα προϊόν ή όχι. Αυτή είναι ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως και είναι «Διατήρηση χαμηλών τόνων».

ΣΕ αυτό το απόσπασμα δείχνεται η σύνδεση μεταξύ της «δομής του πολιτικού συστήματος» και της ανάπτυξης ΣΑΕ:

«Especially when it is delegated tasks in very complex areas, requiring expertise that its officials do not have, the Commission relies substantially on the advice of EU agencies (Migliorati, 2019). Previous scholarly accounts have stressed how, for example, the European Medicines Agency (EMA) has gained de facto decision-making powers over time, and in most instances the agency's recommendation is simply adopted by the Commission as policy without any further investigation (Sabel & Zeitlin, 2008) » (Bazzan & Migliorati, 2020:72)

Η ΕΕ υιοθετεί ακριβώς το τί λένε οι ιατρικές υπηρεσίες τότε αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον της από τα κράτη μέλη και είναι και λόγος να αναπτύξει ΣΑΕ για να αντικρούσει αυτές τις κατηγορίες. Εδώ η ΕΕ υιοθετεί τις αποφάσεις του Οργανισμού φαρμάκων λόγω έλλειψης γνώσεων που είναι ένα από τα τρία σημεία που μία οντότητα κάνει «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» τα άλλα δύο είναι η έλλειψη χρόνου και οι ύπαρξη δεξιοτήτων. Εδώ τώρα σίγουρα υπάρχουν ΣΑΕ τόσο από την ΕΕ, από τον οργανισμό φαρμάκων και από τις επιτροπές που απαρτίζονται από τις χώρες μέλη.

Οι δύο στάσεις της ΕΕ, σε τεχνοκρατικό επίπεδο δεν έχει επαφή με το κοινό, σε γραφειοκρατικό επίπεδο όπου χρειάζεται να συμπεριφερθεί ως δημόσιος υπάλληλος πρώτης γραμμής εφαρμόζει ΣΑΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται πώς η ανάπτυξη ΣΑΕ εξαρτάται από την «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«The Commission initially responded to this escalation in visibility in a largely technocratic way, without releasing public statements, and by simply giving to the EFSA, on 30 April 2015, a further mandate to consider the IARC's publication in its final assessment⁸. For this reason, the EFSA's deadline was extended, and the agency delivered its risk assessment report on 12 November 2015 arguing that 'Glyphosate is unlikely to pose a carcinogenic hazard to humans' (EFSA, 2015). This opinion, which went utterly against the IARC's assessment, met on the one hand an outraged reaction from the scientific community, exemplified by an open letter sent by a scholar, Professor Christopher J. Portier, and co-signed by 95 scientists on November 27, 2015¹⁰. On the other, it was welcomed by farmers' associations and Glyphosate producers¹¹, for which the stakes of renewal were very high. » (Bazzan & Migliorati, 2020:79)

Όταν το πρόβλημα της γλυφosatής, ζιζανιοκτόνου ήρθε στην επιφάνεια η ΕΕ εφάρμοσε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως «Εξουσιοδότηση της ευθύνης την ευρωπαϊκή αρχή για την ασφάλεια του φαγητού (EFSA) για να αξιολογήσει το εν λόγω ζιζανιοκτόνο. Εδώ η ΕΕ αντιμετωπίζει ένα δίλλημα, οι επιστήμονες λένε ότι το εν λόγω ζιζανιοκτόνο είναι καρκινογόνο η επιτροπή που της έγινε ανάθεση για ανανέωση της άδειας του Glyphosate λέει ότι δεν είναι! Ποιές ΣΑΕ εφάρμοσε η ΕΕ για να διατηρήσει την εικόνα της ως σοβαρός οργανισμός που κατασκευάζει πολιτικές βασισμένες σε ειδικούς και

επιστημονικά στοιχεία; Έχει τους επιστήμονες από την μια μεριά και τα ΜΜΕ και τους γεωργούς και τις εταιρείες που πωλούν την γλυφοσάτη από την άλλη.

Εδώ η ΕΕ δεν έλαβε υπόψιν τα αποτελέσματα των επιστημόνων ότι η ουσία Glyphosate είναι καρκινογόνα, εφάρμοσε ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως.

Στο πιο κάτω απόσπασμα απεικονίζεται η σύνδεση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»

«As the license was due to expire on 30 June 2016, Commissioner Andriukaitis gave a press release on 1st June, wishing a rapid agreement and claiming that the 'ball is now in the Member States' court'16 as regards the re-approval. Eventually, it decided to extend Glyphosate's license for an extra 18 months, pending a further assessment of the substance classification by the European Chemicals Agency (ECHA).» (Bazzan & Migliorati, 2020:79-80)

Όταν τα κράτη μέλη δεν καταλήξαν σε απόφαση η ΕΕ επέκτεινε την άδεια χρήσης της γλυφοσάτης και κατηγόρησε τα κράτη μέλη για την αναποφασιστικότητα τους εφαρμόζοντας ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίου τράγος» και πρότεινε αλλαγές στην διαδικασίες λήψης αποφάσεων . Έχουμε εφαρμογή αντιδραστικών ΣΑΕ (επέκταση της άδειας χρήσης) και διαδικαστικών ΣΑΕ με πρόταση αλλαγής των διαδικασιών έτσι ώστε τέτοιο συμβάν να μην επαναληφθεί.

Όταν η άδεια ανανέωσης της γλυφοσάτης τελείωνε τον Ιούνιο του 2016 ο επίτροπος Andriukaitis έριξε την ευθύνη της μη ανανέωσης στα κράτη μέλη εφαρμόζοντας ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης»

Η μεταβλητή «ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση της ευθύνης» διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο ανάπτυξης των ΣΑΕ:

«According to previous research, the politicisation of EU integration in general is composed of three dimensions...The first one is salience...The second is polarization...The third is mobilization...» (Bazzan, & Migliorati, 2020:75)

Οι πιο κάτω παράγοντες καθορίζουν αν η ΕΕ εφαρμόσει ΣΑΕ για να απαντήσει πολιτικά στους πολιτικούς κατηγορούς της. Πόσο επίκαιρο είναι το πρόβλημα (ΜΜΕ), Πόση πόλωση προκαλεί το συγκεκριμένο πρόβλημα και πόσοι πολίτες ασχολούνται με αυτό.

Συμπέρασμα

Η ΕΕ αφαιρεί τον μανδύα της τεχνοκρατικής της φύσης όταν η εικόνα και το κύρος της απειλούνται να αμαυρωθεί μεν η πρώτη και να κατακρημνιστεί το δεύτερο. Θέματα τα οποία πολιτικοποιούνται από τα κράτη μέλη και είναι στην επικαιρότητα των ΜΜΕ είναι

και τα θέματα στα οποία η ΕΕ απαντά με πολιτικούς όρους εφαρμόζοντας ταυτόχρονα και ΣΑΕ για να αποφύγει την ευθύνη.

Άρθρο 13: How blame and credit expectations affect support for innovation

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public policy and Administration» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία έχει να κάνει γενικά με το πεδίο των δημόσιων διαδικασιών και διοίκησης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Krista Timeus ερευνήτρια σε Ινστιτούτο για την δημόσια διακυβέρνηση στην Βαρκελώνη της Ισπανίας και η Jessica Breaugh ανώτερος λέκτορας στο ESCP business school της ΕΕ. Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση των υποκατηγοριών «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Timeus & Breaugh, 2020:2) και «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας». (Timeus & Breaugh, 2020:2, 4-5). Στην προβληματοποίηση έκαναν χρήση της υποκατηγορίας «αμφισβήτηση εικασιών». (Timeus & Breaugh, 2020:3-4, 6).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε την μεταβλητή: Κυβερνητικές διαδικασίες. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των προσδοκιών απονομής ευσήμων ή ευθυνών και πώς επηρεάζουν την ανάπτυξη καινοτόμων πρωτοβουλιών ή όχι.

Το πιο κάτω απόσπασμα δείχνει την ανάπτυξη των ΣΑΕ σε σχέση με την μεταβλητή «κυβερνητικές διαδικασίες»

«This paper is a first attempt to test how heavily blame or credit expectations affect people's support for innovative policies.» (Timeus, & Breaugh, 2020:2).

Οι δημόσιοι υπάλληλοι συνήθως είναι διστακτικοί να προτείνουν καινούργιες ιδέες διότι δεν θέλουν να κατηγορηθούν στην περίπτωση που οι ιδέες τους έχουν αρνητικές επιπτώσεις. Αυτή είναι ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «Διατήρηση χαμηλών τόνων».

Στο παρακάτω απόσπασμα φαίνεται η προβληματοποίηση των ΣΑΕ σε σχέση με την μεταβλητή «κυβερνητικές διαδικασίες»

« ... in their decision-making, politicians and bureaucrats will consider the risk of getting blamed for policies that have caused or could cause some harm or loss if they think such blame will affect their reputation, chance of being promoted, current position, remuneration, etc.» (Timeus, & Breugh, 2020:4).

Οι γραφειοκράτες και οι πολιτικοί λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε σε περίπτωση αποτυχίας των επιλογών τους να μην κατηγορηθούν. Συνήθως εφαρμόζουν ΣΑΕ προληπτικής φύσεως όπως διαδικαστικής και γραφειοκρατικής φύσης. Στο επόμενο απόσπασμα απεικονίζεται η σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» και ΣΑΕ:

«Robust research in psychology and behavioural economics has shown that when people make decisions under uncertainty (such as during innovation), they are likely to base their decision on the potential losses they foresee rather than on the potential gains (Kahneman and Tversky, 1979). According to this 'prospect theory', loss-averse behaviour is due to the human tendency to exhibit a 'negativity bias': the tendency to give more attention and value to negative information (losses) than to positive information (gains).» (Timeus, & Breugh, 2020:5).

Τα άτομα τείνουν να δίνουν περισσότερη σημασία σε αρνητικές πληροφορίες παρά σε θετικές πληροφορίες, αυτό οδηγεί σε συμπεριφορές όπου προτιμούν να αποφύγουν ζημιογόνες καταστάσεις παρά να κερδίσουν κάτι επωφελές. Οπότε εφαρμόζουν προληπτικές ΣΑΕ για να αποφύγουν τυχών μελλοντικές αρνητικές καταστάσεις.

Στο ακόλουθο απόσπασμα διακρίνεται η σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» και ΣΑΕ:

« Here the study expected that the more people think that a policy is 'good' for the community of users, the more they will support it. The study also included a variable to control for risk perception based on the assumptions in the literature about how risk aversion affects willingness to innovate (Borins, 2001; Howlett, 2014). Based on blame avoidance theory and the insights of prospect theory, it is expected that the more people consider a programme risky, the fewer people will be willing to support it. Political ideology was also accounted for by including a measure of the extent to which people think the state should play a large role in social service provision. Here the assumption is that people who agree that the state should play a large role in social services (i.e. a left-leaning political orientation), might be more likely to support the innovations that are included in the survey (Taylor, 2006) ». (Timeus, & Breugh, 2020:7).

Πιο κάτω γίνεται παράθεση παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν την εφαρμογή ΣΑΕ ή όχι. Αν τα άτομα θεωρούνε μία διαδικασία ευεργετική ή όχι, η αντίληψη που έχουν για επικίνδυνες καταστάσεις και την πολιτική τους ιδεολογία. Μεταβλητές ελέγχου οι οποίες παίρνονται από την θεωρία αποφυγής ευθύνης και με τις οποίες οι ερευνητές συμφωνούν. Με απλά λόγια, αυτό το κείμενο αφορά το πώς οι άνθρωποι αποφασίζουν αν τους αρέσουν ορισμένα δημόσια προγράμματα. Οι ερευνητές εξετάζουν διάφορα

πράγματα που μπορεί να επηρεάσουν αυτή την απόφαση. Πρώτον, εξετάζουν εάν οι άνθρωποι πιστεύουν ότι ένα πρόγραμμα είναι καλή ιδέα. Περιμένουν ότι εάν οι άνθρωποι πιστεύουν ότι ένα πρόγραμμα είναι καλό για την κοινότητα, το υποστηρίζουν περισσότερο. Δεύτερον, εξετάζουν πόσο επικίνδυνο πιστεύουν οι άνθρωποι ένα πρόγραμμα. Εάν οι άνθρωποι βλέπουν ένα πρόγραμμα ως πολύ επικίνδυνο, μπορεί να μην θέλουν να το υποστηρίξουν. Τέλος, λαμβάνουν υπόψη τις πολιτικές πεποιθήσεις των ανθρώπων. Εάν κάποιος πιστεύει ότι η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει πολλές κοινωνικές υπηρεσίες (όπως υγειονομική περίθαλψη ή εκπαίδευση), μπορεί να είναι πιο πιθανό να υποστηρίξει νέες ιδέες και προγράμματα.

Έτσι, οι ερευνητές προσπαθούν να καταλάβουν εάν αυτοί οι παράγοντες - εάν ένα πρόγραμμα θεωρείται καλό, επικίνδυνο ή επηρεάζεται από πολιτικές πεποιθήσεις - επηρεάζουν το αν οι άνθρωποι υποστηρίζουν δημόσια προγράμματα.

Στο απόσπασμα του κειμένου που ακολουθεί φαίνεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» και ΣΑΕ:

«Moreover, the article focuses on an administrative rather than a political context. Many of the literature's assumptions about blame avoidance behaviour are derived from politicians' behaviour but politicians operate under different incentive structures. It is, therefore, worthwhile to test these assumptions on non-political individuals so that recommendations for organisations can be developed on empirical findings rather than untested assumptions. This article directly addresses this gap in the literature. This will also improve recommendations on how to develop the innovation capacity of public organisations.» (Timeus, & Breugh, 2020:6)

Η θεωρία των ΣΑΕ όπως έχει τυποποιηθεί στο βιβλίο του Hood και σε άλλα βιβλία άλλων ερευνητών που ασχολούνται με τις ΣΑΕ πρωτίστως έχουν εφαρμοστεί σε πολιτικού περιεχομένου πεδία. Το συγκεκριμένο άρθρο έχει ερευνήσει αν οι ΣΑΕ έχουν τον ίδιο αντίκτυπο στο διαχειριστικό επίπεδο του δημόσιου τομέα. Στο απόσπασμα του κειμένου που ακολουθεί φαίνεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«A plausible theory based on the findings is that for individuals in the role of designing and implementing innovative social programmes, who are also more protected from public scrutiny, it is more important to ensure that the programme is well designed for the target group. That, by itself, might be sufficient as an anticipatory blame avoidance strategy in innovation processes (Hood, 2011) and other blame concerns might only emerge once a programme actually fails or has problems.» (Timeus, & Breugh, 2020:15)

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η αποφυγή ευθύνης δεν είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό στην λήψη αποφάσεων. Άλλοι παράγοντες όπως καλός σχεδιασμός των

προγραμμάτων είναι πιο αποτελεσματική στρατηγική. Όπως και να έχει πάλι έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ και συγκεκριμένα διαδικαστικού χαρακτήρος διότι καλός σχεδιασμός προγραμμάτων σημαίνει δημιουργία καλών διαδικασιών (policies) οι οποίες έχουν ευεργετικές και θετικές επιπτώσεις στους πολίτες.

Συμπέρασμα

Η υιοθέτηση ΣΑΕ από ανθρώπους που φοβούνται να αναμειχθούν σε έργα τα οποία μπορεί να επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις και αποτελέσματα εξαρτάται από το πεδίο στο οποίο βρίσκεται. Αν το πεδίο είναι της παραδοσιακής πολιτικής τότε ναι αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό. Το πολιτικό κατεστημένο συνήθως αντί να επιδιώξει τα εύσημα μέσω της ανάπτυξης καινοτόμων διαδικασιών προτιμά να εφαρμόσει ΣΑΕ για να αποφύγει τυχών μελλοντικές αρνητικές επιπτώσεις.

Στον διαχειριστικό τομέα όμως της δημόσιας υπηρεσίας περισσότερη σημασία στην ανάπτυξη ή όχι καινοτόμων δραστηριοτήτων δεν είναι ο φόβος της ευθύνης αλλά αν η δραστηριότητα θεωρείται από τον δημόσιο υπάλληλο ως ευεργετική για αυτόν και το περιβάλλον του, αν είναι επικίνδυνο ή όχι και η ιδεολογική του τοποθέτηση διαδραματίζουν ρόλο στην υιοθέτηση καινοτόμων πράξεων.

Άρθρο 14: Advice and Consent in the Era of Global Pandemic: An Introduction to the PSJ Virtual Special Issue in Response to COVID-19 Crisis

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Policy Studies Journal» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση διαφόρων θεμάτων τα οποία ασχολούνται με δημόσιες διαδικασίες. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι οι ερευνητές που εργάζονται στο εν λόγω περιοδικό και το συγκεκριμένο άρθρο είναι μία συνάθροιση 17 άρθρων τα οποία ασχολούνται με την πανδημία του κορονοϊού.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας»

(Jones, 2020:1). και χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». (Jones, 2020:1, 3).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές/δημόσιες διαδικασίες και δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της πανδημίας λόγω του κορονοϊού.

Η πιο κάτω δήλωση δείχνει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«In canvassing these articles, our team identified three emergent themes. The first theme addresses leadership and institutional responses to extreme events. The second theme is related to communications and decision-making processes important to policymaking in a crisis situation. Finally, the third theme directs attention to understanding the impacts of policies aimed specifically at crisis management.» (Jones, 2020:1).

Πιο κάτω γίνεται παράθεση τριών παραγόντων που επηρεάζουν την δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ. Πρώτος παράγοντας είναι σχετικά με την ηγεσία και πώς οι θεσμοί ανταποκρίνονται σε κρίσεις όπως π.χ. η πανδημία. Δεύτερος παράγοντας έχει σχέση με την σημαντικότητα της επικοινωνίας και της λήψης αποφάσεων όσο αφορά την δημιουργία διαδικασιών κατά τη διάρκεια μίας κρίσης. Τρίτος παράγοντας είναι η κατανόηση των επιπτώσεων εφαρμογής των διαδικασιών που σχεδιάστηκαν για διαχείριση της κρίσης.

Το παρακάτω απόσπασμα δείχνει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Lawlor and Crow's (2018) article discusses how policy framing techniques work alongside narrative elements to produce certain approaches to risk framing. This is particularly consequential for policymakers who seek to effectively communicate risk in a national time of crisis and points toward various elements of narrative (e.g., plot, setting, characters, and policy morals) that influence how certain frames will be taken up in media coverage.» (Jones, 2020:4-5).

Η σχέση αυτή αφορά το πως πρέπει να γραφτούν οι πολιτικές έτσι ώστε να μην δοθεί ευκαιρία στα ΜΜΕ για να τους κατηγορήσουν. Άρα κάποιος μπορεί να υποθέσει ότι τα άτομα που γράφουν τις πολιτικές να ενσωματώνουν μέσα σε αυτές ΣΑΕ και αυτές μπορεί να ειπωθεί είναι ο τρόπος σύνταξης των διαδικασιών και ο τρόπος πλαισίωσης των.

Στο παρακάτω κείμενο φαίνεται η σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«We may have policy conflict within one issue frame, as different internal narratives may populate one issue categorization frame that could lead to different risk mitigation behaviors. Thus, it is too limiting to think of this crisis only in terms of frames of health vs. economy; we need to pay attention to the stories people tell (e.g., characters and settings) that lead them to engage (or not) in risk mitigation behaviors» (Jones, 2020:5).

Κατηγορίες οι οποίες πλαισιώνουν τον κορονοϊό μέσω τους πρίσματος της οικονομίας και της δημόσιας υγείας. Είναι σημαντικό να δώσουμε προσοχή στο τί λέει το κοινό, τις ιστορίες και τις προοπτικές του. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να γίνουν αντιληπτές καλύτερα οι διαδικασίες και πώς κατηγοριοποιούνται. Τώρα αυτό θυμίζει την μέθοδο του Φρέιρε όπου πριν πάει να διδάξει ένα χωριό στη Βραζιλία περνούσε αρκετό χρόνο μαθαίνοντας ότι μπορούσε για τον τρόπο ζωής των κατοίκων, συμπεριφορά, έθιμα κτλ. για να μπορέσει να δημιουργήσει τα μαθήματα όσο το δυνατόν πιο κοντά στην ιδιοσυγκρασία τους και στον τρόπο σκέψης τους, κάτι παρόμοιο γίνεται και εδώ ή προτείνεται να γίνεται από τους συγγραφείς του άρθρου αυτού.

Στο παρακάτω κείμενο φαίνεται η σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Policymakers confronted with blame for controversial policy decisions or developments may engage in various forms of blame avoidance to protect their careers and the policies they support. The specific blame avoidance strategies policymakers can credibly employ to contest allegations depend on institutional factors and issue characteristics. When blame pressure is particularly strong, policymakers often frantically deflect blame to all types of actors somehow involved in a policy controversy. However, policy controversies that are very salient and affect many citizens – such as the contested responses of many governments to the COVID-19 crisis – constrain policymakers’ room to maneuver. Then frantic blame deflection runs the risk of appearing incredible because citizens want policymakers to assume responsibility and do everything in their power to address the controversy. » (Jones, 2020:3).

Σε καταστάσεις κρίσεις οι άνθρωποι οι οποίοι κατασκευάζουν διαδικασίες προσπαθούν να εκτρέψουν τις ευθύνες από πάνω τους οι οποίες φέρουν αρνητικές επιπτώσεις. Επειδή όμως κάποιες φορές οι καταστάσεις κρίσεις είναι πολύ σημαντικές όσο αφορά τις αρνητικές συνέπειες των διαδικασιών πάνω στο κοινό (βλέπε Κορονοϊό) τα άτομα αυτά που κατασκευάζουν διαδικασίες δεν έχουν μεγάλο χώρο ελιγμών εφαρμογής ΣΑΕ διότι το κοινό περιμένει από αυτούς να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να δώσουν λύσεις στα προβλήματα.

Μάλλον τα άτομα αυτά που δημιουργούνε διαδικασίες οι ΣΑΕ τους θα είναι αντιδραστικής φύσης μετά την κρίση και πριν την κρίση διαδικαστικής φύσεως, όταν

κατασκευάζουν τις διαδικασίες προσπαθούν να μειώσουν τις αρνητικές συνέπειες των διαδικασιών.

Συμπέρασμα

Σε κρίσιμες καταστάσεις όπως της περίπτωσης του κορονοϊού η εφαρμογή ΣΑΕ από τις κυβερνήσεις που χειρίζονται την κρίση είναι αναμενόμενη και στην συγκεκριμένη περίπτωση θίχτηκε η περίπτωση αλλαγής των δημόσιων/κυβερνητικών διαδικασιών για την αντιμετώπιση της. Η αλλαγή των δημόσιων διαδικασιών συνοδεύεται από δημιουργία και εφαρμογή ΣΑΕ διότι οι κρίσιμες καταστάσεις απαιτούν άμεσες ανταποκρίσεις και αντιδράσεις και βραχυχρόνιες αποφάσεις από τους αξιωματούχους της κυβέρνησης κάτι το οποίο προσελκύει την ανάγκη ανάληψης της ευθύνης σε περίπτωση αρνητικών επιπτώσεων.

Άρθρο 15: The Effect of Performance Information on Frontline Employees' Support for Managerial Policy Initiatives

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of Public Administration Research and Theory» το οποίο δημοσιεύει έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση της επιστήμης και της πρακτικής της δημόσιας διοίκησης. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι: ο Niels Bjørn G Petersen ανώτερος ερευνητής στο πανεπιστήμιο Αάρχους στην Δανία.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά του στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» καθώς και της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης» (Petersen, 2020:534).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό δείχνεται η σημαντικότητα των δημόσιων διαδικασιών. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή εργασίας των δημόσιων υπαλλήλων πρώτης γραμμής.

Στο παρακάτω κείμενο φαίνεται η σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

« Yet, although managers are often the ones initiating policy changes in organizations, frontline employees are the ones who implement them (Lipsky 1980). Thus, it is well known in the public administration literature that the frontline employees' support for policy changes is of the utmost importance for a successful implementation ... Hence, when policies are in discordance with the frontline employees' policy position, they may directly resist or sabotage them (Brehm and Gates 1999). Consequently, to unleash changes in public organizations, managers need to ensure the policy support of their employees. » (Petersen, 2020:533-534)

Οι διαχειριστές, ή τα άτομα τα οποία φτιάχνουν δημόσιες διαδικασίες πρέπει να σιγουρεύονται ότι οι υπάλληλοι πρώτης γραμμής είναι σύμφωνοι με τις διαδικασίες αυτές αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος μη εφαρμογής τους από αυτούς και το χειρότερο που μπορεί να συμβεί είναι εσκεμμένως να τορπιλίσουν την εφαρμογή τους. Εδώ τώρα παίζει ρόλο το σύστημα στο οποίο εργάζονται οι υπάλληλοι πρώτης γραμμής και οι διαχειριστές, μετά έχουμε την ικανότητα ή όχι των διαχειριστών να τιμωρήσουν ή όχι τους υπαλλήλους πρώτης γραμμής μετά την εφαρμογή των διαδικασιών που έχουν δημιουργήσει και οι οποίες ακολουθούνται από τους υπαλλήλους πρώτης γραμμής. Όταν οι διαχειριστές/προϊστάμενοι βλέπουν ότι η απόδοση των υπαλλήλων τους δεν είναι ικανοποιητική εφαρμόζουν διορθωτικές κινήσεις για να αυξήσουν την παραγωγή των υπαλλήλων, εφαρμόζοντας ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως.

Η επιτυχία ή αποτυχία των νέων διορθωτικών διαδικασιών εξαρτάται από την υποστήριξη και αποδοχή ή όχι των υπαλλήλων αυτών των αλλαγών. Εδώ οι υπάλληλοι μπορεί να εφαρμόσουν ΣΑΕ πάλι διαδικαστικής φύσεως, «Πρωτοκολλοποίησης», αντιδραστικής φύσεως όπως «Διατήρηση χαμηλών τόνων», να μην κάνουν τίποτα, ή και αντίσταση και «Νικητής σε λογομαχία» γιατί δεν τους αρέσουν οι αλλαγές.

Στο παρακάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Overall, the findings deliver partial support to the hypotheses. High performance scores increase frontline employees' policy support for managerial initiatives relative to average scores. Yet, contrary to our expectations, there is no direct effect of low performance scores on frontline employees' policy support for managerial initiatives. » (Petersen, 2020:534)

Όταν η απόδοση των υπαλλήλων πρώτης γραμμής είναι υψηλή, οι προϊστάμενοι το βρίσκουν πιο εύκολο να εφαρμόσουν νέα διαδικασίες διότι οι υπάλληλοι είναι υπέρ αυτών των αλλαγών. Ένα αντιθέσει όταν η απόδοση των υπαλλήλων είναι χαμηλή νέες διαδικασίες που προτείνονται από τους προϊσταμένους αντιμετωπίζονται με αδιαφορία και ακόμη με εχθρότητα. Οι προϊστάμενοι εφαρμόζουν ΣΑΕ διαδικασίας είτε για βελτίωση της απόδοσης των υπαλλήλων είτε για να την κάνουν ακόμη πιο αποδοτική.

Στην περίπτωση που οι υπάλληλοι πρώτης γραμμής είναι υποστηρικτικοί προς τις εισηγήσεις των προϊσταμένων έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ διαδικασίας, «Πρωτοκολλοποίησης» και στην περίπτωση που δεν συμφωνούν έχουμε ΣΑΕ αντίδρασης με πιθανές υποκατηγορίες των «Διατήρηση χαμηλών τόνων» δεν κάνουν τίποτα, αδιαφορούν και «Νικητής σε λογομαχία» αντιδρούνε προτάσσοντας επιχειρήματα εναντίον στην πρόταση του προϊσταμένου.

Στο παρακάτω απόσπασμα απεικονίζεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«However, additional exploratory analysis reveals substantial heterogeneous effects. Specifically, when the caseworkers experience high levels of work pressure, they are more likely to support managerial policy initiatives following negative and positive performance scores, whereas low levels of work pressure make the caseworkers less inclined to support policy initiatives.» (Petersen, 2020:535)

Το επίπεδο της πίεσης στην εργασία φαίνεται να διαδραματίζει σοβαρό ρόλο στην υποστήριξη νέων διαδικασιών από τους υπαλλήλους ασχέτως αν η εργασιακή τους απόδοση είναι υψηλή ή χαμηλή. Εν αντιθέσει όταν η πίεση είναι μικρή οι υπάλληλοι δεν είναι πρόθυμοι να στηρίζουν την εφαρμογή νέων διαδικασιών.

Ο λόγος μπορεί να είναι οι υπάλληλοι που εργάζονται περισσότερο είναι λογικόν να κάνουν και περισσότερα λάθη και επίσης να επιβραβεύονται περισσότερο, οπότε θέλουν πολιτικές οι οποίες τους βοηθάνε να περιορίζουν τα λάθη τους αυξάνοντας έτσι την πιθανότητα επιβράβευσης τους. Οι υπάλληλοι οι οποίοι δεν εργάζονται πολύ δεν θέλουν τα αλλάξουν το καθεστώς διότι μπορεί να αυξήσει τον φόρτο εργασίας τους με αποτέλεσμα να κάνουν περισσότερα λάθη με αρνητικές βαθμολογίες για αυτούς.

Στο παρακάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Several studies have demonstrated how performance information activates identity-protective cognition among service users (Christensen 2018), frontline employees (Petersen, Laumann, and Jakobsen 2019) and politicians ... Psychologists have demonstrated that when individuals are confronted with information that threatens their self-worth, they tend—consciously or unconsciously—to employ defensive behaviors to protect or maintain their self-image.» (Petersen, 2020:542-543)

Η ενημέρωση των υπαλλήλων πρώτης γραμμής από τους προϊσταμένους τους ότι η απόδοση τους είναι χαμηλή ενεργοποιεί σε αυτούς δυναμικές ταυτοποιητικού χαρακτήρος. Δηλαδή όταν ένα χαρακτηριστικό της ομάδας απειλείται, στην

συγκεκριμένη περίπτωση η απόδοση τους γίνονται πιο προστατευτικοί ως ομάδα. Αυτή η συμπεριφορά μπορεί να χαρακτηριστεί ως εφαρμογή ΣΑΕ.

Στο παρακάτω απόσπασμα παρέχεται η σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δημόσιες διαδικασίες» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Research suggests that employees attribute credit and blame to managers depending on whether they are exposed to positive or negative organizational performance scores ... Consequently, when frontline employees face data that indicates a poor performance, they may be tempted to attribute responsibility of the poor results to the management in order to avoid blame themselves. Hence, displaying negative performance scores to public employees could cause blame games (Anderson 2009) as well as general feelings of anger and frustration (Vescio et al. 2005). Ultimately, poor performance scores may constitute a barrier for managers' ability to persuade employees to support their initiatives». (Petersen, 2020:536-537)

Οι υπάλληλοι αποδίδουν εύσημα στον προϊστάμενο τους αν έχουν καλές αξιολογήσεις όσο αφορά την απόδοση τους στην εργασία και κατηγορούν τον προϊστάμενο τους ή αλληλοκατηγορούνται αν λάβουν κακές αξιολογήσεις για την απόδοση τους εφαρμόζοντας ΣΑΕ έτσι ώστε να μην κατηγορηθούν αυτοί για την κακή απόδοση.

Χαμηλή απόδοση των υπαλλήλων και χαμηλή εργασιακή πίεση συνήθως ωθεί τους υπαλλήλους στη μη- υιοθέτηση νέων αλλαγών και νέων διαδικασιών και στην εφαρμογή ΣΑΕ για να αποφύγουν την κατηγορία ότι δεν κάνουν καλά την εργασία τους.

Συμπέρασμα

Η αποδοχή ή όχι νέων εισηγήσεων από τους προϊσταμένους για την βελτίωση της ποιότητας της ήδη ψηλής απόδοσης των υπαλλήλων πρώτης γραμμής ή την αύξηση της υφιστάμενης χαμηλής αποδοτικότητας εξαρτάται όπως εκμαιεύεται από το άρθρο αυτό από: πρώτον, το επίπεδο της απόδοσης των υπαλλήλων και από το επίπεδο της εργασιακής πίεσης των υπαλλήλων. Οι συνδυασμοί ψηλή απόδοση ψηλή εργασιακή πίεση και ψηλή εργασιακή πίεση με είτε ψηλή ή χαμηλή απόδοση δίνουν υποστηρικτικές συμπεριφορές από τους υπαλλήλους σε καινούργιες εισηγήσεις από τους προϊσταμένους. Οι συνδυασμοί χαμηλή απόδοση και χαμηλή πίεση δίνουν απορριπτικές συμπεριφορές και αύξηση εφαρμογής ΣΑΕ από τους υπαλλήλους και κατηγορίες και επίρριψη ευθυνών από τους υπαλλήλους προς τα πάνω, στην διεύθυνση.

Άρθρο 16: Politicisation management in the European Union

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of European Public Policy» το οποίο δημοσιεύει έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση των Ευρωπαϊκών δημόσιων διαδικασιών και Ευρωπαϊκής πολιτικής επιστήμης. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι: ο Frank Schimmelfennig καθηγητής σε πανεπιστήμιο της Ζυρίχης στην Ελβετία στο τμήμα Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών επιστημών.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». (Schimmelfennig, 2020:344).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές και Ευρωπαϊκές διαδικασίες, δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας, εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία, ιδεολογική/ κομματική θέση και ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση της ευθύνης. Η έρευνα εστιάζεται στην συμπεριφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην πολιτικοποίηση των παραγόντων που την συναποτελούν. Στο πιο κάτω απόσπασμα απεικονίζεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές και ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

« Typically, anticipatory management aims at depoliticisation, i.e., it designs and presents institutions and policies in a way that minimises salience and the risks of contestation and mobilisation. By contrast, reactive politicisation management responds to a situation in which anticipatory depoliticisation strategies have failed and an issue has become politicised against the will of policy-makers. » (Schimmelfennig, 2020:345).

Η ΕΕ εφαρμόζει ένα αριθμό από προληπτικές ΣΑΕ για να αποφύγει την πολιτικοποίηση ορισμένων προβλημάτων και θεμάτων. Αλλάζει τις διαδικασίες της εφαρμόζοντας ΣΑΕ διαδικασιών, έτσι ώστε να ικανοποιεί όλους μειώνοντας την πιθανότητα της διαφωνίας μεταξύ μελών κρατών της. Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές και ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«For one, fragmented institutions and complex policy-making structures such as the EU with its multiple levels of governance and blurred separation of powers generally

impede the attribution of political accountability (Hinterleitner & Sager, 2017, p. 598). The distance between 'Brussels' and the citizens, the lack of knowledge about the EU, the linguistic barriers and the relative scarcity of media coverage are additional obstacles to effective politicisation pressures. The absence of government-opposition dynamics and the prevalence of informal consensus-seeking even where formal rules allow for majority voting and inter-institutional conflict further promote depoliticisation. » (Schimmelfennig, 2020:346-347).

Η πολύπλοκη δομή της ΕΕ, ο τρόπος που δημιουργεί διαδικασίες και πολιτικές, η έλλειψη ψηφοφορίας, η χρήση διαφορετικών γλωσσών στην επικοινωνία, δημιουργούν μια ασάφεια σχετικά με του ποίος έχει την ευθύνη κάνοντας δύσκολο το έργο των πολιτών να αναθέσουν την ευθύνη εκεί που πραγματικά ανήκει. Αυτό το οικοσύστημα της ΕΕ είναι εσκεμμένη εφαρμογή ΣΑΕ από την ΕΕ προληπτικής φύσεως.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές και ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«Moreover, politicisation management depends on issue risk. The blame avoidance literature expects that office holders seek to depoliticise the design and making of policies that impose substantial costs and losses on voters, in particular if losses are concentrated in groups with high capacity to organise, whereas benefits are diffuse – as, for instance, when cutting back agricultural subsidies or welfare benefits. Under these conditions, policy-makers not only engage in depoliticization to shield their decisions from public scrutiny and pressure, but also to avoid blame should policies fail or become unpopular» (Schimmelfennig, 2020:353).

Εσκεμμένη αποφυγή πολιτικοποίησης ενός θέματος από τα άτομα που κατασκευάζουν διαδικασίες έτσι ώστε σε περίπτωση που οι διαδικασίες τους επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο κοινό να μην κατηγορηθούν κάνοντας χρήση ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως.

Δημιουργία της αίσθησης της κοινής ταυτότητας, άτομα που αισθάνονται ότι έχουν κοινά στοιχεία με άλλους ανθρώπους μειώνει την πιθανότητα διαφωνιών και χρήση νομικών μέσων για την απόκρυψη θεμάτων πολιτική υφή για την αποφυγή πολιτικής κριτικής από άλλους παράγοντες είναι αντιδραστικές ΣΑΕ που χρησιμοποιούνται από την ΕΕ ως απάντηση στις πολιτικές κατηγορίες από τα κράτη μέλη της.

Το παρακάτω απόσπασμα δείχνει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Traditional intergovernmentalism assumes autonomy-seeking states, most fundamentally interested in using integration to secure state survival (Milward, 2000) and balance powerful member and non-member states (Grieco, 1996). By contrast, Wolf's 'new raison d'état' (Wolf, 1999, 2000) claims that states integrate to increase their autonomy vis-à-vis transnational and domestic society. By integrating small national markets and currencies, and by delegating regulatory authority to

supranational organisations, states build capacity to tame globalised markets and rein in multinational corporations. At the same time, the transfer of authority to the EU frees national governments from domestic pressures and scrutiny. » (Schimmelfennig, 2020:345-346).

Η διαδικασία ένταξης στην ΕΕ χρησιμοποιείται από κάποια μέλη κράτη ως εξασφάλιση της ύπαρξης τους ως κράτη. Μεταφορά εξουσίας από τα μέλη κράτη στην ΕΕ. Αυτό δημιουργεί ευκαιρίες εφαρμογής και δημιουργίας από τα μέλη Κράτη ρίχνοντας το φταίξιμο και την ευθύνη για πράγματα που δεν πάνε καλά στην ΕΕ.

Έχουμε ροή του φταιξίματος προς τα πάνω αν θεωρήσουμε μία ιεραρχική δομή της ΕΕ

Τα κράτη μέλη ενώνουν τις δυνάμεις τους για να προστατέψουν τα αιτήματά τους και για να ισορροπήσουν την εξουσία ανά μεταξύ τους, ο κύριος στόχος είναι η επιβίωση της χώρας. Αυτή είναι ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως που χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη της ΕΕ και συγκεκριμένα γίνονται «Συνεργασίες μεταξύ οργανισμών»

Το παρακάτω απόσπασμα απεικονίζει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«Supranational integration serves to remove common policies from the influence of domestic integration losers who might build up pressure for policy change or non-compliance. The degree to which governments pool and delegate their decision-making competences depends on the value they place on the issues and substantive outcomes in question and on their uncertainty about the future behaviour of domestic societies and other governments. » (Schimmelfennig, 2020:346).

Επίσης οι συνεργασίες των μελών κρατών εξουσιοδοτούνε την ΕΕ στην εκτέλεση συγκεκριμένων καθηκόντων με αποτέλεσμα να απελευθερώνει τις τοπικές κυβερνήσεις από την πίεση και την πολιτική φθορά εξάσκησης της συγκεκριμένης εργασίας. Έχουμε ΣΑΕ «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» από τα κράτη μέλη προς την ΕΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«If the risk of policy failure is low, or if the member states possess sufficient autonomy and capacity to manage the failure unilaterally, national governments have an incentive, or are at least not constrained, in politicising the policy failure, 'jumping on the bandwagon' of opposition against the policy, and shifting the blame to other EU actors. By contrast, if interdependence runs deep, the risk of disintegration is high, and national autonomy or capacity are weak, national governments are more likely to manage the policy failure by depoliticisation: delegation to supranational, technocratic agencies, engaging in blame diffusion and deflection, and emphasising threats, constraints and functional necessities in their policy communication. » (Schimmelfennig, 2020:355).

Οι επιμέρους κυβερνήσεις σε περίπτωση αποτυχημένων διαδικασιών, αντί να υπερασπίσουν τις διαδικασίες τους ή να αποδεχθούν την ευθύνη για την αποτυχία, εφαρμόζουν την ΣΑΕ της «Αγελοποίησης» και ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίος τράγος» προς άλλους παράγοντες της ΕΕ.

Αν δεν υπάρχει δυνατή εθνική κυβέρνηση και ούτε η δυνατότητα να αντιμετωπισθεί το θέμα συνολικά από όλες τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας τότε γίνεται αποφυγή πολιτικοποίησης της κατάστασης με εφαρμογή ΣΑΕ, με εξουσιοδοτήσεις σε υπερεθνικά τεχνικά γραφεία και πρακτορεία, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» με εκτροπή της ευθύνης.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«I consider actor characteristics the most important set of conditions. The more EU actors are electorally accountable, the more they tend to engage in reactive politicisation management and to use politicisation strategies. In addition, challenger parties and governments, as well as those with a GALTAN partisan profile, focus on reactive politicisation.» (Schimmelfennig, 2020:349).

Τα άτομα που εργάζονται στην ΕΕ και η θέση τους εξαρτάται από εκλογές στις χώρες τους και ανήκουν σε κάποιο πολιτικό κόμμα χρησιμοποιούν ΣΑΕ για να αντιμετωπίσουν πολιτικές πιέσεις από τις χώρες τους ειδικά όταν οι εκλογές είναι χρονικά κοντά.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«Bureaucrats are generally least motivated electorally because their tenure in the offices of the EU's supranational organisations is more weakly linked to electoral accountability. Moreover, the legitimacy of supranational agencies depends on expertise and political neutrality. The excessive pursuit of politicization strategies would therefore undermine their authority.» (Schimmelfennig, 2020:350).

Τα άτομα τα οποία εργάζονται στην ΕΕ και η θέση τους δεν εξαρτάται από εκλογές (διορισμένοι) τείνουν να μην πολιτικοποιούν καταστάσεις εκτός αν είναι συγκρούσεις μεταξύ παραγόντων της ΕΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«For one, EU actors comprise governments, parliamentarians and bureaucrats whose tenure depends to varying degrees on electoral support. Heads and cabinet members of national governments are under the strongest electoral pressure because their EU offices (in the European Council or the Council of the EU) depend entirely on national, first-order elections. Members of the European Parliament (MEPs) also owe their tenure to elections, but EP elections are typically second-order national elections and MEPs are

less well-known and under less public scrutiny than members of national governments.
» (Schimmelfennig, 2020:350).

Επίσης οι βουλευτές του κοινοβουλίου της ΕΕ που η θέση τους εξαρτάται από εκλογές είναι συνήθως πιο ευαίσθητοι στα αιτήματα των πολιτών διότι αν και οι ευρωπαϊκές εκλογές δεν είναι τόσο γνωστές και θεωρούνται δεύτερης διαλογής όσο αφορά την σημαντικότητα τους, οι πολίτες μπορεί να τους τιμωρήσουν για λάθη που έκανε η κυβέρνηση τους στο εσωτερικό της χώρας.

Παράγοντες που η θέση τους στην ΕΕ εξαρτάται από εκλογές στην χώρα τους, ή που ανήκουν στην αντιπολίτευση της χώρας τους, όταν υπάρχουν εκλογές κοντά, όταν υπάρχουν θέματα τα οποία οι πολίτες τους τα θεωρούν σημαντικά, εφαρμόζουν ΣΑΕ για να πολιτικοποιήσουν τα θέματα αυτά με στόχο την προφύλαξη τους από πιθανές ευθύνες και την κατηγορία των πολιτικών τους αντιπάλων.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«In the EU literature, the term ‘politicisation’ generally denotes a societal process rather than an actor strategy. Yet the widely used three-dimensional conceptualisation based on salience, polarisation and expansion of actors and audiences (De Wilde et al., 2016, p. 4) can be reformulated easily. ‘Politicisation’ and ‘depoliticisation’ then refer to responses of EU-level actors to bottom-up pressures (Bressanelli et al., 2020). They denote strategies of increasing and decreasing salience or visibility, conflict or polarisation and responsiveness or participation. Together, politicisation and depoliticization strategies constitute the two facets of what I propose to term ‘politicisation management’» (Schimmelfennig, 2020:345).

Η πολιτικοποίηση των ενεργειών της ΕΕ και η εφαρμογή ΣΑΕ ή όχι εξαρτάται από τρεις παράγοντες τους οποίους έχουμε ξανασυναντήσει (Bazzan, G. & Migliorati, M. (2020:75-76)). Είναι η επικαιρότητα του προβλήματος (ΜΜΕ), πολιτική πόλωση, το επίπεδο της συμμετοχής διαφόρων παραγόντων και του κοινού.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«It follows from the assumption of integration theories and comparative-politics approaches that governments and supranational actors established and used the EU purposefully as a ‘depoliticisation machine’ to further their autonomy and policy preferences that they will in general perceive the growth of bottom-up politicisation as a threat or unwelcome constraint. Under certain circumstances, EU actors can safely ignore this constraint, e.g., if the policies they make have low salience or enjoy a broad consensus and to the extent that their offices and political careers are independent of domestic scrutiny and electoral support. Otherwise, they need to engage in (reactive) politicization management. Under specific conditions, mass politicisation may even

present EU actors with autonomy and policy-seeking opportunities they can exploit strategically in EU-level intergovernmental and inter-institutional conflicts. » (Schimmelfennig, 2020:348).

Όταν οι πολίτες των χωρών της ΕΕ διαμαρτύρονται για διαδικασίες και πολιτικές της που δεν υπάρχει μεγάλη διαφωνία μεταξύ των χωρών της οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι της ΕΕ συνήθως τις αγνοούν, όταν όμως υπάρχει μεγάλη διαφωνία και οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν την πιθανότητα πολιτικού κόστους από την διαμαρτυρία των πολιτών τους οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι της ΕΕ απαντούνε πολιτικά στις διαμαρτυρίες αυτές εφαρμόζοντας συνήθως αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ.

Συμπέρασμα

Η υβριδική μορφή της ΕΕ επιτρέπει την δημιουργία πολιτικοποίησης διαφόρων θεμάτων. Η πολιτικοποίηση συγκεκριμένων θεμάτων ενθαρρύνεται από ένα συνδυασμό μεταβλητών που αν χρονικά υφίστανται δημιουργούνε καταστάσεις για πολιτικές αντιπαραθέσεις. Η εγγύτητα των εκλογών στα κράτη μέλη, τα θέματα τα οποία βρίσκονται στην επικαιρότητα και η διάθεση της ΕΕ να απαντήσει πολιτικά ή τεχνοκρατικά στις προκλήσεις των κρατών μελών διαδραματίζουν ρόλο στο αν μία κατάσταση πάρει πολιτική ή όχι υφή. Το μόνο σίγουρο είναι ότι σε όλα τα στάδια της πολιτικοποίησης; Και απολιτικοποίησης εφαρμόζονται ΣΑΕ.

Άρθρο 17: An uncertain, erratic story: the pandemic in the UK

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of Accounting & Organizational Change» το οποίο έχει σχεδιαστεί για να παρέχει μια πλατφόρμα σε διεπιστημονικούς ερευνητές και επαγγελματίες για τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με σύγχρονες οργανωτικές αλλαγές και λογιστικές πρακτικές στη βιομηχανία, σε δημόσιους και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς ή στον ιδιωτικό τομέα. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι: ο Irvine Lapsley είναι ομότιμος καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου στην Σκωτία στο τμήμα λογιστικής.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο «προβληματοποίησης» για να δείξει την συνεισφορά του στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στην προβληματοποίηση έκανε χρήση της υποκατηγορίας «κριτική αντιπαραθέση». (Lapsley, 2020:550).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό δείχνεται η γραφειοκρατική δομή του δημόσιου τομέα του ΗΒ και εκτίμηση κινδύνων διαχειριστικών συμπεριφορών. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της πανδημίας. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «γραφειοκρατική δομή του δημόσιου τομέα του ΗΒ»:

«In this situation, public sector managers may be receptive to the adoption of risk management as a neutral technology, which could operate as a kind of defensive shield against blame attribution by their opponents (Lapsley,2009). These observations resonate with a public preoccupation with technologies to mitigate reputational risk (Power, 2004; Rika and Jacobs, 2019). » (Lapsley, 2020:551).

Οι διαχειριστές στην δημόσια υπηρεσία μπορεί να υιοθετήσουν την διαχείριση κινδύνου (risk management)⁵⁴ ως ΣΑΕ για να αποφύγουν κατηγορίες από τους αντιπάλους τους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «γραφειοκρατική δομή του δημόσιου τομέα του ΗΒ»:

«The significance of risk management and its position in public sector organisations alongside audit gives prominence to a compliance culture and a “tick box” mentality. Collectively, the impact of these practices may lead to public sector workers being absorbed by procedures rather than the needs of citizens. » (Lapsley, 2020:551).

Η διαχείριση κινδύνου στην δημόσια υπηρεσία σύμφωνα με τον αρθρογράφο σε συνδυασμό με ελέγχους δημιουργεί μία νοοτροπία όπου όλοι ακολουθούνε τους κανόνες και ελέγχουν τις εργασίες χωρίς κριτική σκέψη για τις πραγματικές ανάγκες των πολιτών. Αυτή η νοοτροπία μπορεί να χαρακτηριστεί ως ΣΑΕ προληπτικής φύσεως . «Πρωτοκολλοποίηση»

Συμπέρασμα

Ο αρθρογράφος προτείνει την εφαρμογή προγραμμάτων από την κυβέρνηση του Η.Β. όσο αφορά τις μεταδοτικές ασθένειες τα οποία κάνουν χρήση πρακτικών διαχείρισης κινδύνου και τα οποία επιτρέπουν την μελλοντική πρόβλεψη πανδημιών με αποτέλεσμα την καλύτερη αντιμετώπιση τους. Η διαδικασία αυτή μπορεί να θεωρηθεί αν υιοθετηθεί από τις κυβερνήσεις άλλων χωρών ως ΣΑΕ προληπτικής φύσεως διαδικαστικού χαρακτήρος – αλλαγές στις διαδικασίες του κράτους στο χώρο της υγείας.

---

⁵⁴ Διαχείριση κινδύνου.

Άρθρο 18: Inside Lobbying on the Regulation of New Plant Breeding Techniques in the European Union: Determinants of Venue Choices

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Review of Policy Research» το οποίο δημοσιεύει έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση των δημόσιων διαδικασιών. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι ο Ulrich Hartung, εργάζεται στο πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης στην Γερμανία.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά της στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και των υποκατηγοριών «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας» (Hartung, 2020:93).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές και Ευρωπαϊκές διαδικασίες, δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας και ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση της ευθύνης. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της άσκησης παρασκηνιακής πολιτικής πίεσης για τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πιο κάτω απόσπασμα απεικονίζεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές και ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«Baumgartner and Jones (2009, p. 36) have argued that some venue shoppers attempt to realize their policy objectives by inciting policy conflicts as this generates public attention and mobilization (“image manipulation”), while others practice inside lobbying tactics based on personal contact with politicians and high-ranked bureaucrats. The central variable determining which of these two fundamentally diverging strategies advocates opt for essentially relates to policy objectives. Hence, it seems expedient to distinguish whether their pursued policy goals are popular or unpopular in certain societal/political spheres.» (Hartung, 2020:96).

Θέματα τα οποία δεν είναι δημοφιλή στους πολίτες και οι πολιτικοί θέλουν να προωθήσουν ή να κάνουν αλλαγές σε αυτά συνοδεύονται από την εφαρμογή περισσότερων ΣΑΕ και με συμφωνίες παρασκηνιακές (lobbying). Θέματα τα οποία είναι αρεστά στο κοινό οι πολιτικοί με την βοήθεια συνήθως των ΜΜΕ τα προωθούν και τα αναδεικνύουν (Image manipulation) για να πετύχουν τους πολιτικούς τους στόχους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές και ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«NPBTs represent an ambiguous and scientifically uncertain issue, which is why regulatory decision making on this topic is cutting edge. In other words, regulators may arrive at different assessments of these new breeding tools.» (Hartung, 2020:98).

Όπου υπάρχει ασάφεια για ένα θέμα, αυξάνονται και οι πιθανότητες για ανάπτυξη ΣΑΕ

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας»:

«Taken together, this paper argues that Cibus will choose venues characterized by institutional closedness for their promotion of NPBT deregulation since these reduce the risk of sparking public debates, which could ultimately threaten their chances of success.» (Hartung, 2020:97).

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας»:

«The results of this study support the argument that advocates of unpopular policy objectives favor institutionally closed venues as these reduce the risk of policy conflicts entering the public sphere. In principle, the EU multilevel system provided Cibus with multiple channels and targets for lobbying NPBT deregulation. However, the company chose the CAs as it could be certain that social debates and policy conflicts would be unlikely to emerge from accessing these bureaucratic and science-based authorities. The case study on Germany substantiates this finding as limited participation and transparency have been important issues in the communication between the German CA (BVL) and Cibus' consultancy Perseus. However, it also turned out that Cibus chose the CAs both because of their specific competences, which allowed them to classify NPBT-modified crops in regulatory terms, and because of their influence on EU decision making.» (Hartung, 2020:111).

Η εταιρεία Cibus η οποία πουλά γενετικά τροποποιημένα προϊόντα συνεργάστηκε με κυβερνήσεις χωρών, όπου υπάρχει υποστήριξη των εν λόγω προϊόντων, δεν υπάρχει διαφάνεια στις διαδικασίες και λιγότερος κίνδυνος έκθεσης των δραστηριοτήτων της στους πολίτες της ΕΕ. Εδώ η Cibus εφάρμοσε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, εκμεταλλεύεται την πολύπλοκη δομή της ΕΕ ως προς τον τρόπο που λαμβάνει τις αποφάσεις της κάνοντας «Συνεργασίες μεταξύ οργανισμών» στην συγκεκριμένη περίπτωση κράτη μέλη της ΕΕ που είναι υπέρ της χρήσης γενετικά τροποποιημένων προϊόντων με την ελπίδα ότι οι πολίτες της ΕΕ δεν αντιλαμβάνονται τις προθέσεις της.

Οι πιο κάτω παράγοντες ευνοούν την ανάπτυξη γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ Σε μία χώρα όπου η τεχνολογία είναι σχετική, το κοινό είναι ανοικτό στην χρήση της, οι πολιτικές ηγεσίες το υποστηρίζουν, οι βιομηχανίες της συγκεκριμένης τεχνολογίας είναι

δυνατές, και δεν υπάρχουν ομάδες αντίστασης χρήσης της τεχνολογίας αυτής.
(προβληματοποίηση ΣΑΕ)

Το παρακάτω απόσπασμα δείχνει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση της ευθύνης» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«However, when advocates seek widely unpopular policy objectives, they will struggle to assert themselves in public discourses because their policy opponents are backed by the major population and the media. To increase their chances of achieving their unpopular policy objectives despite this disadvantage, advocates make use of certain strategies. Weaver (1986) noted in his seminal work that political actors employ certain “blame-avoidance” strategies to reduce the risk of potential political losses when pursuing unpopular policy reforms because voters tend to be more sensitive to real or potential losses than to gains.» (Hartung, 2020:96-97).

Όταν μία οντότητα θέλει να επηρεάσει διαδικασίες για το πώς γίνεται κάτι αν το κοινό είναι υπέρ τους κάνουν φασαρία και θόρυβο για να αναδείξουν το θέμα και να κερδίσουν την δημόσια γνώμη. Αν όμως το θέμα δεν είναι δημοφιλές εφαρμόζουν τακτικές κρυφής συνεργασίας, ψηφοθηρία, άσκηση επιρροής και μεσάζοντες (lobbying). Στην περίπτωση που οι κρυφές συνεργασίες δεν πετύχουν και υπάρχει δημόσια κατακραυγή για τις πράξεις τους εφαρμόζουν ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως για να περισώσουν την εικόνα, την φήμη και το κύρος τους.

Συμπέρασμα

Έχουμε ανάπτυξη ΣΑΕ στην περίπτωση όπου οι αλλαγές που επιδιώκονται δεν είναι δημοφιλείς με τους πολίτες των χωρών. Σε αυτό το άρθρο το καινούργιο είναι η άσκηση παρασκηνιακής πίεσης και συμφωνιών μεταξύ μίας ιδιωτικής εταιρείας και των δημοσίων τομέων κρατών μελών της ΕΕ. Αυτή η παρασκηνιακή πίεση και συμφωνία (lobbying) Μπορεί να χαρακτηριστεί ως ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως αφού πρωτίστως προσπαθεί να επηρεάσει την πολύπλοκη γραφειοκρατική δομή της ΕΕ.

Άρθρο 19: The political cost of public-private partnerships: Theory and evidence from Colombian infrastructure development

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Governance» το οποίο δημοσιεύει έρευνα η οποία δίνει έμφαση σε μία διεθνή προσέγγιση στις δημόσιες διαδικασίες και διοίκηση. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Maria Camila Angulo Amaya επίκουρος καθηγήτρια στο τμήμα πολιτικών σπουδών στο κέντρο

έρευνας και διδασκαλίας στα οικονομικά στην πόλη του Μεξικού, ο Anthony Michael Bertelli είναι καθηγητής δημόσιων διαδικασιών και πολιτικής επιστήμης στο πολιτειακό πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνιας στις ΗΠΑ και η Eleanor Florence Woodhouse είναι επίκουρος καθηγήτρια δημόσιων διαδικασιών στο τμήμα πολιτικής επιστήμης σε πανεπιστήμιο του Λονδίνου στο ΗΒ.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». Angulo Amaya et al., 2020:773, 783)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές διαδικασίες, δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας και εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία. Η έρευνα εστιάζεται στην συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«We argue that negative experiences with PPPs introduce a sociotropic turn in individual voting: bad experience crowds out the possibility that promising a new project will improve a voter's own welfare. Studying what are, to our knowledge, all 109 Colombian PPP projects between 1998 and 2014, and over 8,700 individual survey responses, our evidence shows that vote intention for the incumbent executive or his party decreases as experience with more PPPs in respondents' districts increases. Our analysis and results introduce an important agenda for research into the political significance of these legacies of new public management. » (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse, 2020:771)

Οι κυβερνήσεις κάνουν συνεργασίες με ιδιωτικές εταιρείες για να υλοποιήσουν έργα για το δημόσιο συμφέρον. Εδώ έχουμε εφαρμογή ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Συνεργασία μεταξύ οργανισμών» και «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» από την κυβέρνηση σε ιδιωτικούς οργανισμούς.

Αν οι συνεργασίες αποτύχουν μεταξύ της κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών και υπάρχει συνεχές προηγούμενο, δηλαδή αν το ποσοστό αποτυχίας είναι ψηλότερο από το ποσοστό επιτυχίας σε τέτοιου είδους συνεργασίες οι πολιτικοί που έκαναν τις συνεργασίες εφαρμόζουν αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ για να σώσουν την εικόνα τους, το

κύρος του κόμματος τους, όπως την υποκατηγορία της «Αμυντικής γραμμής », όχι περαιτέρω υποχωρήσεις και υπεκφυγές αλλά βγαίνουν δημόσια και ζητούνε συγνώμη για τα λάθη τους. Στο πιο κάτω απόσπασμα απεικονίζεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«An emerging literature suggests that a wide variety of distributive goods—from land (Albertus, 2013) to foreign programs (Cruz & Schneider, 2017)—can be used in “pork-barrel” strategies by incumbent politicians who expect positive electoral outcomes from their distribution across political geography... Recent work contends that the contractual nature of PPPs (Bertelli, 2019) and the involvement of private firms from abroad (Woodhouse, 2018) can undermine their value in a strategy of pork-barrel politics, consistent with arguments about other service improvements (De Kadt & Lieberman, 2020:772). » (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse, 2020:772)

Οι τοπικοί πολιτικοί προωθούνε έργα στην επαρχία τους για άγραν ψήφων. Αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως γραφειοκρατική ΣΑΕ, προληπτική, όταν έρθουν οι εκλογές οι τοπικοί πολιτικοί μπορούν να ισχυριστούνε ότι έφεραν έργα στην περιοχή, δημιούργησαν θέσεις εργασίας.

Οι συνεργασίες όμως δημοσίου και ιδιωτικού τομέως όπου διέπονται από συμβόλαια δεν δίνουν την ευκαιρία σε πολιτικούς να προωθήσουν κατασκευαστικά έργα στην περιφέρειά τους με αποτέλεσμα να μην μπορούν να κερδίσουν ψήφους σε επικείμενες εκλογές αφού δεν θα έχουν να δείξουν ότι έχουν κάνει κάτι για την περιοχή τους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«The sociotropic turn we postulate suggests that an unsuccessful history with PPPs requires not just blame avoidance strategies, but also blame acceptance, as in the case of president Santos and the Ruta del Sol. Identifying a private partner who can be blamed is not enough to avoid accountability for a policy disaster when government and private interests are tangled in complex and corrupt ways (cf. Bertelli, 2016; Hood, 2010). If the pressures of electoral accountability result in a cancellation of contracts, a sociotropic turn by voters is another type of political risk that scholars of PPPs must explicitly consider. Delmon (2011, p. 99) contends that when firms consider entering into PPPs, their most important problem involves “the consideration of the host government’s (and other political actors’) interests and their implementation” of project requirements. Even blame acceptance by politicians can lead not to renegotiation (Guasch et al., 2007), but to contract cancellation, the ultimate form of failure for both public and private partners (Bertelli, Mele, & Whitford, 2020). » (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse. 2020:783)

Οι μελετητές των συνεργασιών μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων πρέπει να κοιτάξουν την πιθανή κοινωνική στροφή των ψηφοφόρων ή οποία μπορεί να είναι ένας

άλλος τύπος πολιτικού κινδύνου των συνεργασιών που πρέπει να εξεταστεί και ΣΑΕ πρέπει να αναπτυχθούν για την αντιμετώπιση της.

Οι ιδιωτικές εταιρείες όταν θα εμπλακούν σε συνεργασία με την κυβέρνηση θα πρέπει να εξετάσουν με λεπτομέρεια τα συμφέροντα της και τα συμφέροντα άλλων πολιτικών παραγόντων έτσι ώστε σε περίπτωση αποτυχίας κατά τη διάρκεια του έργου η συμφωνία να μην ακυρωθεί αλλιώς ιδιωτικοί οργανισμοί μπορεί να εφαρμόσουν ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «Διατήρηση χαμηλών τόνων» κάνοντας τίποτα, δηλαδή να μην κάνουν σύναψη συμφωνιών με την κυβέρνηση μέχρι ένα άλλο κυβερνητικό σχήμα πιο φιλικό προς αυτές έρθει στην εξουσία.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«We argue that negative experiences with PPPs introduce a sociotropic turn in individual voting: bad experience crowds out the possibility that promising a new project will improve a voter's own welfare. Studying what are, to our knowledge, all 109 Colombian PPP projects between 1998 and 2014, and over 8,700 individual survey responses, our evidence shows that vote intention for the incumbent executive or his party decreases as experience with more PPPs in respondents' districts increases. Our analysis and results introduce an important agenda for research into the political significance of these legacies of new public management. » (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse 2020:771)

Ένα παράδοξο που ανιχνεύτηκε στην Κολομβία είναι όταν αξιωματούχοι ή κόμματα προκηρύσσουν συνεργασίες μεταξύ της κυβέρνησης και ιδιωτικών οργανισμών σε προεκλογικές περιόδους έχει αρνητικές εκλογικές συνέπειες λόγω της κακής εμπειρίας που έχουν οι πολίτες με τέτοιου είδους συνεργασίες. Οπότε καλή τακτική και ΣΑΕ είναι να μην αναφέρονται τέτοιου είδους συνεργασίες αν υπάρχει κακό προηγούμενο.

Λόγω της κακής προηγούμενης εμπειρίας με συνεργασίες μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέως, αξιωματούχοι και τα κόμματα τα οποία προωθούνε τέτοιες συνεργασίες χάνουν σημαντικούς ψήφους. Οπότε λογικά κόμματα ή αξιωματούχοι που θέλουν να δημιουργήσουν το έδαφος για συνεργασίες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να εφαρμόσουν ΣΑΕ για να μειώσουν όσο το δυνατόν τις αρνητικές αυτές επιπτώσεις.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«Colombians elect their president and representatives in nationwide and multiseat constituencies, respectively, by open-list proportional representation vote. Elections,

particularly presidential and local ones, involve the participation of candidates with ad hoc political parties or discredited traditional parties and are characterized by a lack of party control over candidates. This favors personal over partisan voting and does not allow the emergence of a straightforward relationship between voters, parties, and partisanship (Angulo Amaya, 2016). Blame avoidance when development projects go wrong is aided by personalistic politics, as personal reputation is a key to electoral success, particularly in contexts of open-party lists and geographic vote concentration, such as Colombia (Ames, 1995; Crisp & Ingall, 2002; Ingall & Crisp, 2001). Particularistic politics and blame avoidance strategies are important when electoral institutional configurations lead to geographical vote concentration. While representatives rely on targeted goods to maintain electoral bailiwicks, credit claiming for a project in an environment where many go wrong can be electorally harmful if not addressed strategically.» (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse 2020:773)

ΣΑΕ αναπτύσσονται στο πολιτικό σύστημα της Κολομβίας διότι δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης προσωπικών πολιτικών επιδιώξεων χωρίς την υποστήριξη ή την εξάρτηση από πολιτικά κόμματα και την ευρεία χρήση συνεργασιών μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών.

Το εκλογικό σύστημα της Κολομβίας επιτρέπει την ανάπτυξη προσωπικών πολιτικών και αποθαρρύνει την επιρροή των κομμάτων, ιδεολογιών και διαδικασιών.

Αυτό έχει άμεση σχέση και με τον τρόπο εφαρμόζονται οι ΣΑΕ. Σε περίπτωση αποτυχίας κάποιας συνεργασίας μερίδιο ευθύνης απονέμεται σε πρόσωπα αντί σε κόμματα αφού η φήμη ενός πολιτικού είναι βασικό χαρακτηριστικό το οποίο τον βοηθά να εκλεγεί. Οπότε οι αξιωματούχοι που διεκδικούν εκλογή πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί ποιές συνεργασίες θα υποστηρίξουν.

Η επιλογή ατόμου παρά κόμματος σε εκλογές μπορεί να ειπωθεί ότι είναι γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» του κόμματος προς τον υποψήφιο. Αν αποτύχει ο υποψήφιος η εικόνα του κόμματος δεν αμαυρώνεται τόσο πολύ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«Caught in the scandal, Santos called for a thorough inquiry to establish who and which institutions were involved in the bribing scheme. Santos also stated that he was unaware of the funneling of a US\$1 million bribe to his electoral campaign. His campaign manager denied these accusations, which had been made by legislator who confessed that they had taken only 10% of the bribes offered to them and transferred the remaining sums to the electoral campaigns» (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse, 2020:775)

Εδώ έχουμε από τον πρόεδρο της Κολομβίας εφαρμογής ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «Αλλαγή θέματος» με το να ανακοινώνει έρευνα για το τί πραγματικά έγινε σχετικά με κατηγορίες δωροδοκίας που δέχθηκε από τους αντιπάλους του.

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«Santos publicly acknowledged the evidence, apologized to Colombian citizens, and asked for the country's forgiveness, stating that he had learned about these illegal payments as the evidence came to light and both rejected and condemned this activity (Reuters, 2017). » (Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse, 2020:775)

Εδώ έχουμε από τον πρόεδρο της Κολομβίας εφαρμογής ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «Αμυντική γραμμή», αφού πλέον τα ενοχοποιητικά στοιχεία ήρθαν στην επιφάνεια ζήτησε συγνώμη από τον λαό της Κολομβίας για τον τρόπο που χειρίστηκε το θέμα.

Συμπέρασμα

Όταν οι συνεργασίες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα έχουν μια ιστορία από αποτυχίες και αρνητική φήμη τότε οι πολιτικοί που θέλουν να επανεκλεγούν ή να εκλεγούν για πρώτη φορά καλό είναι να μην υποστηρίζουν τέτοιου είδους συμφωνίες. Αν δεν μπορούν να το κάνουν αυτό – στήριξη οικονομική από ιδιωτικές εταιρείες στην προεκλογική του εκστρατεία - και πρέπει οπωσδήποτε να υποστηρίξουν τέτοιες συμφωνίες δημόσια και στα ΜΜΕ τότε πρέπει να κάνουν χρήση ΣΑΕ αν θέλουν να αυξήσουν τις πιθανότητες στις εκλογές.

Άρθρο 20: How morality politics determine morality policy output – partisan effects on morality policy change

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of European Public Policy» το οποίο δημοσιεύει έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση των Ευρωπαϊκών δημόσιων διαδικασιών και Ευρωπαϊκής πολιτικής επιστήμης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Christian Adam είναι επίκουρος καθηγητής στο Geschwister Scholl Institute του τμήματος πολιτικής επιστήμης στο LMU του Μονάχου στην Γερμανία., ο Christoph Knill είναι καθηγητής στο Geschwister Scholl Institute του τμήματος πολιτικής επιστήμης στο LMU του Μονάχου στην Γερμανία και η Emma T. Budde είναι Σύμβουλος στο Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) στο Μάλι της Αφρικής

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω σύγχυσης» (Adam et al., 2020:1016)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες (Government/Public Policies) και Ιδεολογικές Ηθικές/Θρησκευτικές πεποιθήσεις των πολιτικών κομμάτων. Η έρευνα εστιάζεται στο πώς οι ηθικές αξίες των πολιτικών κομμάτων επηρεάζουν τις κυβερνητικές/δημόσιες διαδικασίες της χώρας.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«So in contrast to restrictive social policy reforms, restrictive morality policy reforms are unlikely to trigger one-sided criticism and protest, which governments want to avoid through the use of blame avoidance strategies. On the contrary, restrictive morality policy reforms typically do trigger public support as well as public protest. Nevertheless, Pierson's 'New Politics' argument bears important insights for the theorization of morality policy change. This is because one of the most important implications of the 'New Politics' argument is that different directions of policy reform give rise to very distinct politics. This should be reflected in the conceptualization of policy reform as dependent variable and in the theorization of policy change. Therefore, we analyze permissive and restrictive morality policy reforms as two nominally distinct categories that give rise to distinct politics and distinct partisan impacts on policy change. »
(Adam, Knill & Budde, 2020:1019)

Όταν οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως αλλάζοντας παραδείγματος χάριν διαδικασίες τους συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας η αντίδραση των πολιτών είναι συνήθως μονόπλευρη από συγκεκριμένο ιδεολογικό χώρο ή από κομματική γραμμή εναντίον της κυβέρνησης, οι αλλαγές όμως σε ηθικές περιοχές που πάλι ενδιαφέρει και επηρεάζει τους πολίτες η αντίδραση των δεν εξαρτάται από την ιδεολογική ή κομματική τους τοποθέτηση, υπάρχει κριτική από όλες τις ιδεολογικές κατευθύνσεις των πολιτών..

Οι ΣΑΕ που αναπτύσσονται από το πολιτικό σύστημα για να αντιμετωπίσει τις αρνητικές επιπτώσεις από αλλαγές που έκανε σε θέματα ηθικής χροιάς είναι διαφορετικές όταν έγινε περιορισμός και απαγορεύσεις σε κάποια ηθικά θέματα ή ανοχή και παραχώρηση δικαιωμάτων σε άλλα. Διαφορετικές διαδικαστικές μεταρρυθμίσεις αναδύουν

διαφορετικές εφαρμογές ΣΑΕ. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«For morality issues, this can be particularly difficult as restrictive demands by conservative parties with confessional roots can easily be used to accuse them of bringing religion back into the public sphere. Such 'issues that reactivate the secular-confessional divide are potentially the biggest threat to the survival of the "unsecular" Christian Democratic project' (Engeli et al. 2012: 14) because they can threaten these parties' broad appeal beyond the confessional base.» (Adam, Knill & Budde, 2020:1020)

Πολιτικά κόμματα με χριστιανοδημοκρατικές ρίζες εφαρμόζουν ΣΑΕ όταν εγείρονται ηθικά θέματα. Τα κόμματα αυτά πρέπει να εφαρμόσουν ΣΑΕ με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μην φανούν ότι προσπαθούν να φέρουν την θρησκεία πίσω στα δημόσια θέματα, και επίσης να δείξουν ότι δεν απευθύνονται μόνο σε χριστιανοδημοκράτες αλλά και σε άλλους πολίτες με διαφορετικές πολιτικές, θρησκευτικές και ηθικές τοποθετήσεις.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης καταγράφεται στην ακόλουθη δήλωση

«Christian Democrats rely on similar strategies for restrictive morality policy reforms. In the case analyzed here, dealing with the criminalization of commercial services related to assisted dying in Germany, the Christian Democratic strategy is best characterized by what Weaver (1986) refers to as 'circling the wagons' by diffusing 'blame by spreading it among as many policymakers as possible' (Weaver 1986: 385). Essentially, the strategy relied on three elements.» (Adam, Knill & Budde, 2020:1027)

Στο θέμα της ευθανασίας στην Γερμανία οι χριστιανοδημοκράτες εφαρμόσαν την διαδικαστική ΣΑΕ της «Αγελοποίησης μοιράζοντας την ευθύνη σε όσο το δυνατόν περισσότερες οντότητες. Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«This event seems to represent a deviant case that challenges the validity of our theoretical arguments. A closer look reveals, however, that this reform provides further support for the need to take lessons from the 'New Politics' of welfare state retrenchment into account: the direction of policy reform determines whether the underlying politics will be characterized by credit claiming or blame-avoidance. More specifically, in a situation in which Christian Democrats find it strategically difficult to translate their conservative preferences into conservative policy output – because such reforms are likely to generate public support by religious groups, which Christian Democrats try to keep at arms' length – Christian Democrats rely on political strategies of avoiding blame AND avoiding credit for restrictive reforms.» (Adam, Knill & Budde, 2020:1027)

Αν οι μεταρρυθμίσεις έχουν αρνητικές επιπτώσεις τότε ΣΑΕ θα αναπτυχθούν για αποφυγή κριτικής και διάσωση της εικόνας του πολιτικού προσώπου, κόμματος, κυβέρνησης κτλ. Αν οι μεταρρυθμίσεις έχουν θετικές επιπτώσεις τότε το πολιτικό κομμάτι της εξίσωσης θα διεκδικήσει τα εύσημα και θα πιστωθεί τις επιτυχίες των

αποτελεσμάτων των μεταρρυθμίσεων. Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογικές ηθικές/θρησκευτικές πεποιθήσεις των πολιτικών κομμάτων»:

«Based on the historic relevance of this state-church cleavage, Engeli et al. (2012) distinguish between two worlds with distinct patterns of politicization of moral issues: the secular world with secular conservative parties and a religious world where conservative parties have confessional roots.» (Adam, Knill & Budde, 2020:1018)

Η σχέση της εκκλησίας και του κράτους για κάθε χώρα έχει μία ιστορική υφή, διαδρομή που πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν σε αναλύσεις τέτοιου είδους. Οι δύο διαφορετικές προσεγγίσεις θρησκευτική και κοσμική γεννούν διαφορετικές πολιτικοποιήσεις. Στον κοσμικό χώρο έχουμε συντηρητικά πολιτικά κόμματα τα οποία δεν ενστερνίζονται θεολογικές θέσεις ενώ στο θεολογικό χώρο έχουμε συντηρητικά κόμματα με θρησκευτικές ρίζες και θέσεις μέσα στις πολιτικές τους θέσεις. Η θεολογική θέση πολιτικών κομμάτων τα βάζει σε πολύπλοκες καταστάσεις όπου πρέπει να ισορροπήσουν τις κοσμικές και τις θεολογικές τους θέσεις με προσοχή έτσι ώστε να μην ενοχλήσουν την εκλογική τους βάση και είναι και τα πολιτικά κόμματα τα οποία υιοθετούνε τις περισσότερες ΣΑΕ όταν πρέπει να αποφασίσουν για θέματα ηθικής φύσεως όπως: η άμβλωση, ευθανασία, ομοφυλοφιλία, ίδιου φύλου γάμοι, πορνογραφία και πορνεία.

Συμπέρασμα

Το πολιτικό σύστημα πριν προχωρήσει σε αλλαγές σε κυβερνητικές διαδικασίες πρέπει αναλάβει υπόψιν του ότι οι πολίτες αντιδρούν διαφορετικά σε αλλαγές που έχουν σχέση με την αγορά εργασίας και την κοινωνική πρόνοια και αλλιώς σε θέματα που χαρακτηρίζονται ως ηθικά όπως : η άμβλωση, ευθανασία, ομοφυλοφιλία, ίδιου φύλου γάμοι, πορνογραφία και πορνεία. Διαφορετικές ΣΑΕ πρέπει να εφαρμοστούνε για θέματα κοινωνικού περιεχομένου και διαφορετικές ΣΑΕ για θέματα ηθικού περιεχομένου.

Οι ηθικές πεποιθήσεις των πολιτικών κομμάτων μπορεί ή όχι να επηρεάζουν τους κανονισμούς που εφαρμόζονται για ευαίσθητα θέματα όπως: η άμβλωση, ευθανασία, ομοφυλοφιλία, ίδιου φύλου γάμοι, πορνογραφία και πορνεία. Εξετάζεται η συμπεριφορά κυβερνήσεων των Χριστιανοδημοκρατών και πώς προσπαθούνε να εφαρμόσουνε αυστηρούς κανόνες για τα προαναφερθέντα θέματα προσπαθώντας ταυτόχρονα με χρήση ΣΑΕ να αποφύγουνε την ευθύνη. Η συμπεριφορά ενός πολιτικού κόμματος όσο αφορά την αντιμετώπιση θεμάτων που έχουν σχέση με την ηθική εξαρτάται από την

στενή σχέση ή όχι που έχει με την εκκλησία και θρησκεία. Διαφορετικές ΣΑΕ εφαρμόζονται για κάθε περίπτωση από το κόμμα για να αποφύγει τις ευθύνες. Οι δύο αυτές διαφορετικές αλλαγές (κοινωνική και ηθική) δημιουργούν διαφορετικές πολιτικές άρα και διαφορετικές ΣΑΕ για την αποφυγή της ευθύνης.

Άρθρο 21: Policy dismantling at EU level: Reaching the limits of ‘an ever-closer ecological union’?

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Public Administration» το οποίο δημοσιεύει διεθνή έρευνα η οποία έχει να κάνει με την προώθηση της επιστήμης και της πρακτικής της δημόσιας διοίκησης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Viviane Gravey είναι ανώτερος λέκτορας στην σχολή ιστορίας, ανθρωπολογίας, φιλοσοφίας και πολιτικής στο πανεπιστήμιο Queens του Μπέλφαστ στην Β. Ιρλανδία και ο Andrew J. Jordan είναι καθηγητής Επιστημών Περιβάλλοντος, Σχολή Επιστημών Περιβάλλοντος στο πανεπιστήμιο της Ανατολικής Αγγλίας.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». (Gravey & Jordan, 2019:350).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό αναδεικνύεται η σημαντικότητα της μεταβλητής των ευρωπαϊκών διαδικασιών και πώς επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των ευρωπαϊκών διαδικασιών και στις προσπάθειες αποδόμησης τους. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«Having explained their adoption, analysts are now trying to understand how EU environmental policies have subsequently evolved over time. In 2003, David Vogel famously speculated that having overtaken the US in the environmental race to the top, EU policies would also eventually succumb to policy gridlock, that is, neither expanding nor dismantling.» (Gravey & Jordan, 2019:349).

Η ΕΕ σταδιακά από το 1990 μέχρι τα μέσα του 2000 δημιουργούσε διαδικασίες για το περιβάλλον και έχει ξεπεράσει σε αριθμό και αντίκτυπο τις διαδικασίες των ΗΠΑ.

Η δημιουργία, εφαρμογή και διατήρηση διαδικασιών ανά το παγκόσμιο (ΗΠΑ, Κίνα, ΕΕ) ή σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ) είναι μία μορφή εξουσίας.

Από την στιγμή που έχουμε εξουσία έχουμε και εφαρμογή ΣΑΕ. Εξουσία υπονοεί εξουσιαστής και εξουσιαζόμενος (Φρέιρε, Φουκό) άρα έχουμε ΣΑΕ μεταξύ των δύο αυτών παραγόντων. Ίσως η δημιουργία τόσων διαδικασιών για το περιβάλλον της ΕΕ να είναι ΣΑΕ για να αντιμετωπίσει τις διαδικασίες των ΗΠΑ έτσι ώστε να μην κατηγορηθεί από άλλους παράγοντες ΗΠΑ, Κίνα κτλ. ότι ρυπαίνει ή μολύνει το περιβάλλον.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«In their study of national policy, Bauer and Knill (2014) suggested that there are, in principle, four ideal-types of dismantling strategy (see Table 1). These are based on two questions: first, whether the ‘political decision to dismantle is actively and consciously taken or not’; and second, to what extent ‘political actors wish to hide or reveal their dismantling activities’ (2014, p. 38). This creates two cleavages: between active and passive dismantling (i.e., whether politicians actively pursue dismantling or let it happen during their term of office without engaging with it); and between open and hidden dismantling (i.e., whether politicians try to avoid blame or claim credit). » (Gravey & Jordan, 2019:352).

Υπάρχουν 4 στρατηγικές με τις οποίες επηρεάζουν τον τρόπο συμπεριφοράς των πολιτικών σε σχέση με την αποδόμηση διαδικασιών. Είναι η απόφαση της αποδόμησης συνειδητή ή όχι; και θέλουν οι δραστηριότητες που οδηγούνε στην αποδόμηση των διαδικασιών να παραμείνει κρυφή ή όχι; Αυτές είναι ΣΑΕ που επιτρέπουν στον πολιτικό να αποφύγει την ευθύνη ή να διεκδικήσει τα εύσημα.

Παράδειγμα: Η περίπτωση της αμερικανικής εταιρείας Cibus με τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα ((Hartung, 2020). εμπίπτει στην κατηγορία της κρυφής αποδόμησης αλλά στην συνειδητή αποδόμηση των διαδικασιών οι οποίες εμποδίζουν την διάχυση προϊόντων γενετικά τροποποιημένων στις αγορές της ΕΕ..

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«The Prodi Commission eventually failed to meet its 25 per cent reduction target, which it blamed on the lack of political support from the Council and the European Parliament (European Commission 2004, p. 10). » (Gravey & Jordan, 2019:354).

Η αποδόμηση διαδικασιών αναπόφευκτα φέρνει και πολιτικοποίηση των αποφάσεων της ΕΕ. Επί Πρόντι η ΕΕ απέτυχε να πετύχει τον στόχο που έθεσε της αποδόμησης 25%

των διαδικασιών και εφάρμοσε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Αποδιοπομπαίος τράγος» κατηγορώντας τα κράτη μέλη για την αποτυχία της προεδρίας του.

Στο πιο κάτω απόσπασμα επίσης φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«The Commission relaunched its better regulation strategy in 2005, but, in an effort to avoid blame, stressed that it was not about deregulation (Agence Europe 2005). In 2007 it initiated a new programme to reduce administrative burdens (with the old target of a 25 per cent reduction accompanied by a new deadline—2012), but stressed that it would really focus on unnecessary burdens (European Commission 2007). It also organized a new group (a High Level Expert Group on Administrative Burdens) chaired by Edmund Stoiber. One interviewee remarked that it was ‘a tool in the hands of the Commission, to show outside support for this reduction of administrative burdens agenda’ (Interview: Environment NGO November 2014). Inside support was beginning to grow in the higher echelons of the Commission and in DG Enterprise too. Its Commissioner Günter Verheugen was placed in charge of burden reduction (European Voice 2006), but he struggled to construct a political coalition (note, Explanation 1) as he had no direct authority over the legislative activities of other DGs (Interview: Business Lobby February 2015). Verheugen’s effort to limit policy expansion similarly floundered when Verheugen’s and Barroso’s joint attempt to prevent the adoption of new environmental policy strategies failed in the College of Commissioners when the then Environment Commissioner, Stavros Dimas, won the support of his fellow Commissioners (ENDS Report 2005). » (Gravey & Jordan, 2019:355).

Η ΕΕ προσπάθησε στα κρυφά να ξεκινήσει την αποδόμηση των διαδικασιών της μεταμφιέζοντας την σε πρωτοβουλία όπου στόχο είχε την «απαλλαγή από περιττές εργασίες». Εφάρμοσε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» διορίζοντας επιτροπή με επικεφαλή για την διεκπεραίωση των εργασιών αυτών. Δυστυχώς η επιτροπή αυτή απέτυχε στα καθήκοντα της διότι δεν είχε άμεσο έλεγχο πάνω στις νομοθετικές δραστηριότητες άλλων πεδίων της ευρωπαϊκής επιτροπής.

Με την εισαγωγή νέων προγραμμάτων εφαρμόζει γραφειοκρατικές ΣΑΕ. Παράταση προθεσμίας, δημιουργία νέων ομάδων. Η ΕΕ διορίζοντας επιτρόπους για να κάνουν συγκεκριμένη εργασία είναι ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού». Αν πετύχει ο επίτροπος τα εύσημα πάνε στην ΕΕ αν αποτύχει οι κατηγορίες και τα φτιαξίματα πέφτουν στους ώμους του επιτρόπου. Φυσικά παίζει ρόλο και το επίπεδο της τιμωρίας που ένας Αξιωματούχος μπορεί να δώσει σε ένα γραφειοκράτη. (Silva, & Jalali, 2020).

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«While Barroso II had already put greater emphasis on better regulation and dismantling than Barroso I, the early years of the Juncker Commission marked ‘a change from “saying to doing”’ (Interview: Commission Official, February 2015). Inside the College of Commissioners, Juncker furthered Barroso’s centralization of power and created the position of First Vice-President of the European Commission, with responsibility for better regulation. These changes sought to strengthen the ability of central services ‘to shut down whatever they don’t find politically convenient’ (Interview, Environment NGO, November 2014c). (Gravey & Jordan, 2019:356).

Ο Jean-Claude Juncker στην προσπάθειά του να πετύχει τους στόχους του, μία ήταν και η αποδόμηση των διαδικασιών της ΕΕ, έκανε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, δημιουργώντας θέση αντιπροέδρου, «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού» την οποία ονόμασε πρώτη θέση αντιπροέδρου της ΕΕπ. και το έβαλε υπεύθυνο για να κάνει καλύτερες μεταρρυθμίσεις εφαρμόζοντας πάλι γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ , «Εξουσιοδότηση της ευθύνης».

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ευρωπαϊκές διαδικασίες»:

«This finding, coupled with new research showing how policy expansion at the EU level has levelled off (Kassim et al. 2017; Steinebach and Knill 2017; Burns et al. 2019), vindicates Vogel’s (2003) core prediction, namely that EU environmental policy would follow the same path as the US and become steadily more gridlocked, with the environmental movement devoting more of its time and energy to playing a defensive game. » (Gravey & Jordan, 2019:358).

Οι προβλέψεις πριν από είκοσι χρόνια ότι η επέκταση δημιουργίας και εφαρμογής διαδικασιών από την ΕΕ έφτασε σε αδιέξοδο επιβεβαιώνονται και αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις αρχικές συμβολικές κινήσεις αποδόμησης της ΕΕ και στις πραγματικές και πρακτικές εναντιώσεις κινήματων από τα μέλη κράτη που δεν επιθυμούν κάποιες διαδικασίες π.χ. για το περιβάλλον να αποδομηθούν

Συμπέρασμα

Εδώ το δίπολο αντιπαράθεσης Επιτροπή ΕΕ από την μία μεριά και κράτη μέλη από την άλλη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην μη αποδόμηση των ευρωπαϊκών διαδικασιών με τον ρυθμό που η ΕΕ επιθυμεί. Η δημιουργία και εφαρμογή ΣΑΕ εκατέρωθεν συνεισφέρει σημαντικά στην παρούσα κατάσταση.

Επίσης οι διαδικασίες είτε δημόσιες, κυβερνητικές ή ευρωπαϊκές ή ακόμη και ιδιωτικές πάντα δημιουργούνε δίπολα αντιπαράθεσης, ασάφεια όσο αφορά ποίος είναι υπεύθυνος,

συναισθηματικές και ψυχολογικές στάσεις. Όλα αυτά είναι τροφή για δημιουργία, εφαρμογή και ανάπτυξη ΣΑΕ για την αποφυγή της ευθύνης.

Άρθρο 22: Errors have been made, others will be blamed: Issue engagement and blame shifting in prime minister speeches during the economic crisis in Europe

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «European Journal of Political Research» το οποίο δημοσιεύει πρωτότυπες και ουσιαστικές συνεισφορές στη μελέτη της συγκριτικής ευρωπαϊκής πολιτικής. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Denise Traber καθηγήτρια στην σχολή φιλοσοφίας και ιστορίας στο τμήμα κοινωνικών επιστημών στο πανεπιστήμιο Μπάσελ στην Ζυρίχη Ελβετίας, ο Martijn Schoonvelde επίκουρος καθηγητής στο τμήμα Ευρωπαϊκής πολιτικής και κοινωνίας στο πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης στην Δανία και ο Gijs Schumacher αναπληρωτής καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ στην Ολλανδία.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». (Traber et al., 2020:46).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό Σε αυτό το άρθρο δείχνεται η σημαντικότητα της μεταβλητής του εκλογικού κίνδυνου/φόβου/λογοδοσίας όσο αφορά την προβληματοποίηση των ΣΑΕ.. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή απόδοσης ευθυνών και πώς εφαρμόζονται από πρωθυπουργούς τριών χωρών στις ομιλίες τους. Το παρακάτω απόσπασμα δείχνει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«This article investigates prime ministers' communication strategies during the most recent economic crisis in Europe. It argues that when electoral risk is high but governments' policy options are severely limited, prime ministers will use specific communication strategies to mitigate electoral risks... ..Prime ministers talk about the economy more in response to both high (domestic) unemployment and low (domestic) gross domestic product growth.... ..as the domestic unemployment rate goes up, this is followed by an increase in blame shifting towards banks, Greece and the Troika of the European Commission, the European Central Bank and the International Monetary Fund. » (Traber, et.all., 2020:45).

Εδώ έχουμε επικοινωνιακές στρατηγικές ΣΑΕ που εφαρμόζονται από πρωθυπουργούς όταν οι διαδικασίες που έχουν διαθέσιμες δεν είναι επαρκείς για να μειώσουν τους κινδύνους της εκλογικής ήττας.

Το παρακάτω απόσπασμα δείχνει την σύνδεση μεταξύ της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

«In economic crises, such as the most recent one in Europe starting in 2007, government parties are often stuck between a rock and a hard place: voters punish them for poor economic performance but the austerity measures governments take to counter high unemployment or a shrinking economy are often unpopular too... ..These findings fit into the larger framework of so-called 'economic voting'. The question that follows is how government parties deal with the imminent danger of losing an election in times of severe economic crises.» (Traber, et.all., 2020:45).

Οι ψηφοφόροι τιμωρούνε κακές οικονομικές τακτικές των κυβερνήσεων στις εκλογές. Ψηφίζουν με γνώμονα το πορτοφόλι τους. Όταν οι κυβερνήσεις γνωρίζουν ότι στις επικείμενες εκλογές έχουν αρνητικές επιπτώσεις επειδή υπάρχει οικονομική κρίση (economic voting) και δεν μπορούνε να εφαρμόσουν μέτρα που βοηθούν τους πολίτες εφαρμόζουν ΣΑΕ για να αποφύγουν την απώλεια ψήφων.

Το παρακάτω απόσπασμα απεικονίζει την σχέση μεταξύ της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία» και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ:

« Prime ministers deliver public speeches on a day-to-day basis at various occasions and wherever their duties may take them – at openings, at remembrances, at state visits, in parliament and on television, to name just a few – and given that they are usually among the most prominent individuals in the room, they are rather unconstrained in the topics they want to address. As such, these speeches form a perfect outlet for these politicians to pitch their case of why economic events are unfolding as they do .And if – as we argue they do – they anticipate adverse economic voting when GDP growth falters or unemployment goes through the roof, they have an incentive to use this platform to mitigate electoral risk by claiming – one way or another – that they are not to blame for the present state of the economy. In what follows, we discuss possible communication strategies: governments might strategically avoid an uncomfortable issue, or they may engage with it. They might also point to a scapegoat in order to shift blame for the poor state of the economy. (p. 47) (Traber, et.all., 2020:47)

Οι πρωθυπουργοί μπορούνε να επιλέξουν πότε, πού, πώς και τί λένε. Μπορούνε να εφαρμόσουνε ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «κρατώντας χαμηλούς τόνους» και μιλάνε όταν οι καταστάσεις είναι ευνοϊκότερες για αυτούς. Μπορεί να εφαρμόσουν ΣΑΕ «νίκη σε λογομαχία» στην οικονομική κρίση και ταυτόχρονα κατηγορούν κάποιος άλλο για τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομίας.»

Όταν ένας πρωθυπουργός είναι εκτεθειμένος σε δημόσιες εκδηλώσεις, συν και το γεγονός ότι η θέση του, δίνει την ικανότητα να είναι το επίκεντρο της εκδήλωσης τα θέματα τα οποία μπορεί να αναφέρει είναι απεριόριστα. Εδώ είναι η ανάγκη ύπαρξης ενός συμβούλου επικοινωνιολογίας ο οποίος συμβουλεύει τον πρωθυπουργό σε κάθε εκδήλωση όσο αφορά τί να λέει, πώς να το λέει και πότε να το λέει.

Έχουμε εδώ αναφορά σε τρεις από τις ΣΑΕ οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά, «Διατήρηση χαμηλών τόνων», κατηγορία άλλου μέλους «Αποδιοπομπαίος τράγος» και τέλος «Νικητής σε λογομαχία» υπεράσπιση των επιχειρημάτων.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«According to one argument, as proposed by 'saliency' and 'issue ownership' theory, parties selectively emphasise issues on which they have a comparative advantage and downplay issues on which they are perceived as weak » (Traber, et. all., 2020:47)

Τα πολιτικά κόμματα - και όχι μόνο - εφαρμόζουν ΣΑΕ «Διατήρηση χαμηλών τόνων» , σε θέματα όπου έχουν μειονεκτική θέση και προωθούν τα θέματα στα οποία έχουν το πλεονέκτημα.

Στο πιο κάτω απόσπασμα απεικονίζεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«If a government ignores the issue entirely, it is likely to be perceived as unresponsive or even irresponsible. Electoral punishment for such governments may only be harsher. Indeed, several theoretical and empirical contributions to the public policy literature show that governments who actively frame unpopular policies fare significantly better in elections than governments that obfuscate unpopular reforms. » (Traber, et.all., 2020:48)

Η μη ενασχόληση της κυβέρνησης με αρνητικές μεταρρυθμίσεις εκλαμβάνεται από το κοινό ως ανευθυνότητα και στις εκλογές τιμωρούνται σκληρότερα παρά από κυβερνήσεις που εφαρμόζουν αντιδραστικές ΣΑΕ σε αντιλαϊκές μεταρρυθμίσεις.

Οι πρωθυπουργοί μιλάνε περισσότερο για την οικονομία όταν υπάρχει οικονομική κρίση και ανεργία, με αυτό τον τρόπο δείχνουν ότι ενδιαφέρονται και κάνουν χρήση αντιδραστικών ΣΑΕ προσπαθώντας να βελτιώσουν την εικόνα και το κύρος τους και επίσης εφαρμόζουν γραφειοκρατικές ΣΑΕ κατηγορώντας άλλους «Αποδιοπομπαίος τράγος» για την οικονομική κρίση.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«With voters experiencing economic hardship, opposition parties have a strong incentive to mobilise discontent against the government.» (Traber, et.all., 2020:47-48)

Όταν η οικονομία μιας χώρας έχει προβλήματα αυτό μπορεί να είναι ένας πρόδρομος εφαρμογής ΣΑΕ πρωτίστως από την αντιπολίτευση διότι θέλει να υπομονεύσει την εικόνα και την ικανότητα της κυβέρνησης.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«Thus, following the model of ‘issue engagement’, and contrary to what we would expect following issue ownership theory, all parties and candidates – regardless of their partisanship and reputation for issue competence – address issues that are in the news since these are likely to be of highest concern to the public... By engaging with the issue, governments appear well-informed and in touch with what the public wants (Ansolabehere & Iyengar 1994). Indeed, contrary to opposition parties, it is almost impossible for government parties to ignore salient issues (Green-Pedersen & Mortensen 2010)». (Traber, et.all., 2020:48)

Οι κυβερνήσεις ασχολούνται με θέματα τα οποία είναι δημοφιλή στα ΜΜΕ διότι θεωρούνε ότι είναι αυτά με τα οποία ασχολείται ο κόσμος. Αυτή είναι ΣΑΕ προληπτικής φύσεως από τις κυβερνήσεις, δείχνει στο κοινό ότι η κυβέρνηση ασχολείται με τα θέματα που ενδιαφέρουν τον πολίτη. Φυσικά εδώ ,μπαίνουν κάποια ερωτήματα. Πόσο ανεξάρτητα είναι τα ΜΜΕ; Εξυπηρετούνε τα συμφέροντα της κοινωνίας; ή του πολιτικού κατεστημένου;

Αν οι κυβερνήσεις δεν ασχοληθούνε με τα θέματα τα οποία υποτίθεται το κοινό θεωρεί ενδιαφέροντα τότε κατηγορούνται για ανευθυνότητα και έχουν σκληρή εκλογική ήττα σε εκλογές.

Τώρα αν τα θέματα τα οποία ανάγονται και προωθούνται στην ημερήσια διάταξη των ΜΜΕ είναι τα ίδια θέματα που πραγματικά θεωρεί το κοινό ως σημαντικά είναι μία ενδιαφέρουσα μελλοντική έρευνα.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία»:

«For example, Hansen et al. (2015) find that Danish voters benchmark domestic economic performance against that of neighbouring Sweden. In sum, if their national economy is doing well when compared to other economies, voters may reward the incumbent government with re-election, even though absolute economic numbers lag behind. And vice versa: if the national economy is underperforming relative to this comparison group, this may hurt the incumbent, despite solid economic numbers.» (Traber, et.all., 2020:49)

Ψηφοφόροι επιβραβεύουν την κυβέρνηση αν η οικονομία της χώρας τους σε σχέση με άλλη οικονομία άλλης χώρας φαίνεται ότι τα πάει καλά ακόμη και αν οι απόλυτοι αριθμοί της οικονομίας δηλώνουν το αντίθετο. Και το ανάποδο τιμωρούν μία κυβέρνηση αν φαίνεται ότι η οικονομία της σε σχέση με άλλα χώρα δεν πάει καλά ακόμη και αν οι απόλυτοι αριθμοί δείχνουν το αντίθετο. Φυσικά αυτό είναι καλό σημείο να το έχουν υπόψιν τους οι πολιτικοί (κυβέρνηση και αντιπολίτευση) έτσι ώστε να εφαρμόζουν προληπτικές ΣΑΕ για αποφυγή εκλογικής ήττας.

Συμπέρασμα

Ο πρωθυπουργός των τριών χωρών εφαρμόζουν ΣΑΕ για να αποφεύγουν την ευθύνη για την κακή οικονομική κρίση των χωρών τους και της προσπάθειας μείωσης της εκλογικής ήττας σε επερχόμενες εκλογές.

Άρθρο 23: What Makes People Worry about the Welfare State? A Three-Country Experiment

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «British Journal of Political Science» είναι ένα περιοδικό ευρείας βάσης που στοχεύει να καλύψει τις εξελίξεις σε ένα ευρύ φάσμα χωρών και ειδικοτήτων. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Achim Goerres είναι καθηγητής Εμπειρικής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο του Duisburg-Essen. ο Rune Karlsen είναι καθηγητής στο Τμήμα Μέσων και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου του Όσλο και ο Staffan Kumlin ήταν Καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Γκέτεμποργκ και Ερευνητής Καθηγητής στο Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών στο Όσλο.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση των υποκατηγοριών «λόγω μη επαρκούς έρευνας», (Goerres et al., 2020:1523). «λόγω παράβλεψης» και «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας» (Goerres et al., 2020:1520).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό αναδεικνύεται η σημαντικότητα της μεταβλητής των κυβερνητικών

διαδικασιών και πώς επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των κυβερνητικών διαδικασιών στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Mature welfare states have long been on their way into an austerity phase marked by growing demands and more insecure revenues. A number of 'reform pressures' raise costs and increase the needs addressed by existing social protection. The usual suspects include ageing populations, unemployment, high dependency–employment ratios, immigration, sovereign debt and global competition. We investigate what citizens make of such growing reform pressures, if anything. An experiment implemented in Germany, Norway and Sweden tests if (and how) citizens react to information about reform pressures and, if so, which particular reform pressure frames affect beliefs about the future of the welfare state» (Goerres, et.all., 2020:1519).

Παράγοντες οι οποίοι ωθούνε κυβερνήσεις στην υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων στην κοινωνική πρόνοια είναι οι πρώτον, γερασμένος πληθυσμός, δεύτερον, ανεργία, τρίτον, μονοπωλιακή εξάρτηση στην εργασία, τέταρτον, μετανάστευση, πέμπτον, χρέος της Χώρας και έκτο, ο παγκόσμιος ανταγωνισμός. Αυτοί οι παράγοντες μπορεί να είναι στοιχεία προειδοποίησης για το πολιτικό σύστημα ότι υπάρχει ανάγκη εφαρμογής μελλοντικών ΣΑΕ για αποφυγή πιθανών αρνητικών ευθυνών.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Moreover, strong support for the status quo makes political leaders hesitant to publicly debate pressures and implement reforms. Welfare states remain stable despite mounting pressure, at least unless effective 'blame avoidance' strategies can be used to obscure political responsibility. One of many such strategies is to publicly argue that pressure is so ubiquitous and overwhelming that we have 'no choice' but to reform the welfare state. » (Goerres, et.all., 2020:1519-1520).

Οι πολιτικοί που θέλουν να αλλάξουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας πρέπει να κάνουν χρήση ΣΑΕ για να αποφύγουν την οργή των πολιτών. Επίσης οι πολιτικοί χρησιμοποιούνε το επιχείρημα ότι δεν μπορούμε να μην αλλάξουμε το σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας διότι η πίεση είναι πολύ μεγάλη.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«The other possible framing strategy is to zoom out, making messages span a more diverse and broadly threatening set of challenges. This strategy, which is more in line with the 'new politics' emphasis on blame avoidance, received some (but clearly weaker) support. » (Goerres, et.all., 2020:1520)

Οι πολιτικοί για να αποφύγουν την ευθύνη όταν θέλουν να αλλάξουν το σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας εφαρμόζουν δύο στρατηγικές. Η μία είναι η αναφορά σε ένα αριθμό από ευρύ θέματα (zoom out) τα οποία το κοινό θεωρεί ότι είναι απειλητικά, τα εμπειρικά δεδομένα δείχνουν ότι τέτοιες τακτικές δεν είχαν ανταπόκριση από τους πολίτες. Η δεύτερη στρατηγική είναι η εστίαση (zoom in) του πολιτικού μόνο σε θέματα που οι πολίτες θεωρούνε ότι δεν αξίζουν κοινωνική πρόνοιά όπως μετανάστες, άνεργοι κτλ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Moreover, such effects indeed depend on the normative cues that are implicit in pressure frames: the framing strategy most clearly supported by our data is to zoom in on pressures linked to groups that are perceived to be undeserving. This is evidenced in particular by immigration related treatments, but also by treatments related to low employment, and by the fact that a population ageing message had no impact. This hierarchy of effects fits well with deservingness theory.» (Goerres, et.all., 2020:1520)

Αυτή η τακτική βρίσκει μεγαλύτερη ανταπόκριση στο κοινό. Αυτές οι δύο στρατηγικές είναι ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως και επικεντρώνονται στην «Αλλαγή θέματος», οι πολιτικοί εσκεμμένα ανακατευθύνουν την προσοχή των πολιτών σε θέματα τα οποία τους βολεύει και τα οποία τους βοηθούν να αποφύγουν την ευθύνη.

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«But one can also imagine that politicians simultaneously bring up several pressures in a single argument, implying exceedingly strong pressure from multiple angles. In these situations, self-interested and risk-averse citizens may feel it is no longer possible to postpone painful reforms. Put differently, the distinction between immediate self-interest and vague longterm collective interests (not prioritized by citizens under the 'new politics' framework) becomes smaller. Additionally, broader references to encompassing pressure make it harder to discern which policy/group will suffer.» (Goerres, et.all., 2020:1524)

Μία άλλη ΣΑΕ που εφαρμόζονται από τους πολιτικούς είναι αντί να προσπαθήσουν να αποφύγουν την ευθύνη για τις αλλαγές που θέλουν να υλοποιήσουν, κάνουν παρουσίαση των αλλαγών που θέλουν να κάνουν προς το κοινό δικαιολογώντας την αναγκαιότητα ύπαρξής τους, αυτό είναι ΣΑΕ παρουσίασης που οι πολιτικοί στοχεύουν με χρήση δικαιολογιών και αιτιολογιών να βγούνε «Νικητής σε λογομαχία»

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Conversely, people resist, or even argue against, messages that challenge their predispositions (Taber and Lodge 2006; Zaller 1992). Thus a plausible implication of the 'new politics' framework, and its depiction of welfare attitudes, is that pressure-framing effects are attenuated by strong welfare state support, and are not very consequential overall.» (Goerres, et.all., 2020:1521)

Λήψη υπόψιν τις προδιαθέσεις, προκαταλήψεις των ανθρώπων πριν εφαρμοστεί κάποια στρατηγική. Οπότε αν υπάρχει ισχυρή υποστήριξη από τους πολίτες για το κοινωνικό σύστημα πρόνοιας της χώρας οποιαδήποτε αλλαγή ακόμη και αν είναι θετική για το κοινό αντιμετωπίζεται με ισχυρή αντίσταση διότι θα προκαλέσει τις προκαταλήψεις, μεροληψίες και πεποιθήσεις του κοινού. Οπότε ΣΑΕ πρέπει να εφαρμοστούν για να καμφθεί η αντίσταση αυτή του κοινού.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«One is proactive agenda setting of reform pressures. This goes beyond blame avoidance (where problems are kept off the agenda, unless somebody else can be blamed, or where an economic crisis or otherwise massive pressure can be used as a blame avoidance device). Instead, actors put reform pressure firmly on the agenda, explaining how it makes the search for alternatives sensible. Among other things, this allows politicians to make a positive point out of exercising daring leadership and accusing opponents of sweeping problems under the rug. A further feature is the legitimization of visible reform using both cognitive and normative arguments. Cognitive arguments explain the economic logic behind proposed solutions, such as why reform alleviates resource scarcity. Normative arguments link solutions to values of some sort, such as cultural legacies, fairness or deservingness.¹ This stance, too, is different from the archetypal blame avoidance storyline that somebody else (or, say, a massive economic crisis) forces us to do what is all bad. In sum, then, actors are not necessarily afraid to put pressure on the agenda and publicly argue that choosing seemingly unpopular reform is both economically sensible and can have a normative payoff. This implies a wider applicability of reform pressure framing in political communication than suggested by the 'new politics' framework.» (Goerres, et.all., 2020:1522).

Ένας επικοινωνιολόγος πρέπει να συμβουλεύει ένα πολιτικό. Αυτό γίνεται με τη δημιουργία μίας ημερήσιας διάταξης όπου όλες οι λεπτομέρειες και οι μελλοντικές στρατηγικές κινήσεις του πολιτικού καταγράφονται.

Εδώ οι αρθρογράφοι κάνουν ένα διαχωρισμό, μεταξύ μίας προληπτικής ημερήσιας διάταξης η οποία ασχολείται με τους παράγοντες που πιέζουν για μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική πρόνοια και μία ημερήσια διάταξη υπεύθυνη για την αποφυγή ευθύνης όπου τα προβλήματα δεν αναγράφονται στην ημερήσια διάταξη εκτός αν κάποιος άλλος θα κατηγορηθεί για αυτά. Στην προληπτική φύσεως ημερήσια διάταξη για τους παράγοντες

που πιέζουν για κοινωνική πρόνοια τα προβλήματα αναγράφονται στην ημερήσια διάταξη

Υπάρχουν δύο κατηγορίες επεξηγήσεως των κοινωνικών περικοπών: η εξήγηση της οικονομικής λογικής πίσω από τις προτεινόμενες λύσεις και η σύνδεση των λύσεων με αξίες (ηθικές κτλ.). Με το πιο πάνω τρόπο παρουσίασης των προβλημάτων ένας πολιτικός με τέτοιου είδους ημερήσια διάταξη μπορεί να κατηγορήσει τους αντιπάλους τους για ολιγωρία, και ταυτόχρονα να δείξει ότι αυτός κάνει κάτι για την λύση των προβλημάτων. Τώρα η δημιουργία μίας ημερήσιας διάταξης είναι ΣΑΕ προληπτικής φύσεως για να καμφθεί και η αντίσταση των πολιτών που έχουν μεροληπτική θέση υπέρ του υφιστάμενου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

Συμπέρασμα.

Οι διαδικασίες του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας δεν είναι εύκολο να αλλαχτούν όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής. Υπάρχουν πολίτες οι οποίοι όντως είναι δυσαρεστημένοι με τη κυβέρνηση και το σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας όπως φαίνεται και από τα προηγούμενα άρθρα της διατριβής (Haugsgjerd, & Kumlin, 2020 · Pritoni, A. 2020). Υπάρχει όμως και ένας αριθμός πολιτών σημαντικός ο οποίος είναι ικανοποιημένος με την παρούσα κατάσταση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Το πολιτικό σύστημα πρέπει να λάβει υπόψιν τις μεροληψίες των ατόμων που είναι υπέρ της παρούσας κατάστασης του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας πριν προχωρήσει σε αλλαγές στις διαδικασίες του. Το πολιτικό σύστημα εφαρμόζει ΣΑΕ για να μπορέσει να κάνει τις αλλαγές στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιάς με την λιγότερη ζημιά στην εικόνα του, το κύρος του και στις εκλογές.

Άρθρο 24: Blame-shifting in Times of Permanent Austerity: Evidence from Spain and Greece in the Eurozone Crisis

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of common Market Studies» το οποίο δημοσιεύει υψηλής ποιότητας και προσβάσιμα άρθρα προωθώντας συζητήσεις σε ευρωπαϊκές και συγκριτικές περιφερειακές μελέτες. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι: ο Moritz Sommer Απόφοιτος, Συνεργάτης Διδακτορικός Ερευνητής σε πανεπιστήμιο στο Βερολίνο στην Γερμανία.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά του στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Sommer, 2020:563, 565) και χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης» (Sommer, 2020:563)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Ιδεολογική/κομματική θέση και Δομή του πολιτικού συστήματος. Η έρευνα εστιάζεται στον τρόπο μετατόπισης της ευθύνης από τα πολιτικά συστήματα της Ελλάδος και της Ισπανίας κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«While Giger and Nelson conclude by suggesting that parties imposing austerity perceive different pressures to enact blame avoidance strategies and that, depending on party ideology, 'some parties, rather than avoiding blame, are able to claim credit for cutting social policy' (p. 19; Zohlnhöfer, 2007, p. 1135), systematic, empirical evidence on the effect of party ideology on the importance of blame avoidance in times of austerity is missing (but see Tzelgov, 2015).» (Sommer, 2020:565)

Πολιτικά κόμματα αριστερής ιδεολογίας τείνουν να κάνουν χρήση περισσότερων ΣΑΕ κατηγορώντας περισσότερο για να προστατέψουν τον εαυτό τους από τους πολίτες ενώ πολιτικά κόμματα συντηρητικής κατεύθυνσης τείνουν να χρησιμοποιούν λιγότερες ΣΑΕ και αντιθέτως διεκδικούνε τα εύσημα για τις δράσεις τους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«Arguing that the risk of electoral punishment for austerity is higher for left-wing than for right-wing incumbent parties, the article presents tentative evidence that the former are more inclined to shift blame whereas the latter also claim credit when debating responsibility for austerity measures. This provides empirical support for the argument by Giger and Nelson (2011) that the importance of blame avoidance in times of austerity is conditioned by party ideology.» (Sommer, 2020:563)

Παραδοσιακά πολιτικά κόμματα αριστερής ιδεολογίας θεωρούνται ως υπερασπιστές των εργασιακών δικαιωμάτων των πολιτών. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης κυβερνήσεις με αριστερή κατεύθυνση αναγκάζονται να λάβουν μέτρα λιτότητας που

συνήθως φέρνουν σε δύσκολη θέση την ζωή των πολιτών. Οπότε η αναγκαιότητα χρήσης ΣΑΕ από αριστερής ιδεολογίας κόμματα και κυβερνήσεις είναι μεγαλύτερη από δεξιόστροφα πολιτικά κόμματα που φημίζονται για τις περικοπές τους στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας και της αγοράς εργασίας.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«Following this line of reasoning, I expect that the propensity to shift blame to external actors follows the general pattern described in hypothesis H1; left-wing incumbents opposing austerity will distance themselves from external actors and point the finger at them. For them, foreign actors provide a much-needed scapegoat to externalize responsibility for unpopular austerity. As European policy positions in the crisis are closer to those of conservative parties, the latter are less likely to engage in external blame-shifting.» (Sommer, 2020:567)

Αριστερόστροφα κόμματα κατηγορούν εξωτερικούς παράγοντες για τα μέτρα λιτότητας που θέλουν να εφαρμόσουν δημιουργώντας μία απόσταση από τις αρνητικές συνέπειες των διαδικασιών τους και την ιδεολογία τους. Παραδείγματος χάριν, . δεν φταίω εγώ που σας κόβω τις συντάξεις η ΕΕ φταίει.

Η ιδεολογική θέση ενός κόμματος ή ενός πολιτικού παράγοντα καθορίζει και τις ΣΑΕ που εφαρμόζουνε. Παραδείγματος χάριν, Αριστερής ιδεολογίας κόμματα είναι παραδοσιακά υπέρ των εργαζομένων καις την προστασία των ωφελημάτων που δίνονται από το κράτος σε περίπτωση που πρέπει να κάνουν περικοπές σε αυτά θα χρησιμοποιήσουν ΣΑΕ διότι οι πράξεις τους έρχονται σε αντιδιαστολή με την ιδεολογία τους. Ενώ τα δεξιόστροφα κόμματα που ιδεολογικά είναι υπέρ της λιτότητας και υπέρ του κεφαλαίου δεν χρειάζεται να εφαρμόσουν ΣΑΕ αφού κάνουν κάτι που είναι σύμφωνο με την ιδεολογία τους κόμματος τους και το κοινό το περιμένει αυτό.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Focusing on the degree of centralization, Mortensen (2013) shows that the obfuscation of responsibility is easier in decentralized systems where power is delegated to different layers of government. This is particularly relevant for European policy fields: Gerhards et al. (2013) show how European integration facilitates external blame-shifting for national governments who tend to claim credit for positive European policy outcomes while attributing responsibility for unpopular outcomes to Brussels. EU institutions are 'ideal scapegoats' (Tallberg, 2002, p. 27); they are less involved in domestic public debates and less driven by vote-seeking objectives, which minimizes the risk of backfire of blame.» (Sommer, 2020:566)

Όπου υπάρχει η ικανότητα της αποκέντρωσης των εξουσιών, απονομή εξουσιών προς τα κάτω, βλέπουμε και την μεγαλύτερη συσκότιση του ποιος έχει την ευθύνη. Η δομή της ΕΕ προσφέρει αυτή την ικανότητα. Η κεντρική επιτροπή της ΕΕ κατηγορεί τις εθνικές κυβερνήσεις για θέματα τα οποία πήγαν στραβά και οι εθνικές κυβερνήσεις κατηγορούνε τις υπηρεσίες της ΕΕ για θέματα που πήγαν στραβά στο εσωτερικό της Χώρας. Εδώ πρέπει να γίνεται εφαρμογή τόσος προληπτικής όσο και αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«All in all, hypothesis H2 is confirmed for Spain and Greece: For all parties, the importance of external blame-shifting increased significantly in times of incumbency. Hypothesis H3 is supported only in the Greek case: When structural positions (incumbency versus opposition) are the same, external blame-shifting in the eurozone crisis is more common among the leftist parties.» (Sommer, 2020:575)

Οι ΣΑΕ που εφάρμοσε η Ελλάδα διαφέρουν από τις ΣΑΕ που εφάρμοσε η Ισπανία. Στην Ελλάδα υπήρξε περισσότερες κατηγορίες και πολιτική αντιπαλότητα ειδικά μετά το 2015 όταν ο Σύριζα ήταν στην εξουσία. Οι ιδιορρυθμίες του πολιτικού συστήματος της κάθε χώρας επηρεάζουν την δημιουργία και τρόπο εφαρμογής των ΣΑΕ. Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«For incumbent parties in the most affected countries in southern Europe, these questions of responsibility in the crisis debate imposed a double challenge. Next to justifying their role in the outbreak of the crisis, parties in power had to justify their role in combatting it, which implied politics of permanent austerity. Austerity ‘carries tremendous electoral risks’ (Pierson, 1996, p. 179) and to counter this risk, blame avoidance is key. Scholars argue that in public communications, blaming others for problems – or in the following, blame-shifting¹ – is a core strategy of blame avoidance and a “standard way for politicians to [trying to] avoid being punished for unpopular policies” (Hobolt and Tilley, 2014, p. 100; Weaver, 1986)». (Sommer, 2020:562)

Η λιτότητα φέρνει και ΣΑΕ. Εδώ τα πολιτικά κόμματα πρέπει να δικαιολογήσουν τον ρόλο τους σε σχέση με την κρίση και πώς θα αντιμετωπίσουν την κρίση. Το πετυχαίνουν αυτό με δημιουργία και εφαρμογή ΣΑΕ. Η βασική τακτική των πολιτικών είναι η απόδοση ευθυνών και του φτιαξίματος σε άλλους. Μετατόπιση της ευθύνης.

Κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης οι κυβερνήσεις της Ελλάδα και της Ισπανίας εφάρμοσαν ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως, «Αποδιοπομπαίος τράγος», κατηγορώντας άλλες εξωτερικές οντότητες (άλλες χώρες, ΕΕ κτλ.).

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

« Distinguishing 'strategic manoeuvres in the political sphere' and 'political strategy in the public sphere' he shows how incumbents in all countries publicly shifted responsibility for austerity measures to their predecessors, financial markets, technocratic experts or the EU for forcing adjustment on them. » (Sommer, 2020:565)

Ωραία παράγραφος, ωραίες κατηγορίες, έχουμε ροή, κατεύθυνση της ευθύνης (Hood 2011, p. 42). Πιθανοί «Αποδιοπομπαίοι τράγοι» μπορεί να είναι: η προηγούμενη κυβέρνηση, οι οικονομικές αγορές, οι τεχνοκρατικοί εμπειρογνώμονες και τέλος η ΕΕ.

Συμπέρασμα.

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, η ιδεολογία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση ΣΑΕ ή όχι. Αριστερής κατεύθυνσης κυβερνήσεις και κόμματα κάνουν μεγαλύτερη χρήση ΣΑΕ από ότι δεξιόστροφα κόμματα και κυβερνήσεις.

Άρθρο 25: Policy knowledge among 'elite citizens'

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «European Policy Analysis» το οποίο δημοσιεύει έρευνα πολιτικής με στόχο την παρουσίαση της ευρωπαϊκής προοπτικής για την ανάλυση διαδικασιών. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Carsten Jensen καθηγητής στο τμήμα πολιτικών επιστημών του πανεπιστημίου Αάρχους στην Δανία και ο Reimut Zohlnhofer καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» και «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας» (Jensen & Zohlnhofer, 2020:11).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: κυβερνητικές διαδικασίες (Government/Public Policies), αγνοία των πολιτών για σύστημα της

κοινωνικής πρόνοιας και σαφήνεια της ευθύνης. Η έρευνα εστιάζεται σε άτομα τα οποία θεωρούνται ειδικοί στην περιοχή του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Blame avoidance strategies are much more likely to relate to the design of policies than to the effects of these policies exactly because the latter are influenced by many other factors than government decisions» (Jensen & Zohlnhöfer, 2020:12).

Πιο συγκεκριμένα οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν προληπτικής φύσεως ΣΑΕ, διαδικαστικής φύσεως. Οι κυβερνήσεις έχουν άμεσο έλεγχο στο πώς δημιουργούνται οι διαδικασίες (Ποίος έχει πρόσβαση στα κοινωνικά ωφελήματα, πόση βοήθεια παίρνουν οι πολίτες, ποιές είναι οι διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν οι πολίτες για να πάρουν τα κοινωνικά ωφελήματα) παρά στις επιπτώσεις που έχουν οι εφαρμογές τους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «σαφήνειας της ευθύνης λόγω άγνοιας των πολιτών»:

«How is it possible for governments to retrench the welfare state without suffering the wrath of the electorate? One prominent line of research focuses on the blame avoidance strategies employed by strategizing politicians. By blurring the causal chain running from the decisions of governments to declining opportunities and living standards, citizens may be unable to realize that they are worse off than before, or—if they do realize that—who to blame for it... A key assumption in the blame avoidance literature is that governments can obfuscate hard facts about new policy proposals, making it difficult for voters to appreciate what a reform concretely implies. However, this assumption raises a more fundamental question about what citizens know about their own social rights to begin with. The less citizens know, the easier blame avoidance becomes.» (Jensen & Zohlnhöfer, 2020:11).

Οι πολιτικοί προσπαθούν να συσκοτίσουν το αιτιώδες μονοπάτι μεταξύ των αποφάσεων τους και των επιπτώσεων των αποφάσεων τους από τους πολίτες. Μεγαλύτερη ασάφεια μεγαλύτερη δυσκολία για τους πολίτες να κατηγορήσουν τα σωστά άτομα για τις αρνητικές επιπτώσεις.

Οι ΣΑΕ που χρησιμοποιούνται από τους πολιτικούς στόχο έχει να δημιουργήσει ασάφεια στους πολίτες στο πώς οι επιλογές της οδηγούν σε λιγότερες ευκαιρίες και χαμηλότερα επίπεδα και πρότυπα ποιότητας ζωής για τους πολίτες. Με αυτό τον τρόπο οι πολίτες δεν γνωρίζουν ποίον να φταίξουν για τις αρνητικές επιπτώσεις που ζούνε.

Εδώ όμως οι αρθρογράφοι αναφέρουν ακόμη μία μεταβλητή η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στην ικανότητα των πολιτών να αναγνωρίσουν ποίος φταίει και αυτό είναι η άγνοια τους για το πολιτικό σύστημα της χώρας όπου διαμένουν.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «σαφήνειας της ευθύνης λόγω άγνοιας των πολιτών»:

«First, voters—be they the median voter in the Downsian tradition or the core constituencies in the traditions of the mandate theory and the power resource approach—are by many authors expected to base their vote choice on parties' policy proposals. But is it realistic to assume that voters have enough information about such policies to engage in this sort of behavior? Second, politicians keen to reform the welfare state often rely on blurring the causal chain from policy decisions to deteriorating material living standards of voters using so-called blame avoidance strategies (e.g. Jensen et al., 2018; Pierson, 1994; Zohlnhöfer, 2007). The ability of employing such strategies successfully, of course, hinges on citizens not being too well-informed about their own social rights. To evaluate the plausibility and effectiveness of blame avoidance strategies, we therefore also need an assessment of citizens' policy knowledge.» (Jensen & Zohlnhöfer, 2020:11).

Οι πολιτικοί εφαρμόζουν ΣΑΕ όταν θέλουν να κάνουν αλλαγές στην κοινωνική πρόνοια οι οποίες πιθανόν να έχουν αρνητικές συνέπειες για τους πολίτες. Εδώ έχουμε επισήμανση της άγνοιας των πολιτών για της κυβερνητικές διαδικασίες για να μπορέσουν να λάβουν σωστή και ενημερωμένη απόφαση.

Συμπέρασμα

Η άγνοια των πολιτών για την λειτουργία βασικών συστημάτων όπως είναι η παροχή υπηρεσιών από την κοινωνική πρόνοια γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από το πολιτικό σύστημα το οποίο κάνει χρήση ΣΑΕ για να αποφύγει την ευθύνη των αρνητικών επιπτώσεων που έχουν στην ζωή των πολιτών οι αλλαγές που γίνονται στις διαδικασίες του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας.

Άρθρο 26: Claiming credit and avoiding blame: political accountability in Greek and Turkish responses to the COVID-19 crisis

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «European Policy Analysis» το οποίο δημοσιεύει έρευνα πολιτικής με στόχο την παρουσίαση της ευρωπαϊκής προοπτικής για την ανάλυση διαδικασιών. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Νικόλαος Ζαχαριάδης καθηγητής διεθνών σπουδών στο Rhodes College στις ΗΠΑ, η Ευαγγελία Πετρίδου αναπληρώτρια καθηγήτρια Πολιτικών Επιστημών σε Σουηδικό πανεπιστήμιο και ο Lacin Idil Oztig είναι καθηγητής στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο Yildiz στην Τουρκία

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο «προβληματοποίησης» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στην προβληματοποίηση έκαναν χρήση της υποκατηγορίας «αμφισβήτηση εικασιών». (Zahariadis et al., 2020:159)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες (Government/Public Policies), Εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία, σαφήνεια της ευθύνης και η Δομή του πολιτικού συστήματος. Η έρευνα εστιάζεται στις ΣΑΕ που εφάρμοσε η Ελλάδα και η Τουρκία κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«We view blame avoidance and credit-claiming as organically linked and as opposite poles of the same continuum (Twight, 1991).» (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:160)

Η απονομή ευσήμων και η ανάθεση της ευθύνης είναι δύο όψεις του ιδίου νομίσματος (Marinova, 2020:3). Η σημασία αυτού του δίπολου είναι πολύ σημαντική στην ανάπτυξη ΣΑΕ και έχει παρατηρηθεί σε αρκετά από τα άρθρα του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Although the Health Ministry maintains standing advisory committees on infectious diseases, on February 23rd it created a new national committee of public health protection related to COVID-19 that was charged with designing a range of prevention and protection measures above and beyond those already recommended by the WHO and European Union (EU) health guidelines. » (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:162)

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«In this context, the establishment of the SAB can be seen as an agency strategy aimed at reducing the burden of costly decisions through the formation of organizational architecture. The very creation of the board sent a message that the issue was beyond the policymakers' knowledge and expertise and that policymakers were striving to respond adequately to the crisis by relying on expert judgment. In this respect, it was a blame avoidance strategy at the agency level geared toward depoliticizing the issue and responsibility sharing. » (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:164)

Τόσο στην Ελλάδα και στην Τουρκία οι κυβερνήσεις διόρισαν επιτροπές αποτελούμενες από ειδικούς στο θέμα της υγείας και τους εξουσιοδότησαν με αυξημένες αρμοδιότητες

να χειριστούνε την κατάσταση της πανδημίας. Αυτή είναι ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «εξουσιοδότηση της ευθύνης». Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «σαφήνεια της ευθύνης»:

«Thus, the government's response to COVID- 19 was colored in part by the recognition of its inadequacies and limitations and by the desire to overcome them. » (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:161)

«Given the contagious nature of the pandemic, the lack of resources, and the inability to predict outcomes, the Greek government decided on transparency as the best blame-limiting strategy. » (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:163)

Η Ελληνική κυβέρνηση ακολούθησε το μονοπάτι της διαφάνειας όσο αφορά την αντιμετώπιση του κορονοϊού ως την καλύτερη ΣΑΕ για να αποφύγει την ευθύνη και να περιορίσει τις κατηγορίες από άλλους για μελλοντικές αποτυχίες των μέτρων που έλαβε.

Εφάρμοσε την αντιδραστική φύσεως ΣΑΕ παρουσίασης «Αμυντική γραμμή», μία απάντηση σε πιθανές κατηγορίες , βασικά η Ελληνική κυβέρνηση έκανε μία προληπτική κίνηση παραδέχθηκε ότι το σύστημα υγείας της χώρας δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει πλήρως την πανδημία και προχώρησε στην δικαιολόγηση και αιτιολόγηση των μέτρων που πήρε αφοπλίζοντας έτσι τους επικριτές της και προσελκύοντας συμπάθεια.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «σαφήνεια της ευθύνης»:

«However, even though the government stressed transparency in decision making process, no information was shared regarding the distribution of COVID-19 cases by age, sex, and the range of symptoms in confirmed cases. The Turkish Medical Association called on the government to provide greater transparency with respect to infected people, medication, the types of tests, access to tests, and the number of medical personnel being tested (Hekimlik, 2020). » (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:165)

Αντίθετα η κυβέρνηση της Τουρκίας δήλωσε ότι υπάρχει διαφάνεια στην αντιμετώπιση της πανδημίας εφάρμοσε ΣΑΕ παρουσίασης «Διατήρηση χαμηλών τόνων» δεν έδωσε στατιστικά για την πανδημία και απλά περίμενε να περάσει η μπόρα.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Third, crises often create a “rally round the flag” effect, which tends to temporarily reduce incumbent criticism in the name of national unity and a common external threat (e.g., Baker & O’Neal, 2001). The crisis management literature tends to view accountability mostly in terms of blame avoidance (e.g., Boin et al., 2017), but we find that such breathing room provides leaders with the opportunity to get things right with minimal political pressures». (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:166)

Οι ΣΑΕ που εφαρμόζονται από τους πολιτικούς ηγέτες εξαρτάται από το μέγεθος της κρίσης (κοσμική ή τοπική), πώς η κρίση μοιράζεται μεταξύ των πολιτών και της κυβέρνησης και το προσωρινό φαινόμενο «συγκέντρωση υπό την σημαία» (rally around the flag effect) το οποίο μειώνει την κριτική προς την κυβέρνηση προσωρινά.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«He was accompanied by a politician or a civil servant. This person was often Nikos Hardalias, Deputy Minister for Civil Protection and Crisis Management. Consistent with 't Hart's argument (1993) on the symbolic dimensions of crisis management and accountability, the purpose of the briefings was to inform but also reassure the public that the government had control of the situation. The briefings explained the warnings and measures issued by the Ministry of Health about the need to adopt harsh measures early in order to save lives, even if they had adverse economic consequences. Avoiding political blame, it conveyed the message that doctors, not politicians, advised them.» (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:162-163)

Η Ελληνική κυβέρνηση έκανε χρήση ενός ανθρώπου (Νίκος Χαρδαλιάς) ο οποίος ήταν κοντά στον μέσο Έλληνα πολίτη και ο οποίος εφάρμοσε ΣΑΕ παρουσίας, «Νικητής σε λογομαχία» προσπαθούσε να διατηρήσει την εικόνα της κυβέρνησης, υπεράσπιση των αποφάσεων της κυβέρνησης και γενικά επεξηγήσει και δικαιολογήσει για την πολιτική της κυβέρνησης όσο αφορά την πανδημία.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«As underlined by Hood (2011, 52), “[w]hile excuses are commonly used at the frontline level, they can sometimes be crucial for warding off blame at the higher level...”. In this respect, while Soylu's acknowledgement of the inadvertent consequences of the announcement is a poor political excuse, his initial blame-taking and Erdogan's subsequent refusal of his resignation can be considered as a successful blame avoidance for Erdogan. Since this specific decision was presented as an actor failure, rather than governmental failure (Brøndstrøm & Kuipers, 2003), other actors involved in the crisis management were able to keep a low profile.» (Zahariadis, Petridou & Oztig, 2020:162-163)

Στην Τουρκία η εικόνα της κυβέρνησης διασώθηκε με την παραίτηση ενός υπουργού της κυβέρνησης, αν και ο Ερντογάν δεν την δέχθηκε αλλά φάνηκε προς τα έξω ότι τα λάθη ήταν εξαιτίας ενός ανθρώπου «Αποδιοπομπαίος τράγος» και όχι της κυβέρνησης.

Συμπέρασμα

Οι κυβερνήσεις προσπαθούνε να αποφύγουν την ευθύνη εφαρμόζοντας τις τρεις κατηγορίες ΣΑΕ, παρουσίας, διαδικασίας και γραφειοκρατίας . Το πολίτευμα της χώρας διαδραματίζει κάποιο ρόλο στην εφαρμογή των ΣΑΕ αλλά σε γενικές γραμμές και οι δύο κυβερνήσεις κατά την διάρκεια της πανδημικής κρίσης εφάρμοσαν παρόμοιες ΣΑΕ για την αποφυγή της ευθύνης με την ελληνική κυβέρνηση να κάνει χρήση σε μεγαλύτερο βαθμό της σαφήνεια της ευθύνης και την διαφάνεια της κατάστασης του υγειονομικού συστήματος στην Ελλάδα.

Οι πολιτικοί προσπαθούνε να διεκδικήσουν τα εύσημα για να κερδίσουν την υποστήριξη του κοινού για πράξεις τους οι οποίες είχαν ευεργετικά αποτελέσματα στη ζωή των πολιτών και εφαρμόζουν ΣΑΕ για να αποφύγουν την ευθύνη και τις κατηγορίες για αρνητικές επιπτώσεις που είχαν οι πράξεις τους και για αποφυγή ήττας σε επικείμενες εκλογές.

Άρθρο 27: Pragmatics of Political Blame in British and Iraqi Parliaments

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Arab World English Journal» το οποίο δημοσιεύει επιλεγμένες διατριβές στον τομέα της αγγλικής γλώσσας, λογοτεχνίας και μετάφρασης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Ammar Ghalib Saleem εργάζεται στο τμήμα της Αγγλικής Γλώσσας στο πανεπιστήμιο της Βαγδάτης στο Ιράκ και η Rihab Abduljaleel Saeed Alattar επίκουρος καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Βαγδάτης στο Ιράκ

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Saleem & Alattar, 2020:332).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας και ο τρόπος χρήσης της γλώσσας – αγένεια και ευγένεια. Η έρευνα αναλύει τους κοινοβουλευτικούς λόγους στις βουλές του Ηνωμένου

Βασιλείου και του Ιράκ και τον τρόπο που χειρίζονται την γλώσσα για να εκφραστούν. Η έρευνα ασχολήθηκε με το πώς συμπεριφέρονται οι πολιτικοί στην Βρετανική και Ιρακινή βουλή. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Blame is a key term in adversarial discourse where politicians attribute something bad or wrong to another person. In the blame game, Bull and Wells (2012) make clear that Members of Parliament can be either blame makers (those who do the blaming) or blame takers (those who are on the receiving end). The actions and policies of government officeholders often face blame for constructive and destructive goals. In democratic societies, blame as well as blame avoidance strategies come to the fore where politicians fight for power. » (Saleem & Alattar, 2020:332).

Εδώ το δίπολο αντιπαράθεσης κατηγορος (Blame maker) και κατηγορούμενος (blame taker) υιοθετείται από τους συγγραφείς για να δείξουν την ροή της ευθύνης που υπάρχει μέσα στις γλωσσικές ΣΑΕ που αναπτύσσονται κατά την διάρκεια του κοινοβουλευτικού διαλόγου. Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«There is no doubt that parliamentary discourse is adversarial. MPs often criticize and/or accuse each other or government ministers for some policies or actions provided that they prove them with evidence. In other words, MPs exchange blame and denial regarding domestic or global issues. In Alasko's (2011) opinion, blame is manifested through criticism, accusation, punishment and humiliation. With these strategies in mind, blame can detect fault with another individual or a group. Hence, blame is a powerful tool that can be used for better or worse. One of the requirements of 'blame' is the occurrence of two actors: a blame maker or 'blamer', and blame taker or 'blamee' (Hood, 2011). In the parliamentary setting, which is characterized by conflict talk (Wodak, 2006), government MPs and opponent parties exchange blame over recent policies and actions that each believes to be true from their standpoint. As such, an MP can be a blame maker one day and a blame taker the other. However, blame can be highly risky in parliamentary discourse. If a blame maker cannot prove an MP or another government officeholder blameworthy, he/she may lose credibility, worsen the issue under discussion or be the subject of blame him/herself. As such, a blame maker should be very careful while attributing blame. » (Saleem & Alattar, 2020:340)

Οι συζητήσεις στο κοινοβούλιο είναι επιχειρήματα, τα μέλη του κοινοβουλίου επικρίνουν και κατηγορούν ο ένας τον άλλον ή τους υπουργούς της κυβέρνησης για τις πολιτικές ή τις ενέργειές τους, αλλά πρέπει να έχουν στοιχεία που να υποστηρίζουν τους ισχυρισμούς τους. Το φταιξιμο (ανάθεση της ευθύνης – «Αποδιοπομπαίος τράγος») -είναι ένα ισχυρό εργαλείο σε αυτές τις συζητήσεις. «Κατηγορώ» σημαίνει ότι κάποιος ευθύνεται για κάτι λάθος ή κακό. Το φταιξιμο μπορεί να χρησιμοποιηθεί με αρνητική ή θετική χροιά

Η χρήση του φταιξίματος, πάντα γίνεται με την εμπλοκή δύο ατόμων: ο κατηγορος και ο κατηγορούμενος. Στο κοινοβούλιο, όπου υπάρχουν πολλές διαφωνίες, οι κυβερνητικοί βουλευτές και τα αντίπαλα κόμματα συχνά αλληλοκατηγορούνται για πρόσφατες πολιτικές και ενέργειες που πιστεύουν ότι είναι λανθασμένες. Το να κατηγορείς μπορεί να είναι επικίνδυνο. Εάν ο κατηγορος δεν μπορεί να αποδείξει ότι το άλλο άτομο φταίει πραγματικά, μπορεί να χάσει την αξιοπιστία του, να επιδεινώσει το ζήτημα ή ακόμα και να γίνει αυτός που στο τέλος κατηγορείται. Έτσι, όταν οι βουλευτές αλληλοκατηγορούνται, πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί και σίγουροι γι' αυτό. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «χρήση της γλώσσας»:

«It is hypothesized that British politicians use indirect strategies of blame, whereas Iraqi politicians tend to use direct ones.» (Saleem & Alattar, 2020:332)

Οι Βρετανοί χρησιμοποιούνε έμμεσες ΣΑΕ ενώ οι Ιρακινοί χρησιμοποιούνε άμεσες ΣΑΕ. Από τους Βρετανούς είναι αναμενόμενο ο τρόπος που κάνουν πολιτική εδώ και αιώνες, υπόγεια με το διαίρει και βασίλευε.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «χρήση της γλώσσας»:

«Numerous motivations underlie parliamentary questioning, among which Wiberg (1995) mentions the following: To request information. To press for action. To demand an explanation. To test ministers in controversial areas of their policies. To attack ministers in difficult political situations. To dispose of a large number of heterogeneous topics rapidly conveniently. To help build up a reputation in some particular matters. To demonstrate the government's faults.» (Saleem & Alattar, 2020:334).

Οι ερωτήσεις πιο πάνω γίνονται σε κοινοβούλια των χωρών και η κάθε ερώτηση όταν μελετηθεί εις βάθος κρύβει κίνητρα τα οποία μπορεί τα ίδια να είναι ΣΑΕ ή πρόδρομος για ΣΑΕ. Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «χρήση της γλώσσας»:

«Brown and Levinson (1987) provide four politeness strategies: bold on record, positive politeness, negative politeness and off-record which are schematized in Figure one:» (Saleem & Alattar, 2020:335).

Οι στρατηγικές αυτές ευγενείας που οι αρθρογράφοι παρουσιάζουν μπορεί να χαρακτηριστούν ως ΣΑΕ όσο αφορά τον τρόπο που γίνεται η παρουσίαση των επιχειρημάτων τους στην βουλή της χώρας τους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «χρήση της γλώσσας»:

«Under the cooperative principle, Grice (1975: 45-46) lists four maxims: 1. Quantity Make your contribution as informative as is required. Do not make your contribution more informative than is required. 2. Quality Do not say what you believe to be false. Do not say that for which you lack adequate evidence. 3. Relation Make your contributions relevant. 4. Manner Avoid ambiguity. Avoid obscurity of expression. Be brief. Be orderly. (p.p. 338-339)» (Saleem & Alattar, 2020:335).

Τα πιο πάνω τέσσερα αξιώματα κάνουν τον ομιλητή να φαίνεται πιο λογικός. Σε συνδυασμό με τις ερωτήσεις που υποβάλλονται στα κοινοβούλια είναι μία σημαντικός τρόπος μετάδοσης των επιχειρημάτων σου κάνοντας και χρήση ταυτόχρονα ΣΑΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «χρήση της γλώσσας»:

«Accordingly, blame takers utilize various blame avoidance strategies which include among many others: 'limiting the agenda' which aims to prevent politically harmful issues from being established in the first place, 'finger-pointing' when politicians may resort to pass the responsibility for a decision on some other party or government officeholder, 'shifting blame' which politicians use when the responsibility for an unfavorable decision cannot be placed on someone else, so they try to shift blame or find a scapegoat, 'denial' as when politicians try their best to prove that there is no problem at all to eliminate the rise of blame, and 'lying' which politicians practice to protect themselves against possible reputation damaging acts. Dijk (2008) sees lying as "a verbal act that involves the illegitimate manipulation of knowledge in interaction and communication" (pp. 245-246). Generally, lying violates the ethical norms of truthfulness that form the basis of all human interaction. » (Saleem & Alattar, 2020:340).

Τόσο οι Βρεττανοί όσο και οι Ιρακινοί κάνουν χρήση ΣΑΕ για να υπερασπιστούν την εικόνα τους, την ιδεολογία τους, κτλ. και για να αποφύγουν την ευθύνη. Και στα δύο κοινοβούλια οι πολιτικοί παραβιάζουν και εξαπατούν (εφευρίσκουν γεγονότα) τις αρχές της επικοινωνίας για να αποφύγουν την ευθύνη. Και στις δύο βουλές γίνεται χρήση στατιστικών για υποστήριξη επιχειρημάτων.

Συμπέρασμα

Η έρευνα αυτού του άρθρου φέρνει το θέμα της ευγένειας και της αγένειας στον τρόπο που εφαρμόζονται οι ΣΑΕ. Είναι μία πτυχή η οποία χρήζει περισσότερης έρευνας.

Άρθρο 28: How governments strategically time welfare state reform legislation: empirical evidence from five European countries

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «West European Politics» το οποίο έχει καθιερωθεί ως ένα από τα πιο έγκυρα περιοδικά που καλύπτουν πολιτική, κυβέρνηση και δημόσια πολιτική στη Δυτική Ευρώπη. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Georg Wenzelburger καθηγητής ανάλυσης διαδικασιών και Πολιτικής Οικονομίας στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Kaiserslautern, ο Carsten Jensen είναι Καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Aarhus, ο Seonghui Lee είναι Λέκτορας Συγκριτικής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο του Έσσεξ και ο Christoph Arndt είναι Λέκτορας Συγκριτικής Πολιτικής στο Τμήμα Πολιτικής και IR στο Πανεπιστήμιο του Reading.

Οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας», «λόγω έλλειψης εμπειρικής έρευνας» (Wenzelburger et al., 2020:1286). και «λόγω παράβλεψης». Στην προβληματοποίηση έκαναν χρήση της υποκατηγορίας «κριτική αντιπαράθεση». (Wenzelburger et al., 2020:1289).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό δείχνεται η σχέση μεταξύ χρήσης του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας και του εκλογικού κινδύνου/φόβου/λογοδοσίας. Η έρευνα εστιάζεται στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας και πώς οι κυβερνήσεις το χρησιμοποιούν για τις ανάγκες τους. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«The reason is that voters are expected to have a recency bias and decaying memory, which is exploited by re-election motivated incumbents as they implement popular policies and fiscal stimulus at the end of the term and unpopular ones in the beginning» (Wenzelburger et.al., 2020:1286).

Η παραδοσιακή αντίληψη σχετικά με το σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας και πώς οι πολιτικοί το εκμεταλλεύονται και κάνουν χρήση ΣΑΕ είναι γραμμικής φύσεως. Δηλαδή γίνονται περικοπές στην αρχή της θητείας των πολιτικών και προς το τέλος που έρχονται οι εκλογές δίνουν ωφελήματα για να αποφύγουν τον εκλογικό κίνδυνο της ήττας και για να αποφύγουν την ευθύνη των αρνητικών επιπτώσεων για τις προηγούμενες πράξεις τους (περικοπές)

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«Based on this literature, we therefore expect that re-election seeking governments should exploit the recency bias and time cutbacks in the early phase of their mandate, while they become more generous towards the end of the term when voters really approve what has been done for them.» (Wenzelburger et.all., 2020:1289).

Αν όμως οι προεκλογικές υποσχέσεις λένε για περικοπές στην κοινωνική πρόνοια τότε η κυβέρνηση εφαρμόζει ΣΑΕ που ευνοούνε μία γραμμική συμπεριφορά, δηλαδή, περικοπές στην αρχή και το μέσο της θητείας και παροχή ωφελημάτων προς το τέλος της θητείας όπου υπάρχουν εκλογές. Γίνεται εφαρμογή διαδικαστικής φύσεως ΣΑΕ, αλλαγή στις διαδικασίες που διέπουν τις παροχές και περικοπές των ωφελημάτων.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«Our findings suggest that, indeed, governments that promise to expand the welfare state do not start to cut the welfare state right in the beginning of their mandate – a behaviour that results in the expected U-shaped trajectory over time. In contrast, the linear relationship can be found in cases of negative welfare pledges.» (Wenzelburger et.all., 2020:1287-1288).

Η έρευνα δείχνει ότι η συμπεριφορά των πολιτικών (χρήση ΣΑΕ) ακολουθεί σχήμα U όταν κάνουν προεκλογικές υποσχέσεις για παροχές και όταν κάνουν προεκλογικές υποσχέσεις για περικοπές η συμπεριφορά τους (χρήση ΣΑΕ) ακολουθεί γραμμική κατεύθυνση.

Άρα το είδος των προεκλογικών υποσχέσεων καθορίζει και το είδος των ΣΑΕ που εφαρμόζονται από τους πολιτικούς.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«These strategies can be classified in two types: Strategic organisation, which means that governments organise cuts in a way that does not endanger re-election, and strategic communication which relates to how cuts are framed in the governmental rhetoric (Wenzelburger 2011). Strategic timing clearly falls into the category of strategic organization and follows the basic logic that governments will try to generate a political business cycle, i.e. implement the painful cutbacks of benefits as early as possible in their...» (Wenzelburger et.all., 2020:1288).

Πότε εφαρμόζονται οι ΣΑΕ και πώς πλαισιώνονται είναι δύο στρατηγικές με τις οποίες οι πολιτικοί αποφεύγουν την ευθύνη για αρνητικές επιπτώσεις και κίνδυνο εκλογικής ήττας. (Στρατηγικός συγχρονισμός – Strategic Timing).

Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

« Following the notion of political business cycles (Nordhaus 1975; cf. de Haan and Klomp 2013 for a review), one of the most prominent organisational blame avoidance strategies identified by this literature is related to the strategic timing of welfare state cutbacks. » (Wenzelburger et.al., 2020:1285-1286).

Ταυτόχρονη εφαρμογή εκπλήρωσης προεκλογικών υποσχέσεων και περικοπών στην αρχή της θητείας. Κατά τη διάρκεια της θητείας περικοπές και προς το τέλος της θητείας παροχή ωφελημάτων λόγω των επόμενων εκλογών. Αυτό μπορεί να είναι μία ΣΑΕ από μία μελλοντική κυβέρνηση έτσι ώστε να μειώσει τον κίνδυνο της εκλογικής ήττας.

Συμπέρασμα

Η έρευνα θίγει και αμφισβητεί προηγούμενες μελέτες διότι δεν έλαβαν υπόψιν την ταυτόχρονη παροχή ωφελημάτων και περικοπών από το σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας μετά από αλλαγές που κάνει το πολιτικό σύστημα στις δημόσιες διαδικασίες που διέπουν την κοινωνική πρόνοια.

Άρθρο 29: Migration and Healthcare Reforms in Spain: Symbolic Politics, Converging Outputs, Oppositions from the Field

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «South European Society and Politics» το οποίο δημοσιεύει την έρευνα των κοινωνικών επιστημών και τη σύγχρονη ιστορία σχετικά με την εσωτερική πολιτική και την κοινωνία της Νότιας Ευρώπης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: η Maria Bruquetas-Callejo είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Κέντρο Μεταναστευτικού Δικαίου και Κοινωνιολογίας του Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Radboud στην Ολλανδία και η Roberta Perna κατέχει διδακτορικό στην Πολιτική Κοινωνιολογία από το Πανεπιστήμιο του Τορίνο.

Οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση και «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» και «προβληματοποίησης» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω επέκτασης της γνώσης». Στην προβληματοποίηση έκαναν χρήση της υποκατηγορίας «αμφισβήτηση εικασιών». (Callejo & Perna, 2020:76).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες (Government/Public Policies), Εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία, Ιδεολογική/κομματική θέση, Κατάσταση της οικονομίας και η Δομή του πολιτικού συστήματος. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε σχέση με παράνομους μετανάστες στην Ισπανία. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«In the changed political context surrounding social policy, politicians try to circumvent the electoral consequences of launching unpopular, radical and highly visible cuts, attempting to achieve retrenchment while engaging in the ‘politics of blame avoidance’ (Pierson 1996, p. 179) » (Callejo & Perna, 2020:77).

Οι πολιτικοί που ξέρουν ότι θα εφαρμόσουν διαδικασίες οι οποίες θα φέρουν αρνητικές επιπτώσεις στους πολίτες θα εφαρμόσουν ΣΑΕ για να μειώσουν τις συνέπειες προς την εικόνα τους ή πιθανή μελλοντική ήττα σε επερχόμενες εκλογές.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«detailing the different blame avoidance strategies governments employ in order to implement unpopular policy reforms. These include: i) ‘manipulating procedures’, by relying on institutional opportunities to avoid or reduce blame (such as delegating decision-making power to other bodies); ii) ‘manipulating payoffs’, by redistributing the incidence of gains and losses among those affected by a reform (such as imposing losses on groups that are politically weak); and iii) ‘manipulating perceptions’, that is, changing the perceptions of those affected by the reform (such as convincing voters that a reform is needed and just) (for a recent review, see: Vis 2016).» (Callejo & Perna, 2020:77).

Κατηγορίες ΣΑΕ που οι κυβερνήσεις υιοθετούν για να εφαρμόσουν μη δημοφιλείς τακτικές αναπροσαρμογής όπως πρώτον, χειραγώγηση διαδικασιών – Γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ – απόδοση ευθυνών σε τρίτους, δεύτερον, χειραγώγηση ανταμοιβών – Ανακατανομή των κερδών και των ζημιών ανάλογα. Και τρίτον, χειραγώγηση προοπτικής – Αλλαγή του τρόπου σκέψης για μία κατάσταση, συνήθως αυτό γίνεται με τη βοήθεια των ΜΜΕ. Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«when’ blame avoidance strategies are necessary, recent studies find that the need for governments to employ them varies among social policy areas (Jensen 2012; Green-Pedersen & Jensen 2019). Specifically, life course related policies – and healthcare

programmes in particular – have been found to enjoy a high level of public support regardless of income distribution, making their retrenchment unlikely and reducing issue competition between left-wing and right-wing governments. As a result, veto points in the healthcare domain are supposed to be less relevant than labour market-related policy reforms, for which veto players still play a significant role in hindering retrenchment. » (Callejo & Perna, 2020:78).

Αντικείμενο πολιτικής διαμάχης μεταξύ των κομμάτων δεν είναι περιοχές όπου υπάρχει καθολική αποδοχή και συμφωνία από το κοινό για την αναγκαιότητα ύπαρξης και διατήρησης τους, όπως είναι π.χ. περιοχές σχετικά με διαδικασίες οι οποίες ασχολούνται με την πορεία της ζωής των πολιτών ή προγράμματα υγείας. Ενώ για περιοχές όπως της κοινωνικής πρόνοιας όπου οι πολίτες είναι περισσότερο ιδεολογικά διχασμένοι γίνεται περισσότερη χρήση και εφαρμογή ΣΑΕ από τα πολιτικά κόμματα. Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Therefore, we considered it essential to focus on both levels of the Spanish system in order to understand policy reform dynamics and blame avoidance strategies in a system characterised by a high degree of decentralisation (Bonoli 2001; Mortensen 2013). Furthermore, this distinction enabled us to focus on the ways in which national and regional governments may participate in migration healthcare reform processes: either by introducing changes to MIS' healthcare entitlements and eligibility criteria (a national competence) or to the package of services that MIS are granted access to (where the Autonomous Communities have more room for manoeuvre) ». (Callejo & Perna, 2020:79)

Το πολιτικό σύστημα της Ισπανίας είναι ομοσπονδιακό με αυξημένα επίπεδα αποκέντρωσης στη διοίκηση. Αυτό σαφώς επηρεάζει τη δημιουργία και τον τρόπο εφαρμογής των ΣΑΕ σε σχέση με ένα απλό κυβερνητικό σχήμα όπου οι εξουσίες οι διοικητικές είναι περισσότερο κεντρικές και πηγάζουν από την εκάστοτε κεντρική κυβέρνηση.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«In answer to the question of 'who' needs blame avoidance strategies when pursuing welfare reforms, another stream of research contends that right-wing parties rely on such strategies to a lesser extent than left-wing parties, as retrenchment constitutes little electoral risk for the former while the latter may be harshly punished by their constituents for implementing cutbacks (Giger & Nelson 2011). » (Callejo & Perna, 2020:77-78).

Η ιδεολογία διαδραματίζει ρόλο στο βαθμό που χρειάζεται μία πολιτική δύναμη να χρησιμοποιήσει ΣΑΕ. Όταν οι αποφάσεις ενός κόμματος ή μίας κυβέρνησης για περικοπές

στην κοινωνική πρόνοια είναι ενάντια στην ιδεολογία του, το κόμμα αυτό κάνει χρήση ΣΑΕ.

Το θέμα της παράνομης μετανάστευσης στην Ισπανία σε σχέση με την παροχή ιατροφαρμακευτικής βοήθειας αντιμετωπίστηκε από τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα της (αριστερά και δεξιά) με διαφορετικές χρήσεις ΣΑΕ.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«In other words, in order to justify retrenchment, the PP engaged in a proactive strategy of framing MIS as being undeserving of healthcare. It did so expecting political benefits (from conservative and anti-immigration voters) while downsizing its political costs (being protected against electoral punishment from those directly targeted by retrenchment). In order to convince its constituency that excluding MIS from healthcare was not only 'just' but also 'necessary', the PP's discourse reveals the active use of two additional typical blame-avoidance strategies, i.e.: i) 're-framing the issue', identifying 'illegal and foreign abusers' – rather than administrative inefficiency – as the main cause of the SNS's fiscal problems; and ii) 'finding a scapegoat', blaming universalism and left-wing governments for having allowed abuses by non-citizens.» (Callejo & Perna, 2020:90).

Το δεξιό πολιτικό κόμμα εφάρμοσε και αυτό ΣΑΕ προληπτικής παρουσίασης κάνοντας χρήση του πλαισίου ότι οι παράνομοι μετανάστες είναι υπεύθυνοι για τα οικονομικά προβλήματα της χώρας οπότε δεν δικαιούνται και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στοχεύοντας (zoon in) σε συγκεκριμένη ομάδα μεταναστών (MIS) ελπίζοντας σε πολιτική υποστήριξη από τους πολίτες. Η δεύτερη ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίος τράγος» που εφάρμοσε ήταν η κατηγορία της αριστερής ιδεολογίας για την θέση της οικουμενικότητας ότι όλοι αξίζουν παροχές σε κάποιες υπηρεσίες. Η παρουσίαση και ΣΑΕ του δεξιού κόμματος είχε αναπάντεχες αντιδράσεις από διάφορες πηγές μέσα στην Ισπανία και δεν πέτυχε τον στόχο του να αποκλείσει τους παράνομους μετανάστες από την παροχή ιατροφαρμακευτικής βοήθειας.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ιδεολογική/κομματική θέση»:

«Once in power, the PSOE used a combination of discursive strategies to reframe MIS' deservingness and to 'own' the issue of universal healthcare, while relying on less visible blame avoidance strategies of 'manipulating procedures' to reduce the visibility of MIS' enduring exclusion from public healthcare. Accordingly, PSOE's framing strategy set out to appeal to its own constituency by conceiving of healthcare as a 'human right for all', invoking ethical principles and public health arguments, and struggling to 'own the topic' of healthcare rights for MIS in party politics. While its policy preferences (universalism) did not seem to present an obstacle to its electoral ambitions, when it

took office, the PSOE faced a trade-off between defending universalist principles, as it had steadfastly promised to do when in opposition, and formulating measures to tackle 'medical tourism', a move that could be punished by its voters. » (Callejo & Perna, 2020:91).

Το αριστερό πολιτικό κόμμα εφάρμοσε πρώτα ΣΑΕ παρουσίασης πλαισιώνοντας την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους παράνομους μετανάστες ως ανθρωπιστικό θέμα και εφάρμοσε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, δίνοντας την «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» στα επιμέρους κρατίδια κάνοντας περικοπές στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των μεταναστών μέσω των κρατιδίων αποφεύγοντας έτσι την ευθύνη και την δημόσια κριτική. Η συμπεριφορά του αριστερού αυτού πολιτικού κόμματος δεν είναι συμβατή με την συνηθισμένη τακτική της αριστερής ιδεολογίας της συμπερίληψης όλων των ανθρώπων και για αυτό εφάρμοσε ΣΑΕ για να μην κατηγορηθεί από τους υποστηρικτές του.

Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«In addition, and unlike the PP, the PSOE also enjoyed the institutional opportunities offered by the multi-level structure of the Spanish SNS, relying on a typical blame-avoidance strategy of 'insulation' that involved shifting decision-making power to another body (Vis 2016). By restricting eligibility criteria at the national level while delegating to each Autonomous Community the responsibility of determining the procedures for granting healthcare cards to MIS, the central government opted for a 'decentralization of the healthcare burden', passing the buck of whether actually to include or exclude MIS to regional governments and their healthcare services. » (Callejo & Perna, 2020:91).

Οι ΣΑΕ του PSOE (αριστερό κόμμα) ήταν πιο πετυχημένες. Παρά τα κάποια παράπονα δεν υπήρξε μεγάλη αντίδραση από το κοινό. Το αριστερό κόμμα κατάφερε να περιορίσει την παροχή ιατροφαρμακευτικής βοήθειας για τους παράνομους μετανάστες χωρίς να αντιμετωπίσει σοβαρές κατηγορίες και απονομή ευθυνών. Το αριστερό κόμμα εργαλειοποίησε πλήρως την ομοσπονδιακή δομή του πολιτικού συστήματος της Ισπανίας για να θωρακιστεί επιτυχώς από τις ευθύνες του.

Συμπέρασμα

Η ιδεολογική τοποθέτηση της κυβέρνησης διαδραματίζει ρόλο στο είδος των ΣΑΕ που θα χρησιμοποιηθούν. Το δεξιό κόμμα της Ισπανίας εφάρμοσε ΣΑΕ επί το πλείστο αντιδραστικής φύσεως παρουσιάζοντας τους παράνομους μετανάστες ως οντότητες που δεν αξίζουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το αριστερό κόμμα της Ισπανίας εφάρμοσε

πιο κρυφές ΣΑΕ προληπτικής φύσεως, άλλαξε τις κυβερνητικές διαδικασίες σχετικά με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη με μυστικότητα και έκανε γραφειοκρατικής φύσεως ΣΑΕ δίνοντας «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» στις επιμέρους συνομοσπονδίες της Ισπανίας για τον χειρισμό του θέματος. (Callejo, & Perna, 2020:91-92).

Άρθρο 30: Blame avoidance strategies in governmental performance measurement

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Financial Accountability & Management» διεθνές ακαδημαϊκό περιοδικό, που δημοσιεύει νέα σκέψη και έρευνα σε θέματα οικονομικής λογοδοσίας, λογιστικής και διαχείρισης οικονομικών και πόρων. Ο συγγραφέας του άρθρου είναι ο Tomi Rajala επίκουρος καθηγητής στην σχολή Διοίκησης του Πανεπιστημίου του Ταμπέρε στην Φινλανδία.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι ο αρθρογράφος έκανε χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξει την συνεισφορά του στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκανε χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας». (Rajala, 2020:279-280).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες (Government/Public Policies), εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία και δομή του πολιτικού συστήματος. Η έρευνα εστιάζεται στην σχέση μεταξύ ΣΑΕ και διαδικασιών μέτρησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«As a result, this article demonstrates that performance measurement solutions can actualize blame avoidance strategies. This contributes to discourse on performance measurement and blame avoidance, as neither research stream has demonstrated how blame avoidance strategies can be incorporated into performance measures. A case study applying a hypothetico-deductive method is utilized to achieve these results.»
(Rajala, 2020:279).

Το άρθρο παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε όσο αφορά την απόδοση ατόμων και κυβερνήσεων και η πιθανότητα τα μέτρα αυτά να είναι αιτία για δημιουργία

και χρήση ΣΑΕ. Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«As Hinterleitner (2017, p. 248) states, “public actors are generally held accountable by different actors in different forums, for different things and in different situations.” Hinterleitner’s (2017) statements indicate that blame avoidance behavior is used in many other situations in which political agendas are threatened, not only in the context of cutback policies. » (Rajala, 2020:278).

Χρήση ΣΑΕ έχουμε όχι μόνο όταν υπάρχουν περικοπές παραδείγματος χάριν στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας ή όταν έχουμε πιθανόν εκλογικό κίνδυνο αλλά όταν γενικά οι πολιτικοί στόχοι κάποιου είναι υπό απειλή. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«Using blame avoidance strategies in performance measurement refers to what extant literature calls “blame avoidance behavior,” which several studies have examined. Blame avoidance behavior, as a research subject, was examined first by Weaver (1986), who said blame avoidance behavior existed in the political domain because politicians used blame avoidance strategies for two reasons: Politicians are loss averse, and their constituents had a negativity bias. According to Weaver (1986), loss averse politicians aim to avoid blame more than they want to claim credit. Therefore, politicians are willing to give up opportunities to claim credit. As one can see, Weaver’s focus focused on political decision-making, not on performance measurement systems enabling blame avoidance. » (Rajala, 2020:279).

Οι πολιτικοί σύμφωνα με τον Weaver λόγω φόβου της ήττας και λόγω της έφεσης των ψηφοφόρων τους προς την αρνητικότητα δεν εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες οι οποίες θα τους αποδώσουν εύσημα. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Because known blame avoidance strategies do not rely on the use of performance measures how these blame avoidance strategies could be applied in a performance measurement context had to be inferred. Four known strategies were adopted for the present study: herding, secrecy, reorganizing, and abstinence. As a theoretical contribution, this article proposes how these four blame avoidance strategies can be used in the context of performance measurement. » (Rajala, 2020:281).

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν τέσσερις ΣΑΕ για να αποφύγουνε την ευθύνη.

«Αγελοποίηση» , συνδυασμός μέτρων από διαφορετικές περιοχές σε ένα μέτρο. «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού», αλλαγή του περιεχομένου των μέτρων. Μυστικότητα (Secrecy), απόκρυψη μέτρων και μεθόδων και παροχή

διαφορετικών πληροφοριών σε διαφορετικές ομάδες. «Αποχή» (Abstinence), Παύση μέτρων απόδοσης τα οποία δίνουν φτωχά αποτελέσματα.

Συμπέρασμα

Οι ΣΑΕ είναι μέρος της διαδικασίας μέτρησης της απόδοσης σε κυβερνητικά σχήματα, μηχανισμούς και υπηρεσίες. Όσο αφορά τον χρόνο εφαρμογής των ΣΑΕ έχουμε δύο μεγάλες γενικές κατηγορίες. Προληπτικής φύσεως εφαρμόζονται πριν από κάποιο αρνητικό γεγονός και αντιδραστικής φύσεως οι οποίες εφαρμόζονται μετά από κάποιο αρνητικό γεγονός.

Άρθρο 31: Crisis governance, Chinese style: distinctive features of China's response to the Covid-19 pandemic

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Policy Design and Practice» κορυφαίο περιοδικό για μελετητές και επαγγελματίες σχετικά με το σχεδιασμό και την πρακτική της δημόσιας πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας πολιτικής, της διακυβέρνησης και της δημόσιας διαχείρισης. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: οι Alex Jingwei He, Yuda Shi και Hongdou Liu όλοι τους εργάζονται στο τμήμα Ασιατικών και Πολιτικών Σπουδών, The Education University of Hong Kong, New Territories, Hong Kong

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω σύγχυσης» (He et al., 2020:244)

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες και Δομή του πολιτικού συστήματος. Η έρευνα εστιάζεται στα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση της Κίνας σε σχέση με την πανδημία εξαιτίας του κορονοϊού. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Local policy activism and experimentation are not only allowed but also largely encouraged so long as they are apolitical and able to generate innovative solutions for policy problems (Teets and Hasmath 2020; Heilmann 2008). In fact, various waves of fiscal decentralization since the 1980s have given rise to a fiscal federalist structure in this unitary state whereby local governments have substantive political autonomy in local socioeconomic affairs, given the vast inter-regional disparities in local circumstances.» (He, Shi & Liu, 2020:244-245)

Η κεντρική κυβέρνηση της Κίνας από το 1980 και μετά έχει εξουσιοδοτήσει τις τοπικές κυβερνήσεις της με αυξημένες αρμοδιότητες αποφάσεων και διαχείριση πόρων υπό τον όρο να μην εφαρμόσουν δραστηριότητες οι οποίες είναι πολιτικές. Αυτό έγινε διότι πρώτον η Κίνα είναι μία τεράστια χώρα και δεύτερο η κάθε γεωγραφική περιοχή της έχει τις μοναδικές ιδιομορφίες της. Αυτό είναι ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως «Εξουσιοδότηση της ευθύνης» από την κεντρική κυβέρνηση της Κίνας. Σε περίπτωση επιτυχίας των επιμέρους κυβερνήσεων διεκδικεί και λαμβάνει τα εύσημα σε περίπτωση αποτυχίας εφαρμόζει ΣΑΕ «Αποδιοπομπαίου τράγου» κατηγορώντας της τοπικές κυβερνήσεις και θωρακίζεται από τις ευθύνες. Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«The horizontal division of authority among central ministries and vertical administrative decentralization has created a highly fragmented bureaucratic system that often complicates interdepartmental coordination and information flow (Chen 2016; Brødsgaard 2018). The cleavages within this fragmented system and the resultant buck-passing game explain the mismanagement of many health care reforms and public health crises, including the severe acute respiratory syndrome (SARS) outbreak in 2003 (Thornton 2009; Huang 2013). However, China's centralized political control has shown high adaptability as bureaucratic fragmentation can be swiftly mitigated when faced with a major crisis.» (He, Shi & Liu, 2020:245-246)

Το πολιτικό σύστημα της Κίνας είναι κατακερματισμένο με οριζόντιες και ταυτόχρονα κάθετες ροές ευθύνης. Οι ΣΑΕ που εφαρμόζονται από την κεντρική κυβέρνηση και από τις τοπικές κυβερνήσεις επηρεάζονται από την κατακερματισμένη αυτή δομή.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

« On January 25, the Chinese central authorities established the Central Leading Group for Covid-19 Prevention and Control (hereinafter referred to as CLG) as the top decision-making body in China's response to the pandemic. Comprised of senior members of the Communist Party of China (CPC) Politburo and the State Council and headed by the Premier himself, the CLG was directly answerable to the CPC Politburo Standing Committee.» (He, Shi & Liu, 2020:246)

Κατά την διάρκεια της πανδημίας η κεντρική κυβέρνηση της Κίνας διόρισε ειδική επιτροπή με αυξημένες εξουσίες για να διαχειριστεί την υγειονομική κρίση του κορονοϊού εφαρμόζοντας ΣΑΕ «Εξουσιοδότηση της ευθύνης».

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«In the soviet nomenklatura-style system, senior cadres are selected and appointed by the party rather than through competitive elections. In the absence of a universal electoral link, the cadres' political career is essentially determined by party evaluation of their various merits, such as political loyalty, competency and track record (Brødsgaard 2012; Chan and Li 2007). The CPC has been adeptly using the cadre evaluation system to orient millions of local cadres toward its desired goals. » (He, Shi & Liu, 2020:246)

Το κουμμουνιστικό κόμμα της Κίνας διορίζει άτομα σε καίριες θέσεις (soviet nomenklatura-style system) με αυξημένες αρμοδιότητες και εξουσιοδοτήσεις για να διαχειριστούνε καταστάσεις εφαρμόζοντας ΣΑΕ «Εξουσιοδότηση της ευθύνης»

Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Such bureaucratic considerations, compounded by the motive of blame-avoidance, can in fact provide incentives for some cadres to cover up local incidents (Thornton 2009; Baekkeskov and Rubin 2017). Yet, China's public personnel management system also manifests extraordinary adaptability amidst crises. Several major mechanisms allow the party-state to quickly reorient cadres toward the urgently perceived central task. » (He, Shi & Liu, 2020:247)

Οι τοπικές κυβερνήσεις προσπαθούνε να μην αφήνουν τοπικά προβλήματα να ξεφύγουν και να γίνουν εθνικά προβλήματα διότι μετά κατηγορούνται από την κεντρική κυβέρνηση για ανικανότητα και με τιμωρίες. Για να το πετύχουν αυτό εφαρμόζουν αντιδραστικής φύσης ΣΑΕ , «Διατήρηση χαμηλών τόνων» κρατάνε μυστικό τα τοπικά προβλήματα μέχρι να περάσει η μπόρα. Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

«Authoritarian states are usually found to be in an advantageous position in mobilizing resources during crises. The Chinese state, in particular, has shown impressive mobilizational capacity in disaster relief and post-disaster reconstruction (Zhang 2012; Tang, Cheng, and Cai 2020). » (He, Shi & Liu, 2020:249)

Τα απολυταρχικά καθεστώτα έχουν πλεονεκτήματα όσος αφορά το χρόνο αντίδρασης τους σε κρίσιμες καταστάσεις.

Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «δομή του πολιτικού συστήματος»:

« The central government matched 19 provinces with 16 prefectural cities in Hubei. The assisting provinces were responsible for sending medical teams, equipment and necessary supplies to Hubei. Figure 4 depicts the paired matching while the number of health workers sent to Hubei by the assisting provinces is reported in Figure 5. This one-to-one assistance greatly enhanced the surge capacity of the medical system in Hubei and was instrumental to the quick containment of Covid-19 in the epicenter» (He, Shi & Liu, 2020:250)

Η κεντρική κυβέρνηση ανάθεσε σε κάθε επαρχία μία πόλη που είχε πρόβλημα με τον κορονοϊό. Η σαφήνεια της υπευθυνότητας στα απολυταρχικά καθεστώτα είναι πιο σαφής και εμφανής άρα χρήση λιγότερων ΣΑΕ. Απολυταρχικά καθεστώτα όσο αφορά τη διοίκηση μοιάζει με στρατιωτική ιεραρχία όπου οι ευθύνες και τα καθήκοντα είναι σαφώς ορισμένα και οργανωμένα.

Συμπέρασμα

Η εφαρμογή ΣΑΕ σε καθεστώτα απολυταρχικού χαρακτήρος είναι λιγότερο διπλωματική, λόγω πρώτον, της στρατιωτικής ιεραρχίας της διοίκησης και δεύτερον, λόγω της σαφήνειας της ροής της ευθύνης.

Άρθρο 32: Risky Business? Welfare State Reforms and Government Support in Britain and Denmark

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «British Journal of Political Science» είναι ένα περιοδικό ευρείας βάσης που στοχεύει να καλύψει τις εξελίξεις σε ένα ευρύ φάσμα χωρών και ειδικοτήτων. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Georg Wenzelburger καθηγητής ανάλυσης διαδικασιών και Πολιτικής Οικονομίας στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Kaiserslautern, ο Carsten Jensen είναι Καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Aarhus, ο Seonghui Lee είναι Λέκτορας Συγκριτικής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο του Έσσεξ και ο Christoph Arndt είναι Λέκτορας Συγκριτικής Πολιτικής στο Τμήμα Πολιτικής και IR στο Πανεπιστήμιο του Reading.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο

συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Lee et al., 2020:165).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες και Εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοδοσία. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας στις χώρες του Ηνωμένου Βασιλείου και της Δανίας. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

« This means that the current government might not be to blame for reductions in benefits that may have been decided decades ago. That might not stop voters from blaming the government anyway, of course, but still points to a problem of identifying the causes of governments' popularity. In addition, many voters do not fully understand their benefits and how they change over time. Therefore it is often the parliamentary decision to make cuts that attracts negative attention rather than the implementation. » (Lee, Jensen, Arndt & Wenzelburger, 2020:168).

Οι περικοπές και οι παροχές στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας μπορεί να πάρει χρόνια για να υλοποιηθεί και υπάρχει η περίπτωση η τωρινή κυβέρνηση να μην είναι αυτή που εφάρμοσε τις περικοπές αλλά η προηγούμενη. Σε αυτή την περίπτωση η τωρινή κυβέρνηση πρέπει να εφαρμόσει ΣΑΕ για να μην κατηγορηθεί για ενέργειες της προηγούμενης. Μία καλή ΣΑΕ μπορεί να είναι η κατηγορία του «Αποδιοπομπαίου τράγου» προς την προηγούμενη κυβέρνηση. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/ φόβος/ λογοκρισία»:

«First, the fact that politicians not only cut citizens' welfare, but also expand it, raises the prospect that politicians can engage in a 'throw good money after bad'22 or compensation23 blame avoidance strategy. Under this strategy, voters remain supportive of the government because they are getting an expansion to compensate for their loss. Although clearly not a very cost-effective strategy, it can help politicians recalibrate the welfare state without risking their own re-election. » (Lee, Jensen, Arndt & Wenzelburger, 2020:169).

Οι πολιτικοί εφαρμόζουν ΣΑΕ σωστού συγχρονισμού, δηλαδή εφαρμόζουν τις περικοπές και τις παροχές στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας σε χρονικά διαστήματα έτσι ώστε να αποφύγουν την ευθύνη και να μειώσουν τις πιθανότητες εκλογικής ήττας. Συνήθως εφαρμόζουν ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως, αλλάζουν τις διαδικασίες της κοινωνικής πρόνοιας έτσι ώστε να γίνονται οι περικοπές και οι παροχές μέσω του συστήματος. Στο

πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«On the other hand, public budgets are overburdened, taxation is already too high and debt is gradually mounting to unsustainable levels. In such a situation, politicians will primarily do nothing, hoping simultaneously not to upset their voters and that the economy will keep afloat until they are out of office. Armingeon and Giger's pioneering study finds that welfare state cutbacks are not dangerous unless they are made into an issue in the preceding electoral campaign.» (Lee, Jensen, Arndt & Wenzelburger, 2020:167).

Οι πολιτικοί εφαρμόζουν ΣΑΕ παρουσίασης «Διατήρηση χαμηλών τόνων» όταν αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις όπως υπάρχουν πολλά έξοδα στον κυβερνητικό προϋπολογισμό, οι φόροι είναι ήδη ψηλοί και τα δάνεια είναι δύσκολο να αποπληρωθούν, ελπίζοντας ότι με το να μην κάνουν τίποτα δεν θυμώνουν τους ψηφοφόρους.

Στο πιο κάτω απόσπασμα δείχνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/φόβος/λογοκρισία»:

«More interestingly, though, it also suggests that modern-day politicians have more room for maneuver than is commonly assumed. Blame avoidance is not the only game in town. Instead, there is room for a government to please voters enough to make them support it. It seems that credit claiming never left the stage entirely.» (Lee, Jensen, Arndt & Wenzelburger, 2020:181).

Οι πολιτικοί εκτός από ΣΑΕ άνουν χρήση και την άλλη όψη του νομίσματος που είναι η διεκδίκηση των ευσήμων. Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/ φόβος/ λογοκρισία»:

«This difference in popularity is also plainly evident in our results. Controlling for potential confounders, electoral punishment for cutting back pensions in Britain is twice as large as the punishment for cutting back unemployment protection. In Denmark, on average, there is no punishment at all for cutbacks in unemployment protection, but a substantial one for cutting pensions.» (Lee, Jensen, Arndt & Wenzelburger, 2020:181).

Το είδος της περικοπής εξαρτάται αν έχει αρνητικές επιπτώσεις για τους πολιτικούς αν το κοινό θεωρεί την περικοπή δικαιολογημένη . δίκαια ή όχι. Εδώ οι συντάξεις έχουν μεγαλύτερη σημασία στο μυαλό των ψηφοφόρων από ότι το επίδομα ανεργίας. Δηλαδή το κοινό θα τιμωρήσει κυβερνήσεις που κάνουν περικοπές στις συντάξεις σκληρότερα από ότι για περικοπές στο επίδομα ανεργίας. Στο πιο κάτω απόσπασμα παρατίθεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «εκλογικός κίνδυνος/ φόβος/ λογοκρισία»:

«Secondly, we found that most of the time, both expansions and cutbacks lead to reactions of the same magnitude. This flies in the face of previous claims that voters fail to react to expansions and only focus on cutbacks. That said, expansions and cutbacks may not be implemented the same way. Following the logic of Weaver and Pierson, it is possible to hypothesize that cuts will be introduced in more subtle ways than expansions to minimize blame from the former and maximize credit claiming for the latter.⁵³ An interesting avenue of future research would be to study the ways in which expansions and cutbacks are introduced, and whether that may help explain why there is no difference between the effects of cutbacks and expansions.» (Lee, Jensen, Arndt & Wenzelburger, 2020:182).

Οι περικοπές ανακοινώνονται στους πολίτες από τους πολιτικούς με ένα πιο μυστικό, υπόγειο με ένα πιο λεπτό τρόπο από ότι τα ωφελήματα. Αυτό είναι ΣΑΕ που στόχο έχει να ελαχιστοποιήσει το φταίξιμο για την περίπτωση των περικοπών και να αυξήσει την πιθανότητα των ευσήμων στην περίπτωση των ωφελημάτων.

Συμπέρασμα

Οι πολιτικοί όταν θέλουν να κάνουν αλλαγές στο σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας χρησιμοποιούν ΣΑΕ και διεκδίκηση των ευσήμων για να αποφύγουν την ευθύνη και να πάρουν τα εύσημα. Κάποιες συνιστώσες του συστήματος είναι πιο σημαντικές σε σχέση με άλλες, παραδείγματος χάριν οι πολίτες θεωρούν τις συντάξεις πιο σημαντικές από ότι τα επιδόματα ανεργίας οπότε περικοπές στις συντάξεις έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην συμπεριφορά των πολιτών σε εκλογές και τις ΣΑΕ που αναπτύσσουν οι πολιτικοί για να αντιμετωπίσουν αυτές τις αλλαγές.

Άρθρο 33: Between a Rock and a Hard Place: Preference Formation in France During the Eurozone Crisis

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Political Studies Review» το οποίο δημοσιεύει υψηλής ποιότητας πρωτότυπη έρευνα σε όλες τις πολιτικές επιστήμες και τη μελέτη της πολιτικής σε συναφή πεδία, που στοχεύει στην τόνωση ευρείας συζήτησης και συζήτηση αιχμής για τρέχουσες διαφωνίες και ζητήματα στην πειθαρχία στο Ηνωμένο Βασίλειο και διεθνώς. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Clement Fontan είναι καθηγητής Ευρωπαϊκής Οικονομικής Πολιτικής στο UCLouvain και στο Université Saint-Louis Brussels και η Sabine Saurugger Καθηγήτρια Πολιτικών Επιστημών, Επιστημών Po Grenoble - UGA.

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» και χρήση της υποκατηγορίας «λόγω μη επαρκούς έρευνας» (Fontan & Saurugger, 2020:508).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό ανιχνεύονται ένας αριθμός από μεταβλητές που επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Πιο συγκεκριμένα έχουμε τις μεταβλητές: Κυβερνητικές Διαδικασίες (Government/Public Policies) και ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης. Η έρευνα εστιάζεται στις προτιμήσεις της κυβέρνησης της Γαλλίας κατά τη διάρκεια της Ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«In particular, under the Fifth Republic, authority over European affairs is concentrated in the hands of the president, supported by a small number of high-level civil servants. Cole and Drake (2000: 28) contend that the presidential pre-eminence in European affairs was so pronounced that Europe was considered to form part of a 'reserved sector', in which the main European decisions have been taken by French Presidents, in coordination with a small group of high civil servants and the main economic interest groups.» (Fontan & Saurugger, 2020:508).

Υπάρχει σαφής εικόνα για το πώς η Γαλλική κυβέρνηση συνδιαλέγεται με την ΕΕ. Οπότε και οι ευθύνες, φταιξίματα και κατηγορίες είναι πιο εύκολο να αποδοθούν. Στο πιο κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης»:

«At the same time, French politicians have been using EMU rules as a 'useful external constraint' to reform their economies in the face of domestic resistance (Howarth, 2007: 1061). When Emmanuel Macron underlines that he will 'shoulder France's responsibility', he relies on the EMU imperative to legitimise domestic reforms, but he also hints at a new external constraint. Indeed, the new French government is trying to overcome previous policy deadlocks between Paris and Berlin by restoring French credibility with the implementation of structural reforms in order to push forward new Eurozone arrangements.» (Fontan & Saurugger, 2020:508).

Η κυβέρνηση της Γαλλίας χρησιμοποιεί τα όργανα της ΕΕ ως πίεση για να κάνει εσωτερικές αλλαγές στην χώρα. Αυτό είναι ΣΑΕ προληπτικής παρουσίασης, «Αποδιοπομπαίου τράγου». Στην περίπτωση που οι αλλαγές έχουν επιτυχία τα εύσημα τα παίρνει η κυβέρνηση, σε περίπτωση αποτυχίας η κυβέρνηση μπορεί να κατηγορήσει την ΕΕ για τις πιεστικές αναγκαστικές οικονομικές αλλαγές που έγιναν. Στο πιο κάτω

απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης»:

«The multilevel character of the EU adds further complexity to this understanding of preference formation: preference formation is a more complex process than the result of a series of linear 'push factors'. It is a circular process through which political elites and experts, interest groups and social movements as well as the media frame a problem and influence state actors in defining national preferences. Decisions taken on the basis of these preferences at the European level then influence again domestic actors who adjust and adapt their positions, and ultimately transform national politics.» (Fontan & Saurugger, 2020:511).

Οι παράγοντες της διακυβερνητικότητας, η ανατροφοδότηση μεταξύ δημόσιων διαδικασιών και δημοσίων γνώμων και η βιβλιογραφία της πολιτικής οικονομίας σε σχέση με το οικονομικό σύστημα επηρεάζουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Οι προτιμήσεις μίας χώρας είναι μία κυκλική κατάσταση: Πολιτικοί ηγέτες, ειδικοί, ομάδες ενδιαφέροντος, κοινωνικά κινήματα και τα ΜΜΕ διαδραματίζουν τον ρόλο τους. Καθορίζουν την πλαισίωση ενός προβλήματος (ΣΑΕ) και επηρεάζουν τους κυβερνητικούς αξιωματούχους στην λήψη αποφάσεων για το τί χρειάζεται η χώρα (προτιμήσεις). Στο πιο κάτω απόσπασμα διακρίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης»:

« Indeed, a publicly perceived threat and a high degree of uncertainty increase the salience of an issue and might lead to an increased probability for actors to oppose governmental decisions. In turn, a higher degree of politicisation, understood as the process of making citizens and concerned actors more involved in politics, is often perceived as having influenced policy positions of member states, such as France, which searched to renegotiate policies at the EU level (Egan et al., 2010; Hooghe and Marks, 2009). Domestic opposition is taken up by national representatives and translated again at the EU level: member states reopen debates on specific policy instruments, insisting on the difficulty of implementing them at the domestic level and ask for a reinterpretation of these issues.» (Fontan & Saurugger, 2020:512).

Όταν υπάρχει κρίση στην ΕΕ, οι πολίτες των κρατών μελών μπορεί να είναι πιο αντιδραστικοί σε διαδικασίες που οι κυβερνήσεις τους θέλουν να εφαρμόσουν και είναι παρενέργεια πολιτικών της ΕΕ. Τότε οι πολιτικοί των κρατών μελών ζητάνε από την ΕΕ να αλλάξει τις διαδικασίες της για να γίνουν αποδεκτές από τους πολίτες των εφαρμόζοντας ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως.

Συμπέρασμα

Οι καταστάσεις που δημιουργούν τον σχηματισμό των προτιμήσεων (Ανεξάρτητη μεταβλητή ή μεταβλητές) Οι προτιμήσεις γίνονται πάγιες θέσεις (ενός κόμματος ή μιας κυβέρνησης) στηρίζονται και ορίζονται από διαδικασίες οι οποίες δημιουργούν ή παίζουν κάποιο ρόλο στην δημιουργία της εικόνας μία οντότητας (πολιτικής ή μη δεν παίζει ρόλο). Η εικόνα μετατρέπεται σε ιδεολογία η οποία καθορίζει στους οπαδούς την συμπεριφορά τους σε διάφορες καταστάσεις (περικοπές στην κοινωνική πρόνοια, αντιμετώπιση λαθρομετανάστευσης, οικονομική πολιτική κτλ.) Ο τρόπος αντιμετώπισης των καταστάσεων γεννά ή μη ΣΑΕ! Άρα το επίπεδο της σαφήνειας των καταστάσεων που βοηθούν την δημιουργία προτιμήσεων είναι ανάλογη της δημιουργίας ή όχι ΣΑΕ.

Άρθρο 34: The Blurred Boundaries Between Budget Transparency and State Secrecy

Το επιστημονικό αυτό άρθρο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «East Asia» το οποίο εξετάζει την αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής και του πολιτισμού που διέπει τις σημαντικές εξελίξεις στην Κίνα, την Ιαπωνία, την Κορέα και στα νησιά του Ειρηνικού. Προσφέρει μια μοναδική, διακρατική προσέγγιση σε πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά ζητήματα. Οι συγγραφείς του άρθρου είναι: ο Longjin Chen Καθηγητής στο τμήμα οικονομικών και κέντρο οικονομικής έρευνας , Κολλέγιο οικονομικών και διαχείρισης, Νοτιοδυτικό Πανεπιστήμιο, Τσονγκκινγκ στην Κίνα και ο Junling Zhang εργάζεται στο Σχολή Δημοσίων Οικονομικών και Φορολογικών Υποθέσεων, Νοτιοδυτικό Πανεπιστήμιο Οικονομικών και Οικονομικών Επιστημών, Τσενγκντού, Κίνα

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2013) παρατηρούμε ότι οι αρθρογράφοι έκαναν χρήση μόνο του «εντοπισμού κενών στην βιβλιογραφία» για να δείξουν την συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Πιο συγκεκριμένα στον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία έκαναν χρήση της κατηγορίας «λόγω σύγχυσης» (Chen & Zhang, 2020:303).

Εξετάζοντας το κείμενο με την τυπολογία του Hood (2011) παρατηρούμε ότι μέσα στο άρθρο αυτό Μέσα από αυτό το άρθρο αναδύεται η σημαντικότητα των κυβερνητικών διαδικασιών για την προβληματοποίηση των ΣΑΕ.. Η έρευνα εστιάζεται στην περιοχή των κρατικών πληροφοριών της Κίνας και ποιές θεωρούνται μυστικές ή όχι. Στο πιο

κάτω απόσπασμα φαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«Why should the boundaries for determining state secrets be marked clearly and carefully? Steven Aftergood [1] identifies three distinct motivations for government secrecy: (a) “genuine national security secrecy,” (b) “bureaucratic secrecy” to avoid blame [30], and (c) “political secrecy” to cover up policy failures. When the boundaries for determining state secrets are blurred, government activity apart from the genuine purpose of national security can become a breeding ground for bureaucracy and corruption and lead to reduced government performance and accountability. When this happens, secrecy is not conducive to societal stability and national security but is harmful instead [7, 25]. » (Chen & Zhang, 2020:302).

Η κυβέρνηση εφαρμόζει ΣΑΕ παρουσίασης μυστικότητας, «Διατήρηση χαμηλών τόνων» όταν δεν θέλει πληροφορίες να αποκαλυφθούνε στο κοινό. Υπάρχουν τρία κίνητρα που ωθούνε μία κυβέρνηση στις ΣΑΕ αυτές. Γνήσια και πραγματική ανάγκη μυστικότητας για σκοπούς εθνικής ασφαλείας, γραφειοκρατική μυστικότητα για αποφυγή ευθύνης και πολιτική μυστικότητα για αποφυγή ευθύνης σχετικά με αποτυχημένες κυβερνητικές διαδικασίες. Στο πιο κάτω απόσπασμα διαφαίνεται η σχέση μεταξύ της προβληματοποίησης των ΣΑΕ και της μεταβλητής «κυβερνητικές διαδικασίες»:

«In 2016, to facilitate the implementation of the Regulations and the new Budget Law, the Chinese Ministry of Finance issued the Procedures on October 27. This move required subnational governments to follow detailed guidelines on the scope, format, and timeliness of budget disclosures. According to the Procedures, “disclosure is the norm (常态) and nondisclosure shall be handled as exceptions (例外)” (Article 3) and “except for matters involving state secrets, items to be disclosed must be completely disclosed, with the contents being comprehensive, authentic, and integrated” (Article 3). » (Chen & Zhang, 2020:304).

Ο υπουργός οικονομικών της Κίνας δίνει πολιτικές και διαδικασίες τις οποίες οι τοπικές κυβερνήσεις πρέπει να ακολουθήσουν για τη δημοσίευση των οικονομικών τους καταστάσεων. Εδώ αν οι τοπικές κυβερνήσεις ακολουθήσουν πιστά τις πολιτικές της κεντρικής κυβέρνησης δεν κατηγορούνται από αυτή για οτιδήποτε αφού ισχυρίζεται ότι ακολούθησαν τις οδηγίες της. Έχουμε ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Εξουσιοδότηση της ευθύνης».

Συμπέρασμα

Η ασάφεια πάντα γεννά ΣΑΕ, εδώ στο συγκεκριμένο άρθρο δείχνεται ότι δεν υπάρχει σαφής ορισμός από την κεντρική κυβέρνηση της Κίνας προς τις επιμέρους κυβερνήσεις της χώρας για το τί θεωρείται μυστικό και τί όχι.

3.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων εφαρμογής της τυπολογίας των Alvesson & Sandberg

Σε αυτή την ενότητα στόχος είναι η συστηματοποίηση των ευρημάτων του εμπειρικού υλικού που προήλθαν από την εφαρμογή της τυπολογίας των Alvesson & Sandberg. Πρώτον, γίνεται μία σύντομη παρουσίαση τριών προηγούμενων ερευνών, μία μικρή ιστορική αναδρομή χρήσης της εν λόγω τυπολογίας, και δεύτερον, γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων της παρούσας διατριβής με τα αποτελέσματα των τριών προηγούμενων ερευνών για την πιο πλήρη αντίληψη της δυναμικής της συγκεκριμένης τυπολογίας ως αναλυτικό εργαλείο.

Οι Sandberg & Alvesson (2011) εξέτασαν 52 άρθρα στο πεδίο των οργανωτικών μελετών (organization studies) όπου ανίχνευσαν την τυπολογία του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία, η οποία και χρησιμοποιήθηκε στο εμπειρικό υλικό της παρούσας διατριβής. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους δείχνουν ότι ο εντοπισμός κενών στη βιβλιογραφία είναι ο κυρίαρχος τρόπος ανάπτυξης ερευνητικών ερωτημάτων από την υπάρχουσα βιβλιογραφία με τις βασικές υποκατηγορίες «λόγω σύγχυσης», «λόγω αμέλειας» και «λόγω επέκτασης της γνώσης» (Sandberg & Alvesson, 2011:40).

Ο Hallgren (2012) εξέτασε 61 δημοσιεύσεις μεταξύ 2007 και 2011 από τα τέσσερα μεγαλύτερα περιοδικά που ασχολούνται με διαχείριση έργων για το πώς δημιουργούνται οι ευκαιρίες για συνεισφορές στην επιστημονική έρευνα, χρησιμοποιώντας την τυπολογία των Alvesson & Sandberg (2011). Τα αποτελέσματα της έρευνάς του δείχνουν μία συντριπτική κυριαρχία του εντοπισμού κενών από την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Hallgren, 2012:814).

Οι Nicholson et al. (2018) εξέτασαν 538 δημοσιεύσεις σε τρία κορυφαία περιοδικά, τα οποία ασχολούνται με το βιομηχανικό μάρκετινγκ (industrial marketing). Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι το 88% του δείγματος κάνει χρήση κενών στην υπάρχουσα βιβλιογραφία για τη συνεισφορά τους στην επιστημονική γνώση. Τα ποσοτικά ευρήματα των προγενέστερων συστηματικών ερευνών δημιουργούν αντίστοιχες προσδοκίες για τα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

Η εφαρμογή της τυπολογίας των Alvesson & Sandberg (2013) στο εμπειρικό υλικό της διατριβής έδωσε τα πιο κάτω αποτελέσματα: Ο τρόπος συνεισφοράς των ερευνητών και αρθρογράφων των 34 επιστημονικών άρθρων που αναλύθηκαν καθιστά προφανές ότι η πλειοψηφία κάνει χρήση της παραδοσιακής τακτικής του εντοπισμού κενών στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, παρά της μεθόδου της προβληματοποίησης, όπως φαίνεται

και από την πιο κάτω κατανομή, όπου στο 70,58% του συνόλου των άρθρων η συνεισφορά έγινε με τον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία, και μόνο στο 5,88% έγινε με τη μέθοδο της προβληματοποίησης. Όμως το 20,58% έκανε συνδυασμό των δύο τρόπων συνεισφοράς (εντοπισμός κενών και προβληματοποίηση), και αυτό καταγράφει μία δυναμική για την υιοθέτηση της μεθόδου της προβληματοποίησης. Φυσικά, για να γίνει επιβεβαίωση αυτού του ισχυρισμού χρειάζεται να διεξαχθεί μία πιο συστηματική έρευνα σε μεγαλύτερη κλίμακα και με μεγαλύτερο δείγμα άρθρων.

Παρατηρείται ότι η κατηγορία «λόγω αμέλειας» χρησιμοποιείται πιο συχνά με ποσοστό 26,47%, ακολουθεί η κατηγορία «λόγω επέκτασης της γνώσης» με 11,76%, και τέλος η κατηγορία «λόγω σύγχυσης» με 8,82%. Στη μέθοδο της προβληματοποίησης υπάρχει μία ίση χρήση των κατηγοριών «αμφισβήτηση εικασιών» με 2,94% και «κριτική αντιπαράθεση πάλι με 2,94%. Επίσης, παρατηρείται ότι ο συνδυασμός των κατηγοριών «λόγω αμέλειας» και «λόγω επέκτασης της γνώσης» χρησιμοποιείται συχνότερα από τους άλλους συνδυασμούς. Στις υποκατηγορίες της κατηγορίας «λόγω αμέλειας» παρατηρείται ότι η υποκατηγορία «μη επαρκής έρευνα» με ποσοστό 35,29% χρησιμοποιείται πιο συχνά, ακολουθούμενη από την υποκατηγορία «έλλειψη εμπειρικής υποστήριξης» με 5,88%.

Τα αποτελέσματα αυτά της ανάλυσης του εμπειρικού υλικού της διατριβής επιβεβαιώνουν τα ευρήματα των Sandberg & Alvesson (2011), Hallgren (2012) και Nicholson et al. (2018), τα οποία δείχνουν ότι ο εντοπισμός κενών στην υπάρχουσα βιβλιογραφία είναι ο προτιμώμενος τρόπος συνεισφοράς των ερευνητών στην επιστημονική γνώση.

Στο εμπειρικό υλικό της παρούσας έρευνας (N=34), η χρήση των συνεισφορών αναλυτικά ανά επιστημονική περιοχή έχει ως εξής:

Στο πεδίο της δημόσιας διοίκησης, από τα 9 άρθρα (100% του δείγματος), στο 77,77% γίνεται χρήση του εντοπισμού κενών και στο 22,22% γίνεται χρήση του συνδυασμού εντοπισμού κενών και προβληματοποίησης. Από αυτό συμπεραίνεται ότι ακόμη στο επιστημονικό πεδίο της Δημόσιας διοίκησης κυριαρχεί η παραδοσιακή τακτική του εντοπισμού κενών, αλλά μπορεί να ειπωθεί ότι η μέθοδος της προβληματοποίησης αρχίζει επίσης να χρησιμοποιείται.

Στο πεδίο της πολιτικής επιστήμης, από τα 8 άρθρα (100% του δείγματος), στο 50% γίνεται χρήση του εντοπισμού κενών και στο 50% γίνεται χρήση του συνδυασμού εντοπισμού κενών και προβληματοποίησης. Υπάρχει μία ισοδύναμη δυναμική μεταξύ

των δύο συνεισφορών, καθώς χρησιμοποιούνται εξίσου και οι δύο συνεισφορές, φαινόμενο σπάνιο σε σχέση με τα άλλα επιστημονικά πεδία όπου κυριαρχεί η συνεισφορά του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία.

Στο πεδίο της Διακυβέρνησης, από τα 3 άρθρα (100% του δείγματος), στο 66,66% γίνεται χρήση του εντοπισμού κενών και στο 33,33% γίνεται χρήση του συνδυασμού εντοπισμού κενών και προβληματοποίησης. Από αυτό συμπεραίνεται ότι στο επιστημονικό πεδίο της διακυβέρνησης κυριαρχεί η παραδοσιακή τακτική του εντοπισμού κενών, αλλά μπορεί να ειπωθεί ότι η μέθοδος της προβληματοποίησης αρχίζει επίσης να χρησιμοποιείται.

Στο πεδίο της εκτίμησης κινδύνου, από τα 2 άρθρα (100% του δείγματος), στο 50% γίνεται χρήση του εντοπισμού κενών και στο 50% γίνεται χρήση της προβληματοποίησης. Υπάρχει μία ισοδύναμη δυναμική μεταξύ των δύο συνεισφορών, καθώς χρησιμοποιούνται εξίσου και οι δύο συνεισφορές, φαινόμενο σπάνιο σε σχέση με τα άλλα επιστημονικά πεδία όπου κυριαρχεί η συνεισφορά του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία.

Στο πεδίο των διαδικασιών, από τα 4 άρθρα (100% του δείγματος), στο 75% γίνεται χρήση του εντοπισμού κενών και στο 25% γίνεται χρήση της προβληματοποίησης. Από αυτό συμπεραίνεται ότι στο επιστημονικό πεδίο διαδικασιών κυριαρχεί η παραδοσιακή τακτική του εντοπισμού κενών, αλλά μπορεί να ειπωθεί ότι η μέθοδος της προβληματοποίησης αρχίζει επίσης να χρησιμοποιείται.

Στο πεδίο της μελέτης κοινής αγοράς, δημόσιων διαδικασιών και ενός αγγλόφωνου περιοδικού γίνεται 100% χρήση του εντοπισμού κενών. Από αυτό συμπεραίνεται ότι στα πιο πάνω επιστημονικά πεδία κυριαρχεί η παραδοσιακή τακτική του εντοπισμού κενών.

4. Ερευνητικό δίλλημα.

Τα προβλήματα είναι δύο. Πρώτον, οι ΣΑΕ δεν έχουν δικό τους αποκλειστικό επιστημονικό πεδίο όπως είναι π.χ. η διαχείριση έργων (project management), με αυτόνομη ακαδημαϊκή παρουσία, όπως για παράδειγμα πανεπιστήμια στα οποία διδάσκονται ως μάθημα οι ΣΑΕ. Οι ΣΑΕ έχουν ένα ευρύ πρακτικό πεδίο εφαρμογής κατανεμημένο σε πολλές επιστημονικές κατευθύνσεις και πεδία, όπως φαίνεται και στον πίνακα 2.

Επιστημονικό Πεδίο	Αριθμός Αρθρων	Ποσοστό
Δημόσια Διοίκηση - Εντοπισμός Κενών Μόνον	7	20,58%
Δημόσια Διοίκηση - Εντοπισμός Κενών & Προβληματοποίηση	2	5,88%
Πολιτική Επιστήμη - Εντοπισμός Κενών Μόνον	4	11,76%
Πολιτική Επιστήμη - Εντοπισμός Κενών & Προβληματοποίηση	4	11,76%
Διακυβέρνηση - Εντοπισμός Κενών & Προβληματοποίηση	1	2,94%
Διακυβέρνηση - Εντοπισμός Κενών Μόνον	2	5,88%
Εκτίμηση Κινδύνου - Εντοπισμός Κενών Μόνον	1	2,94%
Εκτίμηση Κινδύνου - Προβληματοποίηση Μόνον	1	2,94%
Διαδικασίες - Εντοπισμός Κενών Μόνον	3	8,82%
Διαδικασίες - Προβληματοποίηση Μόνον	1	2,94%
Αραβικό Αγγλικό Περιοδικό - Εντοπισμός Κενών Μόνον	1	2,94%
Μελέτες Κοινής Αγοράς - Εντοπισμός Κενών Μόνον	1	2,94%
Δημόσιες Διαδικασίες - Εντοπισμός Κενών Μόνον	5	14,70%
Διοίκηση, Επιχειρήσεις - Χωρίς Συνεισφορά	1	2,94%

Πίνακας 2

Δεύτερον, οι τυπολογίες των Alvesson & Sandberg εφαρμόζονται συνήθως σε ένα επιστημονικό πεδίο μόνον (π.χ. Διαχείριση έργων – project management) και τα συμπεράσματα που εκμαιεύονται δείχνουν την συμπεριφορά των ερευνητών όσο αφορά τον τρόπον συνεισφοράς τους στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο.

Η ακαδημαϊκή πλαισίωση που χρησιμοποιείται από τους αρθρογράφους για να αποδειχθεί η αιτιολόγηση της συνεισφοράς τους στην επιστημονική γνώση δεν δίνει απαντήσεις για την προβληματοποίηση των ΣΑΕ, δηλαδή δεν δίνει απαντήσεις στις ερωτήσεις πώς, πού, πότε, ποιος, και γιατί, αναφορικά με τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ.

Υπάρχει όμως μία άλλη σύνδεση μεταξύ των τρόπων συνεισφοράς των ερευνητών και της δημιουργίας και εφαρμογής των ΣΑΕ. Για να γίνει αντιληπτή αυτή η σύνδεση, γίνεται χρήση της έννοιας της κοινωνικής σύγκρουσης και της θεωρίας της κοινωνικής αλλαγής (Coser, 1957) και η παρουσίαση ενός δίπολου αντιπαράθεσης, διότι χωρίς αντιπαράθεση δεν υφίστανται ΣΑΕ.

Το δίπολο αντιπαράθεσης ή διχοτομία (Bacchi, 2014:7-8, 13, 35), το οποίο κάνει ικανή τη σύνδεση μεταξύ του τρόπου συνεισφοράς στην επιστημονική γνώση και της προβληματοποίησης των ΣΑΕ, είναι από τη μία μεριά το ακαδημαϊκό κατεστημένο (Κυβέρνηση, Πανεπιστήμια, Επιστημονικά περιοδικά, Επιχορηγήσεις κτλ.) και από την άλλη οι ακαδημαϊκοί (φοιτητές, ερευνητές, καθηγητές κτλ.) οι οποίοι προσπαθούν να πετύχουν έναν αριθμό από στόχους όπως εξασφάλιση κονδυλίων, δημοσίευση επιστημονικών άρθρων και εξασφάλιση μόνιμης θέσης στο πανεπιστήμιο (Alvesson & Sandberg, 2011:92-110).

Υπό αυτή τη διπολική προοπτική, ο τρόπος συνεισφοράς των ακαδημαϊκών, οι διαδικασίες (policies) και η γραφειοκρατική δομή (agency) του ακαδημαϊκού κατεστημένου μπορεί να εκληφθούν ως ΣΑΕ για την επίτευξη των εκατέρωθεν στόχων τους.

Εκτός από το γενικό δίπολο αντιπαράθεσης που αναφέρεται πιο πάνω, μέσα στο γενικό δίπολο υπάρχουν υποκατηγορίες δίπολων αντιπαράθεσης τα οποία είναι: Κυβέρνηση/Πανεπιστήμια, Πανεπιστήμια/Επιστημονικά Περιοδικά, Πανεπιστήμια/Ακαδημαϊκοί και Επιστημονικά Περιοδικά/Ακαδημαϊκοί.

4.1 Ανάλυση εσωτερικών δίπολων αντιπαράθεσης και ΣΑΕ.

Ακολουθεί η ανάλυση των δίπολων αντιπαράθεσης: «Κυβέρνηση/Πανεπιστήμια», «Πανεπιστήμια/Επιστημονικά Περιοδικά», Πανεπιστήμια/Ακαδημαϊκοί» και «Επιστημονικά Περιοδικά/Ακαδημαϊκοί».

4.1.1 Δίπολο αντιπαράθεσης «Κυβέρνηση/Πανεπιστήμια»

Η κυβέρνηση μίας χώρας, όπως φαίνεται και από την ανάλυση του εμπειρικού υλικού της διατριβής, υπό συγκεκριμένες συνθήκες κάνει εφαρμογή και των τριών κατηγοριών των ΣΑΕ, όπως έχουν οριστεί στην τυπολογία του Hood.

Μία κυβέρνηση συνήθως δημιουργεί και εφαρμόζει διαδικασίες (policies) για να πετύχει δύο αντικειμενικούς στόχους. Πρώτον, για να αναθέσει εργασίες, και δεύτερον, για να ελέγξει αν οι εργασίες που ανατέθηκαν γίνονται σωστά και με τις κατευθυντήριες γραμμές της. Για την εφαρμογή και τον έλεγχο των εργασιών αυτών, η κυβέρνηση συνήθως εφαρμόζει τη ΣΑΕ της «Εξουσιοδότησης της ευθύνης», δηλαδή η κυβέρνηση δίνει αυξημένες αρμοδιότητες σε ένα άτομο ή σε μία επιτροπή ή σε μεγαλύτερη οντότητα όπως οργανισμοί και εταιρείες, για να υλοποιήσουν το όραμά της. Αν η οντότητα που εξουσιοδοτήθηκε αποτύχει στην αποστολή της, οι κατηγορίες και η ευθύνη πέφτει στους ώμους της και η εικόνα της κυβέρνησης δεν αμαυρώνεται, αν όμως η οντότητα πετύχει στην αποστολή της, η κυβέρνηση μπορεί να διεκδικήσει τα εύσημα (Silva & Jalali, 2020· Angulo Amaya, Bertelli & Woodhouse, 2020· Greasley, 2020).

Στην περίπτωση των πανεπιστημίων και των ερευνητών, σε πολλές χώρες του κόσμου η αξιολόγηση της ακαδημαϊκής έρευνας διέπεται και καθορίζεται από κυβερνητικές αξιολογικές συνταγές. Στο Ηνωμένο Βασίλειο παραδείγματος χάριν υπάρχει η RAE/REF, στην Αυστραλία η ERA κτλ. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές είναι η εξουσιοδότηση της κυβέρνησης προς τα πανεπιστήμια μέσω της δημιουργίας διαδικασιών, με στόχο τον σωστό έλεγχο της ποιότητας της ακαδημαϊκής έρευνας που διενεργείται σε κάθε χώρα (Bessant et al., 2003:51-52· Northcott & Linacre, 2010:38).

Τα πανεπιστήμια, για να μην κατηγορηθούν από την κυβέρνηση ότι έχουν αποτύχει στην αποστολή τους (έλεγχος και αξιολόγηση της ακαδημαϊκής έρευνας), εφαρμόζουν ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως, της «Πρωτοκολλοποίησης», δηλαδή ακολουθούν κατά γράμμα τις οδηγίες που βρίσκονται στις κυβερνητικές διαδικασίες. Στην περίπτωση αποτυχίας,

τα πανεπιστήμια μπορούν να ρίξουν το φταίξιμο σε κακές διαδικασίες της κυβέρνησης και η εικόνα τους δεν αμαυρώνεται.

4.1.2 Δίπολο αντιπαράθεσης «Πανεπιστήμια/Επιστημονικά Περιοδικά»

Στις διαδικασίες της κυβέρνησης, ένας όρος ο οποίος καθορίζει το πώς μετριέται η απόδοση των ερευνητών είναι πόσα άρθρα έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά υψηλής κατάταξης και κύρους, τα οποία άλλα πανεπιστήμια, χορηγοί και επιτροπές συνεδρίων χρησιμοποιούν ως γνώμονα για τη μελλοντική συνεργασία τους ή όχι με τους ακαδημαϊκούς (Rafols et al, 2012).

Αν το ακαδημαϊκό προσωπικό ενός πανεπιστημίου δεν δημοσιεύσει τα απαραίτητα άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, τότε το πανεπιστήμιο κινδυνεύει να πέσει στον κατάλογο κατάταξης, και αυτό σύμφωνα με τις διαδικασίες της κυβέρνησης σημαίνει αποτυχία. Οπότε το πανεπιστήμιο πιέζει τους ακαδημαϊκούς να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην υλοποίηση δημοσιεύσεων, παρά στη διδασκαλία και στις ερευνητικές τους ασχολίες (McMullen & Shepard, 2006:1663).

Η πίεση αυτή του πανεπιστημίου προς τους ακαδημαϊκούς μπορεί να θεωρηθεί ως μία στρατηγική αποφυγής ευθύνης. Πιο συγκεκριμένα, αν ένας ακαδημαϊκός δεν δημοσιεύσει τα απαραίτητα άρθρα, του δίνεται περισσότερος χρόνος διδασκαλίας ή του ανατίθενται άλλα καθήκοντα, ή ακόμη μπορεί και να εκδιωχθεί από το πανεπιστήμιο αν δεν έχει μονιμότητα. Οπότε αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως ΣΑΕ γραφειοκρατικής φύσεως, «Αμυντική αναδιοργάνωση δομής και προσωπικού» που στόχο έχει να μη σημειώσει πτώση το πανεπιστήμιο στις δημοσιεύσεις και στον κατάλογο κατάταξης. Με αυτή τη ΣΑΕ, σε περίπτωση που το πανεπιστήμιο υποστεί μείωση στις δημοσιεύσεις μπορεί να απαντήσει στους επικριτές τους ότι αυτό ήταν τότε και τώρα η κατάσταση έχει αλλάξει. Το επιστημονικό περιοδικό από τη μεριά του εφαρμόζει τη ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως της «Πρωτοκολλοποίησης», που βασικά είναι η πιστή ακολουθία των δικών του διαδικασιών όσον αφορά το ποια επιστημονικά άρθρα αξίζουν να δημοσιευτούν ή όχι.

4.1.3 Δίπολο αντιπαράθεσης «Πανεπιστήμια/Ακαδημαϊκοί»

Η ΣΑΕ που εφαρμόζει το πανεπιστήμιο σε σχέση με τους ακαδημαϊκούς περιγράφηκε πιο πάνω. Οι ακαδημαϊκοί, ανάλογα με το Status quo τους, είναι γνωστοί ή άγνωστοι στην επιστημονική κοινότητα, μόνιμοι ή όχι κτλ. και εφαρμόζουν κάποιες ΣΑΕ που τους

επιτρέπουν να πετύχουν τους στόχους τους (φήμη, μονιμότητα, δημοσίευση επιστημονικών άρθρων, επιχορηγήσεις κτλ.).

Όσον αφορά δημοσιεύσεις, επιχορηγήσεις και μονιμότητα, το πανεπιστήμιο έχει δημιουργήσει διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσει ο οποιοσδήποτε ακαδημαϊκός θέλει να πετύχει τους στόχους του. Οπότε η ΣΑΕ της «Πρωτοκολλοποίησης» εφαρμόζεται από τους ακαδημαϊκούς.

4.1.4 Δίπολο αντιπαράθεσης «Επιστημονικά Περιοδικά/Ακαδημαϊκοί»

Τα επιστημονικά περιοδικά, οι αξιολογητές και οι συντάκτες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο πώς και τι ερευνάται και δημοσιεύεται στον ακαδημαϊκό κόσμο (Gabriel, 2010:766 · Henson, 2005:775). Το πετυχαίνουν αυτό με τη δημιουργία και εφαρμογή διαδικασιών οι οποίες πρωτίστως προωθούν τη σταδιακή και αυξητική τακτική πλήρωσης γνωσιακών κενών σε προηγούμενη βιβλιογραφία (Gap-spotting), δηλαδή στην πρόσθεση νέας γνώσης στην ήδη υφιστάμενη και σε ένα εξειδικευμένο στενό εύρος βιβλιογραφίας (pigeonhole). Δεν ενθαρρύνονται επιστημονικά άρθρα των οποίων η συνεισφορά βασίζεται σε αμφισβήτηση υφιστάμενης βιβλιογραφίας, κριτική αντιπαράθεση και εξέταση νέων ιδεών (Alvesson & Sandberg, 2011:96-97).

Σύμφωνα με τους Nicholson et al. (2018:208), οι αξιολογητές και συντάκτες των επιστημονικών περιοδικών ως επί το πλείστον: α) έχουν συντηρητική νοοτροπία, η οποία τους εξασφαλίζει ότι δεν κινδυνεύουν να βρεθούν εκτός της ζώνης ασφαλείας τους, και β) δεν γνωρίζουν πώς να αξιολογήσουν κάτι το οποίο δεν στηρίζεται σε προηγούμενη γνώση.

Όταν ο ακαδημαϊκός λάβει απόρριψη δημοσίευσης από ένα επιστημονικό περιοδικό, και έχοντας υπόψιν τα πιο πάνω, για να πετύχει τους στόχους του (μονιμότητα στο πανεπιστήμιο, επιχορηγήσεις, διασημότητα κτλ.), καθώς όλα εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον αριθμό των άρθρων που έχει δημοσιεύσει ο ακαδημαϊκός σε επιστημονικά περιοδικά ψηλού κύρους και σύμφωνα με την τυπολογία του Hood (2011), εφαρμόζει τις πιο κάτω ΣΑΕ (Chernick, 2012:130· McGRail et al., 2006:19· Simon et al., 2020:S154).

Εφαρμόζει τη ΣΑΕ της «Πρωτοκολλοποίησης», ακολουθώντας πιστά τις διαδικασίες (Policies) των επιστημονικών περιοδικών (Soares, 2022:2719-2720). Στην περίπτωση που δεν συμφωνεί με τις διορθώσεις και τις αλλαγές που του ζητούνται από τους αξιολογητές και συντάκτες του επιστημονικού περιοδικού, τις κάνει αναγκαστικά

εφαρμόζοντας έτσι τη ΣΑΕ αντιδραστικής φύσεως «Διατήρηση χαμηλών τόνων» μέχρι να πετύχει τον στόχο του, αποφεύγοντας την αντιπαράθεση τόσο με το επιστημονικό περιοδικό όσο και με το πανεπιστήμιο.

Ειδικά από το πανεπιστήμιο, ο ακαδημαϊκός δέχεται πιέσεις για να αφιερώνει περισσότερο χρόνο στην υλοποίηση δημοσιεύσεων παρά στη διδασκαλία και στις ερευνητικές του ασχολίες, διότι αν δεν δημοσιεύσει τα απαραίτητα άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, το πανεπιστήμιο κινδυνεύει να πέσει στον κατάλογο κατάταξης (McMullen & Shepard, 2006:1663· Soares, 2022:2718).

Τέλος, και το πιο σημαντικό, ο ακαδημαϊκός ακόμη και αν κατά τη διάρκεια της έρευνάς του έκανε χρήση μεθόδων προβληματοποίησης για την εξεύρεση των ερευνητικών του ερωτημάτων και κατ' επέκταση του τρόπου συνεισφοράς του στην επιστημονική γνώση, την μεταμφιέζει σε εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία, διότι με αυτόν τον τρόπο αυξάνει τις πιθανότητές του να δημοσιευτεί το άρθρο του στο επιστημονικό περιοδικό, ή χρησιμοποιεί εξ αρχής τον εντοπισμό κενών στη βιβλιογραφία για την ανεύρεση των ερευνητικών του ερωτημάτων (Alvesson & Sandberg, 2011:94).

Από τα πιο πάνω συμπεραίνεται ότι η χρήση της τακτικής εύρεσης των κενών στην υπάρχουσα βιβλιογραφία (gap-spotting) από τους ακαδημαϊκούς για την ανεύρεση των ερευνητικών ερωτημάτων τους είναι μία σκόπιμη και συνειδητή πράξη, καθώς γνωρίζουν ότι το ακροατήριό τους (στην περίπτωσή τους οι αξιολογητές και οι συντάκτες του επιστημονικού περιοδικού) αντιμετωπίζει την έρευνά τους με λιγότερη αρνητική κριτική διάθεση (Nicholson et al., 2018:206).

Επίσης, η απόκτηση μονιμότητας, προαγωγής και επιχορηγήσεων είναι σε μεγάλο βαθμό βασισμένη στη συχνή δημοσίευση άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά. Η χρήση της προβληματοποίησης από ερευνητές και ακαδημαϊκούς, που είναι βασικά η αμφισβήτηση υφιστάμενης γνώσης, εγκυμονεί κινδύνους αναστάτωσης της επιστημονικής καριέρας και ζωής άλλων ακαδημαϊκών με μεγαλύτερη φήμη και πειθώ, οι οποίοι εκτελούν χρέη αξιολογητών και συντακτών σε επιστημονικά περιοδικά, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα δημοσίευσης των άρθρων τους (Alvesson & Sandberg, 2011:44).

Άρα, για να αυξήσουν τις πιθανότητές τους για δημοσίευση, οι ερευνητές εφαρμόζουν τις ΣΑΕ διαδικαστικής φύσεως στην κατηγορία της «Πρωτοκολλοποίησης», ακολουθώντας κατά γράμμα της διαδικασίες του επιστημονικού περιοδικού στο οποίο επιδιώκουν να δημοσιεύσουν την έρευνά τους, και στην κατηγορία της «αγελοποίησης», υποστηρίζοντας τις θέσεις των πολλών και μένοντας στην ασφάλεια της ομάδας, με το

να κάνουν χρήση της μεθόδου του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία παρά της μεθόδου της προβληματοποίησης.

Άρα συμπεραίνεται ότι μέσα στο κοινωνικό-πολιτικό περιεχόμενο της δημοσίευσης άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά η τακτική του εντοπισμού κενών στη βιβλιογραφία μπορεί να θεωρηθεί ως Στρατηγική Αποφυγής Ευθύνης προληπτικής διαδικαστικής φύσεως, που χρησιμοποιείται συνειδητά από τους ακαδημαϊκούς για να αποφύγουν δυσάρεστες καταστάσεις και για να πετύχουν τους επιθυμητούς τους στόχους.

5. Ανάλυση αποτελεσμάτων μετά την εφαρμογή της τυπολογίας του Hood (2011) στο εμπειρικό υλικό

Μετά την ανάλυση των 34 άρθρων από τα οποία αποτελείται το εμπειρικό υλικό της διατριβής, έχουν εντοπιστεί οκτώ γενικές μεταβλητές οι οποίες επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα τη δημιουργία και εφαρμογή ΣΑΕ. Οι μεταβλητές αυτές ονομαστικά είναι: οι δημόσιες διαδικασίες (Public Policies), ο εκλογικός κίνδυνος/φόβος (Electoral danger/fear), οι ιδεολογικές, ηθικές, θρησκευτικές και κομματικές τοποθετήσεις (Political, ethical, religious and party ideology), η ασάφεια της ευθύνης (Clarity of Responsibility), η κατάσταση της οικονομίας (State of the Economy), η δομή του πολιτικού συστήματος (Structure of the Political system), ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης (Media role in Blame Avoidance Strategies) και η ψυχολογία του ανθρώπου (Psychology).

Οι δημόσιες διαδικασίες μίας χώρας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεών της, όπως έχει αποδειχτεί από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 23 από αυτά και σε ποσοστό 67,64%, οι δημόσιες διαδικασίες είναι μεταβλητές που επηρεάζουν τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, συνήθως διαδικαστικής φύσεως (Policy Strategy).

Η διαδικασία από τη λήψη κάποιων μέτρων από την κυβέρνηση μέχρι την υλοποίησή τους μέσω των κυβερνητικών διαδικασιών μπορεί να πάρει χρόνια (Lee et al., 2017:168). Αυτό κάνει πιο δύσκολη την εφαρμογή ΣΑΕ προληπτικής φύσεως, διαδικαστικού χαρακτήρα (Policy strategy) από το πολιτικό σύστημα μίας χώρας (Zahariadis et al., 2020:161).

Στο εμπειρικό υλικό της διατριβής έχουν ανιχνευθεί οι ακόλουθες περιοχές όπου οι πολιτικοί κάνουν αλλαγές στις κυβερνητικές διαδικασίες: η αγορά εργασίας (Labor

market), η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (Healthcare), το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας (Social Protection), η Ευρωπαϊκή ένωση (European Union), και το πολιτικό σύστημα, όπως ο δημόσιος τομέας και η κυβέρνηση, η αντιπολίτευση και το κοινοβούλιο της χώρας (Political System).

Στην περιοχή της αγοράς εργασίας, η αλλαγή των δημόσιων διαδικασιών από το πολιτικό σύστημα είναι αποτέλεσμα της εκλογικής λογοδοσίας και της σαφήνειας του ποιος είναι υπεύθυνος για τις αλλαγές στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας. Ο σκοπός των πολιτικών είναι η αποφυγή της οργής των ψηφοφόρων για την προηγούμενη κακή οικονομική κατάσταση της χώρας (Marinova, 2020).

Στην περιοχή της κοινωνικής πρόνοιας, οι αλλαγές που γίνονται από το πολιτικό σύστημα στις δημόσιες διαδικασίες έχουν αρνητικές επιπτώσεις πάνω στους πολίτες, με αποτέλεσμα οι πολίτες να είναι δυσαρεστημένοι στην αρχή, και σε βάθος χρόνου η δυσαρέσκεια μετατρέπεται σε δυσπιστία προς την ικανότητα του πολιτικού συστήματος να ασκεί τα καθήκοντά του σωστά (Haugsgjerd & Kumlin, 2019).

Σύμφωνα με το πλαίσιο «νέες διαδικασίες της κοινωνικής πρόνοιας», οι πολίτες συνήθως τείνουν να είναι ευχαριστημένοι και υποστηρικτικοί προς το εκάστοτε σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, διότι το έχουν συνηθίσει. Παράγοντες που μπορούν να πιάσουν τους πολιτικούς να θέλουν να αλλάξουν τις δημόσιες διαδικασίες του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας είναι: γερασμένος πληθυσμός, ανεργία, μονοπωλιακή εξάρτηση εργασίας, μετανάστευση, χρέος της χώρας και παγκόσμιος ανταγωνισμός (Goerres et al., 2020).

Ένας από τους λόγους που το πολιτικό σύστημα μετά από αρνητικές αλλαγές στις δημόσιες διαδικασίες του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας δεν τιμωρείται από τους πολίτες στις εκλογές, είναι η άγνοια των πολιτών για τη λειτουργία του (Jensen & Zohlnhfer, 2020). Επίσης, μπορεί οι περικοπές που έγιναν από τους πολιτικούς να μη θεωρούνται τόσο σημαντικές. Παραδείγματος χάριν, η περικοπή του επιδόματος ανεργίας έχει λιγότερη σημαντικότητα σε σχέση με τις περικοπές στις συντάξεις (Lee et al., 2017).

Οι πολιτικοί εφαρμόζουν αλλαγές στις δημόσιες διαδικασίες του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας, εφαρμόζοντας ταυτόχρονα περικοπές σε κάποια πεδία και παροχή ωφελημάτων σε άλλα πεδία για ικανοποίηση προεκλογικών υποσχέσεων παροχής ωφελημάτων. Κατά τη διάρκεια της θητείας υπάρχει μία κανονικότητα (εφαρμογή

περικοπών) και προς το τέλος της θητείας τους δίνουν ωφελήματα και παροχές (Wenzelburger et al., 2019).

Στον τομέα της υγείας, η μεταφορά πληροφοριών μέσω συστημάτων πληροφορικής από τους δημοσίους υπαλλήλους πρώτης γραμμής προς το κεντρικό σύστημα της κυβέρνησης γίνεται με στόχο την αξιολόγηση των κυβερνητικών διαδικασιών που έχουν εφαρμοστεί. Αυτό είναι ένα μέτρο ελέγχου για το αν τα νοσοκομεία και οι υπάλληλοι κάνουν σωστά την εργασία τους.

Αυτό που παρατηρείται όμως είναι ότι οι υπάλληλοι πρώτης γραμμής υπερφορτώνουν το σύστημα πληροφορικής με μεγάλο αριθμό αιτημάτων, δημιουργώντας άθελά τους προβλήματα στην κεντρική κυβέρνηση, που αντί να βοηθά τα άτομα που δημιουργούν τις κυβερνητικές διαδικασίες, τα συγχύζει ακόμη περισσότερο (Simonet, 2019).

Οι αλλαγές της δημόσιας διαδικασίας της υγείας σχετικά με την κάλυψη ή όχι ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε παράνομους μετανάστες έγιναν αντικείμενο πολιτικής πόλωσης μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων στην Ισπανία (Bruquetas-Callejo & Perna, 2020).

Η αποδόμηση των διαδικασιών που διέπουν την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι μία χρονοβόρα διαδικασία η οποία εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, αλλά πρωτίστως το μεγαλύτερο εμπόδιο είναι η ικανότητα των κρατών-μελών της ΕΕ να κάνουν χρήση της αρνησικυρίας (Veto) η οποία εμποδίζει την εύκολη αποδόμηση, ειδικά όταν υπάρχει οικονομική κρίση και πολλές διαφορετικές πολιτικές θέσεις των κρατών-μελών (Lenschow et al., 2020). Επίσης, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το είδος της διαδικασίας που μπαίνει στο στόχαστρο για αποδόμηση. Στην περίπτωση περιβαλλοντολογικών διαδικασιών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή της ΕΕ έχει αντιμετωπίσει σθεναρή αντίσταση από τα κράτη-μέλη και η πρόοδος της αποδόμησης οικολογικών ευρωπαϊκών διαδικασιών είναι πολύ αργή (Gravey & Jordan, 2019).

Οι ευρωπαϊκές διαδικασίες οι οποίες αφορούν εξουσίες χωρών γίνονται αντικείμενο αντιπαλότητας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της Ένωσης και των κρατών-μελών της. Οι διαδικασίες είναι πιο πιθανό να πολιτικοποιηθούν, ενώ επικίνδυνες ευρωπαϊκές διαδικασίες είναι πιθανό να μην πολιτικοποιηθούν και κρατούνται μακριά από πολιτικές λογομαχίες (Schimmelfennig, 2020).

Αλλαγές στις ευρωπαϊκές διαδικασίες που ρυθμίζουν τη διανομή των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων (ΓΤΠ) ήταν ο στόχος Αμερικανικής εταιρείας που διανέμει

και πουλά ΓΤΠ. Ο τρόπος προσέγγισής της ήταν παρασκηνιακός και στόχευσε μόνο κράτη-μέλη της ΕΕ που είναι υποστηρικτικά προς τη διάθεσή τους, ελπίζοντας ότι οι διαδικασίες της ΕΕ που καθορίζουν το status των ΓΤΠ αλλάζονται στα κρυφά από τα κράτη-μέλη τα οποία προσέγγισε (lobbying) (Hartung, 2020).

Τα άτομα που κατασκευάζουν δημόσιες διαδικασίες για την κυβέρνηση λαμβάνουν υπόψιν τους τρία σημαντικά δεδομένα τα οποία μας δίνουν τη δυνατότητα να ταιριάξουμε τις διαδικασίες της κυβέρνησης με τις επιθυμίες των πολιτών. Τα δεδομένα είναι η ικανότητα της κυβέρνησης να λαμβάνει καλές αποφάσεις, η εμπιστοσύνη που έχουν οι πολίτες προς αυτήν και το χρονοδιάγραμμα των εκλογών, το οποίο διαδραματίζει ρόλο στο πόσο καλά η κυβέρνηση αφουγκράζεται τις επιθυμίες των πολιτών της (Pritoni, 2018).

Η πραγματικότητα είναι ότι στις πλείστες των περιπτώσεων η κυβέρνηση δεν δημιουργεί δημόσιες διαδικασίες που αντικατοπτρίζουν τις επιθυμίες των πολιτών της, και το γεγονός ότι η κυβέρνηση φαίνεται να ανταποκρίνεται στις επιθυμίες των πολιτών δεν σημαίνει 100% ότι οι δημόσιες διαδικασίες της ικανοποιούν τις επιθυμίες τους. Ίσως αυτό να οφείλεται στο αν η κυβέρνηση είναι μειοψηφίας ή πλειοψηφίας. Όταν έχει την πλειοψηφία στη βουλή, η πίεση να ακούσει όλους τους πολίτες είναι μικρότερη από ό,τι όταν έχει τη μειοψηφία, διότι πρέπει να ακούσει και να αποδεχτεί την γνώμη περισσότερων οντοτήτων (Pritoni, 2018).

Σε κάποιες πολιτείες των ΗΠΑ τα αστυνομικά τμήματα και τα γραφεία των σερίφηδων μπορούν να κρατούν ένα ποσοστό των κερδών από τις πωλήσεις των κατασχεθεισών ιδιοκτησιών, και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις τα χρήματα αυτά είναι και μέχρι το 40% του συνολικού προϋπολογισμού τους.

Σε ορισμένες πολιτείες των ΗΠΑ δεν χρειάζεται καν καταδίκη από δικαστήριο για να γίνει κατάσχεση περιουσιών, καθώς μία απλή υποψία είναι αρκετή. Αυτό δίνει μεγάλη ευκολία στα όργανα της τάξης να προβούν σε κατασχέσεις. Τα πιο πάνω δεδομένα είναι όλα μέρος πολιτειακών και ομοσπονδιακών διαδικασιών που ορίζουν το πώς πρέπει να γίνονται οι κατασχέσεις.

Εδώ οι πολιτειακές και οι ομοσπονδιακές διαδικασίες επιτρέπουν σε αστυνομικά τμήματα και γραφεία σερίφηδων να προβούν σε πράξεις (κατασχέσεις περιουσιών) που σε άλλες χώρες μπορεί να θεωρούνται παράνομες και αντισυνταγματικές (Mughan et al., 2019).

Η ανάπτυξη της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα εξαρτάται από τα κίνητρα και τη διάθεση των δημοσίων υπαλλήλων για το αν θα επιτύχει ή όχι. Αν οι δημόσιοι υπάλληλοι θεωρούν τις δημόσιες διαδικασίες ευεργετικές, τότε η πιθανότητα να υποστηρίξουν καινοτόμες πρωτοβουλίες αυξάνεται. Η παραδοσιακή εικασία ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι αποφεύγουν να παίρνουν πρωτοβουλίες διότι φοβούνται ότι θα κατηγορηθούν σε περίπτωση αποτυχίας, ίσως είναι υπερβολική (Timeus & Breaugh, 2020).

Όταν υπάρχει υψηλή απόδοση σε ένα τμήμα, οι υπάλληλοι του τμήματος αυτού είναι πιο υποστηρικτικοί σε νέες διαδικασίες και ιδέες που προτείνονται από τον προϊστάμενό τους. Όταν υπάρχει υψηλή εργασιακή πίεση, οι υπάλληλοι είναι πιο υποστηρικτικοί σε νέες διαδικασίες και ιδέες που προτείνονται από τον προϊστάμενό τους, ανεξαρτήτως αν η απόδοσή τους είναι υψηλή ή χαμηλή (Petersen, 2020).

Η αξία των σωστών ή όχι αλλαγών στις δημόσιες διαδικασίες από την κυβέρνηση της χώρας, οι οποίες καθορίζουν τον χειρισμό μία κρίσης όπως της πανδημίας του κορωνοϊού, είναι σημαντική (Jones, 2020· Zahariadis et al., 2020· Jingwei et al., 2020).

Αν οι δημόσιες διαδικασίες οι οποίες καθορίζουν τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι φτωχά προγραμματισμένες, τότε έχουν μελλοντικές αρνητικές επιπτώσεις στο πολιτικό σύστημα της χώρας (Amaya et al., 2019).

Οι ηθικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις των πολιτικών κομμάτων επηρεάζουν τη δημιουργία, εφαρμογή και ανάπτυξη των δημοσίων διαδικασιών που ρυθμίζουν θέματα όπως η άμβλωση, η ευθανασία, η ομοφυλοφιλία, οι γάμοι ίδιου φύλου, η πορνογραφία και η πορνεία (Adam et al., 2020).

Όταν η οικονομία της χώρας είναι σε κακή κατάσταση και η ικανότητα και δυνατότητα της κυβέρνησης είναι περιορισμένη όσον αφορά τις αλλαγές που μπορεί να κάνει στις δημόσιες διαδικασίες, οι πρωθυπουργοί, τα πολιτικά κόμματα και οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν επικοινωνιακές στρατηγικές για να μειώσουν τις αρνητικές εκλογικές επιπτώσεις (Traber et al., 2020· Sommer, 2020).

Οι κυβερνητικές διαδικασίες οι οποίες ασχολούνται με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών σε σχέση με τις κυβερνητικές διαδικασίες που ελέγχουν την απόδοση των γενικότερων επιπτώσεων στο κοινό από την εφαρμογή και χρήση αγαθών και υπηρεσιών από το κοινό, είναι λιγότερο αρνητικές για την κυβέρνηση (Rajala, 2019).

Η κυβέρνηση ενός κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) χρησιμοποιεί τις ευρωπαϊκές διαδικασίες ως μοχλό πίεσης και πειθούς για να κάνει αλλαγές σε εσωτερικές

δημόσιες διαδικασίες της χώρας της. Το σύνολο των δημόσιων διαδικασιών μίας χώρας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία των προτιμήσεων μίας χώρας για εσωτερικά και εξωτερικά θέματα που την απασχολούν (Fontan & Saurugger, 2020).

Η μυστικότητα των πληροφοριών που θεωρούνται ως απόρρητες από μία χώρα ορίζεται από δημόσιες διαδικασίες που αναπτύσσει η κυβέρνηση της χώρας, έτσι ώστε να μην υπάρχει αμφιβολία (Chen & Zhang, 2020).

Ο φόβος της εκλογικής λογοδοσίας από το πολιτικό σύστημα μίας χώρας διαδραματίζει έναν αρκετά σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεων της, όπως έχει αποδειχτεί από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 12 από αυτά, και σε ποσοστό 35,29%, ο εκλογικός κίνδυνος είναι μεταβλητή που επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, πρωτίστως διαδικαστικής (policy strategy) και γραφειοκρατικής (agency strategy) φύσεως, και δευτερευόντως αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως.

Οι κυβερνήσεις διαβλέπουν εκλογικό κίνδυνο συνήθως όταν η προηγούμενη οικονομική πολιτική τους έχει αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή των ψηφοφόρων. Όταν υπάρχει σαφήνεια για το ποιος έχει την ευθύνη, τότε οι ψηφοφόροι τιμωρούν τους κατέχοντες την εξουσία για την κακή οικονομική διαχείριση στο παρελθόν (Marinova, 2020).

Ο φόβος της εκλογικής ήττας κάνει το πολιτικό σύστημα πιο δεκτικό να ακούσει τα αιτήματα των πολιτών (Pritoni, 2018).

Ο φόβος της ήττας στις επόμενες εκλογές αλλάζει τη συμπεριφορά των δημοσίων λειτουργών, των οποίων η θέση και η εξουσία εξαρτάται από την ψήφο των πολιτών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι σερίφηδες στις ΗΠΑ κάνουν λιγότερες κατασχέσεις κατά τη διάρκεια της θητείας τους σε σχέση με αστυνομικά τμήματα των ΗΠΑ στα οποία ο προϊστάμενός τους είναι διορισμένος, διότι σκέφτονται τις αρνητικές επιπτώσεις που έχουν οι κατασχέσεις στην επανεκλογή τους (Mughane et al., 2019).

Η εγγύτητα των εκλογών μπορεί να βάλει τους πολιτικούς σε πειρασμό να εξουσιοδοτήσουν δημόσιους οργανισμούς και γραφειοκράτες με αυξημένες αρμοδιότητες αυτοδιαχείρισης. Ωστόσο, υπάρχει η περίπτωση οι γραφειοκράτες αυτοί να μην ακολουθήσουν τη γραμμή των πολιτικών, με αποτέλεσμα να υπάρξουν αρνητικές συνέπειες για αυτούς στις εκλογές, οπότε στο τέλος οι πολιτικοί καταλήγουν στον περιορισμό των εξουσιών των γραφειοκρατών προκειμένου να αποφύγουν τις αρνητικές επιπτώσεις (Silva & Jalali, 2018).

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ, όταν πλησιάζουν εκλογές στη χώρα τους, τείνουν να πολιτικοποιούν θέματα τα οποία άπτονται των αρμοδιοτήτων της ΕΕ για εσωτερική προεκλογική υποστήριξη από τους πολίτες της χώρας τους (Schimmelfennig, 2020). Επίσης, η αποδόμηση διαδικασιών της ΕΕ μπορεί να είναι κάτι που οι πολιτικοί αποφεύγουν να επιδιώξουν και να πολιτικοποιήσουν, διότι υπάρχει σθεναρή αντίσταση από τους ψηφοφόρους τους (Gravey & Jordan, 2019).

Όταν το ιστορικό της συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σε μία χώρα είναι αρνητικό, τότε σε προεκλογικές περιόδους είναι καλό να μην αναφέρονται και να εξαγγέλλονται τέτοιου είδους συνεργασίες από τους υποψήφιους πολιτικούς (Amaya et al., 2019).

Ο συνολικός στόχος των πολιτικών αρχηγών είναι η επανεκλογή, και τυχόν αδυναμία επιτυχούς αντιμετώπισης μίας κρίσης οδηγεί σε αρνητικές επιπτώσεις στις εκλογές (Zahariadis et al., 2020).

Η εκλογική λογοδοσία αναγκάζει το πολιτικό σύστημα να λάβει υπόψιν του τις προεκλογικές του υποσχέσεις και την εφαρμογή στρατηγικών με σωστό συγχρονισμό (Strategic timing), για να αποφύγει όσο το δυνατόν περισσότερο τις αρνητικές συνέπειες την ημέρα των εκλογών (Wenzelburger et al., 2019· Lee et al., 2017).

Ο εκλογικός φόβος της ήττας για τα πολιτικά κόμματα τα οποία πρέπει να εφαρμόσουν διαδικασίες και πολιτικές οι οποίες είναι σε αντίθεση με τις ιδεολογικές τους τοποθετήσεις, τα αναγκάζει να κάνουν χρήση κρυφών στρατηγικών (Callejo & Perna, 2019). Οι ημερήσιες διατάξεις των πολιτικών προσαρμόζονται στις πραγματικότητες της εκλογικής λογοδοσίας (Rajala, 2019).

Οι ιδεολογικές, ηθικές, θρησκευτικές και κομματικές τοποθετήσεις στο πολιτικό σύστημα μίας χώρας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεων της, όπως φαίνεται από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 5 από αυτά, και σε ποσοστό 14,70%, η ιδεολογική κατεύθυνση είναι μεταβλητή που επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, πρωτίστως διαδικαστικής (policy strategy) και γραφειοκρατικής (agency strategy) φύσεως, και δευτερευόντως αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως.

Οι αποφάσεις κυβερνήσεων δεξιάς ιδεολογίας επηρεάζονται λιγότερο από τον τρόπο που ψηφίζουν οι πολίτες σχετικά με τις διαδικασίες της αγοράς εργασίας, και αυτό οφείλεται

στις συντηρητικές θέσεις της δεξιάς ιδεολογίας, που συνήθως κάνει περικοπές στο πεδίο της αγοράς εργασίας.

Οι κυβερνήσεις αριστερής ιδεολογίας είναι πιο ευαίσθητες στον τρόπο με τον οποίο οι ψηφοφόροι ψηφίζουν σε σχέση με τις κυβερνήσεις δεξιάς ιδεολογίας αναφορικά με τα θέματα της αγοράς εργασίας, διότι το πεδίο της αγοράς εργασίας θεωρείται –ιδεολογικά μιλώντας– «ιδιοκτησία» της Αριστεράς. Οπότε κυβερνήσεις αριστερής κατεύθυνσης κάνουν χρήση ΣΑΕ όταν οι πράξεις τους έρχονται σε αντίθεση με τις ιδεολογικές τους γραμμές, για να αποφύγουν την τιμωρία από τους υποστηρικτές τους (Marinova, 2020).

Όταν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ των κρατών-μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ή διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών σχετικά με τη λήψη αποφάσεων ή για το ποιους κανόνες εφαρμόζονται ή όχι, οι παράγοντες που εργάζονται στην ΕΕ (κυβερνήσεις, βουλευτές, αξιωματούχοι κτλ.) κάνουν χρήση στρατηγικών για να πετύχει η κάθε μεριά αυτό που επιθυμεί. Οι συμπεριφορές αυτές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ιδεολογική κατεύθυνση των κρατών-μελών της ΕΕ (Schimmelfennig, 2020).

Οι ηθικές και θρησκευτικές αξίες των πολιτικών κομμάτων επηρεάζουν τη δημιουργία των δημόσιων διαδικασιών, αλλά δεν έχουν το ίδιο πολωτικό αποτέλεσμα σε σχέση με τις αλλαγές που κάνει το πολιτικό σύστημα σε περιοχές όπως του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας. Το είδος των αλλαγών, ο περιορισμός ή η επέκταση των δημόσιων διαδικασιών που ρυθμίζουν ηθικά και θρησκευτικά θέματα, έχουν ως αποτέλεσμα διακριτές πολιτικές τοποθετήσεις και κομματικές επιρροές στη δημιουργία δημόσιων διαδικασιών. Οι ηθικές και θρησκευτικές τοποθετήσεις των πολιτικών κομμάτων γεννούν και τις αντίστοιχες συμπεριφορές, όσον αφορά τη δημιουργία περιοριστικών ή επεκτατικών δημόσιων διαδικασιών για θέματα όπως η άμβλωση, η ευθανασία, η ομοφυλοφιλία, οι γάμοι ίδιου φύλου, η πορνογραφία και η πορνεία (Adam et al., 2020).

Κατά τη διάρκεια περιόδων οικονομικής κρίσης (λιτότητας), σε κυβερνήσεις χωρών με ιδεολογία αριστερής κατεύθυνσης και με περιορισμούς όσον αφορά τα μέτρα ανακούφισης που μπορούν να εφαρμόσουν για τους πολίτες τους, παρατηρείται ότι κατηγορούν περισσότερο εξωτερικές οντότητες για την αποφυγή της ευθύνης που τους αναλογεί, ενώ πολιτικά κόμματα και κυβερνήσεις πιο συντηρητικής κατεύθυνσης κατηγορούν λιγότερο τις αντίστοιχες οντότητες και σε πολλές περιπτώσεις είναι ικανά να διεκδικήσουν και τα εύσημα σε περιόδους οικονομικής κρίσης (Sommer, 2020).

Κυβερνήσεις αριστερής ιδεολογίας, όταν είναι αναγκασμένες να εφαρμόσουν μέτρα τα οποία είναι ενάντια στην ιδεολογική τους βάση (π.χ. περικοπή ιατροφαρμακευτικής

περίθαλψης σε παράνομους μετανάστες), υιοθετούν την εφαρμογή κρυφών στρατηγικών για να αποφύγουν την ευθύνη και καταλήγουν στο τέλος να εφαρμόσουν τα μέτρα αυτά χωρίς μεγάλη αντίδραση από τους υποστηρικτές τους, ενώ κυβερνήσεις συντηρητικής κατεύθυνσης χρησιμοποιούν τα ίδια μέτρα για να κερδίσουν υποστήριξη από τους οπαδούς τους (Bruquetas-Callejo & Perna, 2020).

Η ασάφεια της ευθύνης στο πολιτικό σύστημα μίας χώρας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεων της, όπως φαίνεται από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 6 από αυτά, και σε ποσοστό 17,64%, η ασάφεια της ευθύνης είναι μεταβλητή που επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, πρωτίστως διαδικαστικής (policy strategy) και γραφειοκρατικής (agency strategy) φύσεως, και δευτερευόντως αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως.

Το πώς είναι διαρθρωμένος ένας οργανισμός, π.χ. προεδρικό σύστημα (οριζόντια εξουσία) ή ομοσπονδιακό σύστημα (κατακόρυφη εξουσία), επηρεάζει την ικανότητα του κοινού να αναθέσει τις ευθύνες, διότι δεν είναι εύκολα ορατό ποιος είναι ο υπεύθυνος (Οργανωτική Σαφήνεια). Η κυβερνητική σαφήνεια ασχολείται περισσότερο με τη συνεκτικότητα του αξιωματούχου και είναι πιο εύκολο για τον ψηφοφόρο να αναγνωρίσει καλύτερα ποιος είναι ο υπεύθυνος. Εδώ έχουμε τη σημαντικότητα της δομής του πολιτεύματος και πώς επηρεάζει τη ροή της ευθύνης μέσα και έξω από το πολιτικό σύστημα μιας χώρας (Marinova, 2020).

Όταν οι άνθρωποι δεν είναι ευχαριστημένοι με τις αλλαγές στην κοινωνική πρόνοια, αυτό δεν συνεπάγεται πάντα την εκλογική τιμωρία των πολιτικών. Ένας λόγος είναι ότι δεν είναι εύκολο για τους πολίτες να αναθέσουν την ευθύνη, δηλαδή να βρουν τον υπεύθυνο για αυτές τις αλλαγές. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που εμποδίζουν τους πολίτες, όπως πολύπλοκες πολιτικές συμμαχίες και ασαφείς καταστάσεις. Όπου υπάρχει ασάφεια για την ανάθεση της ευθύνης, είναι εύφορο έδαφος για δημιουργία και εφαρμογή ΣΑΕ (Haugsgjerd & Kumlin, 2019).

Η σύσταση της ΕΕ είναι καλό παράδειγμα ενός οργανισμού με πολύπλοκη δομή και πολλαπλά επίπεδα γραφειοκρατίας και μόνωσης από την πολιτική κατάσταση των χωρών. Μικρές αλλαγές σε πολιτικές μπορεί να περάσουν απαρατήρητες λόγω της πολύπλοκης σύνθεσης του οργανογράμματος της ΕΕ. Αυτό γεννά έναν σημαντικό αριθμό από ασάφειες, που δυσκολεύει τους πολίτες των κρατών-μελών να αποδώσουν τις ευθύνες εκεί που πρέπει (Lenschow et al., 2020).

Η σχέση μεταξύ της κυβέρνησης και της γραφειοκρατίας της εξαρτάται από έναν αριθμό από παράγοντες όπως η εγγύτητα των εκλογών, η σύσταση της κυβέρνησης (πλειοψηφική ή μειοψηφική) και η ικανότητα των γραφειοκρατών. Όλοι αυτοί οι παράγοντες δημιουργούν ασάφεια σε περιοχές όπως λήψη αποφάσεων και έλεγχος της εργασίας των γραφειοκρατών από τους πολιτικούς (Silva & Jalali, 2018).

Όταν οι πολίτες έχουν άγνοια για τη λειτουργία του πολιτικού συστήματος της χώρας τους και άλλων οργανισμών, είναι δύσκολο για αυτούς να αναγνωρίσουν με σαφήνεια ποιος φταίει για τυχόν αρνητικές επιπτώσεις που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα από πράξεις του πολιτικού συστήματος (Jensen & Zohlnhfer, 2020).

Η ασάφεια της ευθύνης μακροπρόθεσμα έχει αρνητικές επιπτώσεις για το πολιτικό σύστημα, διότι συνήθως η αλήθεια έχει έναν περίεργο τρόπο να αναδύεται στο τέλος. Η τακτική της διαφάνειας του ποιος έχει την ευθύνη μακροπρόθεσμα έχει θετικότερα αποτελέσματα για το πολιτικό σύστημα που την εφαρμόζει (Zahariadis et al., 2020).

Η κατάσταση της οικονομίας στο πολιτικό σύστημα μίας χώρας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεων της, όπως φαίνεται από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 3 από αυτά, και σε ποσοστό 8,82%, η οικονομική διαχείριση της χώρας στο παρελθόν είναι μεταβλητή που επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, πρωτίστως διαδικαστικής (policy strategy) και γραφειοκρατικής (agency strategy) φύσεως, και δευτερευόντως αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως.

Η κατάσταση της οικονομίας στο παρελθόν και η ικανότητα των πολιτών να αναθέσουν την ευθύνη στους παράγοντες του πολιτικού συστήματος που είναι υπεύθυνοι για την κακή οικονομική διαχείριση του παρελθόντος, είναι κάτι που το πολιτικό σύστημα λαμβάνει υπόψιν ιδιαίτερα κατά την περίοδο των εκλογών (Marinova, 2020).

Το πολιτικό σύστημα, σε περιόδους κακής οικονομικής ανάπτυξης ή οικονομικής κρίσης, τείνει να κατηγορεί τόσο εσωτερικούς όσο και εξωτερικούς παράγοντες για τη δυσχερή οικονομική διαχείριση της χώρας, δημιουργώντας πολωτικές τάσεις (Bruquetas-Callejo & Perna, 2020). Η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας είναι αιτία σοβαρών αλλαγών στο σύστημα υγείας για τη βελτιστοποίηση των οικονομικών δεικτών (Simonet, 2019).

Η δομή του πολιτικού συστήματος μίας χώρας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεων της, όπως φαίνεται από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 18 από αυτά, και σε

ποσοστό 52,94%, η δομή του πολιτεύματος είναι μεταβλητή που επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, πρωτίστως διαδικαστικής (policy strategy) και γραφειοκρατικής (agency strategy) φύσεως, και δευτερευόντως αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως.

Η δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας ευνοεί ή όχι, μέσω των θεσμών της, τη διάχυση της εξουσίας από την κυβέρνηση προς άλλες οντότητες, εσωτερικής και εξωτερικής φύσεως. Επίσης, η δομή του πολιτικού συστήματος βοηθά ή όχι τους πολίτες να αποδώσουν τις ευθύνες εύκολα ή δύσκολα (Marinova, 2020), το πόσο καλά συνεργάζονται οι κυβερνητικοί θεσμοί μεταξύ τους (Pritoni, 2018), το πόσο καλά οι θεσμοί ανταποκρίνονται σε κρίσεις (Jones, 2020), και το πόσο καλά μπορεί να μετρηθεί η απόδοση των δημοσίων υπάλληλων (Rajala, 2019).

Όταν η δομή του πολιτικού συστήματος είναι απολυταρχική σε περιόδους κρίσης, η ανταπόκριση είναι ταχύτερη σε σχέση με πολιτεύματα τα οποία έχουν δημοκρατικές δομές (He et al., 2020).

Πιο συγκεκριμένα, εξουσιοδότηση έχουμε όταν η κυβέρνηση δεν έχει τις απαραίτητες πληροφορίες, δεξιότητες και διαθέσιμο χρόνο, και εξουσιοδοτεί τον γραφειοκράτη που τα διαθέτει. Όταν υπάρχει ανασφάλεια σχετικά με τις διαδικασίες και όταν η εμπειρογνωμοσύνη είναι απαραίτητη, δίνονται περισσότερες ελευθερίες αποφάσεων στους γραφειοκράτες (Zahariadis et al., 2020).

Όταν οι πολιτικοί έχουν τα νόμιμα μέσα να μπορούν να επιβραβεύσουν ή να τιμωρήσουν τους γραφειοκράτες, αναθέτουν μεγάλη ελευθερία κινήσεων σε αυτούς, αλλιώς τις περιορίζουν. Όταν υπάρχει μεγάλη αλλαγή στις ευθύνες των κυβερνητικών αξιωματούχων, έχουμε πολιτική ανασφάλεια και οι πολιτικοί μπορεί να μη δώσουν πολλή ελευθερία σε γραφειοκράτες αν νομίζουν ότι δεν μπορούν να ελέγξουν την πολιτική διαδικασία στο μέλλον.

Οι υπουργοί, για να αποφύγουν την περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ αυτών και των γραφειοκρατών, συνήθως διορίζουν κυβερνητικούς αξιωματούχους που συμφωνούν μαζί τους. Χαμηλή γραφειοκρατική ικανότητα οδηγεί σε χαμηλή απόδοση της κυβέρνησης (Silva & Jalali, 2018).

Η δομή του πολιτικού συστήματος της χώρας επιτρέπει την αποκέντρωση ή τη συγκέντρωση εξουσιών, καθώς και τη συνεργασία με ιδιωτικούς οργανισμούς για την επίτευξη των στόχων του (Simonet, 2019· Bert et al., 2020· Amaya et al., 2019).

Όταν η δομή του πολιτικού συστήματος είναι ομοσπονδία, υπάρχει οριζόντια ροή της ευθύνης μέσα στην κεντρική κυβέρνηση και κάθετη ροή ευθύνης από την κεντρική κυβέρνηση προς τις επιμέρους εσωτερικές οντότητες. Αυτό το είδος πολιτικού συστήματος ευνοεί περισσότερο γραφειοκρατικής φύσεως στρατηγικές (Mughan et al., 2019· Bert et al., 2020· Bruquetas-Callejo & Perna, 2020).

Η δομή του συστήματος της ΕΕ με την υβριδική ιδιομορφία ότι συνδυάζει γραφειοκρατικές/τεχνοκρατικές δομές (επιτροπολογίες) και πολιτικές δομές (ΕΕ, κοινοβούλιο) είναι και ο λόγος μετατροπής (σε κάποια θέματα) της τεχνοκρατικής Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε πολιτική οντότητα (Lenschow et al., 2020· Schimmelfennig, 2020· Bazzan & Migliorati, 2020). Επίσης, η πολύπλοκη δομή του συστήματος της ΕΕ επιτρέπει στα κράτη-μέλη της ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών κρίσεων να την κατηγορούν ως την κύρια υπαίτια για την κρίση (Sommer, 2020).

Η υβριδική δομή του συστήματος της ΕΕ επιτρέπει την ανάπτυξη άσκησης παρασκηνιακής πολιτικής πίεσης (lobbying) από ιδιωτικούς οργανισμούς για την επίτευξη των καιροσκοπικών τους στόχων (Hartung, 2020).

Ο τρόπος συμπεριφοράς των βουλευτών μέσα στο κοινοβούλιο, η γλώσσα που χρησιμοποιείται και η χρήση ευγενικών ή αγενών στρατηγικών αντικατοπτρίζει και την εικόνα του πολιτικού συστήματος μίας χώρας (Saleem & Alattar, 2020).

Ο ρόλος των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης στο πολιτικό σύστημα μίας χώρας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην άσκηση των κυβερνητικών αποφάσεων και δράσεων της, όπως φαίνεται από την ανάλυση των 34 άρθρων του εμπειρικού υλικού της διατριβής. Στα 6 από αυτά, και σε ποσοστό 17,64%, ο ρόλος των ΜΜΕ είναι μεταβλητή που επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή των ΣΑΕ, πρωτίστως αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως.

Τα ΜΜΕ και τα ΜΚΔ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη λογοδοσία του πολιτικού συστήματος προς τους πολίτες των χωρών ανά τον κόσμο. Όταν οι κυβερνήσεις κάνουν συνεργασίες με ιδιωτικούς οργανισμούς, τυχόν αποτυχίες των συνεργασιών αυτών γίνονται γνωστές συνήθως μέσω των ΜΜΕ, διαμορφώνοντας την πολιτική συνείδηση, κρίση και μελλοντική πρόθεση ψήφου των πολιτών (Greasley, 2019).

Σε πολυεπίπεδα συστήματα όπως της ΕΕ, όπου υπάρχουν παρασκηνιακές συνεργασίες μεταξύ κυβερνήσεων κρατών-μελών και ιδιωτικών οργανισμών, η σημαντικότητα των

MME είναι κρίσιμη διότι είναι σχεδόν αδύνατον για τον Ευρωπαίο πολίτη να ενημερωθεί για τέτοιες υπόγειες συμφωνίες και κρυφές συνδιαλλαγές (Hartung, 2020). Επίσης, η πολιτικοποίηση ενός θέματος από τα κράτη-μέλη της ΕΕ εξαρτάται από το μέγεθος της επικαιρότητας που λαμβάνει από τα MME και MKΔ των κρατών-μελών (Schimmelfennig, 2020· Bazzan & Migliorati, 2020).

Εσωτερικά και εξωτερικά θέματα τα οποία αναδεικνύονται από τα MME θεωρούνται από τις κυβερνήσεις ότι είναι και τα θέματα τα οποία ενδιαφέρουν το κοινό και δίνουν σε αυτά προτεραιότητα για την αντιμετώπισή τους (West, 2020). Επίσης, τα MME και τα MKΔ μίας χώρας συνεισφέρουν σημαντικά στον καθορισμό των εθνικών προτιμήσεων και συμφερόντων της χώρας (Fontan & Saurugger, 2020).

Οι πολίτες συνήθως δεν έχουν το κίνητρο να συλλέξουν και να επεξεργαστούν εις βάθος μεγάλες ποσότητες συγκεκριμένων πληροφοριών. Οι πολίτες είναι φειδωλοί με τη γνώση (cognitive misers), καθώς εξάγουν από περιορισμένα δεδομένα τις επιπτώσεις ενός γενικότερου πλαισίου (π.χ. κομματική ταυτότητα και ιδεολογική κατεύθυνση) (Haugsgjerd & Kumlin, 2019).

Όταν οι πολίτες λαμβάνουν αποφάσεις υπό συνθήκες ανασφάλειας, δίνουν προτεραιότητα σε πιθανές ζημιές παρά σε πιθανά κέρδη. Αυτό οφείλεται στην τάση των ανθρώπων να δίνουν περισσότερη σημασία και προσοχή σε αρνητικές πληροφορίες παρά θετικές (Petersen, 2020· Sommer, 2020). Το ίδιο ισχύει και για πολιτικούς που θέλουν να εφαρμόσουν την ημερήσια διάταξή τους ή να προβούν σε καινοτόμες αλλαγές. Προτιμούν να λάβουν μέτρα για να αποφύγουν την αρνητική ευθύνη, παρά να διεκδικήσουν τα εύσημα (Timeus & Breaugh, 2020· Zahariadis et al., 2020· Rajala, 2019).

Όταν η οικονομία είναι καλή, κάποιες κυβερνήσεις επιδιώκουν να πάρουν τα εύσημα. Οι ψηφοφόροι συνηθίζουν να τιμωρούν την αποτυχία, παρά να επιβραβεύουν την επιτυχία (Traber et al., 2020). Η έφεση προς την αρνητικότητα (Negativity Bias) των πολιτών τους μπορεί να τους οδηγήσει στην εξαγωγή λανθασμένων συμπερασμάτων (Jensen & Zohlnhfer, 2020).

6. Καταληκτικές Σημειώσεις για τις Στρατηγικές Αποφυγής Ευθύνης

Από την εξέταση του εμπειρικού υλικού της διατριβής, και ειδικότερα από την ανάλυση των 34 άρθρων χρησιμοποιώντας την τυπολογία του Hood για τις κατηγορίες των ΣΑΕ, φαίνεται να επιβεβαιώνεται η δήλωσή του ότι η ακαδημαϊκή έρευνα σχετικά με τις ΣΑΕ

είναι διασκορπισμένη σε πολλά διαφορετικά πεδία, όπως της πολιτικής επιστήμης, της ψυχολογίας, της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας, των οικονομικών κτλ. (Hood, 2011:15).

Αναλυτικότερα, τα 34 επιστημονικά άρθρα ομότιμης κρίσης που μελετήθηκαν και που ασχολούνται ή χρησιμοποιούν τις ΣΑΕ ως βιβλιογραφία για την υποστήριξη των συνεισφορών και των επιχειρημάτων τους, ή και η χρήση τους ως αναλυτικά εργαλεία στην έρευνα, κατανέμονται σε εννέα διαφορετικά επιστημονικά πεδία, όπως φαίνονται στον πίνακα 3, επικυρώνοντας τους ισχυρισμούς του Hood.

Επιστημονικό Πεδίο	Αριθμός Άρθρων
Αραβικό Αγγλικό Περιοδικό	1
Δημόσια Διοίκηση	9
Δημόσιες Διαδικασίες	5
Διαδικασίες	4
Διακυβέρνηση	3
Διοίκηση, Επιχειρήσεις	1
Εκτίμηση Κινδύνου	2
Μελέτες Κοινής Αγοράς	1
Πολιτική Επιστήμη	8
Σύνολο	34

Πίνακας 3

Από την ανάλυση του εμπειρικού υλικού της διατριβής με την τυπολογία κατηγοριών του Hood (2011), οι βασικοί προβληματισμοί, πρακτικοί και θεωρητικοί, που φαίνεται να οδηγούν και να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη του θεωρητικού πεδίου των ΣΑΕ περιλαμβάνουν: α) Τον τρόπο δημιουργίας και διαχείρισης των κυβερνητικών διαδικασιών και γενικότερων διαδικασιών, τόσο του δημόσιου και όσο του ιδιωτικού τομέα. β) Τη δομή του πολιτικού συστήματος μίας χώρας, δημοκρατικό πολίτευμα (π.χ. Ελλάδα) ή απολυταρχικό πολίτευμα (π.χ. Κίνα), ενιαίο κράτος (π.χ. Γαλλία) ή ομόσπονδο κράτος (π.χ. Γερμανία). Η διοικητική δομή του κράτους καθορίζει μεταβλητές όπως η ροή της κατεύθυνσης της ευθύνης, καθώς και η σαφήνεια της ευθύνης. γ) Η εκλογική λογοδοσία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της προβληματοποίησης των ΣΑΕ που εφαρμόζονται. Η εγγύτητα των εκλογών, σε συνδυασμό με την κατάσταση της οικονομίας (θετική ή αρνητική), καθορίζει και τον βαθμό εφαρμογής ΣΑΕ ή όχι. δ) Οι ιδεολογικές και ηθικές θέσεις κυβερνήσεων, πολιτικών κομμάτων και πολιτών δημιουργούν μία δυναμική η οποία επηρεάζει τη δημιουργία και εφαρμογή ΣΑΕ. ε) Έχει ήδη αναφερθεί ότι σε συνδυασμό με τη δομή του πολιτικού συστήματος, η σαφήνεια της ευθύνης, είτε μεγάλη είτε μικρή, επηρεάζει και το επίπεδο της εφαρμογής ΣΑΕ. στ) Έχει

ήδη αναφερθεί στην εκλογική λογοδοσία, αλλά η κατάσταση της οικονομίας, και ειδικά της οικονομικής κατάστασης πριν από τις εκλογές, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή ΣΑΕ. ζ) Ο ρόλος των ΜΜΕ και των ΜΚΔ είναι ένας από τους σοβαρότερους παράγοντες οι οποίοι λαμβάνονται υπόψιν από το πολιτικό σύστημα για την εφαρμογή ΣΑΕ ή όχι. η) Η ψυχολογία των πολιτών και των πολιτικών επηρεάζει τη συμπεριφορά και στάση τους, οι οποίες επηρεάζουν και την εφαρμογή των ΣΑΕ. Οι μεταβλητές αυτές απαντούν το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, όπως διατυπώθηκε στην ενότητα 2.2 του μεθοδολογικού κεφαλαίου της διατριβής, δηλαδή ποιοι είναι οι βασικοί προβληματισμοί, πρακτικοί και θεωρητικοί, οι οποίοι ώθησαν στην ανάπτυξη των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης ως θεωρητικού πεδίου.

Οι προβληματισμοί οι οποίοι ωθούν την ανάπτυξη των ΣΑΕ όπως παρουσιάστηκαν πιο πάνω, είναι και υπεύθυνοι για το πώς εξελίσσεται διαχρονικά η προβληματοποίηση των ΣΑΕ. Οι τιμές των μεταβλητών των δημόσιων διαδικασιών (Public Policies), του εκλογικού κινδύνου/φόβου (Electoral danger/fear), των ιδεολογικών, ηθικών, θρησκευτικών και κομματικών τοποθετήσεων (Political, ethical, religious and party ideology), της ασάφειας της ευθύνης (Clarity of Responsibility), της κατάστασης της οικονομίας (State of the Economy), της δομής του πολιτικού συστήματος (Structure of the Political system), του ρόλου των ΜΜΕ στην ανάθεση ευθύνης (Media role in Blame Avoidance Strategies) και της ψυχολογίας του ανθρώπου (Psychology) καθορίζουν το πώς, πότε, πού, ποιος/α, γιατί και τι, όσον αφορά τη δημιουργία, εφαρμογή και ανάπτυξη του θεωρητικού πεδίου των ΣΑΕ.

Είθισται οι πολιτικοί, όταν διαβλέπουν εκλογικό κίνδυνο σε επικείμενες εκλογές, όταν οι ημερήσιες διατάξεις του πολιτικού συστήματος απειλούνται και όταν τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόσουν είναι ενάντια στις ιδεολογικές και ηθικές τους θέσεις, να εφαρμόζουν πρωτίστως προληπτικής φύσεως ΣΑΕ που είναι διαδικαστικού (Policy Strategy) ή γραφειοκρατικού (Agency Strategy) χαρακτήρα, και στην περίπτωση αποτυχίας των προληπτικών ΣΑΕ, να εφαρμόζουν αντιδραστικής (Presentational strategy) φύσεως ΣΑΕ. Υπάρχει η περίπτωση κατά την οποία εφαρμόζονται οι προληπτικής φύσεως ΣΑΕ ταυτόχρονα και μετά ακολουθούν οι αντιδραστικής φύσεως ΣΑΕ, και τέλος η περίπτωση να εφαρμόζονται ταυτόχρονα και οι τρεις κατηγορίες των ΣΑΕ. Η γραμμική εφαρμογή των ΣΑΕ είναι σπάνιο φαινόμενο λόγω του μεγάλου αριθμού των μεταβλητών που ελέγχουν την προβληματοποίηση των ΣΑΕ, καθώς και του μεγάλου αριθμού των πιθανοτήτων, σεναρίων και πιθανών αποτελεσμάτων.

Ο συνδυασμός των τιμών των μεταβλητών γεννά μεγάλο αριθμό από μελλοντικά σενάρια, τα οποία στα χέρια έμπειρων επικοινωνιολόγων ή ακόμη και απλών ανθρώπων που έχουν τη διάθεση να μάθουν και να πειραματιστούν, μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για την πρόγνωση μελλοντικών καταστάσεων στις περιοχές της αγοράς εργασίας (labor market), της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (Healthcare), του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας (Social Protection), της Ευρωπαϊκής ένωσης (European Union), του πολιτικού συστήματος όπως ο δημόσιος τομέας και η κυβέρνηση, η αντιπολίτευση και το κοινοβούλιο της χώρας (Political System).

Κάθε επιστημονικό άρθρο του εμπειρικού υλικού της διατριβής περιέχει πρακτικά και θεωρητικά σενάρια δημιουργίας και εφαρμογής συνδυασμών των τριών κατηγοριών ΣΑΕ.

Τα αποτελέσματα της διατριβής μπορούν να εκληφθούν ως ένα πρώτο δοκίμιο ενός οδηγού ανίχνευσης των Στρατηγικών Αποφυγής Ευθύνης για τον καθημερινό άνθρωπο, για τον πολίτη και ψηφοφόρο μιας χώρας, με στόχο να είναι ικανός να αποδίδει την ευθύνη σωστά και εκεί που πρέπει, χωρίς να παρακωλύεται από τα εμπόδια που του βάζει το πολιτικό σύστημα. Συνιστούν ένα δόκιμο πλαίσιο όπου γίνεται η σύνδεση τριών ακαδημαϊκών πεδίων: ο τρόπος με τον οποίο δομούνται οι δημόσιοι οργανισμοί και τα προγράμματα, ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν οι στρατηγικές διαχείρισης των δρώντων πολιτικών υποκειμένων (spin) και η κοινή γνώμη, και οι τυποποιημένες πολιτικές σε δημόσιες υπηρεσίες και στην κυβέρνηση. Επίσης, το δοκίμιο αυτό μπορεί να είναι μία πρώιμη μορφή ενός κεντρικού κόμβου που συνδέει την ακαδημαϊκή επιστήμη με την πρακτική εφαρμογή των ΣΑΕ.

Βιβλιογραφία

Abbott, A. (2004). *Methods of Discovery: Heuristics For The Social Sciences*. New York: Norton.

Adam, C. Knill, C. & Budde T. E. (2020) How Morality Politics Determine Morality Policy Output – Partisan Effects On Morality Policy Change, *Journal of European Public Policy*, 27:7, 1015-1033, DOI: [10.1080/13501763.2019.1653954](https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1653954)

Adhikari, B. R. (2022). Search for Research Topics: Problematizing and Sourcing. 3. 1-8.

Agee J., (2009) Developing Qualitative Research Questions: a reflective process, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 22:4, 431-447, DOI: [10.1080/09518390902736512](https://doi.org/10.1080/09518390902736512)

Aliaga, C. D. O. (2018) “The Discontinuity In The Continuity”. Michel Foucault and the archaeological period. *Topologic* 23(1): 32-46

[https://www.topologik.net/Osman Daniel Choque Aliaga Issue 23.pdf](https://www.topologik.net/Osman_Daniel_Choque_Aliaga_Issue_23.pdf)

Alvesson M. & Jörgen S., (2013). Has Management Studies Lost Its Way? Ideas for More Imaginative and Innovative Research. *Journal of Management Studies*. 50(1), 128-152.

Alvesson, M. & Sandberg, J. (2013). *Constructing research questions: Doing interesting research*. SAGE Publications Ltd,

Alvesson, M. & Sandberg, J., (2011) “Generating Research Questions Through Problematization.” *Academy of Management Review* 36 (2011): 247-271.

Andrews, R. (2003). *Research Questions*. (1 ed.) (Continuum Research Methods). Continuum.

Angulo Amaya, MC. Bertelli, AM. & Woodhouse, EF. (2020). The political cost of public-private partnerships: theory and evidence from Colombian infrastructure development. *Governance*. 2020; 33: 771–788.

Arensmeier, C. (2022). Institutionalizing School Failure: From Abandoning To Reintroducing A Failing Grade—The Rationales Behind Swedish Grading Reforms. *J Educ Change* 23, 221–252 <https://doi.org/10.1007/s10833-021-09421-7>

- Bacchi C., 2021. Introducing WPR: A Work In Progress. Διαθέσιμο από το: [https://www.kau.se/files/2021-10/BACCHI%20KICKOFF%20PRESENTATION 1.pdf](https://www.kau.se/files/2021-10/BACCHI%20KICKOFF%20PRESENTATION%201.pdf)
- Bacchi, C. (2018). Drug Problematizations and Politics: Deploying a Poststructural Analytic Strategy. *Contemporary Drug Problems*, 45(1), 3–14. <https://doi.org/10.1177/0091450917748760>
- Bacchi, C. (2016). Problematizations in Health Policy: Questioning How “Problems” Are Constituted in Policies. *SAGE Open*, 6(2). <https://doi.org/10.1177/2158244016653986>
- Bacchi, C. (2015) The Turn to Problematization: Political Implications of Contrasting Interpretive and Poststructural Adaptations. *Open Journal of Political Science*, 5, 1-12. doi: [10.4236/ojps.2015.51001](https://doi.org/10.4236/ojps.2015.51001).
- Bacchi C., 2014. *Analysing Policy: What's The Problem Represented to Be?* Frenchs Forest: Pearson Australia
- Bacchi, C. (2012) Why Study Problematizations? Making Politics Visible. *Open Journal of Political Science*, 2, 1-8. doi: [10.4236/ojps.2012.21001](https://doi.org/10.4236/ojps.2012.21001).
- Bacchi, C. (2012). Introducing the ‘What's the Problem Represented to be?’ approach. In A. Bletsas & C. Beasley (Eds.), *Engaging with Carol Bacchi: Strategic Interventions and Exchanges* (pp. 21-24). The University of Adelaide Press.
- Bacchi, C. (2009). *Analysing Policy: What's The Problem Represented To Be?* Pearson.
- Bacchi C., (2000) Policy As Discourse: What Does It Mean? Where does it get us? *Discourse: studies in the cultural politics of education*, 21:1, 45-57,
- Bajwa, N. Co. & Kunze, T. (2020). Evidence-based Understanding Of Introductions Of Research Articles. *Scientometrics*. 124. [10.1007/s11192-020-03475-9](https://doi.org/10.1007/s11192-020-03475-9).
- Barnett C., 2015. On Problematization: Elaborations On A Theme In “Late Foucault” Διαθέσιμο από το: <https://nonsite.org/on-problematization/>
- Bazin Y., Problematization As A Methodology To Think Critically. Διαθέσιμο από το: <https://yoannbazin.wordpress.com/2014/10/07/problematization-as-a-methodology-to-think-critically/>
- Bazzan, G. & Migliorati, M. (2020). Expertise, Politics And Public Opinion At The Crossroads Of The European Commission’s Decision-Making: The Case Of Glyphosate. *International Review of Public Policy*, 2(2), 68-89.

- Bengtsson, M. (2016). How to Plan and Perform a Qualitative Study Using Content Analysis. *Nursing Plus Open*, 2, 8-14. <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Bert, G. Verschuere, B. Wayenberg, E. & Zaki, B.L. (2020). A Guide to Benchmarking COVID-19 Performance Data. *Public Admin Rev*, 80: 696-700.
- Bessant, J., Birley, S., Cooper, C., Dawson, S., Gennard, J., Gardiner, M., Gray, A., Jones, P., Mayer, C., McGee, J., Pidd, M., Rowley, G., Saunders, J. and Stark, A. (2003) 'The State Of The Field In UK Management Research: Reflections Of The Research Assessment Exercise (RAE) Panel', *British Journal of Management*, 14: 51-68.
- Boettger, R. K., & Palmer, L. A. (2010). Quantitative Content Analysis: Its Use in Technical Communication. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 53(4), 346-357.
- Bourke T. & Lidstone J., (2015) What is Plan B? Using Foucault's archaeology to enhance policy analysis, *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 36:6, 833-853,
- Bryman, A. (2016). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Bryman, A. (2015). *Social Research Methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Bryman A., (2007) The Research Question in Social Research: What is its Role?, *International Journal of Social Research Methodology*, 10(1):5-20,
- Burgin, M., & Kuznetsov, V. (1994). Scientific problems and questions from a logical point of view. *Synthese*, 100, 1-28.
- Byrne, J. A. (2016). Improving the peer review of narrative literature reviews. *Research integrity and peer review*, 1, 1-4.
- Callejo, B. M. & Perna, R. (2020). Migration and HEALTHCARE REFORMS in Spain: Symbolic Politics, Converging Outputs, Oppositions from the Field, *South European Society and Politics*, 25:1, 75-98, DOI: [10.1080/13608746.2020.1769342](https://doi.org/10.1080/13608746.2020.1769342)
- Castel R., (1994). "Problematization" As A Mode Of Reading History. Pp. 237--52.in Jan Ellen Goldstein (ed.), *Foucault and the Writing of History*. Blackwell.
- Chatterjee, S. and Davison, R.M. (2021), The need for compelling problematisation in research: The prevalence of the gap-spotting approach and its limitations. *Inf Syst J*, 31: 227-230. <https://doi.org/10.1111/isj.12316>

- Chen, L. & Zhang, J. (2020). The Blurred Boundaries Between Budget Transparency and State Secrecy: a Survey of Three Departments Across 36 Chinese Municipalities. *East Asia* 37, 301–316
- Chernick, V. (2012). How to get your paper accepted for publication. *Paediatric respiratory reviews*, 13(2), 130-132.
- Corley, K.G. & Gioia, D.A. (2004). 'Identity Ambiguity and Change in the Wake of a Corporate Spin-Off', *Administrative Science Quarterly*, 49: 173–208.
- Coser, L. A. (1957). Social Conflict and the Theory of Social Change. *The British Journal of Sociology*, 8(3), 197–207. <https://doi.org/10.2307/586859>
- Gabriel, Y. (2010). Organization Studies: A Space for Ideas, Identities and Agonies. *Organization Studies*. 31. 757-775.
- Darder, A. (2020). Η διδασκαλία ως πράξη αγάπης: Σκέψεις για τον Πάολο Φρέϊρε και τη συνεισφορά του στις ζωές και στο έργο μας. *Επιστήμες Αγωγής*. Θεματικό τεύχος 2020. 61-77.
- Davis, M. S. (1999). Aphorisms and clichés: The generation and dissipation of conceptual charisma. *Annual review of sociology*, 25(1), 245-269.
- Davis, M. S. (1971). That's interesting!: Towards a phenomenology of sociology and a sociology of phenomenology. *Philosophy of the Social Sciences* 1 (2):309-344.
- Dawson, I. G. J. (2020). Taking Responsibility: Self-Attribution for Risk Creation and Its Influence on the Motivation to Engage in Risk Management Behaviors, *Journal of Risk Research*, 23:11, 1440-1451, DOI: [10.1080/13669877.2019.1673802](https://doi.org/10.1080/13669877.2019.1673802)
- Denyer, D. & Tranfield, D. (2009). Producing a Systematic Review. In D. A. Buchanan & A. Bryman (Eds.), *The Sage Handbook of Organizational Research Methods* (pp. 671–689). Sage Publications Ltd.
- Dillon J. T. Categories of Literature on Questioning in Various Enterprises: An Introduction and Bibliography, *Language Sciences*, Volume 3, Issue 2, 1981, Pages 337-358,
- Dillon, J. T. (1983). The Use of Questions in Educational Research. *Educational Researcher*, 12(9), 19–24. <https://doi.org/10.3102/0013189X012009019>
- Dillon, J. T. (1984). The Classification of Research Questions. *Review of Educational Research*, 54(3), 327–361. <https://doi.org/10.3102/00346543054003327>

- Doody O, Bailey ME (2016) Setting a Research Question, Aim and Objective. *Nurse Researcher*. 23, 4, 19-23
- Dutton, J. E., Dukerich, J. M., & Harquail, C. V. (1994). Organizational images and member identification. *Administrative science quarterly*, 239-263.
- Dyck, B. Starke, F.A. & Mischke, G.A. (2005). 'Learning to Build a Car: an Empirical Investigation of Organizational Learning', *Journal of Management Studies*, 42: 387-416.
- Fahy, J. & Jobber, D. (2014). *Αρχές Μάρκετινγκ*. Αθήνα: Κριτική.
- Feyerabend, P. K. (2010). *Against Method* (4th ed.). Verso Books.
- Φλιάτουρας, Α. (2017). Παρετυμολογία και μορφολογία: Μύθος και πραγματικότητα. *Γλωσσολογία/Glossologia* 25 (2017), 33-49.
- Fontan, C. & Saurugger, S. (2020). Between a Rock and a Hard Place: Preference Formation in France During the Eurozone Crisis. *Political Studies Review*, 18(4), 507-524. <https://doi.org/10.1177/1478929919868600>
- Frederiksen, K., Lomborg, K., & Beedholm, K. (2015). Foucault's notion of problematization: A methodological discussion of the application of Foucault's later work to nursing research. *Nursing Inquiry*, 22(3), 202-209.
- Freire, P. (2005α) *Education for Critical Consciousness*. Continuum New York – London
- Freire, P. (2005β). *Pedagogy of the Oppressed* (30nd Edition). Continuum New York – London
- Garland, D. (2014). What is a "History of the Present"? On Foucault's Genealogies and their Critical Preconditions. *Punishment & Society*, 16(4), 365-384.
- Getzels, J. W. (1982). The problem of the problem. *New directions for methodology of social and behavioral science: Question framing and response consistency*, 11, 37-49.
- Goerres, A. Karlsen, R. & Kumlin, S. (2020). What Makes People Worry about the Welfare State? A Three-Country Experiment. *British Journal of Political Science*, 50(4), 1519-1537.
- Gordon, C, (1980). *Power/Knowledge, Selected Interviews and Other Writings 1972-1977 Michel Foucault*. Pantheon Books, New York
- Grant, M.J. & Booth, A. (2009). A Typology of Reviews: an Analysis of 14 Review Types and Associated Methodologies. *Health Information & Libraries Journal*, 26: 91-108.

- Gravey, V. & Jordan, A.J. (2019). Policy Dismantling at EU Level: Reaching the Limits of ‘an Ever-Closer Ecological Union’? *Public Admin.* 2020; 98: 349–362.
- Greasley, S. (2020) Privatizing the Blame Game: Corporate Reputation in the Outsourced State, *Public Money & Management*, 40:2, 91-101,
- Gregory, A.T. & Denniss, A.R. (2019). Everything You Need to Know About Peer Review – The Good, The Bad and The Ugly. *Heart Lung Circ.* 28(8):1148-1153.
- Habermas, J. (1972) *Knowledge and Human Interests*. Beacon Press Boston
- Haddaway, N.R. Woodcock, P. Macura, B. & Collins, A. (2015). Making Literature Reviews More Reliable Through Application of Lessons from Systematic Reviews. *Conserv Biol.* 29(6):1596-605.
- Hällgren M., (2012). The Construction of Research Questions in Project Management. *International Journal of Project Management.* 30. 804–816.
- Hällgren, M. (2012). The construction of research questions in project management. *International Journal of Project Management*, 30(7), 804-816.
- Hartung, U. (2020). Inside Lobbying on the Regulation of New Plant Breeding Techniques in the European Union: Determinants of Venue Choices. *Rev Policy Res*, 37: 92-114.
- Haugsgjerd, A. & Kumlin, S. (2020). Downbound Spiral? Economic Grievances, Perceived Social Protection and Political Distrust, *West European Politics*, 43:4, 969-990,
- He, A. J. Shi, Y. & Liu, H. (2020). Crisis Governance, Chinese Style: Distinctive Features of China’s Response to the Covid-19 Pandemic, *Policy Design and Practice*, 3:3, 242-258,
- Hengl, T. & Gould, M. (2002). Rules of Thumb for Writing Research Articles. https://webapps.itc.utwente.nl/librarywww/papers/hengl_rules.pdf .
- Henson, K. T. (2005). Writing for Publication: A Controlled Art. *Phi Delta Kappan*, 86(10), 772-781. <https://doi.org/10.1177/003172170508601011>
- Hijjatul, Q. & Sri, W. (2017). How a Research Article Introduction Structured? The Analysis of Swales Model (CARS) on English Research Article Introductions. *Getsempena English Education Journal* , 4(2), 136-146. <https://doi.org/10.46244/geej.v4i2.744>
- Hood, C. (2011). *The Blame Game: Spin, Bureaucracy, and Self-Preservation in Government*. Princeton: Princeton University Press.

- Hoon, C. & Baluch, A.M. (2020). The Role of Dialectical Interrogation in Review Studies: Theorizing from What We See Rather Than What We Have Already Seen, *Journal of Management Studies*, 57(6):1246-1271 . <https://doi.org/10.1111/joms.12543>
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102237>.
- Jensen, C. & Zohlnhöfer, R. (2020). Policy Knowledge Among Elite Citizens. *Eur Policy Anal.* 2020; 6: 10–22. <https://doi.org/10.1002/epa2.1076>
- Jones, M. D. (2020). Advice and Consent in the Era of Global Pandemic: An Introduction to the PSJ Virtual Special Issue in Response to COVID-19 Crisis. [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/toc/10.1111/\(ISSN\)1541-0072.covid-19-crisis-2020](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/toc/10.1111/(ISSN)1541-0072.covid-19-crisis-2020)
- Judge, T.A. & Cable, D.M. (2011). When it Comes to Pay, Do the Thin Win? The Effect of Weight on Pay for Men and Women. *J Appl Psychol.* 96(1):95-112. doi: 10.1037/a0020860. PMID: 20853946.
- Katsouda G., & Μωυσιάδης Θ. “Ο Ρόλος Της Λαϊκής Ετυμολογίας Στη Διδασκαλία Της Ορθογραφίας.” *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 31: 351-356 (2011): n. pag. Print.
- Koopman, C., & Matza, T. (2013). Putting Foucault to work: Analytic and concept in Foucaultian inquiry. *Critical Inquiry*, 39(4), 817-840.
- Koopman, C. (2008). Foucault's historiographical expansion: Adding genealogy to archaeology. *Journal of the Philosophy of History*, 2(3), 338-362.
- Kowalkowski, C. Windahl, C. Kindström, D. & Gebauer, H. (2015). What Service Transition? Rethinking Established Assumptions About Manufacturers' Service-Led Growth Strategies. *Industrial Marketing Management*, 44(2):59-69
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis an Introduction to its Methodology*. London: Sage.
- Lapsley, I. (2020). An uncertain, erratic story: the pandemic in the UK. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 16(4), 549-555.
- Lee, S. Jensen, C. Arndt, C. & Wenzelburger, G. (2020). Risky Business? Welfare State Reforms and Government Support in Britain and Denmark. *British Journal of Political Science*, 50(1), 165-184. doi:10.1017/S0007123417000382

Lenschow, A., Burns, C., & Zito, A. (2020). Dismantling, disintegration or continuing stealthy integration in European Union environmental policy?. *Public Administration*, 98(2), 340-348.

Lindsköld, L. (2010) What's the "Problem" Represented to be in the Sweden State support to Fiction?. ICCPR 2010: the Sixth International Conference on Cultural Policy Research, Jyväskylä, Finland, 24 - 27 August 2010

Liumbruno, G.M. Velati, C. Pasqualetti, P. & Franchini, M. (2013). How to Write a Scientific Manuscript for Publication. *Blood Transfus.* 11(2):217-26.

Locke, K., & Golden-Biddle, K. (1997). Constructing opportunities for contribution: Structuring intertextual coherence and "problematizing" in organizational studies. *Academy of Management journal*, 40(5), 1023-1062.

Lončarević, K. (2013). Foucault's genealogy as epistemology. *Belgrade Philosophical Annual*, (26), 65-81.

Lorenzini, D. (2017) "Problematization." D. Scott (ed.), "Understanding Foucault, Understanding Modernism" (New York: Bloomsbury

Lotringer, S. (1996). *Foucault Live (Interviews, 1961-1984) Michel Foucault.* Semiotext(E)

Marinova, D. M. (2020). Electoral Accountability, Clarity of Responsibility and Labor Market Policy, *Electoral Studies*, Volume 68, 2020, 102237, ISSN 0261-3794,

Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research* [On-line Journal], <http://qualitative-research.net/fqs/fqs-e/2-00inhalt-e.htm>. 1.

McGrail, R. M. Rickard, M. C. & Jones, R. (2006). Publish or Perish: a Systematic Review of Interventions to Increase Academic Publication Rates, *Higher Education Research & Development*, 25:1, 19-35, DOI: [10.1080/07294360500453053](https://doi.org/10.1080/07294360500453053)

McMullen, S. J. & Shepherd D. A. (2006). Encouraging Consensus-Challenging Research in Universities. *Journal of Management Studies* 43:8 December 2006

Menendez, E. (2022). A Foucauldian Archaeological Analysis of the Liberal International Order as a Discourse.
https://www.recercat.cat/bitstream/handle/2072/522675/Men%C3%A9ndez%2C%20Elisa_TFG_GRIN.pdf?sequence=1

- Montero, M. (2009). Methods for Liberation: Critical Consciousness in Action. In: Sonn, C., Montero, M. (eds) *Psychology of Liberation*. Peace Psychology Book Series. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-0-387-85784-8_4
- Morgan, G. (1980). Paradigms, Metaphors, and Puzzle Solving in Organization Theory <https://www.jstor.org/stable/2392283>
- Morgan, G. (1980). Paradigms, Metaphors, and Puzzle Solving in Organization Theory. *Administrative Science Quarterly*, 25(4), 605–622.
- Mughan, S. Li, D. & Nicholson-Crotty, S. (2020). When Law Enforcement Pays: Costs and Benefits for Elected Versus Appointed Administrators Engaged in Asset Forfeiture. *The American Review of Public Administration*, 50(3), 297-314.
- Nicholson, J. D., LaPlaca, P., Al-Abdin, A., Breese, R., & Khan, Z. (2018). What do introduction sections tell us about the intent of scholarly work: A contribution on contributions. *Industrial Marketing Management*, 73, 206-219.
- Nigh A. & Erlenbusch-Anderson V., (2020) How Method Travels: Genealogy in Foucault and Castro-Gómez, *Inquiry*, DOI: [10.1080/0020174X.2020.1762726](https://doi.org/10.1080/0020174X.2020.1762726)
- Northcott, D. & Linacre, S. (2010), Producing Spaces for Academic Discourse: The Impact of Research Assessment Exercises and Journal Quality Rankings. *Australian Accounting Review*, 20: 38-54. <https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2010.00079.x>
- Nwogu, K. N. (1997). The Medical Research Paper: Structure and Functions. *English for Specific Purposes*, 16(2):119-138,
- Okimoto T., (2014). Toward More Interesting Research Questions: Problematizing Theory in Social Justice. *Social Justice Research*. 27. 395-411.
- Oliver, C. & O'Reilly, K. (2010). 'A Bourdieusian Analysis of Class and Migration: Habitus and the Individualizing Process', *Sociology*, 44: 49–66.
- Ozturk, I. (2007). The Textual Organization of Research Article Introductions in Applied Linguistics: Variability a Single Discipline. *English for Specific Purposes*, 26, 25-38.
- Paré, G. Trudel, M. Jaana, M. & Kitsiou, S. (2015). Synthesizing Information Systems Knowledge: A Typology of Literature Reviews, *Information & Management*, 52(2),:183-199.
- Pautasso, M. (2013). Ten Simple Rules for Writing a Literature Review. *PLOS Computational Biology* 9(7): e1003149. <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1003149>

- Peter, P.J. & Olson, J.C. (1986). 'Is Science Marketing?', *Journal of Marketing*, 47: 111–25.
- Peters, M. A. (2002). Foucault and Governmentality: Understanding the Neoliberal Paradigm of Education Policy. *The School Field*, 12(5-6), 61-72.
- Petersen, N. B. G. (2020). Whoever has will be given more: The effect of performance information on frontline employees' support for managerial policy initiatives. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 30(4), 533-547.
- Phillips, A. M., Watkins, J., & Hammer, D. (2017). Problematizing as a scientific endeavor. *Physical Review Physics Education Research*, 13(2), 020107.
- Posteguillo, S. (1999). The schematic structure of computer science research articles. *English for specific purposes*, 18(2), 139-160.
- Prabhu, N. Pai, R. & Rao, A. (2019). Underlying Assumptions in Team Effectiveness Research: An Application of Problematization Methodology, *Cogent Economics & Finance*, 7:1, 1658418,
- Pringle, W. (2019). Problematizations in Assisted Dying Discourse: Testing the “What’s the Problem Represented to Be?” (WPR) Method for Critical Health Communication Research. *Front. Commun.* 4:58.
- Pritoni, A. (2020). Public Agendas and Policy Agendas in Three Western European Countries: A Qualitative Comparative Analysis. *Government and Opposition*, 55(3), 371-392.
- Proulx, S. (2021). Teaching Problematization of a Design Capstone Project. Presentation of a Pedagogical Tool. *International Journal of Designs for Learning*, 12(3), 129–142.
- Qamariah, H. Wahyuni, S. & Meliana, (2020). An Analysis of Students' Grammatical Errors in Writing English Text in the Second Grade Students of Smk-Smti Banda Aceh. *Getsempena English Education Journal*. 7. 58-71. 10.46244/geej.v7i1.1041.
- Rabinow P. & Rose N., (2003). *Foucault Today*. The Essential Foucault: Selections from the Essential Works of Foucault, 1954-1984. New York: New Press
- Rabinow P. (2003) *Essential Works of Foucault* 1954-1984. New York: New Press
- Rafols, I., Leydesdorff, L., O'Hare, A., Nightingale, P., & Stirling, A. (2012). How journal rankings can suppress interdisciplinary research: A comparison between innovation studies and business & management. *Research policy*, 41(7), 1262-1282.

- Rajala, T. (2020). Blame avoidance strategies in governmental performance measurement. *Financial Accountability & Management*, 36(3), 278-299. Richard A., 2003. *Research Questions*. New York | London: Continuum
- Ritala, P., & Almpantopoulou, A. (2017). In defense of 'eco' in innovation ecosystem. *Technovation*, 60, 39-42.
- Rolland, K. Fitzgerald, B. Dingsoyr, T. & Stol, K.J. (2016). 'Problematizing Agile in the Large: Alternative Assumptions for Large-Scale Agile Development ', 37th International Conference on Information Systems (ICIS 2016), Dublin, 11-14 December.
- Romanowski, M. H., & Alkhateeb, H. (2023). Problematizing accreditation for teacher education. *Higher Education Policy*, 36(3), 457-477.
- Rose, S., Spinks, N., & Canhoto, A. I. (2014). *Management research: Applying the principles*. Routledge.
- Rothe, A., Lake, B. M., & Gureckis, T. M. (2018). Do people ask good questions?. *Computational Brain & Behavior*, 1, 69-89.
- Rude, C. D. (2009). Mapping the Research Questions in Technical Communication. *Journal of Business and Technical Communication*, 23(2), 174-215. <https://doi.org/10.1177/1050651908329562>
- Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice* SAGE Publications
- Saleem, A. G. & Alattar, R. A. S. (2020). Pragmatics of Political Blame in British and Iraqi Parliaments. *Arab World English Journal*, 11 (1) 331-375.
- Sandberg, J., & Alvesson, M. (2011). Ways of Constructing Research Questions: Gap-Spotting or Problematization? *Organization*, 18(1), 23-44.
- Santarelli M., (2021) "Between Problematization and Evaluation", *European Journal of Pragmatism and American Philosophy* [Online], XIII-2 | DOI: <https://doi.org/10.4000/ejpap.2450>
- Scharf, D., & Dera, J. (2021). Question formulation for information literacy: Theory and practice. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(4), 102365.
- Schimmelfennig, F. (2020). Politicisation Management in the European Union, *Journal of European Public Policy*, 27:3, 342-361, DOI: [10.1080/13501763.2020.1712458](https://doi.org/10.1080/13501763.2020.1712458)

Sembou E., 2011. Foucault's Genealogy. Διαθέσιμο από το: [https://www.academia.edu/679231/Foucaults Genealogy](https://www.academia.edu/679231/Foucaults_Genealogy)

Shehzad, W. (2011). Outlining Purposes, Stating the Nature of the Present Research, and Listing Research Questions or Hypotheses in Academic Papers. *Journal of Technical Writing and Communication*, 41(2), 139–160. <https://doi.org/10.2190/TW.41.2.c>

Silva, P. & Jalali, C. (2020). Explaining Perceptions of Autonomy in the Last Chain of Delegation. *Public Policy and Administration*, 35(4), 424-444.

Simon, E. L., Osei-Ampofo, M., Wachira, B. W., & Kwan, J. (2020). Getting accepted–Successful writing for scientific publication: a Research Primer for low-and middle-income countries. *African Journal of Emergency Medicine*, 10, S154-S157.

Simonet, D. (2020). The quest for a better performing health system: Public expertise and corporate management recipes in France. *Journal of Public Affairs*, 20(1), e1985.

Skille, E. & Fahlén, J. (2020). The Role of Sport Organizations for Local and National Community – the Case of Sámi Sport Organizations, *European Sport Management Quarterly*, 20:2, 239-254, DOI: [10.1080/16184742.2019.1610784](https://doi.org/10.1080/16184742.2019.1610784)

Smith, N. L., & Mukherjee, P. (1994). Classifying research questions addressed in published evaluation studies. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 16(2), 223-230.

Soares, J. B. (2022). Publication tips: How to write scientific articles that master the publication process and communicate your ideas efficiently. *The Canadian Journal of Chemical Engineering*, 100(9), 2718-2731. <https://doi.org/10.1002/cjce.24428>

Sommer, M. (2020). Blame-Shifting in Times of Permanent Austerity: Evidence from Spain and Greece in the Eurozone Crisis. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 58: 562–579. <https://doi.org/10.1111/jcms.12926>.

Stenling, C., & Fahlén, J. (2022). Taking stock of sport management research in the new millenia–research contributions, worthwhile knowledge, and the field's raison d'être. *European Sport Management Quarterly*, 22(5), 643-662.

Sugden, J.T. Schlenker, N. Adair, D. & Frawley, S. (2020). The Role of Sport in Reflecting and Shaping Group Dynamics: The “Intergroup Relations Continuum” and its Application to Fijian Rugby and Soccer. *Sport Management Review*, 23(2), 271–283.

Sunderland, J. (2010). Research questions in linguistics. *Research methods in linguistics*, 9-28.

Swales, J. (1981/2011). *Aspects of Article Introductions*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

Swales, J. & Najjar, H. (1987). The Writing of Research Article Introductions. *Written Communication*, 4(2), 175–191. <https://doi.org/10.1177/0741088387004002004>

Swales, J. (1984). Research into the structure of introductions to journal articles and its application to the teaching of academic writing. *Common ground: Shared interests in ESP and communication studies*, 77-86.

Tamboukou M., (1999) Writing Genealogies: an Exploration of Foucault's Strategies for Doing Research, *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 20:2, 201-217, DOI: [10.1080/0159630990200202](https://doi.org/10.1080/0159630990200202)

Tawell, A. & McCluskey G. (2022). Utilising Bacchi's What's the Problem Represented to be? (WPR) Approach to Analyse National School Exclusion Policy in England and Scotland: a Worked Example, *International Journal of Research & Method in Education*, 45:2, 137-149, DOI: 10.1080/1743727X.2021.1976750

Te'eni D., (2016) Contextualization and problematization, Gamification and Affordance: a Traveler's Reflections on EJIS, *European Journal of Information Systems*, 25:6, 473-476, DOI: [10.1057/s41303-016-0028-8](https://doi.org/10.1057/s41303-016-0028-8)

Thabane L, Thomas T, Ye C, Paul J. Posing the Research Question: Not So Simple. *Can J Anaesth*. 2009 Jan;56(1):71-9. doi: 10.1007/s12630-008-9007-4. Epub 2008 Dec 24. PMID: 19247780.

The Journal of Academic Librarianship, Volume 47, Issue 4, 2021, 102365, ISSN 0099-1333, <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102365>.

Thelwall M. & Mas-Bleda M. A., How Common are Explicit Research Questions in Journal Articles?. *Quantitative Science Studies* 2020; 1 (2): 730–748. doi: https://doi.org/10.1162/qss_a_00041

Θεοδωροπούλου, Έ., (2013). "Η Προβληματοποίηση: Προοίμιο Στην Αναστοχαστική Επιταγή", στο: Κοντάκος, Α. & Καλαβάσης, Φ. (επιμ.), "Θέματα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού – 5. Διαχείριση Κρίσεων και Διακυβέρνηση Εκπαιδευτικών Μονάδων", Αθήνα: Διάδραση, 2013, σσ. 47-79..

- Timeus, K. & Breugh, J. (2020). What's in it for me? How Blame and Credit Expectations Affect Support for Innovation. *Public Policy and Administration*, 38(2), 159-187. <https://doi.org/10.1177/0952076720977598>
- Torre, P. Mayagoitia M. & Velázquez, N. (2021). The Research Question in Media Studies. From Identifying Gaps to Questioning Existing Knowledge. *Comunicación y Sociedad*, e7966. <https://doi.org/10.32870/cys.v2021.7966>
- Traber, D. Schoonvelde, M. & Schumacher, G. (2020). Errors Have Been Made, Others Will Be Blamed: Issue Engagement and Blame Shifting in Prime Minister Speeches During the Economic Crisis in Europe. *European Journal of Political Research*, 59: 45-67. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12340>
- Tracy K. & Naughton J., (1994) The Identity Work of Questioning in Intellectual Discussion, *Communication Monographs*, 61:4, 281-302,
- Tranfield, D. Denyer, D. & Smart, P. (2003). Towards a Methodology for Developing Evidence-Informed Management Knowledge by Means of Systematic Review. *British Journal of Management*, 14: 207- 222. <https://doi.org/10.1111/1467-8551.00375>
- Tzifopoulos, M. (2021). "Ready or Not, Here I Come". Hide-and-Seek Between Traditional and Liberating Education. Proceedings of 5th Conference. September 25-27, Athens, p. 375-385.
- Vis, B. (2016). Taking Stock of the Comparative Literature on the Role of Blame Avoidance Strategies in Social Policy Reform, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 18:2, 122-137, DOI: 10.1080/13876988.2015.1005955
- Weaver, R. (1986). The Politics of Blame Avoidance. *Journal of Public Policy*, 6(4), 371-398. doi:10.1017/S0143814X00004219
- Webb, D. (2013) "Archaeological Description." *Foucault's Archaeology: Science and Transformation*, Edinburgh University Press, pp. 120–51. JSTOR,
- Wenzelburger, G. Jensen, C. Lee, S. & Arndt, C. (2020). How Governments Strategically Time Welfare State Reform Legislation: Empirical Evidence from Five European Countries, *West European Politics*, 43:6, 1285-1314,
- West, Candace, and Don H. Zimmerman. "Doing Gender." *Gender and Society*, vol. 1, no. 2, 1987, pp. 125–51. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/189945>. Accessed 27 Oct. 2022.

West, H. (2020). MP Firefighting and the Partisan Logic. *Scandinavian Political Studies*, 43: 1-23.

White P., 2009. *Developing Research Questions: A guide for Social Scientists*. New York: Palgrave Macmillan

White P., (2013) Who's Afraid of Research Questions? The Neglect of Research Questions in the Methods Literature and a Call for Question-Led Methods Teaching, *International Journal of Research & Method in Education*, 36:3, 213-227, DOI: [10.1080/1743727X.2013.809413](https://doi.org/10.1080/1743727X.2013.809413)

White, M.D. & Marsh, E.E. (2006). *Content Analysis: A Flexible Methodology*. *Library Trends* 55(1), 22-45. [doi:10.1353/lib.2006.0053](https://doi.org/10.1353/lib.2006.0053).

Whittemore, R. & Knafl, K. (2005). The Integrative Review: Updated Methodology. *Journal of Advanced Nursing*, 52(5):546-553. doi: 10.1111/J.1365-2648.2005.03621.X

Wolters, K. (2021). A Problematizing Review on the Assumptions Underlying Research on Organizational Commitment Regarding Employees in Alternative Work Arrangements.

Zahariadis, N. Petridou, E. & Oztig, LI. (2020). Claiming Credit and Avoiding Blame: Political Accountability in Greek and Turkish Responses to the COVID-19 Crisis. *Eur Policy Anal.* 2020; 6: 159–169. <https://doi.org/10.1002/epa2.1089>

Zhou, Y. Shen, J. & Zhang, S. (2022). An Analysis of China's Internationalization of Higher Education in the 21st Century: The Utility of Bacchi's WPR Framework. *The Educational Review, USA*, 6(3):62-72. DOI: 10.26855/er.2022.03.002

Δέγλερης Π., Κορυφίδου Ε., & Νικολόπουλος Γ. (1988). Φυλακή και Ποινικό Σύστημα στο «Surveiller et punir» του Μισέλ Φουκώ. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 68, 97–115. <https://doi.org/10.12681/grsr.845>

Δημητράκος Δ., 2008. *Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Δομή Α.Ε.

Δημητράκος, Δ. 1991. Επιστημονική Γνώση και Κριτική Σκέψη. *The Greek Review of Social Research*. Vol 82 3-11 <https://doi.org/10.12681/grsr.601>

Δημητρίου Γ., 2012. Το Ζήτημα Της Ελευθερίας Στο Έργο Του Michel Foucault. Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Ζαννάκη Ε., 2007 Η Έννοια Της Αιτιότητας Στον Αριστοτελη. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Ζαραλή Κ., 2009. Εξουσία και Υποκείμενο Στις Θεωρίες Λόγου Του Michel Foucault και του Ernesto Laclau. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Θωμαΐδου Παλαμιώτου Κ., Η Διδασκαλία Του Σωκράτους. (https://heptapolis.com/sites/default/files/didaskalia_sokratoys.pdf)

Καλιόσης Ε., 2014. Η Εκπαιδευτική Ηγεσία Υπο Το Πρισμα Της Κριτικής Παιδαγωγικής Και Της Αναγκαιότητας Για Ενδυναμωση Της Πολιτικής Δημοκρατίας. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

Κάλφας Β., 2015. Αριστοτέλης, Περί Φύσεως Το Β΄ βιβλίο των Φυσικών. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και βοηθήματα.

Κατσιαμπούρα, Γ. Μισέλ Φουκώ: Από Τις Λέξεις Και Τα Πράγματα Στην Αρχαιολογία της Γνώσης. Μια Πορεία Από Το Ειδικό Στο Γενικό Ή Από Την Εφαρμογή Στη Μέθοδο. Περιοδικό Δοκιμές Τεύχος 5

Κατσούδα Γ. και Κωνσταντινίδου Μ., 2019. Νεοελληνική Ετυμολογία: Νέα Δεδομένα Και Ετυμολογική Αναθεώρηση Λεξιλογίου Της Νεοελληνικής Κοινής. Διαθέσιμο από το: <https://pasithee.library.upatras.gr/icgl/article/download/3697/3742>

Λαλιώτης Σ., 2020. Το Όν της Γνώσης Και Η Γνώση Του Όντος Στον Πλάτωνα. Διδακτορική Διατριβή, (PhD). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Λοΐζου Ε., 2015. Η Έννοια Του Υποκειμένου Στο Έργο Του Μισέλ Φουκώ. Διδακτορική Διατριβή, (PhD). Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΛΟΥΛΑΔΑΚΗ Α., “«Μια Πρόταση Διδασκαλίας: Η Αξιοποίηση Της Πλατωνικής Διαλεκτικής Για Τη Διδασκαλία Της Νεοελληνικής Γλώσσας Στο Λύκειο.» Η εργασία δημοσιεύτηκε στο 40ο τεύχος: "Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής: "Σχέδια και Στρατηγικές Διδασκαλίας" στο πλαίσιο της διεθνούς ηλεκτρονικής περιοδικής έκδοσης: Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής. (2019): n. pag. Print.

Μαντουλίδης Ε., 2009. Ετυμολογικό Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής. Θεσσαλονίκη: Μαντουλίδη Εκπαιδευτήρια

Μετάφας Π., 2010. Η Πολιτική Του Michel Foucault. Διατριβή, (PhD). [Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών \(ΕΚΠΑ\)](#)

Μιχελάκου Σ., 2014. Η Κοινωνικοπολιτική Στροφή Στη Διδακτική των Μαθηματικών. Διπλωματική Εργασία. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μοσκοφίδης Π. Α., 2020. Εφαρμογή Σύγχρονων Βιωματικών Τεχνικών Στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Μπαράκος Κ., 2020. Η Γενεαλογία Στο Έργο Του Φρίντριχ Νίτσε και του Μισέλ Φουκώ. Διπλωματική Εργασία. Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Μπετσάκος Β., 2010. Αριστοτέλης Φυσικά Βιβλία Α' – Β' (Αρχές, Φύση, Αίτια, Τύχη, Ανάγκη). Αθήνα: Εκδόσεις Ζήτρος

Νταλνταγιαννη Α., 2019. «Η Θεωρία Του Freire Για Την Εκπαίδευση Με Στόχο Την Κοινωνική Αλλαγή Και Για Τον Ρόλο Του Εκπαιδευτή Ενηλίκων. Σύγχρονες προεκτάσεις και αξιοποίηση στην εποχή της κρίσης». Διπλωματική εργασία. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Ρεντίφης Γ., 2016. Ο Σωκράτης και τα Παγκόσμια Μηνύματα Του Για Την Ανθρωπιστική Παιδεία. Διαθέσιμο από το: http://www.elliepek.gr/documents/8o_synedrio_eisigiseis/Rentifis.pdf

Σοροβέλης Χ., 2019, Από Τον Σωκράτη Στην ΑεξΑΕ: Διερεύνηση Των Επιδράσεων Της Σωκρατικής Διαλεκτικής Μεθόδου Στη Φιλοσοφία, Τις Αρχές Και Τη Μέθοδο Της ΑεξΑΕ. Πτυχιακή/Διπλωματική Εργασία. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Τζανάκης Μ., 2020. Η Έννοια Του Εαυτού Στο Ύστερο Έργο Του Michel Foucault. σ.σ. 49-64. Δοκιμές επιθεώρηση κοινωνικών σπουδών 23-24. Διαθέσιμο από το: https://www.academia.edu/44388869/%CE%B4%CE%BF%CE%BA%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CF%82_dokimes_23_24_2020

Φάβας Δ., 2018. «Η Αξιοποίηση Της Σωκρατικής Μεθόδου – Μαιευτικής Στο Σύγχρονο Κοστρουκτιβισμό Της Εκπαίδευσης Ενηλίκων». Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Φιλιππάκη Ε. και Κίντη Β., 2022. *Απορία Και Θαυμασμός Στη Φιλοσοφία*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Φουκώ, Μ. (2022). *Οι Λέξεις Και Τα Πράγματα, Μία Αρχαιολογία Των Επιστημών Του Ανθρώπου*. Εκδόσεις Πλέθρον

Φουκώ, Μ. (2013α). *Ιστορία Της Σεξουαλικότητας – Η Επιμέλεια Εαυτού*. Εκδόσεις Πλέθρον

Φουκώ, Μ. (2013β). *Ιστορία Της Σεξουαλικότητας – Η Χρήση Των Ηδονών*. Εκδόσεις Πλέθρον

Φουκώ, Μ. (2017). *Η Αρχαιολογία Της Γνώσης*. Εκδόσεις Πλέθρον

Φουκώ, Μ. (2012). *Η Γέννησης Της Φυλακής*. Εκδόσεις Νήσος-Π.Καπόλα

Φουκώ, Μ. (2011α). *Επιτήρηση Και Τιμωρία, Η Γέννηση Της Φυλακής*. Εκδόσεις Πλέθρον

Φουκώ, Μ. (2011β). *Ιστορία Της Σεξουαλικότητας – Η Βούληση Για Γνώση*. Εκδόσεις Πλέθρον

Φουκώ, Μ. (2006). *Ιστορία Της Τρέλας Στην Κλασσική Εποχή*. Εκδόσεις Καλέντη

Χατζόπουλος Ο. (1992). *Απολογία Σωκράτους* (Πρώτη Έκδοση). Εκδόσεις Κάκτος.